

**AİLE İÇİ ŞİDDET, KADINA YÖNELİK ŞİDDET
VE 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER**

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

**Yüksek Lisans Tezi
Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
2021
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

AİLE İÇİ ŞİDDET, KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE 6284 SAYILI
KANUN KAPSAMINDA KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

ERZURUM – 2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL danışmanlığında, Sefanur Didar SÖYLEMEZ tarafından hazırlanan bu çalışma 03/09/2021 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından, Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ ÜSTÜN

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi :Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Müdürü

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve 6284 sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu ve Önleyici Tedbirler" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.09.2021

Aslı ıslak imzalıdır

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMLARI, ŞİDDETİN NEDENLERİ, DÖNGÜSÜ VE TURLERİ

1.1. AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI	3
1.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMI	5
1.3. AİLE İÇİ ŞİDDETİN VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ....	10
1.3.1. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Biyolojik Nedenleri	11
1.3.2. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Psikolojik Nedenleri	12
1.3.3. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Sosyal Nedenleri.....	12
1.3.4. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Diğer Nedenleri	14
1.3.5. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Nedenlerine İlişkin Diğer Sınıflandırmalar	14
1.4. ŞİDDET DÖNGÜSÜ	15
1.5. AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET TURLERİ	16
1.5.1. Kaynağına Göre Şiddet	18
1.5.2. Yaşam Döngüsüne Göre Şiddet	19
1.5.3. Biçimine Göre Şiddet	20
1.5.3.1. Fiziksel Şiddet	20
1.5.3.2. Cinsel Şiddet.....	26
1.5.3.3. Ekonomik Şiddet	31
1.5.3.4. Psikolojik/Duygusal Şiddet	33
1.5.3.5. Yeni Zorba: Siber Şiddet	35
1.6. AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	37

İKİNCİ BÖLÜM
AİLE İÇİ ŞİDDETE VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN
DÜZENLEMELER

2.1. ULUSLARARASI ALANDA DÜZENLEMELER	38
2.1.1. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri	39
2.1.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	49
2.1.1.2. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin 12 Sayılı Tavsiye Kararı	54
2.1.1.3. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin 19 Sayılı Tavsiye Kararı	55
2.1.1.4. CEDAW Ek İhtiyari Protokolü.....	56
2.1.1.5. Kadının Adalete Erişimi	59
2.1.2. Avrupa Birliği Düzenlemeleri	60
2.1.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi...	63
2.1.2.2. Diğer Sözleşmeler, Protokoller ve Tavsiye Kararları.....	73
2.1.2.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi	78
2.2. ULUSAL ALANDA DÜZENLEMELER	90
2.2.1. Anayasal Düzenlemeler.....	90
2.2.2. Türk Medeni Kanunu'ndaki Düzenlemeler.....	93
2.2.3. Türk Borçlar Kanunu ile İcra ve İflas Kanunu'ndaki Düzenlemeler	96
2.2.4. Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler	97
2.2.5. İş Kanunu'ndaki Düzenlemeler.....	100
2.2.6. Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da Yer Alan Düzenlemeler	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6284 SAYILI KANUN İLE KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

3.1. GENEL OLARAK 6284 SAYILI KANUN.....	108
3.1.1. 6284 sayılı Kanun'un Amacı ve Kapsamı ile Temel İlkeler	109
3.1.2. 6284 sayılı Kanun'da Yer Alan Bazı Tanımlar.....	110
3.1.3. 6284 Sayılı Kanun'da Korunan Kişiler	112

3.1.3.1. Kadın.....	112
3.1.3.2. Çocuk.....	113
3.1.3.3. Aile Bireyleri	114
3.1.3.4. Tek Taraflı Israrlı Takip Mağdurları	115
3.2. 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ	
TEDBİRLER	117
3.2.1. Genel Olarak.....	117
3.2.2. Mağdurun Başvurabileceği Merciler ile ŞÖNİM ve Konukevleri	118
3.2.3. Koruyucu Tedbirler	123
3.2.4. Mülki Amir Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları.....	124
3.2.4.1. Mağdura ya da Çocuklara Uygun Barınma Yeri Sağlanması.....	127
3.2.4.2. Geçici Maddi Yardım Yapılması.....	128
3.2.4.3. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti	131
3.2.4.4. Geçici Koruma Altına Alma.....	132
3.2.4.5. Kreş İmkânı Sağlanması	134
3.2.5. Hâkim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları	135
3.2.5.1. İşyerinin Değiştirilmesi	137
3.2.5.2. Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi.....	139
3.2.5.3. Aile Konutu Şerhi	140
3.2.5.4. Kimlik ve Diğer Bilgi ve Belgelerin Değiştirilmesi	141
3.2.6. Önleyici Tedbirler	142
3.2.7. Hâkim Tarafından Verilebilecek Önleyici Tedbir Kararları	144
3.2.7.1. Şiddet Mağduruna Karşı Belirli Söz ve Davranışlarda Bulunulmaması ..	144
3.2.7.2. Şiddet Uygulayanın Müşterek Konuttan veya Bulunduğu Yerden Uzaklaştırılarak Konutun Korunan Kişiye Tahsisi.....	145
3.2.7.3. Şiddet Uygulayanın Korunan Kişilere ve Bu Kişilerin Bulundukları Konuta, Okula ve İşyerine Yaklaşmaması.....	146
3.2.7.4. Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasının Sınırlandırılması.....	147
3.2.7.5. Şiddet Uygulayanın Korunan Kişinin Yakınlarına, Tanıklarına ve Çocuklarına Yaklaşmaması	148
3.2.7.6. Korunan Kişinin Eşyasına Zarar Vermeme	149
3.2.7.7. Korunan Kişiyi İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmeme	149

3.2.7.8. Şiddet Uygulayanın Kanunen İzin Verilen Silahlarını Kolluğa Teslimi ..	150
3.2.7.9. Şiddet Uygulayanın Kamu Görevi Nedeniyle Kullandığı Silahın Teslimi	151
3.2.7.10. Alkol veya Uyuşturucu ya da Uyarıcı Madde Kullanmama ve Bağımlılık Halinde Muayene ve Tedavi	152
3.2.7.11. Şiddet Uygulayanın Muayene veya Tedavi İçin Sağlık Kuruluşuna Başvurması ve Tedavisinin Sağlanması	153
3.2.8. Kolluk Amiri Tarafından Verilebilecek Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları.....	154
3.3. 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA VERİLEN TEDBİRLERİN UYGULANMASI	156
3.3.1. Başvuru ve İhbar	156
3.3.2. Tedbir Kararı	158
3.3.3. Tedbir Kararının Süresi	159
3.3.4. Delil ve Belge Aranmaması	160
3.3.5. Tedbir Kararının Tefhimi veya Tebliği	160
3.3.6. Gizlilik İlkesi	161
3.3.7. Tedbir Kararına İtiraz	162
3.3.8. Tedbir Kararının Bildirimi ve Uygulanması	163
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
6284 SAYILI KANUN'A YÖNELİK ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER İLE AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ÖNERİLER	
6284 SAYILI KANUN'A GETİRİLEN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER	166
4.2. AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ÖNERİLER	168
SONUÇ.....	179
KAYNAKÇA	184

EKLER.....	199
EK 1. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlemesine Dair Kanun	199
EK 2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği.....	212
ÖZGEÇMİŞ.....	239

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE İÇİ ŞİDDET, KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE 6284 SAYILI KANUN
KAPSAMINDA KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

2021, 239 sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ ÜSTÜN
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER

Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve 6284 sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu ve Önleyici Tedbirler başlıklı tez çalışması aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası alanda yapılan çalışmalar ile bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan düzenlemeler ve bu düzenlemelerin iç hukukumuza yansımaları kapsamaktadır. Çalışmada halen dünya çapında en büyük sorunlardan biri olan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin tarihsel süreçte varlığı, şiddetin önlenmesi ve sona erdirilerek etkisinin ortadan kaldırılması için uluslararası alanda verilen mücadele ve bu mücadele neticesinde ülkemizde yaşanan gelişmelerle, bu gelişmelere paralel şekilde hazırlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ele alınmıştır. 6284 sayılı Kanun'da korunan kişiler ve bu kişilerle şiddet uygulayanlar açısından verilebilecek tedbir kararları ise ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Bu kapsamda tez çalışmasının ilk bölümünde aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddet tanımlanarak, sayısal verilerle günümüzde uluslararası alanda kabul görülen şiddet türleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise aile içi şiddete ve kadına yönelik şiddete ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemelerden bahsedilmiş, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından yapılan aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalar izah edilerek, ülkemizde Anayasa ve sair mevzuat kapsamında bu konuda yapılan düzenlemelere değinilmiştir. Üçüncü bölümünde de konunun önemine binaen aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda ülkemizde halen uygulanan 6284 sayılı Kanun'dan bahsedilerek, özellikle şiddet mağdurlarının korunarak şiddetin önlenmesi ve tekrarının engellenmesi için şiddet uygulayan ve şiddet mağduru açısından verilebilecek tedbir kararlarından bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde 6284 sayılı Kanun'a getirilen eleştiriler açıklanmaya çalışılmış, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, CEDAW, İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Kanun, Koruyucu ve Önleyici Tedbirler.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**DOMESTIC VIOLENCE, VIOLENCE AGAINST WOMEN AND PROTECTIVE
AND PREVENTIVE MEASURES UNDER LAW NO. 6284**

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

Advisor: Assist. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

2021, 239 pages

**Jury: Assist. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
Assist. Prof. Dr. Esra YILDIZ ÜSTÜN
Assist. Prof. Dr. Ahmet KALENDER**

The thesis study titled Domestic Violence, Violence Against Women and Protective and Preventive Measures within the Scope of Law No. 6284 covers the studies carried out in the international arena on domestic violence and violence against women, the regulations that emerged as a result of these studies, and the reflection of these regulations in our domestic law. In the study, the existence of domestic violence and violence against women in the historical process, which is still one of the biggest problems around the world, the struggle in the international arena for the prevention and elimination of violence, and the developments in our country as a result of this struggle, and the Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women, which was prepared in parallel with these developments, were discussed. The injunctions that can be taken in terms of persons protected by the Law No. 6284 and those who perpetrate violence against these persons were examined in detail.

In this context, in the first part of this thesis study, domestic violence and violence against women were defined, and the types of violence accepted in the international arena were examined with statistical data. In the second part, international and national regulations on domestic violence and violence against women were mentioned, the studies on domestic violence and violence against women carried out by the United Nations and the Council of Europe were explained, and the regulations made in our country within the scope of the Constitution and other legislation were discussed. Due to the importance of the subject, in the third part the Law No. 6284, which is still applied in our country concerning domestic violence and violence against women, was mentioned, and the injunctions that can be taken for the perpetrators of violence and the victims of violence were discussed, especially in order to prevent violence by protecting the victims of violence and to prevent its repetition. In the last part of the study, the criticisms brought to the Law No. 6284 were tried to be explained, and suggestions were presented on domestic violence and violence against women.

Keywords: Violence, Domestic Violence, Violence Against Women, CEDAW, İstanbul Convention, Law No.6284, Protective and Preventive Measures.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
bkz	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMEKS	: BM Ekonomik ve Sosyal Konsey
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DEDAW	: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GREVIO	: Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Gurubu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İK	: İş Kanunu
İstanbul Sözleşmesi	: Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
KADES	: Kadın Destek Uygulaması
KKEAİHY	: Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik
KKLM	: Küresel Kadın Liderliği Merkezi
KSK	: Kadın Statüsü Komisyonu
MK	: Medeni Kanun
Numara	: No
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
ŞÖNİMY	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Yönetmeliği

T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKK	: Tanık Koruma Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UAÖ	: Uluslararası Af Örgütü
UKPM	: Uluslararası Kadın Platformu Merkezi
UNODC	: BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğer
yy.	: yüzyıl

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu küresel anlamda en büyük sorunlardan biri olan aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında yer alan koruyucu ve önleyici tedbir kararları oluşturmaktadır. Aile toplumu temel yapısıdır. Aile kurumunda meydana gelen bozulmalar doğal olarak toplumu etkilemekte, şiddetin artmasına neden olmaktadır. Aile içinde yaşanan şiddete en çok kadınların maruz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle kadın ve aile bireyleri ile diğer mağdurların korunması açısından 6284 sayılı Kanun büyük bir önem taşımakta, içeriğinde yer alan tedbirlerle aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin önüne geçilmeye, şiddetin etkileri en aza indirilerek tekrarı önlenmeye çalışılmaktadır.

Çalışmamda bilgi ve tecrübeleriyle desteğini hiçbir zaman esirgemeyerek katkıda bulunan danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL'a, daima yanımda olan aileme, eşim Adem SÖYLEMEZ'e ve kızım Nil Sena SÖYLEMEZ'e teşekkürlerimi arz ederim.

Erzurum-2021

Sefanur Didar SÖYLEMEZ

GİRİŞ

Aile toplumun yapı taşını oluşturmaktadır. Evlilik sözleşmesi ile kurulan aile kurumu toplumun ve devletlerin varlığını, devamlılığını sağlamaktadır. Güçlü bir toplum güçlü bir aile temelinden geçmektedir. Ailenin sağlam temelli olması da aile içerisindeki bireylerin birbirleriyle sevgi ve saygı temelinde kurdukları iletişim ile mümkün hale gelir. Aile içerisinde çeşitli nedenlerle çıkan sorunlara taraflarca çözüm bulunamadığı halde yaşanan sorunlar artarak devam etmekte ve şiddete dönüşmektedir. Aile içinde yaşanan şiddet genel olarak eşler arasında ve özellikle kadına yönelik gerçekleşmektedir. Mevcut düzende küresel olarak karşılaşılan en büyük sorunlardan biri aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddettir. Uluslararası alanda bu konuda birçok çalışma yapılmış olsa da halen şiddet konusuna çözüm bulunamamış olup, şiddetin artarak devam ettiği görülmektedir.

Aile içi şiddet, aileyi oluşturan bireylerin birbirlerine yönelik şiddet içeren davranışlarıyla meydana gelmektedir. Aile içi şiddetin farklı nedenleri olsa da özellikle çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış kişilerin yetişkinlik döneminde de aile bireylerine şiddet uyguladığı görülmektedir. Bu şiddet çoğu zaman kadına yönelik uygulanmaktadır. Kadına yönelik şiddet, kadınlara sırf kadın oldukları için uygulanan ya da daha çok kadınların maruz kaldığı her türlü şiddeti ifade etmektedir. Şiddet, mağdurlarda fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz etkiler bırakmaktadır. Hatta bazen geri dönüşü olmaz şekilde ölümle sonuçlanmaktadır. Bu kapsamda aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet çözüme kavuşturulması gereken en büyük küresel sorunlardan biridir.

Aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin önemine binaen uluslararası alanda bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmış ve ortak hukuki metinler hazırlanmıştır. Şiddetin insan hakkı ihlali olarak kabul edilmesini sağlayan bu metinlerden en önemlileri Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. Ülkemizin de taraf olduğu bu sözleşmeler devletlere birtakım yükümlülükler yüklemiş, bu kapsamda iç hukukumuzda düzenlemeler yapılmış ve şiddetle mücadele noktasında işbirliği esasına dayalı çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur.

Şüphesiz ülkemizde yapılan en önemli düzenleme Anayasayla birlikte 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. Bu kanun

kapsamında yer alan şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu tedbirler ile şiddet uygulayana yönelik önleyici tedbirler vesilesiyle şiddet mağdurlarının korunması, şiddetin önlenmesi sağlanmaya çalışılmakta ve şiddetin mağdurlar nezdinde oluşan etkileri giderilmeye çalışılmaktadır.

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin dünyadaki önemi nedeni ile tez çalışmasında bu konu ele alınmış, çalışmanın birinci bölümünde aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlanırken, şiddetin etkileri ve sonuçları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise uluslararası alanda ve ulusal alanda aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddet konusunda yapılan düzenlemeler tarihsel süreçte ele alınarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Öneme binaen 6284 sayılı Kanun ayrı bir başlık altına, üçüncü bölümde incelenmiştir. Bu bölümde kanun genel hatlarıyla ele alınırken kanun kapsamında yer alan koruyucu ve önleyici tedbirler detaylıca açıklanarak bu tedbirlerin uygulamadaki durumu izah edilmiştir. Son olarak dördüncü bölümde 6284 sayılı Kanun'a getirilen eleştiriler değerlendirilmiş, aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddetin önlenmesi adına önerilerimiz sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMLARI, ŞİDDETİN NEDENLERİ, DÖNGÜSÜ VE TÜRLERİ

1.1. AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI

Şiddet, Türk Dil Kurumunca bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik olarak tanımlanmaktadır¹. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafında ise şiddet “*fiziksel güç ya da iktidarın kasıtlı olarak tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda, maruz kalan kişide uygulanan fiilin yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması*” olarak tanımlanmıştır². Başlangıçta yalnızca fiziksel zarara yol açan eylemler şiddet olarak düşünölmekteyken, günümüzde fiziksel eylemlerin yanı sıra zarara sebebiyet verebilecek cinsel, sözel veya psikolojik eylemler de hatta kasıtlı olarak yapılmayan ya da neticesinde zarar meydana gelmemekle birlikte zarar doğurma tehlikesini barındıran davranışlar da şiddet olarak kabul edilmeye başlanmıştır³.

Aile, insanlığın devamını sağlayan ve toplumun temelini oluşturan, belirli kurallar dahilinde aileyi oluşturan bireyler arasındaki ilişkileri kapsayan, toplumun maddi ve manevi değerlerini sonraki nesillere aktaran, içerisinde psikolojik, sosyal, ekonomik, biyolojik ve hukuksal yönler barındıran toplumsal bir birimdir⁴.

Son yıllarda neredeyse her gün karşımıza çıkan ve gittikçe artan, hatta ağızımızdan düşürmediğimiz şiddetin ölkemizde ve küresel anlamda en yaygın göröldüğü alanı ise aile içinde yaşanan şiddettir. Şiddet ve Sağlık Konulu Dünya Raporuna göre şiddet uygulanan kişiler açısından; kişinin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olarak üç grup halinde belirtilmiş olup, aile içi şiddet bu gruplardan kişilerarası şiddete girmektedir⁵. Aile içi şiddetin tanımı noktasında görüş birliği

¹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>.

² Oğuz Polat, “Şiddet”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 2016, 15.

³ Gizem Özkan, “Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 2017, 536.

⁴ Sezer Avcı, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış*, (1. Baskı), Hiperyayın, İstanbul 2019, 15.

⁵ Ayten Zara Page, Merve İnce, “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”, *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 11 (22), 2008, 82.

bulunmamaktadır. Bir görüşe göre aile içi şiddet, bireyin bedeninin, hayatının, özgürlüğünün veya psikolojik bütünlüğünün diğer aile bireyleri tarafından zor kullanılarak tehlikeye uğratılmasıdır⁶. Başka bir görüş aile içi şiddetin, aile içinde bireylerin yaralanmalarına, sinirlenmelerine, öfkelenmelerine veya duygusal baskı altına alınmalarına neden olan davranış bütünü olduğunu belirtmekte, şiddetin şeklinin bir yandan yaralanma, cinsel saldırı, ölüm gibi fiziksel neticeleri oluştururken diğer yandan somut olarak saptanması zor olan duygusal ve zihinsel eylemleri kapsadığını ifade etmektedir⁷. Yine aile içi şiddeti kişinin çocuklarının, ana-babasının, kardeşlerinin, eşinin veya diğer aile fertlerinin bedensel, psikolojik, cinsel, ekonomik veya sosyal açıdan bağımsızlıklarını ihlal eden hareketleri şeklinde ya da aile fertlerinin birbirlerini kontrol etme güdüsüne dayanarak sergiledikleri tehdit, hakaret, öldürme, cinsel saldırı gibi pek çok davranış şeklinde tanımlayan farklı görüşler de mevcuttur⁸.

Genel olarak tanımlamak gerekirse aile içi şiddet; eş, çocuk, anne, baba, kardeş ve bunlarla birlikte diğer yakın akrabaları da kapsayacak şekilde aile bireylerinin, aile içerisinde birbirlerine yönelik olarak fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal haklarını ihlal etme amacıyla gerçekleştirdikleri her türlü haksız davranış ve bu davranış sonucunda şiddet mağduru nezdinde ortaya çıkan bedensel ve ruhsal neticelerdir.

Aile içi şiddetin yanında bir de ev içi şiddet bulunmaktadır. Ev içi şiddet aile içi şiddeti de kapsayan ve aile dışında yakın ilişkileri de içeren şiddeti ifade etmektedir⁹. Uluslararası antlaşmalarda başlarda daha çok “*aile içi şiddet*” (family violence) kavramı kullanılmış olup, daha sonradan bu kavram yerini yakın ilişkileri de kapsayan “*ev içi şiddet*” (domestic violence) bırakmıştır¹⁰. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un “*tanımlar*” başlıklı 2. maddesinde ev içi şiddetin tanımı yapılmıştır. Tanıma göre ev içi şiddet, şiddet uygulayan ya da şiddet mağduru ile aynı hanede yaşıyan veya yaşamamakla birlikte aile/hane içerisinde ya da aile mensubu sayılacak kişiler arasında meydana gelen her türlü cinsel, ekonomik, fiziksel

⁶ Page ve İnce, 82.

⁷ Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*, (1. Baskı), Bizim Büro Basımevi, Ankara 1995, 7.

⁸ İlyas Özgentürk, Vedat Kargın, Halil Baltacı, “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 14 (4), 2012, 57-58.

⁹ Tijen Dünder Sezer, *İnsan Hakları Hukuku Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet*, (1. Baskı), Turhan Kitapevi, Ankara 2019, 41.

¹⁰ Dünder Sezer, 42.

şiddet ile psikolojik şiddeti ifade etmektedir. 6284 sayılı Kanun’da aile içi şiddet yerine ev içi şiddetin tanımı yapılmış olsa da genel olarak aile içi şiddete yönelik düzenlendiği için çalışmamızda da “*ev içi şiddet*” yerine “*aile içi şiddet*” kavramı kullanılmıştır.

Aile içi şiddet, kavramı toplumun temel yapıtaşı olan “*aile*” kurumunun varlığını ve devamlılığını sağlama açısından oldukça önemli bir kavramdır. Nitekim aile içi şiddetin önemini vurgulamak adına son yıllarda ulusal ve uluslararası belgelerde aile bireylerine ve özellikle kadına yönelik şiddetin aynı zamanda bir insan hakkı ihlali olduğu belirtilmektedir¹¹.

1.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMI

Aile içi şiddet olgusu bütün aile bireylerini kapsasa da asıl hedef çoğu zaman kadındır. Kadın, cinsiyeti erkek olmayan kişileri ifade etmekte olup, sözlük anlamına bakıldığında “*erişkin dişi insan, hatun*” anlamına gelmektedir. Kadın ile kız çocuğu anlamsal açıdan birbirinden farklıdır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet konusunda bahsi geçen “*kadın*” ifadesi kız çocuklarını da kapsar mı sorusunu akıllara getirmektedir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde (CEDAW) kadın kavramının kız çocuklarını kapsadığına ilişkin açık herhangi bir hüküm bulunmasa da sözleşmenin 10-16. maddelerinin ve diğer bazı hükümlerinin kız çocuklarını da kapsadığı, CEDAW Komitesi tarafından kabul edilen 19 ve 21 Sayılı Tavsiye Kararlarının bazı hükümlerinde kadın kavramının kız çocuklarını da içerdiği, 1993 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Bildirgesi’nde şiddete karşı savunmasız olduğu belirtilen kadın grubunun kız çocuklarını da kapsadığı görülmektedir. Ayrıca 2014 yılında yürürlüğe giren Kadınlara Yönelik Şiddet ile Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin 3. maddesinde açıkça kadın kavramına on sekiz yaşından küçük kız çocuklarının da dâhil edildiği belirtilmektedir. Bu kapsamda çalışmada yer alan “*kadın*” kavramı kız çocuklarını da ifade etmektedir¹².

Toplumun temel taşı, en güvenilir yapısı olan aile, kadının kendini huzur ve güvende hissettiği akla gelen ilk yer olmalıdır. Ancak geçmişten beri dünyada ve özellikle ataerkil toplum yapısına sahip olan ülkelerde aile, kadının tedirgin olduğu hatta en çok

¹¹ Özgentürk, Karğın, Baltacı, 56.

¹² Dünder Sezer, 10-11.

korktuğu yer halini almıştır. Kadına ve çocuğa yönelik şiddet, mülkiyet kavramındaki erkek egemenliği anlayışı değişmediği için ataerkil ve feodal toplumlarda olduğu gibi günümüzde sanayileşmiş toplumlarda görülmeye aynen devam etmektedir¹³. Bazı kesimlerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen kadına yönelik şiddet “*gizli ve üstü örtülü bir salgın*” olarak tanımlanmaktadır¹⁴. Kadına yönelik şiddetin tanımlanma sürecine bakıldığında ilk zamanlarda yalnızca eşleri tarafından doğrudan kadına yöneltilen ve kadına hasar veren fiziksel davranışlar kadına yönelik şiddet olarak görülmekteyken, zamanla kadına yönelik şiddet sosyal bir problem olarak kabul edilmiş ve cinsel ihmal, eş tarafından gerçekleştirilen tecavüz gibi konularda kadına yönelik şiddete dahil edilerek şiddetin diğer türlerini içine alacak şekilde şiddetin şekli ve şiddet uygulayan kişilerin kapsamı genişletilmiştir¹⁵. Kadına yönelik şiddetin en çok görüldüğü yer ise aile içidir. Aile geniş kapsamlı düşünülmelidir. Nitekim kadın yalnızca eşinden değil çoğu zaman babasından, erkek kardeşinden, oğlundan, dayısı ve amcasından kısacası herhangi bir aile üyesinden şiddet görmektedir. Bu kapsamda kadına yönelik aile içi şiddet kadının ailedeki herhangi bir üyeden gördüğü psikolojik, fiziksel, ekonomik veya cinsel türden saldırılardır.

Kadına yönelik şiddet yalnızca toplumun sosyal sorunu olarak algılanmamalı, kadının hayatını tehdit ederek toplumsal yaşama katılımını engelleyen en önemli unsur olduğu unutulmamalıdır¹⁶. Dünyadaki tüm kadınlar ülkesi, dini, etnik kökeni, ekonomik durumu ve sosyal sınıfına bakılmaksızın toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmakla karşı karşıyadır¹⁷. Bu kapsamda kadına yönelik şiddetle mücadele konusu ulusal olduğu kadar uluslararası alanda da oldukça önemlidir. Öneme binaen kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası alanda kadına yönelik şiddetin tanımı yapılmaya ve şiddet önlenmeye çalışılmıştır. Bir bakıma uluslararası sözleşmelerle kadının toplumda ve aile yaşantısında başta insan olmak üzere eş ve anne olarak sahip olduğu haklar koruma altına alınmaya çalışılmıştır¹⁸. BM’nin 1993 yılında yayınladığı “*Kadınlara Yönelik*

¹³ Eray Karınca, “Aile İçi Şiddet Mağdurunun Hukuki Korunmasına İlişkin Düzenlemeler”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(9), 2007, 127.

¹⁴ Avcı, 18.

¹⁵ Handan Sezgin, Nevzat Alkan, “Kadın Sığınma Evleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 83(2), 2009, 734.

¹⁶ Sibel Atan, Murat Atan, “Şiddetin Kadın İstihdamında Yaratdığı Etkiler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 287.

¹⁷ Atan; Atan, 287.

¹⁸ Şükran Ertürk, Demet Özdamar “Kadınlara Karşı Şiddet ve Ayrımcılık”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(Özel Sayı), 2010, 1173.

Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi’nde kadına yönelik şiddet tanımlanmıştır. Buna göre kadına yönelik şiddet “*kamusal ya da özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara cinsel, psikolojik veya fiziksel acı ve ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfî olarak özgürlükten yoksun bırakmadır*” (Sargın, 2010-2012, s. 4.)¹⁹. 6284 sayılı Kanun’da ise “*kadınlara yönelik olarak yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya genel olarak kadınları etkileyen ve cinsiyete dayalı ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan her türlü tutum ve davranış*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak kadının dövülmesi, aşağılanması, cinsel saldırıya uğraması, gebe bırakılması, düşüğe zorlanması, öldürülmesi veya kadına hakaret edilmesi şiddet olduğu gibi kadının çeyizi yüzünden eleştirilmesi, itaatkâr yetiştirilmesi, evde köle gibi kullanılması ya da iyi giyinmeye, mücevher takmaya hakkı olmadığı düşünülmesi de kadına yönelik şiddet örnekleridir. Kadına yönelik şiddet hem özel alanda hem de okul, işyeri, sokak, cadde gibi ev dışı yerlerde yani kamusal alanda gerçekleşebilmektedir²⁰. Kamusal alanda yaşanan kadına yönelik şiddette, şiddet uygulayan kişi kadınla yakın duygusal ilişki içerisinde olmayan kişilerdir²¹.

Kadına yönelik şiddet cinsiyetçi olup, bu durum kız çocuklarının okula gönderilmemesi örneğinde olduğu gibi kadının yalnızca kadın olduğu için şiddete uğraması ve kadınların oransal olarak daha çok şiddete maruz kalmasını ifade etmektedir²². Kadına yönelik şiddet sebeplerinden olan toplumsal cinsiyet kavramı ise erkek ve kadının biyolojik cinsiyetlerinden farklı olarak, toplumda kadın ve erkeğe verilen rollerin bütününe ifade etmektedir²³. Bu kapsamda tanımlamak gerekirse kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadınlara sırf kadın olduğu için yöneltilen veya orantısız olarak kadınları etkileyen cinsiyet temelli şiddettir²⁴.

¹⁹ Sargın A., *Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Şiddete Uğrayan Kadınlara Destek Mekanizmaları*, 2010-2012, https://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/siddet_kitapcik.pdf, 4.

²⁰ Sargın, 5.

²¹ Sargın, 5.

²² Sargın, 5.

²³ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 12.

²⁴ Fatma Başar; Nurdan Demirci, “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 2015, 42.

Yukarıda tanımı yapılan kadına yönelik şiddete tarihsel açıdan bakıldığında şiddetin insanlık tarihi kadar eski olduğu hatta henüz kadın doğmadan, anne karnındayken başladığı görülmektedir. Bazı toplumlarda var olan cinsiyetçi yaklaşım ile erkek çocuğuna olan düşkünlük, kız çocuğunun değersiz görülmesine hatta kimi dönem doğan kız çocuklarının yakılmasına sebep olmuştur. 2000-3000 yıllık mumyalar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre erkeklerde bulunan kemik kırığı oranı %9-20 iken kadınlarda bulunan kemik kırığı oranı %30-50 civarındadır²⁵. Antik Yunan’da bir kadın evde hizmet etmek için çarşıda alınıp satılabilen bir eşya olarak görülmekte olup, Antik Roma’da da benzer şekilde kadın erkeğin malı olarak görülmekte ve erkeğe kadını öldürebilme hakkı verilmekteydi²⁶. İngiltere’de 11. yy. başlarına kadar kadınlar kocaları tarafından satılabilen “*murdar*” varlıklar olarak görülmüş, “*murdar*” kabul edildikleri için de 16. yy. dönemine kadar İncil’e el sürememiş, 1788 yılına kadar köle yerine konularak kocalarının her dediğini yapmaya mahkûm bırakılmış ve erkeğe, kocasının sözünü tutmayan kadını dövme hakkı verilmiştir²⁷. Eski Hindistan’da kocası ölen kadın kocasının cesediyle beraber yakılarak yaşam hakkı elinden alınmakta olup, kadın üzerindeki bu baskı Rönesans ve Reform hareketleriyle azalmaya başlamış, insanların eşit olduğu düşüncesi yayılmıştır²⁸.

Türk tarihinde ise kadın ve ailenin önemi her zaman büyüktür. İslamiyet öncesi eski Türklerde “*töre*” anlayışıyla kadınlar evlerde eşinin arkadaşı, çocuklarının anası olarak kabul edilmiş, bununla beraber bazen devlet yönetimine katılmış, ticari, ekonomik ve sosyal hayatta kendine yer bulmuş, mülk edinebilmiş ve hatta erkeklerle beraber savaşa dahi gitmiştir²⁹. İslamiyet’in kabulüyle Türklerin kadına bakışı pek değişmemiş, İslam dininin kadına vermiş olduğu değer ve pozitif ayrımcılık “*töre*” ile birleşerek Türk töresi yenilenmiştir³⁰. Selçuklu Döneminde kadına içtimai, idari ve askeri görevler yüklenerek hükümdar eşi olan kadın “*katun/hatun*” unvanıyla devlet yönetiminde önemli bir vazife yürütmüştür³¹. Birçok toplumda kadınlar adeta bir “*mal*” olarak görülürken, Osmanlı

²⁵ Alara Didem Özçoban, *Kadına Yönelik Şiddet Olaylarının Önlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2018, 34; Avcı, 21.

²⁶ Özçoban, 34, Avcı, 22.

²⁷ Süleyman Kandemir, *Aile İçi Şiddet ve Kişiyi Aile İçi Şiddetten Koruyan Hukuki İmkânlar- İstanbul Sözleşmesi*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 111, 22.

²⁸ Özçoban, 34-35.

²⁹ Kandemir, 23.

³⁰ Kandemir, 24.

³¹ Kandemir, 24.

Hukukunda diğer alanlarda olduğu gibi mülkiyet hakkında da kadın ve erkek bir tutulmuş, bireylerin toplumsal statüsünde hatta özgürlüğünde çok önemli rol oynayan, tarihsel süreçte kadınların hukuki statüsünü belirleyip, siyasal haklara sahip olmasında dikkate alınan bu hakkın kadın veya erkek tarafından kullanılmasında herhangi bir fark gözetilmemiş ve kadınların mülk edinmesi sağlanmıştır³².

Dünya genelinde ise kadınlara aynı derecede değer verilmediği görülmektedir. Bunun en güzel örneklerinden biri “*Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü*” olarak ilan edilen 25 Kasım tarihinde yaşanan hazin öyküdür. 25 Kasım 1960 tarihinde Dominik Cumhuriyeti’nde diktatörlüğe karşı mücadele eden “*Mirabel Kardeşler*” olarak bilinen üç kız kardeşin tecavüz edilerek öldürülmesi ülkece trafik kazası gibi gösterilmiştir³³. Bu olay yıllar sonra 1981 yılında Latin Amerikalı ve Karayipli kadın gruplarının baskısıyla dile getirilerek olayın yaşandığı gün olan 25 Kasım “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü*” olarak anılmaya başlanmıştır³⁴. 1999 yılında BM Genel Kurul Kararıyla her yıl 25 Kasım “*Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü*” olarak ilan edilmiş ve hiç bitmeyen kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası alanda Sanayi Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında kadınların ekonomik açıdan bağımsızlaşmaya başlaması ve erkeklerle beraber çalışarak iş hayatına atılmasıyla dengeler değişmeye başlamış ve toplumda cinsiyet eşitliği konusunda da ilk değişimler yaşanmıştır³⁵. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusu 20. yy. başlarında uluslararası sözleşmelere yansımış, ilk olarak insan kaçakçılığı ve cinsel sömürü konusu sorun olarak ele alınmış, devamında BM 1975-1985 yıllarını Kadın On Yılı ilan ederek kadına yönelik şiddet sorunları ve aile içi şiddet sorunlarına dikkat çekilmiştir.³⁶ 1980 yılında İkinci BM Kadın On Yılı Konferansı düzenlenmiş, 1979 tarihinde düzenlenen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

³² Gül Akyılmaz, “Osmanlı Devleti’nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 330-331.

³³ Nazan Moroğlu, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi- 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (99), 2012, 359.

³⁴ Moroğlu, 359.

³⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin önlenmesinde Kolluğun Önemi ve Rolü*, (1. Baskı), T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2020, 16.

³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*, (2011), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf, 14.

(The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ise 1981 yılında yürürlüğe girmiştir³⁷. Bu süreçten sonra da Pekin’de, Ruanda’da, Afrika’da ve dünyanın birçok bölgesinde kadına ve aile bireylerine yönelik çalışmalar yapılmış, 2011 yılında da Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi’ni kabul etmiştir³⁸.

Kadına yönelik şiddet karşıtı kampanyalar ve sivil toplum kuruluşları (STK) da yine 1980 yılı sonrası oluşmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra kadınların seslerini duyurma çabaları sonucu kamusal alanda kadına yönelik şiddet bilincinin oluşarak şiddetin önlenmesi adına kurumsal faaliyetlerin başladığı görülmektedir³⁹. Ülkemizde 1987 yılında kadın hareketlerinin ilk mücadelesi olan “*Dayağa Hayır!*” kampanyası İstanbul’da başlatılmış ve tüm ülkeye yayılmıştır⁴⁰. Bunun devamında “*Mor İğne*” ve “*Bedenimiz Bizimdir*” kampanyalarıyla kadına yönelik sorunlar dile getirilmeye çalışılmış, kadınlar tarafından toplumun ve basının ilgisi çekilmiştir⁴¹. Bu kampanyaların sonunda kadın ve erkeklerin cinsiyetlerinin yanı sıra kimlikleri arasındaki farklılığı ortaya koymayı amaçlayan⁴² feminist görüşün savunucuları olan Dayağa Hayır kampanyasını yürütenler ile Kadın Çevresi Grubu ve Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği grubundan gelen gönüllüler tarafından 1990 yılında ilk kadın örgütlenişi olan “*Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı*” kurulmuş ve kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye’de ilk etkin çalışmalar başlamıştır⁴³. Halen çeşitli STK’lar ve devlet kurumları kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının korunması için çabalasa da dünya genelinde kadına yönelik şiddet artarak devam etmektedir.

1.3. AİLE İÇİ ŞİDDETİN VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ

İnsan hakkı ihlali neticesini doğuran aile içi şiddet konusunda yapılan araştırmalarda şiddeti uygulayanları şiddet uygulamaya yönelten nedenler en yaygın şekliyle “*ekolojik model*” yöntemiyle incelenmektedir. Bu modele göre aynı merkezli dört daire düşünüldüğünde en içte yer alan ilk daire kişilerin davranışlarıyla dış dünyasına

³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 15.

³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 16.

³⁹ Ayşe Gül Altınay; Yeşim Arat, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, (2. Baskı), Punto Baskı Çözümleri, İstanbul 2008, 17.

⁴⁰ Avcı, 59.

⁴¹ Sezgin ve Alkan, 739.

⁴² Ali İbrahim Akkutay, “İnsan Hakları Hukukunun Pozitivist Yönünü Oluşturan İlgili Uluslararası Antlaşmaların Feminist Yaklaşımına Etkisi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 28.

⁴³ Sezgin ve Alkan, 740.

aktardığı biyolojik geçmişi ile kişisel geçmişi, ikinci daire aile bireylerince gerçekleştirilen istismar ortamını, üçünü daire kişinin çevresi, işyeri ve arkadaşlarıyla iletişimi gibi formel ve formel olmayan kurum ve sosyal yapıdaki sosyal ağını, en dışta bulunan dördüncü daire ise kişinin kültürel normlarını da içinde barındıran ekonomik ve sosyal çevresini göstermektedir⁴⁴.

Aile içi şiddet konusunda şiddet uygulayanlar açısından şiddetin nedenleri üzerine yapılan araştırmalarda, kişileri şiddete iten nedenler üç temel kategori altında incelenmektedir.

1.3.1. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Biyolojik Nedenleri

Şiddetin biyolojik nedenlerini şizofreni⁴⁵, şüphe, kıskançlık, kendini beğenmişlik gibi duyguların ön planda olduğu ve bu duygulara sebebiyet veren paranoid şizofreni⁴⁶ gibi akıl hastalıklarıyla, düşüncesiz ve sorumsuz hareket ederek suç niteliğindeki davranışların sergilendiği ve bu durumdan hoşnut kalındığı anti sosyal kişilik bozukluğu⁴⁷ gibi ruhsal bozukluklar oluşturabilir⁴⁸.

⁴⁴ Polat, 17.

⁴⁵ Demet Summakoğlu, Barış Ertuğrul, “Şizofreni ve Tedavisi”, Lectio Scientific Journal of Health and Natural Sciences, (2), 2018, s. 43: Şizofreni, toplumun yaklaşık % 1’ini oluşturan kısmında görülen, sanrı ve varsanı gibi pozitif semptomlarla; duygulanımda sığılaşma, sosyal içe çekilme, konuşma miktarında azalma ve düşünce içeriğinde fakirleşme gibi negatif semptomlar ve dikkatte, bellekte, yürütücü işlevlerde bozulma gibi bilişsel belirtilerle giden; duygu, düşünce, algılama ve davranışı etkileyen farklı klinik tablolarla ortaya çıkabilen psikiyatrik bir hastalıktır.

⁴⁶ Summakoğlu; Ertuğrul, s. 50: Şizofreninin alt tiplerinden olan paranoid tipte düşünce içeriğinde bozukluk hakim olup, bir veya birden çok hezeyan, sık işitsel halüsinasyon, kişinin düşünce ve davranışları üzerinde yorum yapan ses anlamına gelen dezorganize konuşma, donuk halde iken anlamsız ve ani hareketlenme, öfkelenme veya saldırgan bir hal alma anlamına gelen katatonik davranışlar görülmektedir.

⁴⁷ Mehmet Emin Sardoğan; Canani Kaygusuz, “Antisozyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış ve Almamış Olan Bireylerin Duygusal Zeka Düzeyleri Açısından İncelenmesi”, Ege Eğitim Dergisi, 7(1), 2006, s. 87: Erkeklerde kadınlara oranla üç kat daha fazla görülen DSN-IV sınıflama grubunda B sınıfı kişilik bozuklukları arasına giren bir çeşit kişilik bozukluğu olan antisozyal kişilik bozukluğunda; kavgacılık, sahtecilik, hırsızlık, kumar tutkusu, aile yaşamında ve toplumsal yaşamda sorumsuzluk, sık suç işleme, başkalarını cinsel ilişkiye zorlama, insan ve hayvanlara zalimce davranma ve yaptıklarından pişmanlık duymama gibi belirtiler yaygın olarak görülmektedir.

⁴⁸ Gülay Akkaya Şahin, *Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, 8.

1.3.2. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Psikolojik Nedenleri

Kişiler arası iletişimin kurulamadığı ve insanların birbirlerine saygıları ile güvenlerinin zedelendiği durumlarda şiddetin başladığı düşünüldüğünde, aile bireylerinin ve özellikle erkeğin kadınla kendinden güçsüz konumda bulunan diğer aile bireylerini baskılayarak üstün gelme ve gücünü hissettirme isteği, iktidarını kabul ettirme düşüncesiyle içinde bulunduğu sorumluluk duygusundan kurtulma, hayal kırıklığı gibi olumsuz durumların giderilmesi ihtiyacı, kişisel zayıflık ve empati yeteneğinin olmaması ya da benzer şekilde aile içi şiddet öyküsüne sahip bir ailede yetişme⁴⁹ gibi nedenler aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin psikolojik nedenleri arasındadır.

Aile içi şiddetin bir türü olan eş tarafından uygulanan şiddette, şiddet eğilimleri aile birliği kurulduktan sonra eşler arasında ruhsal bağ oluşmaya başladığında kendini göstermektedir. Bu durum evliliğin ilk yıllarında görülmektedir. Şiddet uygulayanlar, uyguladıkları şiddetle elde edecekleri kazancın, şiddetin maliyetinden fazla olduğunu düşünürse şiddet uygulamaya devam edecektir⁵⁰. Ayrıca ilk şiddet eyleminde çoğu zaman şiddet mağduru olan taraf yaşadığı şiddete nasıl tepki vereceğini bilememekte ve susarak tepkisiz kalmakta olduğundan bu durum da şiddet uygulayan aile bireyinin şiddete devam etmesine neden olmaktadır⁵¹. Şiddete uğrayan kadının psikolojik olarak etkilendiği ortadadır. Ancak bir görüşe göre şiddet sonucunda kadın psikolojisinde oluşan etki kadına çaresiz olmayı öğretmekte, böylelikle kadın, kaçmayı, karşı koymayı ya da karşılaştığı şiddetle baş etmeyi öğrenememektedir⁵². Bu şekilde meydana gelen “öğrenilmiş çaresizlik” ile kadının çaresizliği erkeğin şiddetine katkıda bulunmaktadır.

1.3.3. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Sosyal Nedenleri

Şiddet doğuştan gelen bir davranış türü olmayıp, insanın yaşamı boyunca edinmiş olduğu tecrübeleri, yaşayış şekli ve özellikle yetiştiği aile yapısında gördükleri sonucu

⁴⁹ Akkaya Şahin, 8.

⁵⁰ Dilek Yetim, Erkan Melih Şahin, “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”, *Aile Hekimliği Dergisi*, 2 (2), 1998, 49.

⁵¹ Mehmet Erdem, “Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 20(73), 2007, 47-48.

⁵² Tülin Günşen İçli, “Aile İçi Şiddet Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1-2), 1994, 10.

edinilmiş bir davranış türüdür. Şiddetin temel özelliklerinden bağımsız olarak toplumdan topluma farklılık gösterdiği, toplumsal sorunlara da kaynaklık ettiği görülmektedir⁵³.

Aile içi şiddet bireylerde çeşitli etkiler bıraksa da şiddet en çok çocukları etkilemekte ve çocukluk ya da gençlik dönemlerini aile içi şiddetin etkili olduğu bir ailede geçirenlerin şiddeti benimseyerek yetişkinlik döneminde benzer davranışlar sergilemesine neden olmaktadır⁵⁴. Yani şiddetin var olduğu bir ailede yetişen çocuklar, anne-babalarından gördükleri bu davranış kalıplarını kendi ailesine de uygulamakta ve bu kişilerde zorlama ve şiddet uygulamayı önleyecek normatif engellerin oluşması güçleşmektedir⁵⁵. Çocuklar, insani ilişkilerinde nasıl davranması gerektiğini diğer insanları, özellikle kendi aile bireylerini gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmektedir. Aile içerisinde şiddete maruz kalan çocuklar, anne-babalarının kendilerine uyguladıkları cezalandırma biçimini, olumsuz davranışlarına verdikleri tepkileri izleyip kabullenerek normal karşılamakta, olması gerekeni ailesinden gördüğü baskı ve şiddet olarak algılamakta ve kendi hayatında bu kabullenilmiş davranışları normal olarak sergilemektedir. Yapılan araştırmalarda aile içi şiddet mağduru çocukların en az %30'unun benzer davranışlar sergilediği ve şiddet uyguladığı görülmektedir⁵⁶. Çocukken şiddet gören kişilerin ileride evlilik hayatlarında eşlerinden şiddet görme ihtimali de artmaktadır. Amerika'da yapılan bir araştırmada çocukken ebeveynlerinden şiddet görenlerin evliliklerinde şiddet görme ihtimallerinin üç kat arttığı, yıllık evlilik içi şiddet sayılarının da bu kişiler açısından ikiye katlandığı görülmüştür⁵⁷. Kanada'da yapılan bir araştırma da ise annesine şiddet uygulandığını gören erkek çocuklarının kendi eşlerine şiddet uygulama ihtimalinin üç kat arttığı görülmüştür⁵⁸.

Aile içi şiddet denildiğinde akla ilk kadına yönelik şiddet gelmektedir. Ancak aile bireylerinin tümüne yönelik şiddet aile içi şiddeti ifade etmektedir. Bununla beraber kabul edilmelidir ki kadına, anneye yönelik şiddet aslında domino etkisi yaparak ailenin tüm bireylerine yayılmakta ve aile bireylerini iki şekilde etkilemektedir: İlk olarak şiddet aile

⁵³ Faruk Kocacık, "Şiddet Olgusu Üzerine", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 2001, 5.

⁵⁴ Bayram Deleş; Nazan Kaytez, "Çocuk Gelişimci Adaylarının Aile İçi Şiddet ve Çocuk Haklarına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(26), 2021, 327.

⁵⁵ İçli, 10.

⁵⁶ İçli, 11.

⁵⁷ Füsün Sokullu Akıncı, "Türkiye'de Aile İçi Şiddet Araştırması 2006", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 2006, 79.

⁵⁸ Sokullu Akıncı, 79.

içerisinde iletişim şekli olarak benimsenerek “*pecking order*” yani “*gagalama düzeni*” şeklinde aile bireylerinin birbirlerine şiddet uygulamasına sebep olmakta, ikinci olarak da babanın aile içindeki her bireye şiddet uygulamasına sebep olmaktadır⁵⁹.

Aile içi şiddetin temelinde kişinin yetiştiği aile yaşantısı olsa da şiddetin tek nedeninin bu olduğunu söylemek güçtür. Teknolojinin hızla ilerlemesi ve bilgiye erişimin kolaylaşması, kitle iletişim araçlarının yaygınlığı ve bu araçlarla kadın ve erkeğin birbirlerinden üstün olduğunun vurgulanması kadın-erkek ilişkilerini bozmakta, şiddetin temelinde yatan saldırganlık güdüsünü harekete geçirmektedir.

Yine kadının toplumsal hayatta var olmasının ahlaksızlık olarak algılandığı, kadınla namus düşüncesinin bağdaştırılarak erkeğin üstün tutulduğu bazı gelenekler de aile içi şiddetin sosyal nedenleri arasındadır. Bununla beraber kişilerin sosyal hayat içerisinde iletişim kurmakta yetersiz kalarak kendilerini ifade etmekte zorlanmaları ya da iletişimde sert ve zorlayıcı olmaları⁶⁰, toplumsal alandaki statüleri, eğitim durumları, ekonomik kaygıları ve toplumun refah düzeyi gibi nedenler aile içi şiddetin toplumsal nedenleri arasında gösterilebilir.

1.3.4. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Diğer Nedenleri

Şiddetin diğer nedenleri arasında kültürel değişimler, kentleşmenin hızlılığı, göçler, yoksulluk, eğitimsizlik, savaşlar ve medya yayınları örnek gösterilebilir⁶¹.

1.3.5. Aile İçi Şiddetin ve Kadına Yönelik Şiddetin Nedenlerine İlişkin Diğer Sınıflandırmalar

Aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin nedenleri konusunda yapılan bir başka sınıflandırmaya göre şiddetin üç temel nedeni bulunmaktadır: İlk neden “*Bireyci Teori*” olarak anılmakta olup, şiddetin nedenlerinin bireysel ve psikolojik olduğunu ifade etmektedir⁶². Bu durum yukarıda belirtmiş olduğumuz şekliyle kişilik bozukluğu,

⁵⁹ Sokullu Akıncı, 79.

⁶⁰ Akkaya Şahin, 9.

⁶¹ Avcı, 29.

⁶² Dündar Sezer, 47.

kıskançlık, madde bağımlılığı gibi şiddetin biyolojik ve psikolojik nedenlerini içinde barındırmaktadır.

İkinci neden “*Aile Merkezli Teori*”dir. Bu teoriye göre şiddetin nedeni aile birimi içinde gizli olup, ailede yaşanan anlaşmazlıklar, hayal kırıklıkları, çocuklukta şiddet görülmesi, ekonomik uyuşmazlıklar veya madde kullanımı gibi unsurlar aile bağlamında değerlendirilmektedir⁶³.

Son neden ise “*Sosyal Yapısal Teori*”dir. Bu teoride bireysel ve ailesel faktörlerden ziyade toplumsal ve kültürel yapı incelenerek, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet olarak kabul edilmekte ve pek çok toplumda eskiden beri kadına yönelik şiddete göz yumulduğu ifade edilerek, kadın erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasıyla kadına yönelik şiddetin önlenebileceği belirtilmektedir⁶⁴. Bu teori aile içi şiddete sadece bir aile meselesi olarak bakılmaması gerektiğini ve aile içi şiddetin kamusal alanda değerlendirilmesi gerektiğini savunarak, uluslararası alanda aile içi şiddet konusunun insan hakkı meselesi olarak görülmesini kolaylaştırmıştır⁶⁵.

1.4. ŞİDDET DÖNGÜSÜ

Aile içerisinde şiddet başladığında çoğu zaman kısır bir döngü halinde devam etmektedir. Bu döngünün üç aşaması bulunmaktadır: Birincisi “*gerilim artması*”, ikincisi “*öfke patlaması*” ve üçüncüsü “*verilen zararın telafisi*”dir⁶⁶.

Gerilim aşamasındayken, daha önceden yaşanan şiddet nedeniyle, herhangi bir sebepten dolayı oluşan gerginlik ve memnuniyetsizlik duygusu şiddet mağduru tarafından bilinmekte olduğundan, mağdur gerginliği gidermeye, şiddeti engellemeye çalışır ve bir süre bu yöntemle şiddeti def eder⁶⁷. Zamanla şiddet mağduru şiddet uygulayanı sakinleştirmekten vazgeçer ve şiddet uygulayan bunu fark edince kızgınlığı artar, tartışmalar baş gösterse de şiddet mağduru öfkesine hâkim olarak durumu kontrol altında tutmaya çalışır⁶⁸. Bu durum bir süre bu şekilde devam etmektedir.

⁶³ Dündar Sezer, 48.

⁶⁴ Dündar Sezer, 48.

⁶⁵ Dündar Sezer, 48.

⁶⁶ Avcı, 26.

⁶⁷ Avcı, 26.

⁶⁸ Avcı, 26.

Akut şiddet diye nitelendirebileceğimiz ikinci aşamaya gelindiğinde ise şiddet uygulayanın öfkesi gözle görülür bir şekilde artmakta ve öfke birkaç saat ya da birkaç gün sürecek olan fiziksel şiddete dönüşmekte olup, şiddet uygulayan, bir ders verme gayesiyle tokatlama, vurma, boğma, ateşli silahla yaralama ve benzeri (vb.) yöntemlerle şiddet mağduruna zarar vererek tıbbi yardım almasına neden olmaktadır⁶⁹.

Üçüncü ve son aşamada ise şiddet uygulayan şiddet mağdurundan özür dileyerek bir daha böyle bir olayın yaşanmayacağına dair sözler vermekte, şiddet mağdurunun fiziksel ve duygusal olarak zayıf olduğu dönemden faydalanarak hediyelerle, sevgi dolu sözlerle etkilemekte ve bu şekilde şiddet mağdurunun zihnini karıştırıp, her şeyin düzeleceğine, hatta şiddetin kendinden kaynaklandığına, bu şiddetin bir daha yaşanmayacağına dair düşünceler oluşmasına sebebiyet vererek ilişkinin devamını sağlamaktadır⁷⁰.

Ancak çoğu zaman şiddet uygulayanın şiddete başvurma eğilimi bir döngü halindedir ve tarafların arası bu şekilde düzelmiş de olsa sorunun asıl kaynağına inilerek gerekli girişimlerde bulunulmazsa ilişkinin devamını sağlayan ılımlı dönem zamanla yerini gerginliğe bırakarak kısır döngüyü başa saracaktır⁷¹.

1.5. AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET TÜRLERİ

Şiddetin uygulanışına göre farklı türleri mevcuttur. Bunlar kaynağına göre, yaşam döngüsüne göre ve biçimine göre olmak üzere üç temel başlık altında incelenebilir. Biçimine göre şiddet türleri ise psikolojik/duygusal şiddet, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet şeklinde dört başlık içermektedir. Bununla birlikte son dönemde gelişen teknolojiyle hayatımıza giren yeni kavramlar neticesinde oluşan siber şiddet de biçimine göre şiddet türleri arasında sayılabilir. Tehdit, hakaret, cinsel saldırı, taciz gibi en bariz şiddet türlerinin yanı sıra ailenin yaşam şartlarına göre aile bireyleriyle akıl oyunu oynama, aile bireylerinin paraya ulaşımını engelleme, aile bireylerini işe girmeye zorlama ya da işe girmesine engel olma, başka insanlar yanında eleştirme, hor görme, aşağılama, beden mülkiyetinin hiçe sayılması ya da denetim altında tutmak için zor

⁶⁹ Avcı, 26.

⁷⁰ Avcı, 26-27.

⁷¹ Avcı, 27.

kullanma gibi durumlarda yerine göre aile içi şiddet ya da kadına yönelik şiddet oluşturmaktadır⁷².

Yukarıda biçimine göre şiddet türlerini siber şiddet de dahil olacak şekilde beş başlık altında saymış olsak da, yapılan araştırmalarda fiziksel, duygusal ve cinsel şiddetin çoğu zaman art arda ya da birlikte gerçekleştiği, psikolojik şiddetin de cinsel şiddete temel hazırladığı görülmektedir⁷³.

Şiddetin türü ne olursa olsun neticesinde bireylerde telafisi güç sonuçlar doğurmakta, cinsel hastalıklara, şiddet uygulanan yere göre cilt hasarına, görme bozukluğu gibi kalıcı bozukluklara, istenmeyen veya erken yaşta gebeliğe, anksiyete bozukluğuna, panik atağa, öz değer kayb edilmesine, korku ya da utanç duygusuna, depresyona, uyku bozukluğuna vb. durumlara neden olmakta, bazen de ölüm ya da intiharla sonuçlanmaktadır⁷⁴.

Kadına yönelik şiddette özel olarak kadının gebe olduğu durumlarda kadının düşük yapması, erken doğum, ölü doğum, çocuğun fiziksel-zihinsel engelli doğması gibi riskler de mevcuttur⁷⁵. Sokağa ve suça sürüklenmiş çocukların birçoğunda aile içi şiddet veya istismar geçmişi olduğu görülmektedir⁷⁶. Yine geniş bir pencere bakıldığında aile içi şiddete maruz kalan bireylerin topluma daha az katkısı bulunmakta, bu bireyler, iş hayatında performans düşüklüğü, motivasyon azalması veya dikkatsizlik gibi nedenlerle iş kazalarına dahi yol açmaktadır⁷⁷.

Aile içi şiddete çocuklar açısından bakıldığında ise çocukların ruhsal açıdan gelişimleri etkilendiğinden çocuklarda sosyal alanda uyum sağlamada zorluk, anti-sosyal davranış sergileme, okula devamda isteksizlik, okul başarısında düşüklük ya da okula gitmek istememe, güven problemleri, yeme bozuklukları, kendine ve çevresine zarar

⁷² Kibar Seyhun Sarı, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, 28.

⁷³ Sarı, 28.

⁷⁴ Sarı, 28.

⁷⁵ Özge Bölükbaşı, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan 2014, 37.

⁷⁶ Bölükbaşı, 37.

⁷⁷ Sokullu Akıncı, 79.

verme isteği gibi kişiliğini etkileyen pek çok soruna neden olmaktadır⁷⁸. Ayrıca özellikle kadına yönelik şiddetin en önemli sonuçlarından biri erkekler lehine kadın-erkek eşitsiz güç ilişkilerini beslemesi ve kadının ikincil planda kalmasına neden olmasıdır⁷⁹.

1.5.1. Kaynağına Göre Şiddet

Kaynağına göre şiddet türleri üç şekilde oluşmaktadır. Bunlar; ailede, ev içerisinde ya da yakın ilişki yaşanan kişiler arasında ortaya çıkan şiddet, eğitim, sağlık, iş hayatı gibi toplum içinde farklı alanlarda ortaya çıkan şiddet ve devlet tarafından doğrudan gerçekleştirilen şiddettir⁸⁰.

Devlet tarafından doğrudan gerçekleştirilen şiddet devlet eliyle, personeliyle aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddete sebebiyet verilmesi halinde söz konusu olmaktadır. Devlet yetkilileri aile içi şiddeti veya kadına yönelik şiddeti ya da şiddet tehlikesini biliyorsa veya bilmesi gerekiyorsa ancak şiddetin önlenmesi için soruşturma, kovuşturma, cezalandırma gibi adli süreçte ya da tazminat konusunda başarısız olursa veya gereken bütün tedbirleri almazsa bu takdirde devlet tarafından şiddet eylemine izin verilmiş ya da teşvik edilmiş olmaktadır⁸¹. Nitekim, kamu görevlilerinin aile içi şiddette ya da kadına yönelik şiddette şiddet mağdurunu kalıplaşmış yargılarla haksız bulması, korumaması halinde mağdura yönelik şiddet uygulanmış olmaktadır. Bu durum devletlerin özen yükümlülüğüyle yakından ilişkilidir. Uluslararası antlaşmalar, uluslararası mahkeme kararları ve komite kararları gibi uluslararası çeşitli belgelerle devletlerin aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konularında sorumlu oldukları belirtilmiş olup, bu kapsamda şiddeti önleme noktasında devletlere gerekli tedbirleri alması noktasında sorumluluk düşmektedir⁸². Özen yükümlülüğü kapsamında devlet bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik saldırıları önleyecek kanuni ve idari düzenlemeleri yapmakla, temel hak ve özgürlüklere yönelik saldırılarda failleri

⁷⁸ Neslihan Lök, Ceyda Başoğlu, Selma Öncel, “Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psikososyal Desteğin Önemi”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 8(2), 2016, 158.

⁷⁹ Dündar Sezer, 50.

⁸⁰ Dündar Sezer, 42.

⁸¹ Fatma İrem Çağlar Gürgey; Özge Yücel Dericiler, “Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Özen Yükümlülüğünün Dönüşümünün Bir Örneği Olarak CEDAW Komitesinin 35 Sayılı Tavsiye Kararı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(1), 2019, 253.

⁸² Fatih Düğmeci; Esin Gürsel, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumlulukları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 2019, 847-848.

cezalandırmakla ve hak ya da özgürlüğün iadesini sağlamakla, bunun mümkün olmaması halinde ise saldırıdan kaynaklanan zararı tazminle yükümlüdür⁸³. Saldırı kamu görevlilerince veya kamu gücü kullanan kişilerin eylemleri neticesinde ya da özel şahısların eylemleri neticesinde gerçekleşmişse devletlerin özen yükümlülüğü doğmaktadır⁸⁴. Yani devletler icrai ya da ihmali bir şekilde aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet eylemlerinin ya da sonuçlarının önlenmesinde üzerine düşen ve taahhüt ettiği yükümlülüğü yerine getirmediği takdirde özen yükümlülüğü söz konusu olmaktadır⁸⁵. Şiddet sonucunda şiddet mağdurlarının yeniden şiddete uğramamaları için gerekli tüm tedbirlerin alınarak can ve mal güvenliklerinin sağlanması, hayatını idame ettirecek maddi ve fiziki koşulların sağlanması, şiddet konusunda farkındalık oluşturacak kampanyalar yürütülmesi, yardım ve destek hatlarının kurulması, çeşitli eylem planlarının yürütülmesi özen yükümlülüğü kapsamında devletlere düşen sorumluluklar arasındadır⁸⁶.

1.5.2. Yaşam Döngüsüne Göre Şiddet

Yaşam döngüsüne göre şiddet, bireylerin ve özellikle kadınların yaş aralıkları baz alınarak belirlenmiş olan dönemlerde yaşadıkları şiddeti ifade etmektedir. Bu kapsamdaki şiddet türleri şöyledir: Kız bebeklerine yönelik şiddet (öldürülmesi vb. durumlar), çocukluk ya da gençlik döneminde yaşanan şiddet (erken evlilik, zorla evlendirilme, fuhşa zorlama, diğer şiddet türleri), erişkin yaşlarda şiddet (cinsel taciz, cinsel saldırı, fuhşa zorlama, gebeliğe zorlama, kumalık, sağlık hizmetlerinden yoksun bırakılma, fiziksel şiddet vb.), yaşlılıkta yaşanan şiddet (fiziksel, psikolojik veya ekonomik suiistimal vb.)⁸⁷ şeklindedir.

⁸³ Recep Doğan, “Kadının Şiddete Karşı Korunmasında Devletin Özen Yükümlülüğü ve Uluslararası Standartlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2), 2016, 92-93.

⁸⁴ Çağlar Gürgey ve Yücel Dericiler, 238.

⁸⁵ Doğan, *Kadının Şiddete Karşı Korunmasında Devletin Özen Yükümlülüğü ve Uluslararası Standartlar*, 93.

⁸⁶ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, <https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/icerikYonetimi/haberler/2020/01/Kadina-Yonelik-Siddetle-Mucadele.pdf>.

⁸⁷ Dündar Sezer, 43.

1.5.3. Biçimine Göre Şiddet

Biçimine göre şiddet türleri şiddetin kaynağı veya mağdurun yaşına bakılmaksızın temelde şiddete sebebiyet veren davranış türlerini ifade etmektedir. Bunlar cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, fiziksel şiddet ve siber şiddettir. Bu şiddet türleri aşağıda detaylıca incelenecektir.

1.5.3.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet ülkemizde ve dünya çapında aile bireylerinin birbirlerine uyguladıkları en yaygın şiddet türüdür. Bu türün içerisinde tekmeleme, tokat atma, yumruk atma, cisimle vurma, delici ya da kesici aletle yaralama, uzun süre aç veya susuz bırakma vb. şekillerde görülmekte olup, neticesinde şiddet mağdurlarında belirgin ve kalıcı izler bırakmaktadır⁸⁸. Yine sarsma, hırpalama, cisim atma, duvarlara fırlatma, saç çekme, itme ya da sopa, odun vb. aletlerle dövme, aile bireyinin elini kolunu bağlayarak kaçmasına engel olma⁸⁹, aile bireyinin üzerine kaynar su veya kezzap, asit gibi yakıcı kimyasal madde dökme, boğazını sıkma, vücudunda sigara söndürme, ateşli silahlar kullanarak aile bireyinin yaralanmasına ya da ölümüne neden olma da ülkemizde en sık rastlanılan fiziksel şiddet örnekleridir.

Fiziksel şiddeti, fiziksel kas gücünün kullanılarak uygulanan güç ve fiziksel eylemler olarak tanımlamak ve derecelendirmek mümkündür⁹⁰. DSÖ tarafından yapılan derecelendirme sistemine göre tokatlama, sert cisim fırlatma, sarsma ya da itme orta dereceli fiziksel şiddetken, yumrukla veya bir cisimle vurmak, tekmelemek, sürüklemek, dövme, boğazını sıkmak, yakmak, bıçak ve silah gibi aletlerle tehdit etmek veya bunları kullanarak aile bireyinin bedensel bütünlüğünde zarara neden olmak ise ağır dereceli fiziksel şiddet kapsamındadır⁹¹.

Aile içinde yaşanan fiziksel şiddete en çok kadınlar maruz kalmaktadır. Kadının yaşamış olduğu bu şiddet ülkemizle sınırlı olmayıp ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle de

⁸⁸Levent Börü, “Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 180.

⁸⁹Akkaya, Şahin, 10.

⁹⁰Mesut, Görücü, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yasal Mevzuat, Emniyet Birimlerindeki Uygulama ve Antalya Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2018, 8.

⁹¹Görücü, 8.

ilgili değildir. Nitekim Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ) 2004 yılında yayınlamış olduğu raporda dünya üzerinde bulunan her üç kadından en az bir tanesinin cinsel tacize ya da fiziksel şiddete maruz bırakıldığı, bu türden şiddetin yalnızca geri kalmış ülkelerde değil, örneğin İngiltere gibi gelişmiş bir ülkede bile görüldüğü, İngiltere'de her dört kadından en az birinin erkek şiddetine maruz bırakıldığı ve cinayete kurban giden kadınların %70'inin eşlerince öldürüldüğü belirtilmektedir⁹². DSÖ'nün 2002 yılında yayınlanan raporunda ise birçok ülkeyi kapsayacak şekilde yapılan toplam 48 araştırmada kadınların %10' ıla %69'unun hayatları boyunca en az bir kez eşleri veya partnerlerince fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir⁹³.

Ülkemizde ise 2015 yılında Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yararlanıcı olduğu ve mali desteğiyle Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” verilerine göre ülke genelinde yaşamının herhangi bir diliminde evlendiği eşi tarafından fiziksel şiddete uğradığını belirten kadınların oranı %36 olup, araştırmadan önceki 12 ay içerisinde evlenen kadınların ise %8'inin eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığı tespit edilmiştir⁹⁴. Yine bu araştırmaya göre fiziksel şiddet ile cinsel şiddetin bir arada yaşanma öyküsünün yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre ülke genelindeki kadınların %36'sının fiziksel şiddete, %12'sinin ise cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmesine rağmen, kadınların %38'inin iki şiddet türünden en az birisine maruz kaldığını söylemesi çoğunlukla cinsel şiddet ile fiziksel şiddetin birlikte gerçekleştiğini göstermektedir⁹⁵. Ülkemizde yapılan bu araştırmayla evliliğin ilk yıllarına denk gelen genç yaşların şiddete uğrama ihtimali açısından en dezavantajlı grup olduğu ve refahla eğitim düzeyinin cinsel ya da fiziksel şiddete maruz kalma açısından ters orantılı olduğu tespit edilmiştir⁹⁶.

DSÖ tarafından yapılan ve yukarıda açıklamış olduğumuz derecelendirme sistemi kapsamında ülkemizde fiziksel şiddete uğrayan kadınların %19'unun orta dereceli

⁹² Akkaya Şahin, 10.

⁹³Özlem, Öztürk, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 27.

⁹⁴ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması* (Rapor No: ISBN: 978-605-4628-75-9), T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2015, 83.

⁹⁵Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 83.

⁹⁶ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 84-85.

fiziksel şiddete, %16'sının ise ağır dereceli fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir⁹⁷. Şiddet düzeyi üzerinden en büyük faktör medeni durum ile ilgilidir. Evli olmayan kadınların fiziksel şiddete uğrama oranı %7 iken evlilikle birlikte bu oran yaklaşık 5 kat artarak %34'e yükselmekte, kadının ayrı yaşaması ya da boşanmasıyla da iki kat daha artarak %74'e kadar çıkmaktadır⁹⁸. Kadının eve eşinden fazlaca gelir getirmesi fiziksel şiddet ihtimalini iki kat artırırken, aynı miktarda gelir getirenlerde fiziksel şiddetin en alt düzeyde olduğu tespit edilmiştir⁹⁹.

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) 2018 yılında yayınlamış olduğu “*Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Kadın ve Kız Çocuklarının Cinsiyete Dayalı Öldürülmesi*” verilerine göre 2016 yılında yakın partnerleri tarafından cinayete kurban giden kadın sayısında Avrupa'da ilk sırada Hırvatistan gelmekte olup, Hırvatistan'ı sırasıyla Macaristan, Finlandiya, Fransa, Hollanda ve İspanya takip etmektedir¹⁰⁰. Latin Amerika ve Karayipler'de ise yakın partner cinayet oranında ilk sırada Dominik Cumhuriyeti yer alırken, Ekvador, Uruguay, Jamaika, Peru ve Şili Dominik Cumhuriyetinden sonra en çok cinayetin işlediği ülkeler arasındadır¹⁰¹. UNODC'nin 2019 yılında yayınlanan verilerine göre ise dünya genelinde işlenen cinayetlerde hayatını kaybeden kadınların oranı %19 olup, bu kadınların %64'ü eşleri ya da sevgilileri tarafından öldürülmüştür¹⁰². 2017 yılında dünyada öldürülen 87.000 kadının yaklaşık 50.000'i yakın partnerleri veya diğer aile üyeleri tarafından öldürülmüş olup, partnerleri ya da aile üyeleri tarafından en fazla kadın ölümünün gerçekleştiği kıta 20.000 ile Asya'dır¹⁰³. Asya kıtasını 19.000 ile Afrika, 8.000 ile Amerika, 3.000 ile Avrupa ve 300 ile Okyanusya izlemektedir¹⁰⁴. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün “*Bir Bakışta Toplum 2019*” araştırmasına göre üye devletler

⁹⁷ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 86.

⁹⁸ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 90-91.

⁹⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 14.

¹⁰⁰ Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Kadın ve Kız Çocuklarının Cinsiyete Dayalı Öldürülmesi 2018, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf.

¹⁰¹ Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Kadın ve Kız Çocuklarının Cinsiyete Dayalı Öldürülmesi 2018, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf.

¹⁰² Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Yönetici Özeti 2019, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>.

¹⁰³ Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Yönetici Özeti 2019, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>.

¹⁰⁴ Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Yönetici Özeti 2019, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>.

arasında ömürleri boyunca eşinden fiziksel veya duygusal şiddet gören kadın sayısında oran olarak Türkiye %38 ile ilk sırada yer alırken son bir yılda şiddet gören kadınlarda da %11 oranla yine ilk sırada yer almaktadır¹⁰⁵.

BM'nin covid-19 salgını sonrası yayınlamış olduğu verilere göre ise DSÖ tarafından dünya genelinde ilan edilen “*pandemi*” sürecinde kadına yönelik şiddet olayları önceye nazaran artış göstermiş ve neredeyse %25 oranında artmıştır¹⁰⁶. Salgın nedeniyle yaşam alanı kısıtlandığından ve evde kalma süresi uzayarak adalete erişim zorlaştığından artan şiddet olayları sonucunda dünya genelinde 15-49 yaş arasındaki 243 milyon kadın ve kız çocuğu son 12 ayda cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz kalmıştır¹⁰⁷. Bu süreçte ev içi şiddet Fransa’da %30, Arjantin’de %25, Kıbrıs’ta %30 ve Singapur’da %33 oranında artarken, Kanada, Almanya, İspanya ve İngiltere gibi ülkelerde acil durum sığınma taleplerinde artış gözlenmiştir¹⁰⁸.

Özellikle kıskançlık ve terk edilme korkusuyla öldürülen kadınların sayısı ülkemizde 2020 yılının ilk 6 ayında 115’tir¹⁰⁹. Bu 115 kadının %42’sinin lisans düzeyi altında eğitim aldığı, %57’sinin de herhangi bir ekonomik gelirinin olmadığı tespit edilmiştir¹¹⁰. Faillere ilişkin araştırmalarda ise %40’ının kadının eşi, %22’sinin sevgilisi, %8’inin ise eski eşi olduğu ve cinayet şüphelilerinin %43’ünün ilk okul mezunu, %4’ünün ise lisans mezunu olduğu görülmüştür¹¹¹. Aile içi ve kadına yönelik şiddetin en sık görülen şekli 51.405 vakayla kasten yaralamayken, 2020 yılının ilk 6 ayında toplamda 117.192 aile içi ve kadına yönelik şiddet vakası gerçekleşmiştir¹¹². 2019 yılında ülkemizde 415’i silahla olmak üzere 436 kadın cinayeti gerçekleştirilmişken, 2020 yılında 372’si silahla olmak üzere 373 kadın cinayeti işlenmiştir¹¹³.

¹⁰⁵ Bir Bakışta toplum 2019, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/soc_glance-2019-en.pdf?expires=1632263601&id=id&accname=guest&checksum=6C1C9A57EAC815F956BF9FDB93B9A8F9.

¹⁰⁶ Politika Özeti: Covid-19’un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>

¹⁰⁷ Politika Özeti: Covid-19’un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>

¹⁰⁸ Politika Özeti: Covid-19’un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>

¹⁰⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 30.

¹¹⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 37.

¹¹¹ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 37-40.

¹¹² T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 32-33.

¹¹³ 2020 Yılı Kadın Cinayetleri Silahlı Şiddet Raporu, <http://umut.org.tr/umut-vakfi-2020-yili-kadin-cinayetleri-haritasi/>.

Kadına yönelik fiziksel şiddet genellikle duygusal veya sözel şiddet şeklinde başlayarak fiziksel şiddete dönüşmekte, kadın maruz kaldığı şiddete itiraz edememesi, şiddete karşı koyamaması veya yakınlarınca destek görmemesiyle de fiziksel şiddet artarak devam etmektedir¹¹⁴. Fiziksel şiddet çoğu zaman gebelik döneminde devam etmektedir. Bu dönemde uygulanan şiddet kadın ve bebek için çok ciddi tehlike oluştursa da bir görüşe göre erkekler kadının ilgisinin kendisinden başka bir canlıya yani bebeğe yoğunlaşmasını hazmedemediklerinden şiddeti artırarak uygulamaya devam etmekte, kadınların pek çoğu da doğacak bebeğin evliliklerini kurtaracağı veya şiddetin azalacağı umuduyla evliliklerini sürdürmektedir¹¹⁵.

Ülkemizde fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar son çare olarak adli mercilere başvurmaktadır. Adli mercilere başvuran kadınlarla yapılan görüşmelerde bu kadınların başvuru yapmadan önceki tarihlerde de birkaç kez fiziksel şiddete maruz kaldıkları ancak boşanmayla doğacak maddi problemler, yakın çevre ve toplumsal baskı gibi nedenlerle şiddeti adli mercilere taşımadıkları görülmüştür¹¹⁶.

Aile birliği içerisinde gerçekleşen fiziksel şiddet aile bireylerini manevi açıdan oldukça yıpratmakta, aile birliğini sarsmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi gebe kadınlara yönelik saldırılar da kadın ve çocuk açısından büyük sorunlara neden olmaktadır. Ancak fiziksel şiddetin tek sonucu bu olmayıp, şiddetle oluşan yaralanma, ölüm gibi bedensel bütünlüğe zarar veren saldırı şeklindeki eylemler Türk Ceza Kanunu¹¹⁷(TCK) açısından suç oluşturmaktadır. Buna göre TCK'nın 86. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde kasten yaralamanın üstsoya, altsoya, eşe ya da kardeşe karşı işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir. TCK'nın 82/1-d maddesinde kasten öldürme suçunun üstsoy ya da altsoydan birine, eş veya kardeşe yönelik işlenmesi halinde ve aynı maddenin (f) bendinde gebe olduğu bilinen kadına karşı işlenmesi halinde faile müebbet hapis cezası değil, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verileceği düzenlenmiştir¹¹⁸. Yine TCK'da benzer düzenlemeler

¹¹⁴ Özçoban, 19.

¹¹⁵ Özçoban, 19-20.

¹¹⁶ Okay Gürhan, *Tarihsel Süreç İçerisinde ve Günümüzde Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, 14.

¹¹⁷ Türk Ceza Kanunu, (2004), Resmî Gazete, 25611, 26/9/2004.

¹¹⁸ *Kasten öldürme* Madde 81- (1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. *Nitelikli haller* Madde 82- (1) Kasten öldürme suçunun; a) Tasarlayarak, b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek, c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle, d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı, e) Çocuğa ya da

bulunmaktadır¹¹⁹. Bu şekilde aile bireylerinin birbirlerine karşı işleyeceği suçlarda temel halden daha ağır bir cezaya hükmedilerek aile içi şiddet olayları azaltılmaya çalışılmıştır. Ancak günümüzde gittikçe yaygınlaşan bu olaylar karşısında kanununun bu konudaki caydırıcılığı düşündürücüdür. Kaldı ki şiddet uygulayanlar mahkumiyete ilişkin bir ceza alsa dahi Ceza Muhakemesi Kanunu'nun¹²⁰ (CMK) 231. maddesi kapsamında düzenlenmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya TCK'nın 51. maddesi kapsamında düzenlenen erteleme vb. uygulamalarla cezası gerektiği gibi infaz edilemeyecek, almış olduğu ceza hukuki anlamda bir hüküm doğurmayacak ya da infaz edilmiş sayılacaktır.

Evrensel Hukukta faili cezalandırmanın amacı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Ülkemizde de benzer şekilde faile verilen cezanın ne amaçla verildiği konusunda farklı görüşler mevcut olup, genel anlamda cezanın faili ıslah etmek, yeniden sosyalleştirmek, toplumu suçtan korumak, potansiyel suçluları caydırmak ve kefareti gibi amaçları içerdiği belirtilmektedir¹²¹. Bu kapsamda aile içinde şiddet uygulayanın almış olduğu cezanın gerektiği gibi infaz edilmemesi nedeniyle şiddet uygulayan nezdinde yukarıda belirttiğimiz cezanın hiçbir amacı gerçekleşmeyecek, fail yaşadıkları nedeniyle

beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı, g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla, Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infiale, j) Kan gütme saikiyle, k) Töre saikiyle, İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. *Kasten yaralama Madde 86-* (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (3) Kasten yaralama suçunun; a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, e) Silahla, f) Canavarca hisle, İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, (f) bendi bakımından ise bir kat artırılır.

¹¹⁹ Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Yaralama başlıklı TCK'nın 87/1-e maddesinde düzenlenen gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğun vaktinden önce doğmasına neden olunması, aynı maddenin 2. fıkrasının (e) bendinde düzenlenen gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğun düşmesine neden olunması, Taksirle Yaralama başlıklı TCK'nın 89/2-f maddesinde düzenlenen gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olunması, aynı maddenin 3. fıkrasının (e) bendinde düzenlenen gebe bir kadının çocuğunun düşmesine neden olunması da artırım sebebidir. Yine kanunun 96. Maddesinin 2. fıkrası da benzer şekildedir: Ezizet Madde 96-(1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin; a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı, b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı, işlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

¹²⁰ Ceza Muhakemesi Kanunu, (2004), Resmi Gazete, 25673, 24/12/2004.

¹²¹ Nur Centel, *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan*, (1. Baskı), Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınevi, İzmir 2001, I, 356.

şiddet mağduruna daha da öfkelenerek saldırganlığı ve neticede şiddet olayları artacaktır. Bunun önüne geçilmesi ve aile bireylerinin korunması adına mevcut düzenlemelerin şiddet mağdurları lehine değiştirilerek, teoride kalan caydırıcılık amaçların uygulamada gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

1.5.3.2. Cinsel Şiddet

Aile içi şiddet türlerinden olan ve genellikle erkeğin kadın üzerinde uyguladığı cinsel şiddet, cinselliğin sindirme aracı ve tehdit olarak kullanılması şeklinde ortaya çıkmaktadır¹²². DSÖ, cinsel şiddeti “*cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümünü kapsayan, kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun, kurbanın evinde ya da işyerinde sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel eylem*” olarak tanımlamaktadır¹²³.

Avrupa Birliğinin (AB) topluluk müktesebatında yer alan ve 2002’de değişikliğe uğrayan 76/207 sayılı yönergede cinsel şiddet şekillerinden olan cinsel taciz, kişinin cinsiyetiyle ilgili olarak yapılan “*istenmeyen davranış*” şeklinde tanımlanmıştır¹²⁴.

Cinsel şiddet her yaş grubunda ve cinsiyette görülmektedir. Bu şiddet türünün mağdurları arasında kadınlar, çocuklar, yaşlılar, fiziksel ve zihinsel engelleri olanlar bulunmakla beraber en çok kadınlarla kız çocuklarının cinsel şiddete maruz kaldığı görülmekte ve cinsel şiddetin tanımlandığı ilk zamanlardan farklı olarak erkekler de cinsel şiddet mağduru kabul edilmektedir¹²⁵.

Cinsel şiddet oluşturan davranışlar da zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. İlk dönemlerde yalnızca cinsel ilişki şeklindeki eylemler cinsel şiddet olarak kabul edilirken günümüzde vücudun tüm deliklerine sokulan cinsel organ veya bu amaçla vücuda sokulan cisimlerin de cinsel şiddeti oluşturacağı kabul görülmekte ve sadece zor

¹²² Bölükbaşı, 43; Akkaya Şahin, 11.

¹²³ Özçoban, 21.

¹²⁴ Akkaya Şahin, 11.

¹²⁵ Polat, 26.

kullanmanın değil baskı ya da tehdit yoluyla mağdurun direncinin kırılarak cinsel saldırının gerçekleştirilmesi de cinsel şiddet olarak kabul edilmektedir¹²⁶.

Cinsel şiddetin en bilinen şekli tecavüzdür. Ancak bununla beraber evlilik içerisinde rıza olmaksızın gerçekleştirilen tecavüz, cinsel ilişkiye zorlama, cinsel imada bulunma, cinsel amaçla yapılan el şakaları, eşlerin cinsel istek veya isteklerini önemsememek ya da bu konuda alay etmek, eşlerin birbirlerini cinsel eşya olarak görmesi ve bu doğrultuda muamele etmesi, fuhşa zorlamak, aşırı kıskançlık, ensest ilişkiye zorlamak vb. davranışlarda cinsel şiddet örneğidir¹²⁷. Bunun yanında bazı kültürlerde var olan ve ülkemizde bazı kesimlerde sık karşılaştığımız bekaret kontrolü yapılması¹²⁸, giyime karışma, başlık parası karşılığında kadının evlendirilmesi, berdel, kuma, beşik kertmesi¹²⁹, küçük yaşta kendinden yaşça büyük biriyle evlendirilmeye zorlanması¹³⁰ ya da kadın-erkek iktidar ilişkisi çerçevesinde değerlendirilebilecek “*namus cinayetleri*”¹³¹ vb. durumlar da cinsel şiddet oluşturmaktadır. Bazı cinsel şiddet türleri ise mağduru yalnızca fiziksel ve psikolojik açıdan etkilememekte, bununla beraber sağlık açısından da etkilemektedir. Kadının gebeliğe ya da kürtaja zorlanması, cinsel hastalık bulaştırılması, kadının sünnet ettirilmesi bu durumun örnekleridir¹³².

Evlilik içerisinde bir cezalandırma yöntemi olarak da cinsel şiddet uygulandığı görülmekte olup, özellikle kültürel olarak toplumumuzda hâkim olan “*kadın tarafından her koşulda erkeğin cinsel ihtiyaçları karşılanmalı*” düşüncesi evlilikte kadına tecavüzü de beraberinde getirmektedir¹³³. Bu düşünce ile erkek istediği her zaman ve her şekilde cinselliğe hakkı olduğunu varsayarak kadının duygularını görmezden gelir¹³⁴. Cinselliğin

¹²⁶ Polat, 26.

¹²⁷ Özge Tuçe, Gökalp, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, 6; Özçoban, 22 vd.

¹²⁸ Müge Gün Dağdemir, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Kolluk Mevzuatı ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle Mücadele*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014, 46.

¹²⁹ Özçoban, 22.

¹³⁰ İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi, *Sosyoloji Konferansları*, (1. Baskı), İlbey Matbaa, İstanbul 2016, 281.

¹³¹ Leyla Pervizat, “Namus Cinayetlerinin Kavramsal Tartışması”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (235-258), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006, 239.

¹³² Gökalp, 7.

¹³³ Hilal, Lefkur, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, 24.

¹³⁴ Sarı, 29.

bir tehdit ve sindirme aracı olarak kullanıldığı düşünüldüğünde, şiddet mağduru üzerinde bıraktığı etki de o kadar büyük olacaktır.

Cinsel şiddet tüm dünyada görülmektedir. Bazı ülkelerde yapılan araştırmalarda kadınların yaklaşık dörtte birinin cinsel şiddete uğradığı, ergenlik çağındaki kızlarda ise bu oranın artarak üçte bire yükseldiği görülmektedir¹³⁵. DSÖ tarafından yapılan bir araştırmada dünyada fiziksel ve cinsel şiddet gören kadınların oranının %30'un üzerinde olduğu tespit edilmiş olup, AB'ye üye ülkelerden Fransa'da 2017 yılında 601 kadın cinayeti işlendiği, aynı yıl İngiltere'de 48.122 kadının tecavüze, 46.465 kadının ise tacize uğrayarak cinsel şiddete maruz kaldıkları, Almanya ve İsveç'te de benzer durumların görüldüğü bilinmektedir¹³⁶.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçları incelendiğinde kadınların cinsel şiddet içeren farklı davranış türleri içerisinde *"kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi"* Türkiye kapsamında ve yerleşim yeri düzeyinde en çok rastlanan cinsel şiddet biçimi olduğu ortaya çıkmıştır¹³⁷. Ülkemizde evlenmiş kadınların %9'u yaşamının herhangi bir kısmında cinsel şiddete maruz kalırken, araştırmanın yapıldığı tarihten itibaren son 1 yıl içerisinde bu şiddete maruz kalanların oranı %4 civarındadır¹³⁸. İkinci en sık rastlanan cinsel şiddet biçimi ise zorla cinsel ilişkiye girme olup, kadınların %7'si yaşamının herhangi bir döneminde, %3'ü ise araştırmanın yapıldığı tarihten itibaren son 1 yıl içinde zorla cinsel ilişkiye girdiklerini belirtmiştir¹³⁹. Bölgelere göre cinsel şiddet biçimleri farklılık göstermekte¹⁴⁰, erken yaşta evlilik, boşanma¹⁴¹ gibi durumlar da cinsel şiddet oranını artırmaktadır¹⁴².

Ne şekilde olursa olsun rızanın olmadığı her türlü cinsel davranış, cinsel özgürlüğe yapılan bir saldırıdır. Ancak ülkemizde ve dünyada kadınlar eşlerinin zorla cinsel ilişkiye

¹³⁵ Görücü, 10.

¹³⁶ Kandemir, 112.

¹³⁷ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 88.

¹³⁸ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 88.

¹³⁹ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 88.

¹⁴⁰ Araştırmaya göre Batı Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan kadınlar zorla cinsel ilişkiye girme ve korktuğu için cinsel ilişkiye girme biçiminde cinsel şiddete maruz kalırken, Batı Anadolu, İstanbul Ege ve Doğu Karadeniz bölgelerinde yaşayan kadınlar aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eylemlere zorlanarak cinsel şiddete maruz kalmaktadır.

¹⁴¹ 18 yaşından önce evlenenlerin, 18 yaşından sonra evlenenlerden daha fazla cinsel şiddete maruz kalmakta olduğu tespit edilmiş olup, boşanmış ya da ayrı yaşayan her üç kadından birinin zorla cinsel ilişkiye girdiği; her üç kadından birinin istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girdiği; neredeyse her dört kadından birinin ise cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bir eyleme zorlandığı belirlenmiştir.

¹⁴² Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 88-89.

girmesini saldırı olarak görmemektedir. Oysa bu durum dünyanın pek çok yerinde suç kabul edilmektedir. Nitekim Amerika Birleşik Devletlerinin (ABD) 22 eyaletinde birlikte yaşayan, yine bir o kadar eyaletinde ise ayrı yaşayan eşler arasında gerçekleşen rızasız cinsel ilişki eylemlerinin cezalandırılacağı kabul edilmiştir¹⁴³. Bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) 21.11.1995 tarihli S.W.- Birleşil Krallık Davasında “*başvurucunun karısına tecavüz suçundan mahkumiyetten ve cezadan kurtulmak için muafiyeti ileri süremeyeceğine dair kararın sözleşmenin 7. maddesine aykırılık teşkil etmediği*” şeklinde karar vermiş ve koca tarafından karıya yönelik gerçekleştirilen cinsel saldırı suçunun muafiyet kapsamında değerlendirilmesi düşüncesinin terk edilmesinin insan onuru ile özgürlüğüyle ilgili olduğuna hükmetmiştir¹⁴⁴.

Ülkemizde ise TCK madde 102/2’de¹⁴⁵ cinsel saldırı suçunun nitelikli şeklini oluşturan fiillerin eşe yönelik işlenmesi düzenlenmiştir. Evlilik birliğinin kurulması ile eşler arası sadakat yükümlülüğünün yanı sıra eşlere birbirlerinin cinsel arzularını giderme yükümlülüğü de yüklenmektedir. Ancak evlilik birliği dahilinde bile, cinsel arzuların giderilmesi konusundaki talepler açısından tıbbi ve hukuki sınırların olduğu ortadadır. Bu sınırların ihlal edilmesiyle eşe yönelik gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlar, ceza yaptırımını gerektirmektedir. Eşe karşı işlenen cinsel saldırı suçunun soruşturulması ve kovuşturulması için mağdurun şikâyeti aranmaktadır.

Cinsel saldırıya uğrayan kadınların cinselliğin toplumda mahrem ya da ayıp olarak nitelendirilmesi nedeniyle kolluk kuvvetlerine veya adli makamlara başvuruda isteksiz oldukları görülmekte olup, cinsel şiddete uğramış kadınların damgalanma korkusu ve toplumun damgalama eğilimi de mağdurları haklarını arama konusunda çekingen kılmaktadır¹⁴⁶. Nitekim cinsel saldırıya uğrayan kadınlar “*kirletilmiş*” olarak nitelendirildiğinden toplum tarafından dışlanmakta, cezalandırılmakta ya da ailesi

¹⁴³ Gün Dağdemir, 46.

¹⁴⁴ Emel Baydur; Burcu Ertem, “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 65, 2006, 99.

¹⁴⁵ *Cinsel saldırı* Madde 102 (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

¹⁴⁶ Sargın, 7.

tarafından infaz edilmekte veya bir şekilde intihara zorlanmaktadır¹⁴⁷. Yine kadının hava karardıktan sonra kısa etekle ıssız yerde dolaşması nedeniyle maruz kaldığı cinsel şiddeti hak ettiği vb. önyargılar da kadınların resmi makamlara başvurmamasında önemli bir etkendir¹⁴⁸. Ayrıca cinsel şiddet mağdurunun psikolojik ve fiziksel durumu göz önüne alınmaksızın yapılan adli muayenelerle, olayla ilgili tekrar tekrar ifade vermek zorunda kalması yani mağdurun yaşadığı şiddeti tekrar hatırlamasına neden olan bürokratik süreç de mağdurların şikâyetçi olmalarını engelleyen ya da zorlaştıran sebepler arasındadır¹⁴⁹. Bu gibi durumlar cinsel şiddet suçlularının hak ettikleri cezayı almalarını engellediğinden hem yeniden aynı suçu işleme ihtimallerini doğurmakta hem de mağdurlar, yaşadıkları acıyla çaresiz kalmakta, yaptıklarıysa suçluların yanına kâr kalmaktadır. Bu kapsamda örneğin, kadınların kadın hekimler tarafından muayene edilmeleri hakkının yerine getirilmesi adına gerekli önlemlerin alınması, adli muayene yapılan sağlık birimlerinde bu iş için kadın hekimlerin çalıştırılması gibi kolaylıkla yapılabilecek uygulamalarla hem kadının hakkı korunacak hem de suçların cezasız kalmasının önüne geçilebilecektir¹⁵⁰.

Cinsel suçlar doğası gereği yalnızca fail ile mağdurun arasında geçtiğinden ispatı zor olan, çoğu zaman bir tanığın, delilin ya da fiziksel bulgunun olmadığı suçlar olup, cinsel şiddet mağdurlarının beyanları failin cezalandırılması için tek başına yeterli olmamakta ve suç cezasız kalmaktadır¹⁵¹. Bu duruma somut olarak sık rastlandığından şiddet mağdurları da bir sonuç alamayacağım düşüncesiyle faili şikâyet etmekten çekinmektedir. Yine hâkimlerin dar pantolon, dekolte giyim gibi sebeplerle şiddet mağduru kadının olaya zemin hazırladığına ve kendi davranışlarının sonucunda olayın gerçekleştiğine ilişkin görüşleri de mağdurların olayı yargıya taşımasına engel olmaktadır¹⁵². Ülkemizde bazı olaylarda kadının kendisine zarar vereceğini bile bile bir başkasına iftira atamayacağı, namusu ile ilgili konularda yalan söylemeyeceği inancıyla “kadının beyanı” esas alınmakta ve suçun işlendiğine kanaat getirilerek faile ceza verilmektedir. Ancak bunun aksi yönde pek çok karar da mevcuttur. Cinsel suçlar

¹⁴⁷ Meryem Erdal, “Kadınlara Yönelik Devlet Kaynaklı Cinsel Şiddet”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (ss. 197-230), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006, 202.

¹⁴⁸ Eray Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, (1. Baskı), Şen Matbaa, Ankara 2010, 6.

¹⁴⁹ Sargın, 7.

¹⁵⁰ Erdal, 220.

¹⁵¹ Seher Kırbaş Canikoğlu, “Kadının Beyanı Esastır: Çok Bilinmeyenli Denklem”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 231.

¹⁵² Kırbaş Canikoğlu, 231.

açısından delil elde etmenin zorluğu göz önünde tutularak somut olayın kendine has özellikleri doğrultusunda lekelenmeme hakkı, masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı gibi evrensel hukuk normları ihlal edilmeksizin kadının beyanının esas alınması suçun cezasız kalmaması ve cinsel suçların önlenmesini sağlayabilir.

Ayrıca kadına yönelik şiddet olaylarının ve özellikle kadına yönelik cinsel şiddet olaylarının kamuoyuna yansımada yaşanan sıkıntılar da mağdurları şikâyetçi olmaktan alıkoymaktadır. Nitekim dijital ortamlarda mağdurun ismi kodlanmaksızın taraflar ve olay açıkça yayınlandığında, mağdur, hayatı boyunca yaşadığı olayın izlerini taşımaya mahkûm edilmekte, bu olay nedeniyle işe girmekte ya da sosyalleşmekte zorluk yaşamakta ve kendisi ile çocuklarının toplum tarafından dışlanmasına sebep olunmaktadır.¹⁵³ Bunların yaşanmaması için mağdurun “*unutulma hakkı*” olduğu unutulmamalıdır. Unutulma hakkı, kişinin geçmişine veya kendisine ait kimlik bilgisi, fotoğraf, adres vb. kişisel içeriğinin kendi lehine olarak tekrar geri gelmeyecek şekilde silinmesi talebini ifade etmektedir.¹⁵⁴ Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunmasını ve özel hayatın gizliliğini sağlayan bir insan hakkı niteliğinde olduğundan, cinsel şiddet mağdurlarının psikolojik ve sosyal açıdan daha fazla olumsuz etkilenmemesi adına her olayda dikkat edilmesi gereken bir haktır.

1.5.3.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, aile içerisinde sistematik ve düzenli şekilde¹⁵⁵ aile bireyleri üzerinde ekonomik kaynaklar ile paranın yaptırım olarak ya da tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılmasıdır¹⁵⁶. Aile birliğinde gelirin diğer aile üyelerinden saklanması ve aile üyelerinin parasız bırakılması, aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılanmaması, eşin kazandığı paraya el konulması, kazanılan paranın ev dışında kumar oynamak gibi yollarla harcanması vb. durumlar ekonomik şiddet örneğidir.¹⁵⁷

¹⁵³ Ceren Küpeli, “Şiddet Mağduru Kadınların Unutulma Hakkı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 2016, 236.

¹⁵⁴ Küpeli, 230.

¹⁵⁵ Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, 9.

¹⁵⁶ Lefkur, 27.

¹⁵⁷ Gün Dağdemir, 48.

Ekonomik şiddetin temelinde çoğu zaman toplumun cinsiyetçi rol yaklaşımıyla beraber ataerkil yapı ve kadın-erkek güç denliğinin olmaması yatmaktadır¹⁵⁸. Bu nedenle ekonomik şiddet örnekleri de diğer şiddet türlerinde olduğu gibi daha çok eşler arasında ve özellikle kadına yönelik olarak uygulanmaktadır. Bu şiddet türüyle kadının ekonomik açıdan özgürlüğü elinden alınmakta, böylelikle de kadın eş, erkeğe bağımlı hale getirilmektedir¹⁵⁹.

Kadına yönelik ekonomik şiddet örnekleri ise şu şekildedir; kadının çalışmasına rıza göstermemek, iş yaşamında ya da eğitim alanında ilerleyerek kariyer yapmasına engel olmak, çalıştığı halde kazandığı parayı elinden almak ve geliri üzerinde söz sahibi olmasını engellemek, ev içerisinde ücretsiz işçi gibi çalıştırmak, kadının düğün nedeniyle veya başka nedenle sahip olduğu ziynet eşyalarına, değerli eşyalarına ve diğer mallarına el koymak, harcamalarını kontrol etmek, harcamalarını eleştirmek veya etiketlemek, kişisel zevk veya ihtiyaçları için harcama yapmasını engellemek, kadına yalnızca belli konularda harcama yapması için para vermek¹⁶⁰, başlık parası karşılığında satmak, karşılık vermeden çocuklara, bakıma muhtaç yaşlı veya engellilere bakmaya zorlamak, boşandıktan sonra nafaka ödememek ve mirastan yoksun bırakmak¹⁶¹. Kadının kendi emeğiyle evde yaptığı el işi ve çeyizlerinin alıkonulması, atılması veya satmasının engellenmesi de ekonomik şiddet örneğidir¹⁶². Bazı ailelerde kadınların miras yoluyla hak elde etmesinin engellendiği ve bunun gerçekleştirilebilmesi için kadınlara haklarından vazgeçmelerinin zorla kabul ettirildiği görülmektedir¹⁶³.

Ülkemizde statüsüne bakılmaksızın, eşleri tarafından çalışmasına mani olunmayan ve eşlerinden destek gören pek çok kadının bile maaş kartlarının eşlerinin elinde olduğu görülmektedir¹⁶⁴. Yine ülkemizde bulunan gayrimenkullerin büyük bir oranla erkeklere aittir¹⁶⁵. Bu durum bile ekonomik şiddetin aslında kadını fakirleştirdiğini gözler önüne sermekte olup, ekonomik şiddet ülkenin gelişmesini ve kalkınmasını zorlaştırmaktadır¹⁶⁶.

¹⁵⁸ Özçoban, 22.

¹⁵⁹ Börü, 180.

¹⁶⁰ Sarı, 31-32.

¹⁶¹ Gürhan, 18.

¹⁶² Ö. Öztürk, 25.

¹⁶³ Sibel Atan; Murat Atan, “Şiddetin Kadın İstihdamında Yarattığı Etkiler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 288.

¹⁶⁴ Gökalp, 12.

¹⁶⁵ Sarı, 32.

¹⁶⁶ Gökalp, 11.

1.5.3.4. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Psikolojik, diğer bir adıyla duygusal şiddet, sözlerin korkutma, sindirme, kontrol etme vb. amaçlar için kullanılmasıdır¹⁶⁷. Bu şiddet türünde sözlerin yanı sıra duygular ve duygusal ihtiyaçlar da yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmaktadır¹⁶⁸. Şiddetin asıl amacı mağdurun özgüvenini kaybetmesine neden olarak kendisini güçsüz hissetmesini ve korkmasını sağlamaktır¹⁶⁹. Duygusal şiddet fiziksel şiddette olduğu gibi neticelerini anlık olarak göstermese de duygusal şiddete maruz kalan kişilerin fiziksel şiddetten daha fazla zarar gördükleri, bu şiddet türünün asıl yaralayıcı şiddet türü olduğu görülmektedir¹⁷⁰.

Aşağılayıcı sözler söylemek, toplum içinde küçük düşürmek, alaycı isimle hitap etmek, sövmek, emir vererek konuşmak, sevgiden mahrum bırakmak, çocuklarından ayırmak, ilgi göstermemek¹⁷¹, hastalıkta ve zor günlerde destek vermemek¹⁷², inancı ve geleneklerini aşağılayarak tam tersi davranmaya zorlamak, maddi ve manevi destek alabileceği kuruma veya kişilere ulaşımını engellemek¹⁷³, zaaflarıyla alay etmek, suçlamak, tehdit etmek, hakaret etmek duygusal şiddet örnekleridir. Bu en bariz örneklerin yanında mağduru odaya kilitlemek, iletişim kurmasını engellemek, dışarı çıkmasına ya da pencereden bakmasına izin vermemek gibi fiillerde duygusal şiddeti oluşturmakta, bu gibi kişiyi hürriyetinden yoksun bırakan davranışlar TCK'nın 109. maddesi kapsamında suç sayılmaktadır¹⁷⁴. Yine TCK'nın 84. maddesinde düzenlenen “İntihara Yönlendirme” ve madde 230'da düzenlenen “Birden Çok Evlilik, Hileli Evlenme, Dinsel Tören” ile madde 233'de düzenlenen “Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali” suçları da duygusal şiddet örnekleridir¹⁷⁵.

Günümüzde boşanma davalarında taraflar arasındaki geçimsizliğin nedenlerinden en sık görüleni duygusal şiddettir. Yargı kararlarında sıkça duygusal şiddetin varlığından bahsedilse de Yargıtay bazı kararlarında ev içerisinde pencereden bile baktırılmayarak köle gibi yaşayan kadınların durumunun duygusal ya da psikolojik şiddet olarak

¹⁶⁷ Sarı, 30.

¹⁶⁸ Bölükbaşı, 41.

¹⁶⁹ Akkaya Şahin, 10.

¹⁷⁰ Gün Dağdemir, 46.

¹⁷¹ Gün Dağdemir, 46.

¹⁷² Akkaya Şahin, 10.

¹⁷³ Ö. Öztürk, 23.

¹⁷⁴ Gün Dağdemir, 41.

¹⁷⁵ Gürhan, 17.

adlandırılmayacağı kanaatiyle eşleri tarafından uygulanan ve kadının sosyal hayatla olan bağı koparan şiddetin sosyal şiddet olduğunu belirtmiş ve bu terminoloji ilk kez bir mahkeme kararında yer almıştır¹⁷⁶. Eşlerin toplum içerisinde birbirlerini aşağılayıcı şekilde konuşması, yemeklerini eleştirmesi, temizliğini beğenmemesi, maaşını yetersiz görüp bu nedenle rencide etmesi, boyu veya kilosu yüzünden alay etmesi, evine misafir gelmesine izin vermemesi veya giyim tarzının ya da ilgi alanlarını küçümsemesi eşler arasında duygusal şiddeti oluşturmaktadır.

Duygusal şiddet yalnızca gelir düzeyi düşük ya da kırsal kesimde yaşayan insanlarda değil, genel olarak toplumun her kesiminde görülmektedir. Nitekim, yapılan araştırmalarda dünya çapında birçok kadının eşi ya da erkek arkadaşı tarafından sert ve saldırgan davranışlara maruz kaldığı, bu durumun ise coğrafi konum, kültür düzeyi veya ekonomik durumu ile doğrudan bir ilişki içerisinde olmadığı görülmüştür¹⁷⁷. Ülkemizde neredeyse her kesimden kadının duygusal şiddete maruz bırakıldığı tespit edilmiş olup, coğrafi konum, eğitim ya da kültür düzeyi ve ekonomik durumun şiddetin görülme oranı üzerinde doğrudan olmasa da etkileri olduğu görülmüştür. Buna göre ülkemizde evlenmiş kadınların % 44'ünün hayatlarının en az bir bölümünde duygusal şiddet türlerinden en az birine maruz kaldığı, boşanmışlarda veya eşinden ayrı yaşayan kadınlarda ise bu oranın %80'lere ulaştığı tespit edilmiştir¹⁷⁸. Ülkemizde de dünya genelinde olduğu gibi en yaygın duygusal şiddet davranışı hakaret ve küfürken, korkutma, tehdit, aşağılama ve küçümseme hakaret ve küfürden hemen sonra gelmektedir¹⁷⁹.

Duygusal şiddet görünürde bir zarar doğurmadığı için fiziksel veya cinsel şiddet kadar önemslenmemektedir. Ancak duygusal şiddetin etkileri mağdurun kişiliği üzerinde derin etkiler bırakmakta olup, kalıcı niteliktedir. Bu nedenle aslında mağdurun her anında etkisini göstermektedir. Örneğin, eşi tarafından duygusal şiddete maruz bırakılan bir kadın sürekli aşağılanıp eleştirilerek kendisine olan öz saygısını kaybedecek ve bu durum davranışlarına da yansıtacaktır. Çocuklarına karşı eşinden gördüğü tutumu veya benzer şekilde değersiz ve agresif bir tutum sergileyecektir. Ebeveynlerinden gördükleri davranış nedeniyle çocukların bu davranışları “normal” olarak karşılayarak kişiliklerini bu

¹⁷⁶ Ankara 8. Aile Mahkemesi, 13/05/2009 tarih, 2007/898 E., 2009/605 K.

¹⁷⁷ Lefkur, 27.

¹⁷⁸ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 92-93.

¹⁷⁹ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 94.

doğrultuda şekillendirmesi muhtemeldir. Bu durum kısa vadede toplumun yapı taşı olan ailenin, uzun vadede ise toplumun yapısının bozulmasına, özgüvensiz ve mutsuz biyeler yetişmesine sebebiyet verebilmektedir.

1.5.3.5. Yeni Zorba: Siber Şiddet

21. yüzyıl (yy.) itibariyle teknolojinin hızla ilerlemesi aile içerisinde yaşanan şiddetin türlerini değiştirmektedir. Akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik ürünlerin yaygınlaşması ve bu ürünlere ulaşımın kolay olması da bu durumu etkilemektedir. İnternet sayesinde her an her yerde kolaylıkla bilgiye erişim sağlanmaktadır. Bu nedenle internet eğitim, sağlık, haberleşme gibi alanlarda vazgeçilmez olarak yaşamımıza girmiş durumdadır. Hatta kurumlara başvurmayı gerektiren iş ve işlemler dahi internet aracılığıyla kolaylıkla yapılabilir. Özellikle sosyal alanda kişiler arası görsel ve işitsel materyallerin paylaşıldığı, düşünce aktarımlarının yapıldığı internet sitelerinin, blogların ve sosyal paylaşım sitelerinin artmasıyla artık neredeyse gündem bu yöntemle takip edilir duruma gelmiştir. Bu durumun olumlu olduğu kadar olumsuz yanları da bulunmaktadır.

En büyük olumsuz durumu aile birliği kavramını etkilemesi oluşturmaktadır. Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla beraber aile bireylerinin sorunlarını birbirleriyle paylaşmak yerine bu mecralarda paylaşımları aile içi ilişkilerin zayıflamasını da beraberinde getirmektedir¹⁸⁰. Yapılan araştırmalarda sosyal medyada uzun saatler boyunca vakit geçiren çocukların aileleriyle herhangi bir şekilde paylaşım yapma noktasında isteksiz olduğu¹⁸¹, ailelerin de çocuklarını izlemek, takip etmek yerine sosyal medyaya vakit ayırmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir¹⁸². Ayrıca ailelerin sosyal medyada fazlaca zaman geçirmesi çocukların ebeveynlerini örnek alarak sanal ortamda daha da çok vakit geçirmesine neden olmakta, sosyalleşmelerini engellemekte ve kendilerine olan güvenlerinin azalarak aile birliğinin bozulmasına ve giderek mutsuzlaşan

¹⁸⁰ Mustafa Yalçın, Melis Yalçın, “Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İçi İletişim İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 2018, 739.

¹⁸¹ Yalçın, Yalçın, 743.

¹⁸² Yalçın, Yalçın, 739.

bir neslin doğmasına sebebiyet vermektedir¹⁸³. Bu durum aile bireylerinin birbirlerinden uzaklaşmalarına, kopmalarına ve yalnızlaşmalarına neden olmaktadır.

Diğer bir olumsuz etkisi ise sanal ortamla birlikte sosyal medya şiddetinin bariz bir şekilde artması ve tüm diğer şiddet türlerine zemin hazırlamasıdır. Bu şiddetin asıl amacı geleneksel şiddet tanımında olduğu gibi fiziksel olarak zarar vermek olmayıp, psikolojik bir etki bırakmaktır¹⁸⁴. Ancak zaman zaman sosyal medya paylaşımları fiziksel, ekonomik veya cinsel şiddete yol açmaktadır. Aile bireylerinin ve eşlerin sosyal alanda paylaşımlarıyla birbirlerini rencide etmeleri veya sosyal paylaşım sitelerini kullanmasına karışması aile içerisinde sorunların çıkmasına neden olmakta, bu sorunlar zamanla şiddete dönüşmektedir. Yapılan araştırmalarda eşler arasındaki duygusal şiddet türlerinden birinin de facebook, twitter ve instagram gibi sosyal paylaşım sitelerinden birisinin kullanılmasına karışma olduğu, özellikle erkekler tarafından 35 yaş altındaki genç kadınlara bu yolla duygusal şiddet uygulandığı tespit edilmiştir¹⁸⁵. Sosyal medya şiddetinden en çok etkilenenlerin ise kadınlar olduğu ortadadır. Bireylerin ve özellikle kadınların izni olmaksızın özel verilerine, ses kliplerine, fotoğraf ve videolarına ulaşılması ve bunların kullanılması veya dağıtılması, cinsel içerikli görüntülerin kullanılması¹⁸⁶, yorum veya mesaj yoluyla fiziksel ve cinsel şiddet tehditlerinin alınması, hakaret ve küfre maruz kalınması sosyal medya şiddeti örnekleridir. Son dönemde kadın cinayeti olayları incelendiğinde pek çoğunun sosyal paylaşım siteleri veya iletişim araçlarıyla bir bağının bulunduğu, yapılan paylaşımların, konuşmaların insanları ve özellikle aile bireylerini birbirine düşürdüğü görülmektedir. Bu durum günümüzde teknolojiyle beraber şiddet türlerinin farklılaştığını göstermekte olup, aile içi şiddet ve özellikle kadına yönelik şiddetin azalması için sosyal medya okur yazarlığının yaygınlaştırılarak, bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi de gerekmektedir.

¹⁸³ Seçil Utma, “Aile Kurumunun Dönüşümünde Sosyal Medyanın Etkisi: Aile İçi İletişimin Dijitalleşmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 2020, 1021.

¹⁸⁴ Elif, Yıldırım, *Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, 32.

¹⁸⁵ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 95.

¹⁸⁶ Yıldırım, 33.

1.6. AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yarının garantisi olan çocukların büyüdülerinde kendisine, ailesine ve topluma faydalı bir birey olabilmeleri için çocukluk dönemini beden ve ruh sağlıklarının tam olarak korunduğu bir aile ortamında geçirmeleri büyük önem arz etmektedir.

Çocukluk döneminde anne-babanın olumlu tutum ve davranışları çocukların kişiliklerini tamamlayarak sağlıklı bir birey olmalarını sağlamaktadır. Ancak bu dönemde aile içinde kendisine rol model olan anne-babanın davranışları kötü ise ileriki yaşlarda çocukların davranışları da bu doğrultuda kötü olmaktadır.

Henüz çocuk yaşta kendilerini güvende hissetmeleri gereken yerde, evlerinde, anne-baba arasındaki şiddete şahit olan ya da doğrudan bu şiddete maruz kalan çocuklar uzun bir süre bu durumun olumsuz etkisini yaşamakta olup, çocukluk döneminde ve büyüdülerinde ailesinin karşılaşılan sorunlara verdikleri kızgınlık, korku, saldırganlık gibi davranışlara benzer davranışlar sergilemektedir¹⁸⁷.

Aile içi şiddet mağduru olan çocuklarda gece altına kaçırma, büyüme ve gelişme geriliği, dil gelişiminde gerileme, okula gitmek istememe, okul başarısında düşüş, şiddetten kendini sorumlu tutma, içe kapanma, sigara veya alkol kullanma, madde bağımlılığı, intikam alma isteği, evden kaçma, asilik, babaya karşı öfke duyma veya anneye bağlanma gibi problemler görülmekte, ileriki yaşlarda ise problemleri hiddetle çözmeye çalışan sinirli bir kişilik yapısına sahip erişkinler olmaktadır¹⁸⁸. Yapılan bir araştırmada eşine şiddet uygulayan erkeğin çocukken aile içi şiddete maruz kalarak istismar edildiği, anne-babasının ise boşanmış olduğu görülmüştür¹⁸⁹. Yine cinsel istismar mağduru çocukların ileride daha fazla oranda cinsel şiddet uyguladığı tespit edilmiştir¹⁹⁰.

Tüm bu anlatılanlar öğrenme neticesinde oluşan şiddetin, çocukların bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimlerini olumsuz etkileyerek kişiliklerini şekillendirdiğini, çocukluk döneminden çıkıp yetişkin bir birey olduklarında da etkilerini sürdürerek çocukluk döneminde tanık oldukları ya da maruz kaldıkları şiddete benzer davranışlar sergilediklerini, bu şekilde şiddetin nesilden nesile aktarıldığını göstermektedir.

¹⁸⁷ Avcı, 39.

¹⁸⁸ Avcı, 39-40.

¹⁸⁹ Avcı, 39.

¹⁹⁰ Avcı, 40.

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDETE VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2.1. ULUSLARARASI ALANDA DÜZENLEMELER

Rönesans ve Reform hareketleri sonrası yaşanan Aydınlanma Çağında akıl ve bilim ön plana geçerek din ve gelenekleri geride bırakmış, eşitlik ve özgürlük üzerine kurulu olan insanın sırf insan olmasından kaynaklı, doğuştan gelen devredilemez bazı haklara ve özgürlüklere sahip olduğu ve bu haklara ve özgürlüklere devlet tarafından müdahale edilemeyeceği düşüncesine dayanan “*insan hakları doktrini*” ideolojisi gelişmeye başlamıştır¹⁹¹. Ancak dile getirilen bu haklardan yalnızca erkekler faydalanmış olup, akılcılık çağı olarak nitelendirilen bu dönemde Rousseau, Montesquieu vd. devrimci düşünürler kadın hürriyetine, kadınların devlet işlerinde kendilerine yer bulmasına ve kadın-erkek eşitliği anlayışına karşı çıkmış, kadınların akıldan yoksun olduğu, akılcı olan erkeğin ise kadına akıl vermeye ehil olduğu fikrini savunmuşlardır¹⁹².

Tarihsel olarak neredeyse 18. yy. sonuna kadar kadının toplumsal hayatta yalnızca eş ve anne rolünü üstlendiği, adeta bir eşya gibi eşine ve evine ait olduğu düşüncesi hakimdir¹⁹³. Fransız Devriminde erkeklerle beraber etkin bir şekilde kadınların da devrime destek vermesine rağmen devrim neticesinde yayınlanan “*Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi*” kadın haklarına yer vermemiş, bu dönemden sonra kadınlar kendi haklarını savunmaya, kadın-erkek eşitsizliğine karşı eşitlik ve özgürlük mücadelesini sürdürmeye başlamıştır¹⁹⁴. Temelde kadın-erkek eşitsizliğini esas alan ve kadının toplumsal cinsiyete dayalı kalıplaşmış rollerinden kurtularak, her alanda erkeklerle eşit hak ve fırsatlara sahip olmasını sağlamayı amaçlayan¹⁹⁵ feminist kuramcılar 1791 yılında Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’ne karşı olarak kadın-erkek eşitliğini savunan 17 maddelik “*Kadın ve Kadın Yurttaşın Hakları Bildirgesi*”

¹⁹¹ Özçoban, 35.

¹⁹² Berna Yürüt, “Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 369.

¹⁹³ Yürüt, 369.

¹⁹⁴ Yürüt, 368.

¹⁹⁵ Yürüt, 368.

yayımlanmış, ABD’de de bu bildirgeden esinlenilerek 1792 yılında “*Kadın Hakları Savunusu*” hazırlanmıştır¹⁹⁶. Kadın haklarına ilişkin ilerleyiş asıl olarak 1960’lı ve 1970’li yıllarda yükselişe geçerek kadın-erkek ilişkisinin politik yönden sorunlu olduğu dile getirilmiş ve kadına yönelik şiddet toplumsal alanda tartışılmaya başlanarak uluslararası alanda şiddetin önlenmesine ilişkin ilk adımlar atılmıştır¹⁹⁷. Yapılan çalışmalarla kadının ekonomik, kültürel, sosyal vd. insan haklarını kullanmasında kadın-erkek arasında ortaya çıkan eşitsizliğin giderilerek kadınların erkeklerle aynı düzeyde bu haklardan yararlanmaları ve kadın sağlığı ile iş yaşamındaki yerlerinin korunması sağlanmaya çalışılmıştır¹⁹⁸.

2.1.1. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dünyada barış ve huzur ortamının sağlanması için uluslararası işbirliği düşüncesi Türk-İslam filozofu Farabi’nin fikrinden esinlenilerek, ABD başkanı Franklin Delano Roosevelt tarafından 6 Ocak 1941 tarihinde ABD Kongresinde yapılan ve tarihte “*Dört Özgürlük Demeci*” olarak anılan konuşmayla ortaya atılmış, Roosevelt konuşmasında ifade hürriyetinin, din ve vicdan hürriyetinin, yoksulluktan kurtulma hürriyetinin ve korkudan kurtulma hürriyetinin sağlandığı dünyada yaşamak istediğine ilişkin ifadelerle yer vermiştir¹⁹⁹.

Roosevelt tarafından ortaya atılan bu yaklaşımla hem faşizm, nasyonel sosyalizm, komünizm gibi totaliter rejimlere karşı çıkılmış ve özgürlük yanlısı bir tutum sergilenmiş, hem de klasik liberal hakların yanında beslenme, barınma, asgari ücret, sosyal güvenlik gibi hakların varlığı da dile getirilerek sosyal haklardan bahsedilmiştir²⁰⁰.

Dünyada büyük yankı uyandıran Roosevelt’in konuşmasından sonra İngiltere Başbakanı Winston Churchill ile Roosevelt 14 Ağustos 1941 yılında Atlantik’te bir araya gelerek toplamda 8 maddeden oluşan “*Atlantik Şartı*”nı imzalamış ve taraflarca dünyada

¹⁹⁶ Özçoban, 36.

¹⁹⁷ Özçoban, 36.

¹⁹⁸ Ertürk; Özdamar, 1173.

¹⁹⁹ Özçoban, 46.

²⁰⁰ Görkem Birinci, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyetinden Birleşmiş Milletlere”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 2017, 63-64.

barışın ve güvenliğin sağlanması amacıyla uluslararası güvenlik sisteminin kurulması gerektiğinden bahsedilmiştir²⁰¹.

Atlantik Şartı'ndan hemen sonra şartta belirtilen hükümler çerçevesinde ABD, İngiltere, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği ve Çin tarafından 1 Ocak 1942'de BM'nin kuruluşunda önemli bir adım olan “*Birleşmiş Milletler Bildirgesi*” imzalanmış olup, bu bildirme daha sonra Türkiye'nin de aralarında bulunduğu toplam 22 ülke tarafından daha imzalanmıştır²⁰².

1943-1944 yıllarında “*Genel Güvenlik Hakkında Moskova Bildirisi*”, “*Milletlerarası Çalışma Konferansı Bildirisi*”, “*Dumbarton Oaks Önerileri*” ve “*Chapultepec Panamerikan Konferansı*” gibi çalışmalardan sonra en nihayetinde 26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco şehrinde “*Birleşmiş Milletler Antlaşması*” imzalanmış ve bu antlaşma 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir²⁰³. Türkiye antlaşmaya 15 Ağustos 1945 tarihinde taraf olmuştur.

BM'nin 1945 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Antlaşmasının Amaç ve İlkeler başlıklı I. Bölümünün 1. maddesinde BM'nin amaçları sıralanmıştır. Maddenin 3. bendi “*ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmede ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak...*” şeklindedir²⁰⁴.

Antlaşmanın bu bendinden de anlaşılacağı gibi antlaşma, ayırım yapmaksızın insan hak ve özgürlüklerini savunmuş, bu değerlerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesini kendisine amaç edinmiştir. Ayrıca kadın ve erkeğin haklarının eşitliğine atıfta bulunan ilk antlaşma niteliğindedir²⁰⁵. Nitekim önsözünde “*...temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerlerine, erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yeniden ilan etmeye...*” denilerek kadın erkek eşitliği ve

²⁰¹ Özçoban, 47.

²⁰² Birinci, 66.

²⁰³ Özçoban, 48.

²⁰⁴ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf.

²⁰⁵ Neslihan Çakıroğlu, *Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2017, 31-32.

uluslararası barış ve güvenlikten bahsedilmiştir²⁰⁶. Antlaşma metninde yer alan kadın ve erkek eşitliği inancı sayesinde kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışı BM sisteminde yer edinmiştir²⁰⁷.

Antlaşmanın 55. maddesinde uluslararası alanda halklar arasında hak eşitliğinin sağlanması ve halkların kendi kaderlerini tayini ilkesine saygı üzerine kurulmuş BM'nin, sosyal haklarla beraber cinsiyet, din, dil veya ırk ayrımı gözetmeksizin tüm dünyada temel özgürlükler ile insan haklarına etkin bir biçimde saygı gösterilmesinin kolaylaştırılacağı belirtilmiştir.

1946 yılında BM'de Brezilyalı delege Bertha Lutz'un başvurusu üzerine BM Ekonomik ve Sosyal Konsey (Economic and Social Council- BMESK), kadının siyasi statüsünün incelenmesi için İnsan Hakları Komisyonunun bir alt birimi olan komisyon olarak kurmuş olup, ABD delegesi Eleanor Roosevelt 16 delege ve 11 devletin danışmanlarıyla birlikte dünyada kadın sorunları için açık bir mektup yazarak BM'nin Birinci Genel Kurulunda okumuştur²⁰⁸. 1946 yılında yaşanan bu olaydan sonra kadınlar 29 Mart 1947 tarihinde BM İnsan Hakları Komisyonu ile eşit derecede olan Kadın Statüsü Komisyonunun²⁰⁹ (Commission on the Status of Woman- KSK) kurulmasını sağlamıştır²¹⁰. KSK'nın katkılarıyla İnsan Hakları Komisyonunun cinsiyet ayrımı yapmaksızın hazırladığı ve kadın çalışmalarında bir başlangıç olarak kabul edilen 30 maddelik “*İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*” 1948 yılında BM Genel Kurulunun Paris'te yapılan toplantısında kabul edilmiştir²¹¹. Beyannamenin 1. maddesinde “*tüm insanlar özgür, onur ve haklar açısından eşit doğarlar...*” denilmekte, 2. maddesinde

²⁰⁶ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf.

²⁰⁷ Şengül Altan Arslan, “Kadın Odaklı Politikaların Hükümet Programlarına Yansımaları Üzerine Bir Analiz”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 412.

²⁰⁸ Demet Özdamar, *CEDAW Sözleşmesi*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, 37.

²⁰⁹ Özdamar, 450-451: Bu komisyonun amacı genel olarak kadın-erkek eşitliğinin uygulanmasını sağlamak olup, bu kapsamda kadının ekonomik, sosyal, siyasi ve eğitim alanda destelemek için BMESK'ye tavsiyelerde bulunarak rapor hazırlamak, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu ilkesini kabul ettirerek kadın haklarında aciliyet gerektiren sorunların derhal ele alınmasını sağlamak ve bu konuda uygun tavsiyeleri içerir rapor hazırlamak görevleri arasındadır. Komisyonun hazırladığı raporlarla dünyadaki kadınların hukuki konumları ve gerçek hayattaki durumları hakkında kapsamlı bilgiler edinilmiş ve komisyonun çabaları sayesinde kadın hakları pek çok uluslararası beyanname ve antlaşmaya dahil edilmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir: Kadınların Siyasi Haklarına İlişkin Antlaşma (1952), Evli Kadınların Tabiiyetine İlişkin Antlaşma (1957), Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi (1967), CEDAW, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (1993), CEDAW Ek İhtiyari Protokolü (1999).

²¹⁰ Özdamar, 37.

²¹¹ Gökarp, 45.

herkesin din, renk, dil, cinsiyet, siyasal ya da başka bir görüş, ırk, ulusal köken ya da sosyal bağ, doğuş, mülkiyet veya bir benzer ayırım gözetmeksizin bu bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabileceği bildirilmekte, 7. maddesinde herkesin yasalar önünde eşit olduğu belirtilmekte ve devamında adil yargılanma hakkından bahsedilmektedir²¹².

Çağımızın Magna Charta'sı olarak adlandırılan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi içeriğinde yer alan haklar açısından herhangi bir koruma mekanizmasına sahip olmayıp, hukuki yönden bir bağlayıcılığı bulunmadığından onu tanıyan devletlere hukuki bir yükümlülük yüklememektedir²¹³.

Gerek BM Antlaşmasında gerekse İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde kadın erkek eşitliği vurgulanarak, ayrımcılık yasağı ve temel hak ve özgürlüklerle adil yargılanmadan bahsedilmiş olup, kadına yönelik şiddet konusunda açık bir hükme yer verilmemiştir. Ancak bilindiği üzere tüm bu konular doğrudan ilgili olmasa da şiddete karşıtlığı göstermekte, kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın herkesin insanca ve eşit koşullarda yaşamaya hakkı olduğunu ifade etmektedir²¹⁴.

İnsan kişiliğinin onuruna ve değerlerine, temel haklara, kadın-erkek eşitliğine olan inanca değinen ve toplumların gelişerek özgürleşmesini sağlayacak koşulları oluşturmaya karar verdiklerini açıklayan BM'nin, gerek üye devletler gerekse onların yönetimi altındaki halkların hak ve özgürlükleri için bahsedilen amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda ilan ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde kadınlarla ilişkili olan hükümler şu şekildedir²¹⁵:

Madde 1'de bütün insanların özgür olduğu, onur ve haklar bakımından eşit doğduğu, akıl ve vicdan sahibi oldukları ve birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmaları gerektiği belirtilmiştir.

Madde 2'nin 1. bendinde herkesin renk, cinsiyet, dil, ırk, din, siyasal düşünce veya başka herhangi bir düşünce, toplumsal köken, ulusal köken, servet, doğuş veya başka

²¹² İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/10122019101449-insanhaklaribeyannamesi.pdf>.

²¹³ Özçoban, 50.

²¹⁴ Çakıroğlu, 32.

²¹⁵ Devamındaki hükümler için bakınız (bkz): Rona Aybay, *Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*, (1. Baskı), Türkiye Barolar Birliği Yayınları Şen Matbaa, Ankara 2006, 12.

herhangi bakımdan ayırım gözetilmeksizin bildiride ilan olunan tüm haklardan ve özgürlüklerden yararlanabileceği açıklanmıştır.

Madde 3’de yaşamın, özgürlüğün ve kişi güvenliğinin herkesin hakkı olduğu, Madde 4’de ise kimsenin kölelik veya kulluk altında tutulamayacağı, köle alım satımının ise her türüyle yasak olduğu belirtilmiştir.

Madde 5’de kimseye işkence yapılamayacağı, zalimce ve insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemeyeceği belirtilmiştir.

Madde 7’de yasaların ayırım gözetmeksizin herkesi eşit koruyacağı ve yasalar önünde eşitlikten bahsedilmiştir. Yine 9. madde kimsenin keyfi olarak tutuklanmayacağından bahsetmektedir.

Madde 16 evliliğe ilişkin olup, evlenme çağına gelen her erkek ve kadının ırk, uyrukluk ve din bakımlarından hiçbir kısıtlamaya uğramaksızın evlenip aile kurabileceği, kadın ve erkeğin evlenmekte ve evlilik süreciyle, evliliğin sona ermesinde eşit haklara sahip olduğu, evlenmenin evlenecek kişilerin rızasıyla yapılabileceği ve toplumun doğal temeli olan aile biriminin toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Madde 17’de mülkiyet hakkından bahsedilmiş, madde 18’de ise düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne değinilerek herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı olduğu, bu hakkın din veya inanç değiştirme özgürlüğünü, dinini ya da inancını tek başına veya topluca, açık veya özel olarak öğretme, uygulama, ibadet ve törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerdiği belirtilmiştir. Yine devamında eğitim, çalışma, toplantı yapma, oy kullanma, derneğe üye olma, dinlenme ve barınma, giyim, sağlık gibi siyasi ve sosyal haklardan bahsedilmiş, bu hakların kadın veya erkek ayrımı yapılmaksızın herkesi kapsadığı belirtilmiştir.

Beyannamede çocuklar lehine hükümler de bulunmaktadır. Bu kapsamda madde 25/2’de ana ve çocuğun özel bakım ve yardım görme hakkına sahip olduğu ve evlilik içi veya dışı doğmuş olmalarına bakılmaksızın bütün çocukların aynı sosyal korunmadan yararlanacağı belirtilmiştir.

Son maddesinde ise bildiride yer alan hiçbir hükmün herhangi bir topluluk, devlet veya kişiye, bildiride açıklanan haklarla özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir

davranışa kalkışma veya eylemde bulunma hakkını doğuracak şekilde yorumlanamayacağı belirtilmiştir. Bu bildiri Batı ile Doğu arasında bir sentez gibi olup, birbirinden farklı politik rejimlerin, felsefi akımların ya da geleneklerin ve dinlerin birleşip bütünleşmesi nedeniyle önemlidir²¹⁶.

BM KSK'nın kadın hakları konusunda yapmış olduğu diğer önemli çalışmalar BM Genel Kurulu tarafından 1952'de kabul edilen Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi, 1957'de kabul edilen Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi, 1962'de kabul edilen Evlilikte Rıza ve Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusundaki Sözleşme, 1979 tarihli CEDAW'dır²¹⁷.

1970'li yıllarda sözleşme müzakereleri devam ederken ülke delegeleri kadına yönelik şiddeti bir ayrımcılık olarak görmemiş ve “*şiddet*” konusuna sözleşmede yer verilmemesi gerektiğini savunmuşlardır²¹⁸. CEDAW bu şekilde “*şiddet*” konusunu içermeksizin yürürlüğe girmiştir. Ancak 1980'li yıllarda kadınların yürütmüş olduğu kampanyalar sonucunda kadına yönelik şiddet konusu bir ayrımcılık olarak kabul edilmiş²¹⁹ ve yürürlüğe girdiği dönemde “*şiddet*” konusunu içermeyen sözleşme için CEDAW Komitesince 19 maddelik Genel Tavsiye Kararı hazırlanmıştır. Hazırlanan kararlar üye devletler CEDAW Resmi Raporlarında şiddet konusuna yer vermekle yükümlü kılınarak, kadına karşı şiddet konusu ayrımcılıkla ilişkilendirilmiş ve şiddet önlenmeye çalışılmıştır²²⁰.

Ülkemizde de 1986 yılından beri iç hukukun parçası haline gelen bu sözleşme taraf devletlere her türlü meşru yolla kadınlara yönelik ayrımcılığın kaldırılması görevini yüklemektedir²²¹.

Daha önce de belirtilmiş olduğu gibi BM, insanlık tarihinin başından beri kadınlara yönelik haksızlığın ayrımcılıktan ziyade kadına yönelik şiddet olduğunu fark ederek 1975-1985 yıllarını Kadın On Yılı ilan etmiştir. Bu tarihler arasında üye devletlerce 1980 yılında Kopenhag'da düzenlenen İkinci Dünya Kadın Konferansında aile içinde kadına

²¹⁶ Özçoban, 52.

²¹⁷ Akkaya Şahin, 25.

²¹⁸ Gürhan, 106.

²¹⁹ Gürhan, 106.

²²⁰ Akkaya Şahin, 25.

²²¹ Eray Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 37.

yönelik şiddet bir sağlık sorunu olarak görülmüş ve şiddetin önlenmesi noktasında bir ilke kabul edilmiştir²²².

1985 yılında Nairobi’de düzenlenen BM Üçüncü Dünya Kadın Konferansında “İleriye Dönük Stratejiler Belgesi” düzenlenerek gelişen ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadınların karşılaştığı sorunlar tanımlanmış, kadınların bu sorunları aşmış olarak 21. yy. başlarına girmesi için izlenecek stratejiler belirlenmiş ve kadınların her düzeydeki karar alma mekanizmalarında yer alması gerektiği ifade edilmiştir²²³.

1991 yılında ABD’nin New Jersey eyaletinde kurulan Küresel Kadın Liderliği Merkezi (Center for Women’s Global Leadership-KKLM) tarafından düzenlenen bir toplantıya katılan 20 ülke kadınları, kadın haklarının bir insan hakkı olduğunu dünyaya duyurmak için 1993 yılında Viyana’da toplanacak olan BM İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansının bir fırsat olduğunu düşünmüş ve Uluslararası Kadın Platformu Merkezi (International Woman’s Tribune Center – UKPM) ile dünyanın her yerindeki kadın hakları konusunda çalışan kuruluşlar ve kadınlarca “Kadın İnsan Hakları Kampanyası” başlatılmıştır²²⁴. KKLM ve UKPM’nin öncülüğünde kadın haklarının insan hakkı olduğunu ve kültürel, sınıfsal vb. şekilde ortaya çıkan cinsiyete dayalı şiddetin evrensel bir insan hakkı ihlali olduğunu anlatan bir dilekçe hazırlanmış, bu dilekçe konferanstan önce 23 dile çevrilerek Türkiye’nin de dahil olduğu 124 ülkede yarım milyon kişi tarafından imzalanmıştır²²⁵. Dünyanın her yerinden kadın kuruluşlarının bu çalışmaları neticesinde BM ve üye devletlerce kadınların ve kız çocuklarının, devletlerce gözetmek ve tanınmakla yükümlü olan, uluslararası alanda ise korunması gereken hakları olduğu, bu hakların da insan haklarından ayrılmaz bir nitelikte olduğu kabul edilerek ele alınması gerektiği kabul edilmiştir²²⁶.

Konferanstan hemen sonra 1993 yılının aralık ayında BM Genel Kurulu tarafından kadınlar için dönüm noktası olan ve kadına karşı şiddeti özel olarak ele alan ilk insan hakları belgesi olan “Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi” yayınlanmış, bildirgede kadına, çocuklara ve diğer güçsüz aile bireylerine yönelik aile içi

²²² Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 38.

²²³ Ela Anıl, Pınar İlkkaracan, Zülal Kılıç, Karin Ronge, Gülşah Seral, Tuluğ Ülgen, Pekin+5: *Birleşmiş Milletler’de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye’nin Taahhütleri*, [Elektronik Sürüm], Yeni Çözümler Vakfı, İstanbul 2001, 9-10.

²²⁴ Anıl vd., 11.

²²⁵ Anıl vd., 11.

²²⁶ Anıl vd., 11.

şiddetin en nihayetinde kadın-erkek arasındaki güç eşitsizliğinden kaynaklandığına yer verilmiş ve 1994 yılında İnsan Hakları Komisyonu tarafından kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarının araştırılması için özel raportör atanmıştır²²⁷. Bu bildirge hukuki açıdan herhangi bir bağlayıcılığa sahip olmasa da devletleri olumlu yönde etkileyerek kadına yönelik şiddet konusunda ulusal yasalarında iyileştirmeler yapmalarını sağlamış, ülkemizde de kadın-erkek eşitliğine aykırı yasal düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir²²⁸.

1995 yılında 189 ülkenin katılımıyla 4-15 Eylül 1995 tarihinde Pekin’de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilerek, kadına yönelik şiddetin özünde bir insan hakkı ihlali olduğu ve kadınların insan haklarından yararlanabilmeleri noktasında engel teşkil ettiği belirtilerek, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için taraf devletlerin sorumluluk alması gerektiği görüşü benimsenmiştir²²⁹.

Eylem Platformu’nda Nairobi Stratejilerinde 2000 yılı için konulmuş hedeflerin pek çoğunun gerçekleştirilemediği görülmüş, bu nedenle öncelik ile aciliyet gerektiren 12 alan belirlenmiş ve devletler, sivil toplum örgütleriyle özel sektörlerin kaynak ve faaliyetlerini aciliyet gerektiren alanlara odaklamaya, somut bir şekilde harekete geçmeye çağırılmıştır²³⁰. Aciliyet gerektiren konulardan bazıları şunlardır: Kadınların omuzuna binen ve gittikçe artan yoksulluk yükü, kadına yönelik şiddet, silahlı çatışmaların kadın üzerindeki etkileri, karar ve yetki mekanizmalarının kadın-erkek arasındaki eşitsizliği, kadının insan haklarının yaygınlaştırılarak korunmasındaki yetersizlik, doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kız çocuklarına yönelik ayrımcılık ve kız çocuklarına yönelik hak ihlalleri, kadının toplumsal alandaki konumunu yükseltmeye yönelik mekanizmalarda her yerde ve her düzeyde görülen yetersizlikler²³¹.

Eylem Platformu daha önceki BM belgelerinden farklı olarak belirlenen ve aciliyet gerektiren durumları saptadıktan sonra neler yapılması gerektiği ve bu konuda

²²⁷ Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 38.

²²⁸ Hatice Kübra Ercoşkun Şenol, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (13), 2019, 425.

²²⁹ Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 38.

²³⁰ Anıl vd., 12.

²³¹ Anıl vd., 12-13.

hükümetler, uluslararası örgütler, kadın örgütleri, sendikalar, özel sektörler vd. kuruluşlara ne görevler düştüğünü açık bir şekilde belirterek hatta bazı alanlarda belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için kesin tarihler vererek devletleri kendilerini bağlayıcı taahhütlerde bulunmaya yöneltmiştir²³².

Türkiye, Pekin Eylem Platformu ilkelerini çekincesiz olarak kabul etmiş ve taahhütlerde bulunmuştur. Bu taahhütlerin yerine getirilmesi adına 1997 yılından itibaren olmak üzere 8 yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitim kabul edilmiş, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün sorumluluğunda sendikalar, çeşitli meslek kuruluşları, siyasi partiler, barolar, üniversiteler ve kadın kuruluşlarının temsilcileriyle birlikte bir eylem planı hazırlanmıştır²³³. Türkiye'nin Ulusal Eylem Planı'nda yer alan ve 2000 yılına karar çözüm getirmeyi taahhüt ettiği 8 öncelikli alan bulunmakta olup, taahhütlerinden bazıları anne ve çocuk ölümlülük oranının %50 azaltılması, kadın okur-yazarlılık oranının %100'e çıkarılması ve kadınların eğitim imkanlarından erkeklerle eşit şekilde yararlanabilmesi, kız çocuklarının kadınlar açısından gelenekselleşmiş mesleklerden ziyade diğer bütün mesleklerle yönelebilmesi için gerekli rehberliğin sağlanması, yasal olarak düzenlemeler yapılarak erken yaşta evliliğin önlenmesi ve evlilik yaşının kadınla erkek için 18'e yükseltilmesi, aile içinde kadın ve erkek arasında sorumluluk ve yetki açısından eşitliği sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılmasıdır²³⁴. 2000'li yılların başında belirlenen hedeflere ulaşılamamış, bu hedeflerle kadına yönelik şiddet olayları ciddi bir biçimde azalmamış ancak toplumsal ve kurumsal olarak kadın haklarının insan

²³² Anıl vd., 13.

²³³ Gürhan, 107.

²³⁴ Anıl vd., 14-16: Türkiye'nin diğer taahhütlerinden bazıları şu şekildedir: Devlet kurum ve kuruluşlarında kadın birimlerinin oluşturularak bu birimler ve gönüllü kadın kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması, ulusal mekanizmaların güçlendirilmesi, eğitimini yarıda bırakmış kadınların eğitiminin tamamlayabilmesi için yuva, kreş vb. desteklerin sağlanması, okul program ve materyallerinin taranarak, cinsiyet ayrımına yol açan ifade ve anlayışlardan arındırılması, okullarda cinsel eğitim verilmesi, ilgili tüm özel ve kamu kuruluşlarının işbirliği ile kadın sağlığı konusunda veri ve bilgi toplanması, kadınlara çocuk doğurma hakkı konusunda bilgi ve eğitim verilmesi, doğum sonrasında çocuk bakımı için babaya izin verilmesi ve yine çocuk bakımı sorumluluğunun anne-baba arasında eşit şekilde paylaştırılmasının sağlanması, kadın istihdamının artırılması, kadınlara işyeri kurabilmeleri için banka kredileri sağlanması, kadınların bu konuda bilinçlendirilmesi için eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi, tüm kadınları kapsayacak bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulması, aile içi şiddeti ve genel olarak kadına ve çocuklara yönelik şiddeti önlemek için kampanyalar düzenlenmesi, sağlık görevlileri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, polisler gibi meslek elemanlarının eğitim programlarına kadın ve çocuklara karşı şiddet konusunun sokulması, medya kuruluşlarının özellikle kadın ve çocuklara karşı şiddeti teşvik edici programlar konusunda uyarılması ve bu yayınların engellenmesi, şiddete uğrayan kadınlar için başvuru ve sığınma evlerinin sayısının artırılması, ücretsiz danışmanlık, psikolojik destek ve yasal yardım sağlanması, sürdürülebilir kalkınma konusunda kadın bakış açısına başvurulması.

hakkı olduğu kabul edilmiş ve kadının kurumsal alanda, çalışma alanında ve toplumsal alanda kendine daha fazla yer edindiği görülmüştür.

Pekin’de düzenlenen konferanstan sonra 5-9 Haziran 2000 tarihlerinde Pekin+5: “*Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış*” özel oturumu düzenlenmiş, bu oturuma, oturum öncesinde çeşitli kadın dernekleri, barolar, kadın vakıfları ve çeşitli meslek kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde yürütülen çalışmalar neticesinde Türkiye’de katılmıştır²³⁵. Bu oturum Türkiye açısından önemli olup, bunun nedeni laik yasaları ve kadın hakları konusundaki tutumu nedeniyle diğer Müslüman ülkelerden ileri olarak Türkiye’nin Müslüman toplumlar için öncü bir rol üstlenmiş olması, birçok devlet oy hakkını grupça kullanırken Türkiye’nin tek başına oy kullanma hakkına sahip olması ve ilk kez BM Genel Kurulu’nun özel oturumuna gidecek olan resmi heyette bağımsız kadın kuruluşlarınca yapılan demokratik seçimlerle belirlenen temsilcilerin de yer almış olmasıdır²³⁶.

Pekin+5 özel oturumu sonunda “*Siyasi Bildirge*” ve “*Sonuç Belgesi*” imzalanmıştır. Devletler Pekin ve Nairobi Konferansları belgelerinde verdikleri taahhütlerin arkasında olduklarını belirtmiş, Türkiye’nin önerisiyle “*namus suçları*” ve “*zorla evlendirme*” kadına yönelik şiddet kapsamına değerlendirilerek, Sonuç Belgesi’nde Pekin Konferansı’nda yapılan kadına yönelik şiddetin tanımı genişletilmiş ve Devletler “*evlilik içi tecavüz dahil olmak üzere, aile içi şiddetin her türüne karşı*” adımlar atmaya ve “*zorla evlendirme*” ile “*namus suçları*” gibi gelenekleri tüm dünyada yok edecek stratejiler geliştirmeye çağırmıştır²³⁷. Böylelikle ülkemizin son derece etkili rol oynamasıyla “*namus suçları*” ve “*zorla evlendirme*” ilk kez uluslararası bir antlaşma metninde yer alarak kadına yönelik şiddet olarak değerlendirilmiştir. Türkiye iç hukukunda da evlilik içi tecavüzü kadına yönelik şiddet türü olarak kabul etmiştir²³⁸.

28 Şubat-11 Mart 2005 tarihlerinde Pekin+10 Konferansı düzenlenerek daha çok kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve kadın ticaretinin önüne geçilmesi konuları üzerinde durulurken, BM Kadın Statüsü Komisyonu tarafından 1-12 Mart 2010

²³⁵ Anıl vd., 19.

²³⁶ Anıl vd., 19.

²³⁷ Anıl vd., 21.

²³⁸ Gürhan, 107.

tarihlerinde düzenlenen Pekin+15 Konferansında kadın hakları konusunda taraf devletlerde yaşanan gelişmeler gözden geçirilmiş ve bazı konularda kararlar alınmıştır²³⁹.

Dünyada ve ülkemizde kadınların emekleriyle yürütülen tüm bu çalışmalar kadınların dünya genelinde en güvende olmaları gereken yer olan evlerinde en çok ezildikleri ancak “*mahremiyet hakkı*” düşüncesiyle göz ardı edildikleri gerçeğinin gün yüzüne çıkmasına ve yaşanan haksızlığın giderilmesi noktasında kadına yönelik şiddetin ayrımcılık ve insan hakkı ihlali olarak kabul edilmesiyle devletlerin bu alanda sorumluluk olarak uluslararası denetim mekanizmaları oluşturmalarına katkı sağlamış, kadına yönelik şiddet uluslararası bir mesele haline gelmiştir²⁴⁰.

Günümüzde uluslararası hukukta özel kişilerce ve kamu aktörlerince toplumsal cinsiyete dayalı şiddet uygulandığı kabul edilmekte olup, CEDAW’da da kadına yönelik gerçekleşen toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin insan hakkı ihlali olduğu kabul edildiğinden ve üye devletler kadına yönelik şiddet konusunda sorumlu tutulduğundan, CEDAW Komitesi ihlal ile suçlanan ülkeden gerekli önlemleri alarak bireysel başvuru yoluyla şiddete uğrayan veya şikâyet eden bireylerin ya da grupların haklarına zarar verilmemesini isteyebilmektedir²⁴¹. Bireysel başvuru yoluyla ülkenin şikâyet edilmesi uluslararası alanda ülkelerin itibarını zedeleyeceğinden caydırıcı bir etki yaratmakta ve üye devletlerin kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi konusunda daha dikkatli davranmalarını sağlamaktadır.

2.1.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

BM Antlaşması’nda yer alan eşitlik prensibi kadın hakları konusunda önemli bir adım da olsa uluslararası korumanın yetersiz kalması nedeniyle kadınlar, insani haklarını duyurmada bu antlaşmadan fazlasına ihtiyaç duymuş, kadınların sırf kadın oldukları için maruz kaldıkları ayrımcılığın gelişen süreçte uluslararası alanda kabul görülmesiyle de doğrudan kadınları konu alan uluslararası sözleşmelerin gerektiği anlaşılmıştır²⁴².

1967 yılında BM Genel Kurulu tarafından CEDAW’ın imzalanmasına ön ayak olan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi (Declaration on the Elimination of

²³⁹ Gürhan, 108.

²⁴⁰ Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 38.

²⁴¹ Gürhan, 106.

²⁴² Çakıroğlu, 32.

Discrimination against Woman - DEDAW) kabul edilmiş, bildirgeyle özel alanda ve kamusal alanda kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın ortadan kaldırılarak kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının ve kadınlara yönelik önyargıların ortadan kaldırılmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır²⁴³. Bu bildirge bir sözleşme niteliğinde olmadığından üye devletler nezdinde herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır²⁴⁴.

1967’de ilan edilen bildirge üye devletler açısından bir bağlayıcılığa sahip olmadığından 1979 yılında kadın hakları ve kadına yönelik eşitlik, ayrımcılık gibi sorunlar için dünya çapında kabul görülecek olan uluslararası alanda bağlayıcı bir sözleşme hazırlanmış, BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi BM Genel Kurulu’nun 18 Aralık 1979 tarih ve 34/180 sayılı kararı ile kabul edilerek 1 Mart 1980 tarihinde imzaya açılmış ve Sözleşme’nin 27. maddesinde yer alan *“Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin BM Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer”* hükmü gereğince 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁴⁵.

BM’nin katılımcısı en yüksek olan ve en hızlı onaylanan sözleşmelerinden biri olan CEDAW, Türkiye’de 11 Haziran 1985 tarihli 3232 sayılı Kanun ile uygun bulmuş, 24 Temmuz 1985 tarih, 85/9722 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla da onaylamıştır²⁴⁶. Usulüne uygun şekilde onaylanan sözleşme 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe konulmuştur²⁴⁷. Türkiye’nin toplumsal yaşamda her yerde kalıplaşmış kadın-erkek rolleri üzerine kurulu önyargıları ve geleneksel-kültürel ayrımcılıkları kaldırarak, kadın-erkek eşitliği sağlamayı hedefleyen CEDAW’a katılımı sırasında o zaman yürürlükte olan

²⁴³ Çakıroğlu, 33.

²⁴⁴ Serap Yazıcı, “Eşitlik İlkesinin Değişen Dinamiği Çerçevesinde Kadın Hakları”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (ss. 485-531), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006, 506-507: Kadınlara ve insan haklarına yönelik bütün bu bildirge ve antlaşmalar kadın haklarının tanınması ve korunmasında önemli olsa da insan haklarını korumasındaki rolleri açısından birbirlerinden farklıdır. Bildiri, bildirge vb. şekilde adlandırılan uluslararası belgeler ne denli hayati hükümler içerirse içersin taraf devletler açısından manevi bir rolün ilerisine geçmemekte ve devletleri bağlamamaktadır. Antlaşma, sözleşme niteliğindeki uluslararası belgeler ise taraf devletlerin iç hukukuna göre bazen anayasalar dahil ulusal hukuki düzenlemelerden üstün olmakta, bazense eşdeğer kabul edilmekte, hatta iç hukuktaki norm ile uluslararası antlaşmalardaki normların çelişmesi halinde antlaşmalara üstünlük tanınması gerekmektedir. Yani antlaşmalar bildirgelerden farklı olarak taraf devletlere yükümlülük yüklemekte ve devletlerin sahip olduğu egemenlik yetkileri üzerinde sınırlayıcı bir rol üstlenmektedir.

²⁴⁵ Özçoban, 92.

²⁴⁶ Özçoban, 92.

²⁴⁷ Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 38.

Medeni Kanun'un (MK)²⁴⁸ evlilik ve ailevi ilişkileri düzenleyen bazı hükümleriyle²⁴⁹ sözleşme hükümleri çeliştiğinden Türkiye sözleşmenin bazı maddelerine çekince koymuştur²⁵⁰. Sözleşmenin kabulüyle ülkemizde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik özel programlar oluşturulmaya başlanmış, kanunlarda kadına yönelik ayrımcılık doğuracak hükümler değiştirilmiş, kadının hayatın her alanında güçlendirilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmış ve bu doğrultuda ulusal mekanizmalar kurulmuş, yine akademik alanda kadın konusunda çalışmalar ve araştırmalar artırılmış, kadın kuruluşlarının işbirliği ile daha etkili baskı grupları oluşturularak, toplumsal alanda bilinçlenme sağlanmıştır²⁵¹. Kadın-erkek eşitliği noktasında yaşanan bu olumlu gelişmeler neticesinde bu çekinceler zamanla kaldırılmıştır.

Hukuken bağlayıcı olan CEDAW, içeriği nedeniyle “*Kadınların Uluslararası Anayasası*” veya “*Kadınların Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi*” olarak da tanımlanmakta olup, kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığını uluslararası alanda duyurmuş olduğundan ve kadına yönelik şiddet konusuna çözüm aradığından insan haklarına ilişkin kendisinden önceki sözleşmelerden daha ileridir²⁵².

CEDAW, özünde kadın haklarını değil, hayatın her alanında kadın ile erkeği eşit düzeye getirme ve kadınların kadın olmaktan dolayı özel ayrımcılığa uğramama hakkını düzenlediğinden aslında kadının insan hakkını düzenlemektedir²⁵³. Kamusal alanda ve yasal düzenlemelerdeki kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmakla beraber özellikle aile hayatında kültürel ve geleneksel olarak kalıplaşmış ve yargı haline gelmiş ayrımcı davranışların düzeltilmesini hedeflemiştir²⁵⁴. Kadınlara yönelik ayrımcılığı özel olarak ele alan temel sözleşme olan CEDAW, bu hedefin gerçekleştirilmesi amacıyla taraf devletlere öncelikle temel yasaları olmak üzere iç hukuklarına ilişkin düzenlemeleri yaparak kadınlara yönelik ayrımcılığın giderilmesi ve kadın haklarının korunmasına yönelik kurum ve kuruluşların oluşturulması konusunda yükümlülük yüklemiş, kadın-

²⁴⁸ Özdamar, 41.

²⁴⁹ Özdamar, 42: Çekince konulmasına neden olan hükümler EMK’da yer alan karının çalışması için kocasından izin almasını gerektiren 159. madde, karının ikametgahını kocanın ikametgahına bağlayan 21. madde, kocanın evlilik birliğinin reisi olduğuna ve aile adının seçimine ilişkin 152 ile 153. maddeler ile çocuklarla ilgili hak ve sorumlulukların kullanılmasına ilişkin 263. maddedir.

²⁵⁰ Özdamar, 41.

²⁵¹ Şafak Parlak Börü, “Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye’nin Konumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 54.

²⁵² Özçoban 93.

²⁵³ Özçoban, 93.

²⁵⁴ Özçoban, 93.

erkek eşitliğinin bir an önce fiili bir şekilde sağlanması için geçici ve özel önlemler alınması gerektiğini belirtmiştir²⁵⁵.

Eşitlik ihlaline neden olan cinsiyete bağlı mahrumiyet ve kısıtlamalar CEDAW kapsamında kadın haklarına aykırılık teşkil etse de kadın hakları evrensel insan haklarıyla bölünmez bir bütün olarak kabul edildiğinden yalnızca bu nitelikteki hak ihlalleri değil, ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal bütün hak ihlalleri sözleşme kapsamında kadın hakkı ihlalidir²⁵⁶. Demokratik toplumlarda demokrasinin gerçekleştirilmesi ve etkinleştirilmesi için kadına yönelik bu hak ihlallerinin giderilmesi gerekmektedir²⁵⁷. Sözleşmeyle taraf Devletlere kadınların medeni, sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel vb. alanlarda erkeklerle eşit şekilde yer almaları ve her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılarak, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması bakımından gerek duyulması halinde pozitif ayrımcılık²⁵⁸ içeren önlemleri alma yükümlülüğü yüklemiştir²⁵⁹. 23 bağımsız uzmandan oluşturulmuş CEDAW Komitesi, taraf devletlerce sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığını denetlemekle görevli olup, bu denetim dört yılda bir taraf devletlerin ülkelerindeki kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için aldıkları önlemleri, sözleşmeyi ülkelerinde uygulama konusunda yol alıkları mesafe ve karşılaştıkları engelleri açıklayan raporla gerçekleştirilmektedir²⁶⁰.

Sözleşme önsöz ve toplam 30 maddeden oluşmaktadır. 1. maddede kadınlara karşı ayrımcılık tanımlanmıştır. Bu maddeye göre siyasal, ekonomik, sosyal, kişisel vd. alanlarda medeni durumları ne olursa olsun kadın ile erkek eşitliğine dayalı insan hakları ve temel özgürlüklerin kadınlara tanınması gerektiği belirtilerek, cinsiyete dayanarak kadınların ilgili haklardan yararlanmalarını ya da bu hakları kullanmalarını engelleme

²⁵⁵ Parlak Börü, 52.

²⁵⁶ Aydeniz Alisbah Tuskan, "İnsan Hakları Bağlamında Kadın Hakları", *İstanbul Barosu Dergisi*, 83(2), 2009, 753.

²⁵⁷ Tuskan, 753.

²⁵⁸ Dündar Sezer, 28-29: Pozitif ayrımcılık geleneksel eşitlik ilkesinin toplumda ortaya çıkardığı adaletsizliği gidermenin bir yolu olup, kadın lehine pozitif ayrımcılık ise, toplumsal yaşamda kadın-erkek arasındaki fiili eşitliği sağlamak için kadının erkekten üstün duruma getirilmesi amacı güdülmeksizin kadınlara tanınan bazı ayrımcılıklardır.

²⁵⁹ Nisan Kuyucu, *AİHM İçtihadında Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013, 107; Bölükbaşı, 60.

²⁶⁰ Özdamar, 51.

veya hükümsüz kılma amacını taşıyan herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlamanın kadınlara karşı ayrımcılık oluşturduğu ifade edilmiştir²⁶¹.

2, 4 ve 24. maddelerde kadın-erkek eşitliğinden bahsedilmiş, kadının insan haklarını kullanmada erkekle aynı derecede hak sahibi olduğu ve bu durumun yasalarla güvence altına alınması gerektiği belirtilmiştir²⁶².

5. maddede kadın ve erkeğin birbirinden üstün olmadığı, bu doğrultuda kabullenilmiş rollere sahip oldukları inancıyla oluşan bütün önyargılar ile geleneklerin ortadan kaldırılması amacıyla bireylerin sosyal ve kültürel davranış tarzlarının değiştirilmesi gerektiği ve çocuk yetiştirme konusunda sadece annenin değil babanın da aynı oranda sorumlu olduğu ifade edilerek, bu konuda bazı tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir²⁶³.

Sözleşme'nin diğer hükümlerinde kadınlarla ilgili çeşitli konular ele alınmış ve taraf Devletlere bu konularda gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklenmiştir. Şöyle ki: Sözleşme'nin 6. maddesinde kadın satışı ile kadınların istismar edilmesinin önlenmesi konusunda, 7. maddesinde kadınların seçme, seçilme ve oy kullanma haklarının güvence altına alınarak erkeklerle eşitliğin sağlanması konusunda, 8. maddesinde kadınların uluslararası alanda erkeklerle eşit şekilde Devletleri temsil edebilmeleri konusunda, 9. maddesinde çocukların ve kadınların vatandaşlığa geçmede, vatandaşlığı sürdürmede veya değiştirmede erkeklerle eşit haklara sahip olmaları konusunda taraf Devletlerce gerekli tedbirleri almaları gerektiği düzenlenmiştir²⁶⁴.

10, 11 ve 12. maddelerde eğitim, sağlık ve çalışma alanlarında, 13. maddede ekonomik ve sosyal alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiş, 14. maddede ise kırsal bölgede yaşayan kadınların desteklenmesi gerektiği açıklanmıştır²⁶⁵.

15. maddede kadın ve erkeğin hukuk önünde eşitliği kabul edilerek, kadın ve erkeğin medeni hakları kullanma bakımından aynı ehliyeteye sahip olduğu ifade edilmiş, 16. maddede ise evlilik ve aileye ilişkin bütün konularda kadına karşı ayrımcılığın tasfiye edilmesi gerektiği, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda gerekli tedbirlerin

²⁶¹ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (t.y.), <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>, 3.

²⁶² Özdamar, 53.

²⁶³ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme, 5.

²⁶⁴ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme, 5-6.

²⁶⁵ Özdamar, 54.

alınmasıyla, kadın ve erkeğin evlenmede, serbestçe eş seçmede, boşanmada, çocuklarla ilgili konularda, soyadı, meslek ve iş seçme gibi haklarda, mali konularda ve asgari evlenme yaşının tespiti ile evlenmenin sicile kaydının zorunlu hale gelmesinde Devletlerin sorumlu olduğu belirtilmiştir²⁶⁶.

17. maddeden sonraki kısımlar (24. madde hariç) komitenin yapısına ve görevlerine, devletlerin yükümlülüğüne, sözleşmenin kabulü, değiştirilmesi veya çekince konulması gibi durumlara ve sözleşmenin yorumlanmasıyla uygulanmasında çıkan uyuşmazlıklarda başvurulacak yollara ilişkindir²⁶⁷.

Daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi ilk haliyle kadına yönelik şiddet konusu CEDAW metninde yer almazken, bu sorun Komite'nin 1989 yılında hazırlanan 12 sayılı tavsiye kararı ve 1992 yılında hazırlanan 19 sayılı tavsiye kararlarıyla giderilerek, şiddet konusu sözleşmeye dahil edilmiştir.

2.1.1.2. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin 12 Sayılı Tavsiye Kararı

1989 yılında düzenlenen 8. oturumda Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından “*Kadına Yönelik Şiddet*” başlıklı 12 sayılı tavsiye kararı verilmiş ve kararda taraf Devletlerin kadınları aile içerisinde, iş yaşamında ya da toplumsal yaşamın herhangi bir yerinde karşılaşılabilecekleri her türlü şiddetten korumak amacıyla hareket etmesi gerektirdiğini belirtmiştir²⁶⁸. Bu doğrultuda taraf Devletlerin Komiteye sunmaları gereken periyodik raporlarına; kadınların günlük hayatlarında karşılaştıkları cinselliğe dayanan şiddet, işyerinde cinsel taciz ve aile içi istismar gibi her türden şiddet olayına karşı yürürlükteki kadınları koruyucu mevzuatı, şiddeti önlemek ya da ortadan kaldırmak niyetiyle alınan tedbirleri, saldırıya uğrayan ya da istismar edilmiş mağdur kadınlara yönelik halihazırda uygulanan destek hizmetlerini ve kadınlara karşı her türlü şiddet

²⁶⁶ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme, 10-12.

²⁶⁷ Özdamar, 53.

²⁶⁸ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013, (t.y.), [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlar_i/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlar_i/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf)

vakasıyla bu şiddet mağduru kadınlara yönelik istatistiki verileri de dahil etmeleri istenmiştir²⁶⁹.

2.1.1.3. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin 19 Sayılı Tavsiye Kararı

Komite'nin 1992 yılında düzenlediği 11. oturumda yine “*Kadına Yönelik Şiddet*” başlıklı 19 sayılı tavsiye kararı alınarak, kadına yönelik şiddetin en büyük sebeplerinden birinin cinsiyet ayrımcılığı olduğu ve bu ayrımcılık neticesinde şiddetin ortaya çıktığı açıkça ifade edilmiştir²⁷⁰. Böylelikle cinsiyet temelli şiddet CEDAW'ın lafzından farklı yorumlanmış ve ayrımcılık yasağı içine dahil edilmiştir²⁷¹. Nitekim, kararda cinsiyete dayalı şiddet kadınlarla erkeklerin hak ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanma becerisinin kısıtlandığı bir ayrımcılık şekli olarak tanımlanmış ve kararın 6. bendinde kadınlara yönelik ayrımcılığın kadına kadın olduğu için yöneltilen ya da kadınları etkileyen cinsiyete dayalı şiddeti de kapsadığı, şiddetin zihinsel, cinsel ve fiziksel zararın yanı sıra acı veren bu gibi eylemlerle tehdit davranışını da içerdiği ve cinsiyete dayalı şiddetin sözleşmenin özel hükümlerini ihlal edebileceği belirtilmiştir²⁷².

CEDAW, taraf devletlere yalnızca devletlerin sebep olduğu kadınlara yönelik ayrımcılık içeren fiiller ya da uygulamalar için değil, bireylerle kurum ve kuruluşlardan kadınlara gelebilecek ayrımcılığa sebep olan her türlü şiddetin ortadan kaldırılması için gerekli önlemleri alma görevi yüklemektedir²⁷³.

Kadına yönelik şiddet konusunda alanında ilk ve önemli bir bildirge olan BM Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nin hazırlamasında 19 sayılı karar temel alınmıştır²⁷⁴.

²⁶⁹ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013, (t.y.), [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlar_i/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlar_i/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf)

²⁷⁰ Avcı, 55.

²⁷¹ Akkutay, 29.

²⁷² Cedaw Komitesi'nin 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı, (t.y.), https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/08/cedaw_komitesinin_19_sayili_genel_tavsiye_karari.pdf.

²⁷³ Kuyucu, 108.

²⁷⁴ Özçoban, 92.

2.1.1.4. CEDAW Ek İhtiyari Protokolü

1979 yılında kabul edilen CEDAW'da taraf devletlerin sözlerini yerine getirip getirmediğini denetleyecek bir mekanizmaya ve taraf bir ülkede hak ihlali yaşayan kadının sözleşme kapsamında başvurabileceği hukuki bir yola yer verilmemiş olup, 1993 yılında Viyana şehrinde düzenlenen BM İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen “*Viyana Deklarasyonu ve Eylem Planı*” ile sözleşmeye ek bir protokol hazırlanarak bu denetim mekanizmalarının saplanması gerektiği belirtilmiş, 1995 yılında düzenlenen Dördüncü Dünya Kadınlar Konferansı'nda da kadına yönelik insan hakkı ihlali konusunda kadınların başvuracakları bir yol olan “*bireysel başvuru mekanizması*” oluşturacak “*Ek İhtiyari Protokol*” hazırlanmasına karar verilmiştir²⁷⁵.

Dört yıl süren çalışmaların ardından hazırlanan CEDAW Ek İhtiyari Protokol, 4 Ekim 1999 tarihinde BM Genel Kurulunda onaylanarak taraf devletlerin imzasına açılmış olup, Türkiye bu protokolü 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylamış ve protokol 29 Ocak 2003 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir²⁷⁶.

Protokolün amaçlarından bir kısmı kadının sahip olduğu insan haklarının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, sözleşmeyle kadına tanınan bu haklar konusunda taraf devletlerin, kamunun ve bireylerin daha fazla bilgilendirilmesini sağlamak, devletleri sözleşme hükümlerini daha iyi bir şekilde uygulamasını ve iç hukuklarında yer alan ayrımcı yasa ve düzenlemelerin değiştirilmesini sağlamak ve insan haklarına ilişkin başvuru yöntemlerini yeniden değerlendirmek şeklindedir²⁷⁷.

Protokolle Komite denetim mekanizması işlevi görmeye başlamış ve hukuki bir koruma aracı olarak sözleşmenin güçlenmesi sağlanmıştır²⁷⁸. Ek protokolü onaylayan ülkeler CEDAW Komitesine sözleşmede yer alan insan haklarının ihlali konusunda bireylerce, gruplarca veya temsilcileri tarafından yapılan şikâyetleri kabul ederek bu şikâyetleri inceleme yetkisi tanımakta olup, Komite inceleme neticesinde hak ihlali olduğunu görürse şikâyet edilen ülkeyi gerekli önemleri almaya ve hak ihlalinin

²⁷⁵ Özdamar, 459.

²⁷⁶ Özdamar, 459-460.

²⁷⁷ Özdamar, 460.

²⁷⁸ Parlak Börü, 53.

kaçınmaya çağırabileceği gibi, sistematik hak ihlallerinde soruşturma başlatılmasına da karar verebilir²⁷⁹.

Protokolün getirmiş olduğu iki denetim yolu bulunmaktadır: İlk yol; “*Bireysel Başvuru*” olup, kadınların bireysel olarak veya grupça “*hak ihlali*” gerekçesiyle başvurabilecekleri ihbar prosedürüyen²⁸⁰, ikinci yol; tehlikeli veya sistematik kadın hakkı ihlali konusunda Komiteye kendiliğinden araştırma-soruşturma yapma ve yapılan araştırma-soruşturma sonucunda gerekli görülmesi halinde tespit edilen hak ihlali ya da ayrımcılığın giderilmesi konusunda taraf devletlere “*öneride bulunma yetkisi*” veren “*Araştırma Prosedürü*”dür²⁸¹.

Bireysel başvuru yoluna gidebilmek için öncelikle aleyhine başvuru yapılan devletin CEDAW’a ve Ek İhtiyari Protokole taraf olması gerekmektedir²⁸². Tüm iç hukuk yolları tüketilmeden bireysel başvuru hakkı kullanılamayacaktır²⁸³. Ancak bu durumun bir istisnası mevcuttur. Buna göre şayet, iç hukuk yollarının işletilmesi makul süreyi aşıyorsa ya da etkili şekilde sonuç verme ihtimali zayıfsa bu durumda Komite, iç hukuk yolları tüketilmeksizin yapılan bireysel başvuruları da değerlendirecektir²⁸⁴. Komite tarafından kabul edilebilir bulunan başvurular hak ihlali yaptığı iddia olunan devlete iletilerek taraf devletten altı ay içerisinde konu ile ilgili yazılı bir açıklama yapması istenmektedir²⁸⁵. Aleyhine başvuru yapılan devletin yazılı cevabından sonra Komite tarafından başvuru ve taraf devletin yazılı cevabı kapalı şekilde gerçekleştirilen oturumda incelenerek, neticede Komitenin konuyla ilgili görüş ve tavsiyeleri taraflara bildirilir²⁸⁶.

Yapılan başvuru bazı hallerde Komite tarafından kabul edilemez bulunmaktadır. Kabul edilemez bulunan haller şu şekildedir: Komite tarafından ya da başka bir benzer uluslararası kuruluş tarafından daha önce aynı başvuru konusu incelenmişse ya da halihazırda incelenmekteyse; başvuru konusu sözleşme hükümlerine aykırıysa, açıkça dayanaktan yoksun bir iddiayı içeriyorsa; başvuran tarafından başvuruda bulunma hakkı kötüye kullanılmaktaysa; başvuru konusu olan hak ihlaline sebebiyet veren olay aleyhine

²⁷⁹ Özdamar, 461.

²⁸⁰ Özdamar, 462.

²⁸¹ Özdamar, 466.

²⁸² Özçoban, 98.

²⁸³ Özçoban, 98.

²⁸⁴ Özçoban, 98.

²⁸⁵ Özkan, 551.

²⁸⁶ Özkan, 551.

başvuru yapılan devlet açısından Protokol yürürlüğe girmeden önce gerçekleşmiş ve bitmişse başvuru kabul edilemez²⁸⁷.

CEDAW'ın uygulanması konusunda doğacak problemlerde sözleşme hükümlerinin uygulanarak hukuki yaptırım sağlayacak doğrudan bir başvuru yeri olmadığından bu gibi durumlarda BM'nin "*kadının insan hakları*" kavramında yola çıkılarak AİHM'ye başvurulabilecektir.

Toplumsal cinsiyete dayalı kadına yönelik şiddetin ayrımcılık yasağını ihlal ettiğine ilişkin içtihatlar ilk kez CEDAW Komitesinin bireysel başvurular sonucunda verdiği kararlarla ortaya çıktığından bireysel başvuru yolu kadın haklarının sağlanması için önem arz etmektedir²⁸⁸.

Aile/ev içi şiddet konusunda verilen ilk karar Macaristan'da yaşayan bir kadının ev içerisinde sürekli fiziksel şiddete maruz kaldığı, tehdit edildiği, engelli çocuğuna ve kendisine kalabilecekleri bir yer sağlanmadığı, eşinin ortak konutta kendisini darp etmeye devam ettiği, eşinden şikâyetçi olsa da ceza davalarının uzun sürdüğü ve eşinin tutuksuz yargılandığı, Macaristan Hukukunda kadını koruyacak ya da şiddeti önleyecek herhangi bir düzenleme bulunmadığı, bu kapsamda ülkenin sözleşmede yer alan yükümlülükleri ihmal ettiği, bu sebeple ülkede hiçbir kadının şiddete karşı korunamadığından bahisle yapmış olduğu bireysel başvuruya ilişkindir²⁸⁹. Komite somut olayda başvuruçunun, özellikle kişi güvenliğine ilişkin olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerine ilişkin yükümlülüklerin taraf devlet tarafından yerine getirilmediği, bazı maddelerin ihlal edildiği tespit edilmiş ve Macaristan'da kadına yönelik şiddetin engellenmesi ile başvuruçunun durumunun iyileştirilmesi için taraf Devlete tavsiye niteliğinde görüş bildirilmiştir²⁹⁰. Bu olay uluslararası insan hakları organı tarafından ev içi şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak nitelendirilen ilk karar olması hasebiyle önemlidir²⁹¹. CEDAW Komitesinin birçok kararında fiziksel, ekonomik, duygusal/psikolojik ve cinsel şiddet aile/ev içi şiddet olarak kabul edilmiş ve Devletlerce hak ihlali yapıldığına karar verilmiştir²⁹².

²⁸⁷ Özçoban, 99.

²⁸⁸ Dündar Sezer, 166.

²⁸⁹ Dündar Sezer, 167.

²⁹⁰ Dündar Sezer, 167-168.

²⁹¹ Dündar Sezer, 168.

²⁹² Dündar Sezer, 173.

2.1.1.5. Kadının Adalete Erişimi

CEDAW, kadının insan hakları konusunu ele alan ve kadına yönelik gelenekçi tabuları yıkarak cinsiyete dayalı ayrımcılıkla şiddeti ortadan kaldırmayı hedefleyen ilk ve en önemli sözleşme olmasının yanı sıra kadınların adalete erişimi konusunda yaşadığı zorlukları ele alan en önemli uluslararası metindir. 18 Şubat 2013 gibi yakın bir tarihte Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi adalete eşitlik konusunda çeşitli ülkelerden ve STK'lardan görüş alarak “*genel tartışma*” düzenlemiş ve tartışma sonucunda bir belge hazırlamıştır²⁹³. Bu belgeyle kadın hakları konusunda farkındalığın artırılması, hukuki ve kurumsal olarak iyileştirmelerin yapılması, hâkim, savcı, avukat, polis gibi adalet personelinin eğitiminin sağlanması, kadınlara hukuki destek sağlanması, kadınları ilgilendiren soruşturmanın yürütülmesi esnasında özenli davranılması, kadına yönelik suç faillerinin cezasız kalmasının önüne geçilmesi, zararın giderilmesinin sağlanması, kadınların adalete erişimindeki sorunlar ve bu sorunların aşılması gibi konular ele alınarak, CEDAW’da yer alan 2. ve 15. maddelerin adalete erişim noktasında hukuksal temel oluşturduğu saptanmıştır²⁹⁴.

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından kadınların adalete erişimi konusunda yaşanan zorluklar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalardan ilki “*ayrımcı hukuksal çevre*” olarak adlandırmakta olup, dünya çapında yer alan neredeyse bütün kadınlar açısından hukuksal, kurumsal ve yapısal zorluklar adalete erişimde eşit derecede engel teşkil etmektedir²⁹⁵. Ulusal hukuki düzenlemelerin kadınların insan haklarını tanımakta ve erkekler karşısında ayrımcılıktan korumakta yetersiz kaldığı tespit edilmiş ve bu nedenle bütün yasal düzenlemelerin ve adalet mekanizmalarının kadın haklarını tanıyarak, bu hakları ve kadınların adalete erişimini güvence altına alması gerektiği, yargı düzenlerinde bağımsızlığın sağlanması, eğitim standartlarının yükseltilmesi, işe alma ve atama süreçlerinin düzenlenmesi, adalet personelinin kadın hakkı ihlalleri konusunda duyarlılığının artırılması, kadınların mahkemelerde iyi temsil edilmesi, soruşturma ve kovuşturmanın özenle yapılması, özellikle şiddet davalarında

²⁹³ Duygu Hatipoğlu Aydın, “Kadınların Adalete Erişimi”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 87.

²⁹⁴ Hatipoğlu Aydın, 87.

²⁹⁵ Hatipoğlu Aydın, 87.

zararı giderecek tazminatın ödenmesinin sağlanması vb. uygulamalarla kadınların adalete erişiminin önündeki engellerin kaldırılacağı belirtilmiştir²⁹⁶.

Adalete erişime engel olan diğer bir neden “*toplumsal engeller*” olarak nitelendirilmektedir. Ayrımcılığa yol açan toplumsal kurallar ve toplumsal cinsiyet anlayışı adalete eşirimi engellemekte, adalet sistemlerinin toplumsal değerleri ve örf-adeti koruması ise kadına yönelik cinsiyetçi bakış açısına neden olarak önyargıya ve ayrımcı tutumlara sebebiyet vermektedir²⁹⁷.

Diğer bir sınıflandırma da “*fili ve ekonomik engeller*” olarak adlandırılmakta olup, kadınların yiyecek, giyecek, barınma, toplumsal konum gibi ihtiyaçlarında tamamen şiddet faili olan eşe bağımlı olmaları aile içi şiddetten korunmak için adalete başvurmalarının önünde bir engel teşkil etmektedir²⁹⁸. Ayrıca yine kadın okur-yazarlığının düşük olması, dezavantajlı durumda bulunması ve hukuki başvuru yollarını bilmiyor olması da adalete erişimlerinin önüne geçmektedir²⁹⁹.

2.1.2. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik, toplumsal ve siyasal yıkım sonucunda özellikle ekonomik temelli yeni bir Avrupa yaratmak ve savaşın etkilerini azaltmak düşüncesi ortaya atılmış ve bu düşünce Avrupa ülkelerince kabul görülmüştür³⁰⁰. Bu düşünceyle Avrupa ülkeleri, Avrupa’da kurulacak birlik ile faşist, nasyonel sosyalist gibi akımların doğmasına ve yayılmasına engel olunacağına ve yeni bir dünya savaşının yaşanmasının önüne geçileceğine inanmaktaydı³⁰¹.

Benzer amaçla kurulan BM’nin içerisinde farklı ideolojilerin bulunması nedeniyle evrensel bir birlikteliğin sağlanması ve devletlerin beraber hareket etmesi pek mümkün olmayıp, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin de taraf devletlere herhangi bir yükümlülük yüklememesi ve bu doğrultuda koruma mekanizmasına sahip olmaması

²⁹⁶ Hatipoğlu Aydın, 88.

²⁹⁷ Hatipoğlu Aydın, 88.

²⁹⁸ Hatipoğlu Aydın, 88.

²⁹⁹ Hatipoğlu Aydın, 89.

³⁰⁰ Özçoban, 52.

³⁰¹ Özçoban, 52.

insan haklarının yerine getirilerek, evrensel birlikteliğin sağlanması açısından bölgesel örgütlenmeyi zorunlu kılmıştır.

Winston Churchill'in 5 Ekim 1946 tarihinde yaptığı konuşmasında “*Avrupa Birleşik Devletleri*”nden söz ederek, “*Avrupa Konseyi*”nin (AK) kurulmasını önermiş, ülkesinde ve diğer Avrupa ülkelerinde yürüttüğü çalışmalar sonucunda 1947 yılının Ocak ayında “*Avrupa Birliği Hareketi*” kurulmuştur³⁰². Aynı yıl İsviçre’de on ki Avrupa ülkesinin temsilcilerinin katılımıyla “*Avrupa Parlamentoları Birliği*” kurulmuş olup, tüm bu çabalar neticesinde 7 Mayıs 1948 tarihinde İsviçre’nin La Haye kentinde batı Avrupa’dan gelen yedi yüz elli adet delegenin katılımıyla Avrupa Kongresi toplanmıştır³⁰³. Toplantıda bir daha İkinci Dünya Savaşı gibi dünyayı sarsan ve çok acı etkiler bırakan savaşların tekrarlanmaması için bir birlik veya federasyon oluşturulması gerektiği, oluşturulacak birliğin İnsan Hakları Şartı’na saygı duymayı kabul eden bütün Avrupa devletlerine açık olması gerektiği, bu şekilde birlikte demokratik yönetim anlayışının benimseneceği ve “*İnsan Hakları Şartı*”nın oluşturulması için bir komisyon kurulacağı ilan edilmiştir³⁰⁴. Böylelikle toplantı sonunda bütünleşme yönünde ilk adımlar atılarak “*Avrupa Hareketi*” isimli örgüt kurulmuştur³⁰⁵.

5 Mayıs 1949 tarihinde İngiltere, Fransa, Hollanda, Norveç, İtalya, Lüksemburg, Belçika, Danimarka, İrlanda ve İsveç’in katılımıyla Londra’da yapılan anlaşmayla AK kurulmuş, bu tarihte örgütün kurulması için hazırlanıp imzaya açılan “*Avrupa Konseyi Statüsü*” 3 Haziran 1949’da yürürlüğe girmiştir³⁰⁶. Konseyin kuruluşundan iki sene sonra, 1951 yılında, AB’nin temellerinin atıldığı “*Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu*” kurulmuş olup, bu nedenle AK, günümüzde sıkı ilişkiler ağıyla bağlı olan Avrupa’nın temel taşlarından birisini oluşturmaktadır³⁰⁷.

Norveç, İsveç ve Danimarka, Türkiye’nin AK’ye katılımına karşı çıksalar da bu devletlerin ikna edilmesiyle 1949 yılının Haziran ayında Türkiye’nin aynı yılın Ağustos ayında yapılacak olan AK toplantısında üyeliğe kabul edileceği kesinleşmiş, 27 Temmuz

³⁰² Ali Servet Öncü; Erkan Cevizliler, “Avrupa Bütünleşmesi İçin Önemli Bir Adım: Avrupa Konseyi ve Türkiye’nin Konseye Üyeliği Meselesi”, *Akademik Bakış Dergisi*, 7(13), 2013, 20.

³⁰³ Öncü ve Cevizliler, 20-21.

³⁰⁴ Hasan Kemal Elban, “Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İlişkileri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (77), 2008, 168.

³⁰⁵ Öncü ve Cevizliler, 21.

³⁰⁶ Öncü ve Cevizliler, 22-23.

³⁰⁷ Öncü ve Cevizliler, 24.

1949'da Paris'te yapılan toplantıda Türkiye'nin Konseye kabulüne karar verilmiş ve 8 Ağustos 1949 tarihinde Strazburg'da yapılacak toplantıya davet edilmesi kararlaştırılmıştır³⁰⁸. 8 Ağustos da yapılan toplantıda Türkiye Devletinin kurucu üye olarak katılması kabul edilmiştir³⁰⁹. 8 Ağustos 1949 tarihinde Türkiye'de AK'ye katılma kararını AK Genel Sekreterliğine ileterek, 12 Aralık 1949 tarih ve 5456 sayılı Kanun'la AK Statüsünün onaylanmasına karar vermiştir.³¹⁰ 13 Nisan 1950 tarihinde onay süresi tamamlanan Türkiye, AK Statüsü kapsamında bu tarihte AK'ye katılmıştır³¹¹.

AK Statüsünün önsözünde insan topluluğu ve uygarlığının korunmasında adalet ile uluslararası işbirliği üzerine kurulmuş olan barışın güçlendirilmesinin önemli olduğu, siyasal ve bireysel özgürlük ile hukukun üstünlüğü ilkesinin temeli olan ahlaki ve fikri değerlere sarsılmaz bir şekilde bağlı kalarak bu amacın korunması, sosyal ve ekonomik ilerleme için Avrupa devletleri arasında daha sıkı ilişkilerin kurulmasının şart olduğu ve bu gereksinimin karşılanması için Avrupa devletlerini daha sıkı bir toplulukla birleştirecek teşkilatın kurulmasının önemli olduğu belirtilmiştir³¹².

Uluslararası bir örgüt olan AK, bazı özellikleri nedeniyle uluslararası örgütlerden farklıdır. Nitekim uluslararası örgütlerin asıl ilgilendikleri konu uluslararası işbirliği ve taraf devletlerin çıkarırken, AK'nin ilgi alanı bireylerdir³¹³. Uluslararası örgütlerden farklı olarak çalışmalarına yalnızca örgüte taraf devletler katılmamakta, taraf devletlerin yanı sıra ulusal parlamentolar ve hükümet dışı uluslararası örgüt temsilcileri de katılabilmektedir³¹⁴. AK, bireylerin hak ve özgürlükleriyle ortak değerlerinin, demokrasi ve hukukun üstünlüğü anlayışıyla insan haklarına saygılı olarak güvence altına alınması ve bu amaçlarla Avrupa vatandaşlarının refahının sağlanması için taraf Devletler arasındaki ortak mirasın korunması, yayılması ve daha sıkı iş birliğinin gerçekleştirilmesi için kurulmuştur³¹⁵. Taraf Devletler kuruluş amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için ortak hareket ederek, ekonomik, kültürel, sosyal, hukuki ve idari alanlarda, insan hakları, sosyal haklar, kültür, eğitim, spor, halk sağlığı, çevre, mimari, bölgesel yönetimler, şehircilik

³⁰⁸ Öncü ve Cevizliler, 24.

³⁰⁹ Öncü ve Cevizliler, 25.

³¹⁰ Özçoban, 54.

³¹¹ Özçoban, 54.

³¹² Avrupa Konseyi Statüsü, (t.y.),

https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020093815001_tur.pdf

³¹³ Öncü ve Cevizliler, 24.

³¹⁴ Öncü ve Cevizliler, 24.

³¹⁵ Öncü ve Cevizliler, 24.

vb. konularda çalışmalarını sürdürmektedir.³¹⁶ Bu yönüyle AK, dünyanın en saygın ve önemli uluslararası örgütlerinden biridir.

İnsan Hakları Şartı'nın hazırlanması Konseyin temel önceliği olarak belirlendiğinden, Konsey tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde İtalya'nın Roma Kentinde “*İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesi*” veya bilindik adıyla “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*” (AİHS) imzalanmış, sözleşme 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir³¹⁷. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Amerikan İnsanın Hak ve Görevleri Bildirgesi'ne benzer şekilde hazırlanan sözleşme bu bildirelerden farklı olarak insan hakkı ihlali konusunda yapılan bireysel başvuruları ya da devlet başvurularını inceleyen “*İnsan Hakları Avrupa Komisyonu ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi*” adında ikili bir denetim mekanizması öngörülerek hazırlanan bağlayıcı bir hukuki metindir³¹⁸.

Türkiye AİHS'yi sözleşmenin imzaya açıldığı tarih olan 4 Kasım 1950 tarihinde imzalayarak, 10 Mart 1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun'la³¹⁹ çekincesiz olarak onaylamış ve onay belgesinin 18 Mart 1954 tarihinde verilmesiyle de bu tarih itibarıyla AİHS'ye resmen taraf olmuştur³²⁰.

2.1.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Mevcut halde toplamda 59 maddeden oluşan AİHS, 1 Kasım 1998 tarihinde yürürlüğe giren 11 Numaralı (No) Protokol ile birlikte değişikliğe uğramış ve değişiklikle sözleşmenin 66 maddeden orijinal metni toplamda 59 maddeye düşmüş, 1 Ekim 1994 tarihinde yürürlüğe giren 9 Nolu Protokol yürürlükten kaldırılmış, 10 Nolu Protokol de konusuz bırakılmıştır³²¹. 1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 Nolu Protokolle birlikte sözleşme son halini almıştır³²².

³¹⁶ Öncü ve Cevizliler, 24.

³¹⁷ Elban, 169.

³¹⁸ Elban, 169.

³¹⁹ İnsan Haklarının ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun, (1954), Resmi Gazete, 8662, 10/03/1954.

³²⁰ Özçoban, 55.

³²¹ Özçoban, 55.

³²² Özçoban, 55.

Doğrudan kadınlara yönelik herhangi bir hükmü bulunmasa da çoğu maddesinde eşitlik ve insan haklarından bahseden AİHS, dolaylı olarak kadınlara ilişkin hükümler de içermektedir³²³.

Sözleşmenin önsözünde sözleşmeyi imzalayan AK üyelerinin, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtilen hakların genel ve etkin şekilde tanımlanıp uygulanmasını sağlamayı amaçladığı belirtilmiştir. Yine AK'nin amaçları doğrultusunda dünyada barışın ve adaletin korunması için demokratik bir siyasal rejimle ve insan hakları konusunda ortaklaşa bir saygıyla üye Devletlerin temel hak ve özgürlüklere bağlılıkları bildirilmiş; inanç, idealler, siyasal gelenekler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirasa sahip olan bu üye devletlerin AİHS'yi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama amacıyla düzenlendiği belirtilmiştir³²⁴.

Sözleşme kapsamından kısaca bahsetmek gerekirse³²⁵:

Sözleşme'nin 1. maddesinde insan haklarını saygı yükümlülüğü düzenlemekte olup, taraf devletler, topraklarında bulunan herkesin sözleşme kapsamında belirtilen hak ve özgürlüklere sahip olmasını sağlamakla yükümlü kılınmaktadır.

2. maddede herkesin yaşam hakkının yasayla korunacağı, 3. maddede hiç kimsenin işkence ya da insanlık dışı aşağılayıcı muameleye tabi tutulamayacağı, 4. maddede kimsenin köle olmadığı ve zorla çalıştırılmayacağı ifade edilmiştir. 5, 6, 7. maddelerde yargılanmaya ilişkin haklara yer verilmiş, 8. maddede herkesin özel ve aile hayatı ile konutuna ve yazışmalarına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu belirtilmiş, 9. maddede herkesin din, vicdan ve düşünce hakkının olduğu söylenmiştir. 10. maddede ise herkesin kanaat, haber ve görüş almayla verme özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek devam eden 11. maddede toplanma ve dernek kurma hakkından, 12. maddede evlenme çağına gelen her erkek ve kadının evlenme ve aile kurma hakkına sahip olduğundan, 13. maddede sözleşme kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal edilenlerin uluslararası bir merci önünde başvuru haklarının olduğundan bahsedilmiştir.

³²³ Gökalp, 66.

³²⁴ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (t.y.), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf

³²⁵ Devamındaki hükümler için bkz: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-Yaşayan Bir Metin*, (2020), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_Instrument_TUR.pdf

Sözleşme'nin en önemli maddelerinden biri olan 14. madde ayrımcılık yasağına ilişkindir. Bu maddeye göre sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma konusunda ırk, dil, renk, cinsiyet, din, köken, siyasal ya da diğer kanaatler, ulusal azınlığa aidiyet, doğum, servet vb. durum nedeniyle kimseye herhangi bir ayırım gözetilemeyeceği, herkesin hak ve özgürlüklerden yararlanma bakımından eşit olduğu vurgulanmıştır. 15, 16, 17 ve 18. maddelerde hakların belirli hallerde belirli amaçlar için sınırlandırılabilmesi ancak bunun kötüye kullanılamayacağı düzenlenmektedir.

Sözleşme'nin 19. maddesi ve devamında AİHM'nin kuruluşu ve işleyişine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Sözleşmede düzenlenen hak ve özgürlükleri hassasiyetle yerine getireceklerini belirten taraf devletler, 46. maddeyle bu hak ve özgürlükler konusunda aleyhlerine AİHM'de açılan davalarda mahkemece verilen kesinleşmiş kararlara uyacaklarını taahhüt etmişlerdir³²⁶.

İnsan hakları tarihi açısından düşünüldüğünde AİHS, bireysel başvuru hakkıyla bireyi uluslararası hukukun süjesi haline getiren önemli bir sözleşme olup, bireye yönelik düzenlenen hak ve özgürlükler ikili bir denetim mekanizmasıyla korunmaktadır³²⁷. Denetim mekanizması olan AİHM, vermiş olduğu kararlarında AİHS'i “*Avrupa kamu düzeninin anayasal belgesi*” olarak ifade etmektedir³²⁸. AİHM bir mahkeme olduğundan verilen kararlar taraf devletler açısından bağlayıcı ve yerine getirilmesi zorunludur³²⁹.

AİHM, AİHS'ye taraf olan devletlerin üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip getirmediğini denetleyen ve devamlı görev yapan bir organ olup, üye devletler sayısınca tamamen tarafsız ve bağımsız hâkimlerden oluşmaktadır³³⁰.

AİHS'ye taraf devletlerden her biri başka bir taraf devlet aleyhine, sözleşmeden doğan kamu düzenini korumak amacıyla, sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerin ihlali iddiasıyla mahkemeye başvurabileceği gibi, bireysel başvuru hakkı kapsamında taraf devletlerden herhangi birinin sözleşme ihlali nedeniyle mağduriyet yaşadığını ileri süren bireyler, hükümet dışı kuruluşlar, yabancı veya vatansız kişiler de bireysel başvuru yoluyla AİHM'ye başvurabilmektedir³³¹. Buradaki mağduriyet için bireyin maddi veya

³²⁶ Gökalp, 66.

³²⁷ Dündar Sezer, 102.

³²⁸ Özçoban, 58.

³²⁹ Dündar Sezer, 102.

³³⁰ Özçoban, 61.

³³¹ Özçoban, 64.

Ancak başvuruçunun iç hukukta başvurabileceği birden çok yol mevcutsa bu yolların hepsini denemesine gerek olmayıp, birini seçmesi ve o yolu tüketmesi yeterlidir³³⁶.

Bazı hallerde iç hukuk yolunun tüketilmesine gerek yoktur. Bu haller mahkeme tarafından verilen kararlarda belirtilmiş olup şu şekildedir: İç hukuk yolları etkisizse, yargı yolu yasal olarak kapalıysa, iç hukukta verilen kararlar etkisiz ve yetersizse, iç hukukta yerleşmiş idari uygulamalar sözleşmeye aykırıysa, başvuruçunun iç hukuk yollarına başvurması engellenmişse veya iç hukuk yollarına başvurmakla beraber devam eden davanın makul sürede bitmeyeceği anlaşılıyorsa iç hukuk yolu tüketilmeksizin AIHM'ye başvuru yapılabilmektedir³³⁷.

Mahkemece başvuru kabul edilebilir bulunursa esastan incelemeye geçilir ve gerekli görülürse dava duruşmalı olarak görülüp, tanık, bilirkişi ve keşif gibi yollara başvurulabilir³³⁸.

Yargılamanın her aşamasında AIHS'ye tanınan insan haklarına saygı ilkesi gereğince taraflar arasındaki uyuşmazlığın dostane bir çözüm yoluyla sonuçlanması için bu konuda yapılacak işlemler gizli tutularak taraflara yardımcı olunabilir. AIHM tarafından yapılan incelemede taraf devletin sözleşme hükümlerini ihlal ederek mağdura zarar verdiğine hükmedilirse ve hak ihlalinin sonuçları taraf devletin iç hukukuyla ancak kısmen ortadan kaldırabiliyorsa o halde mahkemece gerek görülürse zarar gören başvuruçucu lehine adil bir tazminata hükmedilebilir³³⁹. Bahse konu tazminden kasıt ihlal nedeniyle maddi ve/veya manevi tazminat veya eski duruma iade şeklinde olabilir ve başvuruçuya başvuru için ödediği yargılama giderlerinin ödenmesine karar verilebilir³⁴⁰.

Mahkeme kararları taraf devletlerin işlemlerinin denetlenerek hak ihlali olup olmadığının tespitine ilişkin olduğundan “*bildirici-açıklayıcı*” nitelikte bağlayıcı kararlar iken ayrıca bir tazminata da hükmedilirse bu halde “*kurucu*” nitelikte bağlayıcı kararlar olmaktadır³⁴¹. Buradaki bağlayıcılık nispi olup, yalnızca dava konusu ve davanın taraflarını ilgilendirmekte olup, taraf Devletler imzaladıkları sözleşme kapsamında

³³⁶ Özçoban, 71.

³³⁷ Özçoban, 72.

³³⁸ Özçoban, 80.

³³⁹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (t.y.), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf

³⁴⁰ Özçoban, 80.

³⁴¹ Özçoban, 81.

mahkemece verilen kararlara uymayı taahhüt edildiğinden AK Bakanlar Komitesi tarafından kesinleşen kararın infazı denetlenmektedir³⁴².

Türkiye aleyhine AİHM’de kadına yönelik şiddetle ilgili açılan davalardan en önemlisi Opuz/Türkiye³⁴³ davasıdır. Opuz/Türkiye davası, AİHM’nin “*aile içi şiddetin önlenememesi nedeniyle*” hak ihlalinin yaşandığına karar verdiği ilk dava olup, Türkiye bu konuda haksız bulunan ilk devlettir³⁴⁴. Diyarbakır’da yaşayan başvuru Nahide Opuz vekili aracılığıyla başvuru yaparak, Türkiye’nin annesi ve kendisini aile içi şiddetten koruyamadığı, neticede annesinin öldüğü ve kendisinin ise kötü muameleye uğradığını iddia etmiştir³⁴⁵. İddiaya göre başvuru Opuz ile annesi yedi yıl içerisinde birçok kez başvuru H.O. ile H.O.’nun babası ve aynı zamanda başvuru H.O. ile annesinin imam nikâhıyla birlikte olduğu A.O. tarafından hayati tehlike doğuracak derecede şiddete maruz kalmış, başvuru ve annesi tarafından defaatle adli makamlara başvurulmuş, ancak saldırganlar adli makamlarca ya tutuksuz yargılanmış ya da tutukluyken şikâyetin geri alınması nedeniyle tahliye edilmiş ve şiddet eylemlerine aynen devam etmiştir³⁴⁶.

Adli makamlara intikal eden ilk olay başvuru ile annesinin dövüldükleri, ölümle tehdit edildikleri ve kendilerinden para istendiği gerekçesiyle 10 Nisan 1995 tarihinde Cumhuriyet başsavcılığına yaptıkları şikâyetle başlamıştır³⁴⁷. İkinci olay da 11 Nisan 1996 tarihinde başvuru Nahide Opuz, eşi H.O. tarafından ağır bir biçimde dövülmüş olup, alınan tıbbi raporla yaraların hayati tehlike oluşturmaya elverişli olduğu görülmüştür³⁴⁸. H.O. bu olay nedeniyle tutuklanmış, 14 Mayıs 1996 tarihinde ise mahkemece serbest bırakılmış olup, serbest bırakıldıktan yaklaşık bir ay sonra başvuru Opuz’un duruşmada eşiyle barıştığını beyan etmesi ve şikâyetinden vazgeçmesi üzerine dava düşmüştür³⁴⁹. 5 Şubat 1998 tarihinde gerçekleşen üçüncü olayda başvuru ve annesi H.O. tarafından bıçaklanarak yaralanmış, ancak delil yetersizliği nedeniyle H.O.

³⁴² Özçoban, 81.

³⁴³ AİHM Opuz/Türkiye Davası Başvuru No: 33401/02, 09/06/2009, <https://www.legislationline.org/download/id/2946/file/OPUZ%20v%20Trukey%20June%202009.pdf>

³⁴⁴ Gürhan, 109.

³⁴⁵ Ayşegül, Dalkır Kahveci, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemedeki Rolü*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, 39.

³⁴⁶ Kuyucu, 135.

³⁴⁷ Dalkır Kahveci, 40.

³⁴⁸ Demet Aslı Çaltekin, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Opuz v. Türkiye Kararı”, *Legal Hukuk Dergisi*, 10(12), 2012, 153-154.

³⁴⁹ Çaltekin, 154.

hakkında kamu davası açılmamıştır³⁵⁰. Üçüncü olayın üzerinden yaklaşık bir ay sonra 4 Mart 1998 tarihinde H.O. annesinin yanında yaşamaya başlayan başvuru ile annesine arabayla çarpmış ve olay nedeniyle başvuru annesi hayati tehlike oluşturacak şekilde yaralanmış olup, H.O. bunun kaza olduğunu iddia etse de 5 Mart 1998 tarihinde tutuklanmıştır³⁵¹. Başvuru da 20 Mart 1998 tarihinde H.O.'ya boşanma davası açmış, ancak eşinin tehdit ve baskılarıyla bu davadan vazgeçmiştir³⁵². Bıçaklama, arabayla çarpma suretiyle kasten yaralama, tehdit vd. olaylardan sonra üç yıl içerisinde dört kez saldırıya uğrayan başvuru ve annesi 2 Nisan 1998 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunarak o tarihte yürürlükte olan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun³⁵³ kapsamında koruma talep etmiş, ancak haklarında herhangi bir koruma kararı verilmemiştir³⁵⁴. 29 Ekim 2001 tarihinde başvuru, H.O. tarafından çocuklarının yanında hayati tehlike yaratmayacak 7 bıçak darbesiyle bıçaklanmış olup, H.O. aynı gün alınan ifadesinin ardından serbest bırakılmış ve neticede bu suç nedeniyle 23 Mayıs 2002 tarihli kararla toplamda 839.957,040 Türk Lirası para cezasına çarptırılarak, cezanın sekiz taksitte ödenmesine karar verilmiştir³⁵⁵. 14 Kasım 2001 tarihine gelindiğinde ise başvuru ile annesi tehdit edilmeleri nedeniyle altıncı kez H.O. ve A.O. hakkında şikâyetle bulunmuş, ancak delil yetersizliği nedeniyle H.O. hakkında kamu davası açılmamıştır³⁵⁶. 19 Kasım 2001 tarihinde başvuru annesi, H.O. ve A.O. tarafından kendisinin ve kızının sürekli ölümle tehdit edildiğini belirterek şikâyetle bulunmuş, 14 Aralık 2001 tarihinde de başvuru tarafından yeniden boşanma davası açılmıştır³⁵⁷. 29 Ekim 2001 tarihinde yaşanan olaylardan sonra başvuru annesinin evinde kalmaya başlamış ve 11 Mart 2002 tarihinde annesinin İzmir'e taşınmak üzere eşyalarını kamyonete yüklediği esnada H.O.'nun taksi ile gelerek başvuru ve annesinin yolunu kesmesi ve kamyonette bulunan annenin vurularak öldürmesiyle son bulmuştur. Annenin ölümünden sonra H.O. hakkında kasten öldürme nedeniyle dava açılmış ve sanığın kasten öldürme suçunu müteveffanın tahrikiyle işlediği gerekçesiyle indirim yapılarak H.O. hakkında, 25 yıl 10 ay hapis ve 180,00 Yeni Türk Lirası para cezasına

³⁵⁰ Çaltekin, 154.

³⁵¹ Çaltekin, 155.

³⁵² Çaltekin, 154.

³⁵³ Ailenin Korunmasına Dair Kanun, (1998), Resmi Gazete, 23233, 14/01/1998.

³⁵⁴ Dalkır Kahveci, 40-41.

³⁵⁵ Çaltekin, 158-159.

³⁵⁶ Dalkır Kahveci, 45.

³⁵⁷ Çaltekin, 160.

hükmedilmiştir³⁵⁸. Yargılamanın altıncı yılında sanığın tutuklu kaldığı süreler göz önünde bulundurulmuş ve H.O. tahliye edilmiş olup, başvuru yaşanan olay üzerine 15 Nisan 2008 tarihinde boşandığı eşinin ceza evinden çıktığı ve öldürmek üzere kendisini aradığından bahisle koruma talep etmiş, 14 Mayıs 2008 tarihinde de koruma talep etmiş olmasına karşılık taraf devletin herhangi bir koruma sağlamadığından bahisle hak ihlali yaşadığını ileri sürerek AIHM'ye başvuruda bulunmuştur³⁵⁹.

Mahkeme, CEDAW Komitesi'nin Türkiye hakkında yapmış olduğu tespitler, başvuru tarafından sunulan raporlar ile istatistiki bilgilerden faydalanarak Türkiye'de aile içi şiddetin daha çok kadınları etkilediği ve ayrımcılık konusunda adli makamların tutumunun aile içi şiddete ortam oluşturduğunu tespit etmiş³⁶⁰, taraf devletler bazında ilk kez adli makamlar tarafından kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı yapıldığına yani kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir³⁶¹. Mahkemenin istatistiki verileri kullanarak kadına yönelik şiddet konusunda adli mercilerde ayrımcılık yapıldığını tespit etmiş olması, şiddetin nedenleriyle şiddet nedenlerinin ortadan kaldırılması yönündeki tedbirler konusunda genel olarak benimsemiş olduğu sessizliğinin istisnası niteliğindedir³⁶². AIHM, kararla başvurunun annesinin öldürülmesini “*yaşam hakkı*” kapsamında ve başvurunun talebine rağmen yetkili makamların başvurucuyu koruyamaması ile başvurunun kocası tarafında şiddete maruz kalmasını “*işkence ve kötü muamele yasağı*” kapsamında değerlendirmiş, başvuru ile annesinin yaşamış olduğu şiddetin kadına yönelik ayrımcılığın bir çeşidi olan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kapsamında olduğunu belirterek bu durumun “*ayrımcılık yasağı*” ihlali olduğunu belirtmiştir³⁶³. Bu şekilde Türkiye'nin AIHS m. 2, 3 ve 14'ü ihlal ettiğine hükmetmiştir³⁶⁴. Yine ilk kez bir taraf devletin aile içi şiddete ilişkin gerekli tedbirleri almadığına hükmederek bu gerekçeyle devletin tazminat ödemesi gerektiğine karar vermiştir³⁶⁵. AK'ye taraf devletler için örnek teşkil eden kararın gerekçesini Türkiye'nin

³⁵⁸ Kuyucu, 136; Dalkır Kahveci, 42.

³⁵⁹ Dalkır Kahveci, 42.

³⁶⁰ Özçoban, 88.

³⁶¹ Gürhan, 109; Lefkur, 72.

³⁶² Gülay Arslan Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni Dergisi*, 32(2), 2012, 25-26.

³⁶³ Gülay Arslan Öncü, 17.

³⁶⁴ Çakıroğlu, 63; Lefkur, 72.

³⁶⁵ Özçoban, 84; Moroğlu, 366.

şiddete uğrayan ve hak ihlali yaşayan başvurunun korunması adına gerekli tedbirleri almamasıyla iç hukuk hükümlerinin uygulanmasında yaşanan eksiklikler oluşturmaktadır³⁶⁶. Bu kapsamda şiddet mağdurları açısından etkili bir koruma sağlanması için ilk başta yapılması gerekenin “*zamanında koruma*” olacağı unutulmamalı, Türkiye’nin gerçek anlamda kadınları şiddetten koruması adına savcı, kolluk vb. adalet personelinin duyarlılığı artırılmalıdır³⁶⁷.

AİHM, kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı da dahil olmak üzere ayrımcılığa ilişkin meselelerde kadının medeni haline bakmamakta, yani bekar, evli, dul veya boşanmış olsun ya da olmasın eşit şekilde olayı incelemekte olup, Opuz/Türkiye davasında da başvurunun boşanmış olmasını önemsememiştir³⁶⁸. Bu durumun asıl nedeni koruma talep eden başvurunun resmi nikâhın sunmuş olduğu hak ve imkanlardan yararlanma amacında olmaması ve yalnızca insan olması hasebiyle hak etmiş olduğu şiddet görmeden yaşama hakkını kullanmak istemesidir³⁶⁹.

9 Haziran 2009 tarihinde oybirliğiyle verilen Opuz/Türkiye kararında ilk kez kadınların ev içerisinde yaşamış olduğu fiziksel şiddet AİHS m. 3 “*işkence yasağı*” kapsamında değerlendirilmiş ve ilk kez ev içi şiddetin taraf devletlerde sık karşılaşılan ancak dışı kapalı ortamda yakın ilişkiler içerisinde gerçekleştiğinden her zaman açığa çıkamayan bir olgu olduğu belirtilmiştir³⁷⁰. Bu davada AİHM tarafından ev içi şiddet eşitlik meselesi kapsamında değerlendirilmiş ve kadına yönelik şiddet olgusunun ayrımcılık kapsamında olduğu belirtilerek, kadının cinsiyet bazlı olarak hukuki korumadan erkeklerle eşit derecede faydalanamadığı tespit edilmiştir³⁷¹. Ayrıca aile içinde yaşanan şiddet olaylarında sadece kadınların değil aynı zamanda erkeklerin ve çocuklarında şiddet mağduru olabileceği ortaya konulmuştur³⁷². Mahkemece, aile içi şiddet olaylarında failin herhangi bir hakkının aile içi şiddet mağdurunun yaşam hakkı ya da zihinsel, fiziksel bütünlük hakkının önüne geçemeyeceği ve mağdurun bu temel insan haklarını geçersiz kılamayacağı içtihadı oluşturulmuştur³⁷³.

³⁶⁶ Lefkur, 72.

³⁶⁷ Karınca, Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, 27.

³⁶⁸ Gürhan, 115.

³⁶⁹ Gökalp, 69.

³⁷⁰ Kuyucu, 146; Lefkur, 71-72.

³⁷¹ Kuyucu, 146.

³⁷² Çakıroğlu, 64.

³⁷³ Arslan Öncü, 21.

Türkiye'nin yanı sıra Slovakya³⁷⁴, Bulgaristan³⁷⁵, Hırvatistan³⁷⁶, Rusya³⁷⁷, İtalya³⁷⁸ ve Moldova³⁷⁹ gibi ülkeler de yaşam hakkına, işkence yasağına, özel yaşamın korunmasına, ayrımcılık yasağına, eşler arasındaki eşitlik hakkına aykırı hareket ettiği ve kadına yönelik şiddet konusunda hak ihlali yaptığı gerekçesiyle AİHM tarafından tazminata hükmedilmiştir. Opuz/Türkiye davası ile yukarıda belirtilen diğer davalarda mahkemece verilen kararlar üye devletlerin sözleşme kapsamında vermiş oldukları taahhütleri yerine getirmediğine ve özen yükümlülüğüne aykırı davrandığına yöneliktir.

Eski partneri tarafından tacize, tehdide, ısrarlı takibe ve fiziksel şiddete maruz kalan başvuru tarafından açılan Volodina/Rusya davasında mahkemece ev içi şiddetin özel mesele olarak görülerek Rus yetkililer tarafından ev içi şiddet konusunda mağdura yeterli koruma sağlayacak ve failleri cezalandıracak mevzuat hükümlerine yer verilmemesi nedeniyle Rusya'nın yeterli hukuki çerçeveyi oluşturamadığı, kötü muamele riskini önleyemediği ve kötü muameleye karşı etkin bir soruşturma yürütemediği tespit edilmiştir. Yine Rusya'da ev içi şiddetin orantısız bir şekilde kadınları etkilediği ve yetkililerce gerçek anlamda cinsiyet eşitliğini sağlayıcı düzenlemelere yer verilmeyerek kadınlara kötü muameleye uğramadan ya da bedensel bütünlüklerine zarar geleceğinden korkmadan yaşamalarına ve hukuk önünde eşit korumadan yararlanmalarına imkanı sağlanmadığına değinerek Rusya'nın pozitif yükümlülüğüne yani özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı kabul edilmiş ve Rusya tazminata mahkum edilmiştir.

Talpis/İtalya davasında ise başvuru olan kadın, alkolik kocası tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmış ve bu nedenle kocasında birçok kez şikayetçi olarak kendisi ile çocuklarının korunmasını talep etmiştir. Ancak İtalya tarafından kadın ve çocukları açısından etkin bir koruma sağlanmamış, şiddet uygulayan hakkında yalnızca para

³⁷⁴ AİHM Kontrova/Slovakya Davası, Başvuru No: 7510/04, 31/05/2007, https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/resources/Kontrova%20v.%20Slovakia_en.asp.

³⁷⁵ AİHM Bevacqua ve S./Bulgaristan Davası, Başvuru No: 71127/01, 12/06/2008, <http://hrlibrary.umn.edu/research/bulgaria/BEVACQUA.pdf>.

³⁷⁶ AİHM Branko Tomasic ve Diğerleri/Hırvatistan Davası, Başvuru No: 46598/06, 15/01/2009, https://www.legislationline.org/download/id/6757/file/ECHR_Tomasic%20v.%20Croatia_2009_en.pdf.

³⁷⁷ AİHM Volodina/Rusya Davası, Başvuru No: 41261/17, 09/07/2019, <https://ehrac.org.uk/resources/volodina-v-russia/>.

³⁷⁸ AİHM Talpis/İtalya Davası, Başvuru No: 41237/14, 02/03/2017, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/682/ekutuphane2.1.6.24.pdf?sequence=1&isAllowed=Y>.

³⁷⁹ AİHM T.M. ve C.M./Moldova Davası, Baivuru No: 26608/11, 28/04/2014, <https://rm.coe.int/16805a32bd>.

cezasına hükmedilmiştir. Bunun üzerine yaşanan son şiddet olayında kocası başvuruçuyu yaralarken oğlunun ölümüne sebebiyet vermiştir. Olaydan yaklaşık yedi ay sonra açılan dava üç yıl sürmüştür. AİHM, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet olaylarında devletlerin mağdur haklarına öncelik vermesi gerektiğini, İstanbul Sözleşmesi'nin 18. maddesi kapsamında mağdurların yeniden şiddete uğramamasının sağlanması ve mağdurlara yönelik destek hizmetlerinin sağlanması konusunda devletlerin pozitif yükümlülüğünün olduğunu, somut olayda yargılamanın geç başlayarak uzun sürdüğünü belirtmiş ve İtalya'nın AİHS'nin 2., 3. ve 14. maddesine aykırı davranarak özen yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir.

T.M. ve C.M./Moldova davası boşanma sonrasında yaşanan şiddete ilişkindir. Başvuruçucu T.M., kumar alışkanlığı olan ve kızı C.M. ile kendisine saldırgan tavırlar sergileyen eski eşinin boşanmadan sonra da devam eden fiziksel ve duygusal şiddeti nedeniyle eski eşi olan M.M.'den şikayetçi olmuş ve koruma kararı aldırılmıştır. Ancak söz konusu karar ilgiliye geç tebliğ edilmiş, kamu davası açılması isteği ise başvuruçunun yaralanmasının belirli bir ciddiyete ulaşmamış olması sebebiyle reddedilmiştir. AİHM yetkililerce şikayet olunanın yeniden şiddet uygulayacağını öngörülmesine rağmen bu duruma göz yumularak mağdurun korunmadığından ve aile içi şiddetin yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı olmayıp, cinsel, duygusal, ekonomik gibi şiddet türlerini de kapsadığından bahisle Moldova'nın AİHS'nin 3. ve 14. maddelerini ihlal ederek özen yükümlülüğüne aykırı davrandığına karar vermiştir. Tüm bu kararlardan anlaşılacağı üzere aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konularında devletlere mağdurların korunması, şiddetin önlenmesi, şiddet sonrası mağduru koruyacak ve yaşamına devam etmesini sağlayacak destek mekanizmalarının sağlanması konusunda pozitif yükümlülükler düşmektedir. Devletler yargı alanında, idari alanda ve mevzuat kapsamında bu yükümlülükler doğrultusunda düzenlemeler yapmalı, personel eğitimini sağlamalı, gerekli tedbirleri almalıdır. Aksi halde meydana gelen aile içi şiddet ya da kadına yönelik şiddet olaylarında özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle devletler nezdinde sorumluluk doğacaktır.

2.1.2.2. Diğer Sözleşmeler, Protokoller ve Tavsiye Kararları

AİHS kapsamı bakımından BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden daha dar olup, yalnızca kişisel ve siyasi hakları düzenlemiş, ekonomik ve sosyal haklar kapsam

dışı kalmıştır³⁸⁰. Bu sorunun giderilmesi için zamanla çıkarılan Ek Protokoller ve “*Avrupa Sosyal Şartı*” ile sözleşme yaşayan canlı bir belge halinde gelmiştir³⁸¹.

1 Nolu Protokolle eğitim hakkı, mülkiyet hakkı ve serbest seçim hakkı, 4 Nolu Protokolle serbestçe dolaşma ve ikametgah seçme hakkı sözleşme metnine dahil edilmiş, 6 Nolu Protokolle taraf devletlerin hiç kimseyi ölüm cezasına çarptıramayacağı ve idam edemeyeceği düzenlenmiş, 7 Nolu Protokolle evlilikte eşlerin kendi aralarında, çocuklarla ilişkilerinde ve ev içi sorumlulukta eşit olduğu kabul edilmiş, 12 Nolu Protokolle her türlü koşulda ayrımcılık ve 13 Nolu Protokolle de savaş halinde ölüm cezası yasaklanmıştır³⁸².

AK’nin aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetle ilişkilendirilebilecek diğer sözleşmeler 1961 yılında kabul edilen “*Avrupa Sosyal Şartı*”, 1966 yılında kabul edilen “*Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı*”, 1983’de imzalanıp, 1988’de yürürlüğe giren “*Suç Mağdurlarının Tazminatına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*”, 2005’de imzalanıp, 2008’de yürürlüğe giren “*İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin AK Sözleşmesi*”, 2007’de imzalanıp 2010’da yürürlüğe giren “*Cinsel Taciz ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin AK Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi)*” ve “*Kadınlara Yönelik Şiddet İle Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin AK Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)*” dir³⁸³.

Sözleşmenin kabul edildiği tarih itibariyle kadına yönelik şiddet konusu dünya gündeminde bulunmadığından, AIHS, aile ve kadın diliyle yazılmayan nötr bir sözleşmedir³⁸⁴. Sözleşmede doğrudan kadın ve aile bireylerin korunmasına ve kadına şiddete yönelik hükümler bulunmasa da yaşam hakkı, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı, işkence yasağı, kölelik yasağı, zorla çalıştırma yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı, evlenme hakkı, her türlü ayrımcılığa ilişkin yasak ile protokollerle eklenen mülkiyet hakkı, eğitim hakkı, eşler arasındaki eşitlik gibi hükümler kadınları

³⁸⁰ Özçoban, 55.

³⁸¹ Özçoban, 56.

³⁸² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi- Yaşayan Bir Metin*, (2020), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_Instrument_TUR.pdf

³⁸³ Dündar Sezer, 102-103: Türkiye tarafından Avrupa Sosyal Şartı 1989 yılında, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ise 2007 yılında onaylanmış, Suç Mağdurlarının Tazminatına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 1985 yılında imzalanmış ancak onaylanmamış, İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin AK Sözleşmesi 2016 yılında onaylanıp yürürlüğe girmiş, Cinsel Taciz ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin AK Sözleşmesi 2011 yılında onaylanarak 2012 yılında yürürlüğe girmiştir.

³⁸⁴ Dündar Sezer, 102.

ilgilendiren hükümler olduğundan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda göz önünde bulundurulması gereken hükümlerdir³⁸⁵.

Sözleşmede ayrıca bir hüküm bulunmadığından doğacak sorunların giderilmesi için AK Bakanlar Komitesi 1985 yılından itibaren kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda tavsiye kararları almaya başlamıştır³⁸⁶. AK Bakanlar Komitesi tarafından 26.03.1985 tarihinde kabul edilen Tavsiye (Tavsiye no: R(85) 4³⁸⁷) aile içi şiddet konulu olup, taraf devletlere aile içi şiddete önem alınması ve şiddetin önlenmesi ile aile içi şiddet konusunda rapor tutulması gibi önerilerde bulunulmuştur³⁸⁸. 1988 yılında ise “Çocukların ve Genç Kadınların Cinsel İstismarı, Fuhuş ve Pornografiye Sürüklenmesi” konulu ilke kararı da kadına yönelik şiddetle ilişkilidir³⁸⁹.

1990 yılında da kabul edilen Tavsiye (Tavsiye no: R(90) 2) ise aile içi şiddete ilişkin sosyal önlemler konusunda olup, şiddete ilişkin sosyal önlemler genel ve özel önlemler olarak şu şekilde ikiye ayrılmıştır: Genel önlemler cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıyla kültür, eğitim, sosyal yaşam, sağlık vb. konuları içerirken, özel önlemler aile içi şiddet mağduru kadınlar ve çocuklar ile yaşlılara ve şiddet uygulayana ilişkin tedbirleri içermektedir³⁹⁰. Bu iki tavsiye kararıyla aile içinde gerçekleşen şiddetin kadınlar ve çocukların gelişimine ve netice itibarıyla toplumun temel yapısı olan aile kurumuna zarar verdiği belirtilmiş, geçen zamanda dünya genelinde kadın örgütleri ile KSK’nın çabaları sonucu gündeme gelen kadına yönelik şiddet konusu AK Bakanlar Komitesi’nin de gündemine girmeyi başarmıştır³⁹¹.

1993 yılında Roma’da düzenlenen “AK Bünyesinde Kadın Erkek Eşitliğinden Sorumlu 3. Bakanlar Konferansı” sonunda kadına yönelik şiddet konusunda, şiddetin yaşam hakkına, kadının güvenliğiyle temel hak ve özgürlüklerine zarar verdiğini dile getiren bir bildirge yayınlanmış olup, kadına yönelik şiddetle mücadele için Eylem Planı hazırlanmasına karar verilmiş; 1997 yılında Strazburg’da yapılan “Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi”nde kadına yönelik şiddet konusu ve her türlü cinsel şiddetle

³⁸⁵ Özçoban, 57.

³⁸⁶ Dündar Sezer, 103.

³⁸⁷ Tavsiyenin orijinal hali için bkz: Council Of Europe Committee Of Ministers, <https://rm.coe.int/16804f120d>.

³⁸⁸ Dündar Sezer, 103.

³⁸⁹ Avcı, 54.

³⁹⁰ Dündar Sezer, 103.

³⁹¹ Akkaya Şahin, 40-41.

mücadele konusunda kararlı oldukları belirtilmiştir³⁹². 1997 yılında “*Avrupa Çapında Kadınlara Karşı Şiddete Sıfır Hoşgörü*” kararı alınmış ve 1999 yılı “*Avrupa Kadınlarına Karşı Şiddete Hayır Yılı*” ilan edilmiş olup, şiddete uğrayanların korunması ve cinsel taciz olaylarının önüne geçilmesi adına taraf devletlerin kendi yasalarında özel düzenlemeler yapması gerektiği belirtilerek bu konuda bir imza kampanyası başlatılmıştır³⁹³.

AK Parlamenter Meclisi tarafından 2000 yılında “*Avrupa’da Kadınlara Yönelik Şiddet Tavsiyesi*” ile kadınlara yönelik şiddet insan hakkı ihlali olarak kabul edilmiş ve Avrupa’da her gün beş kadından birinin şiddet gördüğü, aile içi şiddet sebebiyle ölen ya da yaralanan kadın sayısının trafik kazasında ölen ya da yaralanan kadın sayısından fazla olduğu, bu kapsamda şiddetin kadının yaşam, güvenlik vb. haklarını ihlal ettiği belirtilerek kadına yönelik şiddet kınanmıştır³⁹⁴. 2002 yılında yayınlanan “*Ev İçi Şiddete İlişkin Tavsiyesi*” ile de 16-44 yaş aralığındaki kadınların aile içi şiddet nedeniyle ölümlerinin kanser, trafik kazası ve savaş gibi nedenlerle gerçekleşen kadın ölümlerinden fazla olduğu bu kapsamda ev içi şiddetin özel mesele olarak değil, bir insan hakkı ihlali olarak görülmesi gerektiği, bu kapsamda kamusal ve siyasi bir mesele olarak ele alınması gerektiği belirtilmiş ve taraf devletlere bu konuda alabilecekleri önlemler açıklanmıştır³⁹⁵. Parlamenter Meclis kadının sünneti, namus cinayetleri, küçük yaşta zorla evlilik, tecavüz/evlilik içi tecavüz, göçmen kadınlara yönelik şiddet gibi konularda da çeşitli tavsiye kararları vermiştir³⁹⁶.

30 Nisan 2002’de AK Bakanlar Komitesinin “*Üye Ülkelerle Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı*” (Tavsiye no: R(2002) 5) en ayrıntılı ve en bilinen tavsiye kararı olup, önceki kararlardan farklı olarak yalnız aile içinde kadına yönelik şiddeti değil genel olarak kadına yönelik şiddeti ele almış ve taraf devletlere önemli yükümlülükler getirmiştir³⁹⁷.

AK Bakanlar Komitesi’nin 2002 yılında yayınlanan tavsiyesinde kadına yönelik şiddetin kadın-erkek güç dengesini bozarak ayrımcılığa neden olduğu ve kadınların insan

³⁹² Akkaya Şahin, 41.

³⁹³ Özkan, 554.

³⁹⁴ DüNDAR Sezer, 105.

³⁹⁵ DüNDAR Sezer, 105.

³⁹⁶ DüNDAR Sezer, 105.

³⁹⁷ DüNDAR Sezer, 103.

haklarıyla temel özgürlüklerini ihlal ettiği belirtilmiş, taraf devletlerden kadınların insan haklarını tanıyarak bu hakları kullanmalarını sağlaması ve mağdurların ihtiyaçlarının dikkate alınması istenmiş, ister özel kişilerce isterse devlet tarafından gerçekleştirilmiş olsun şiddet fiillerinin soruşturulması ve kovuşturulması sırasında özenli davranılması gerektiği belirtilmiştir³⁹⁸. Türkiye dahil 44 ülkenin dahil olduğu tavsiye kararında şiddetin töreyle, gelenekle ve dinle ilişkisi üzerinde durulmuştur³⁹⁹. Kararda toplumsal farkındalık yaratılması, adalet personelinin eğitilmesi, şiddet mağdurlarının korunması adına sığınaklar açılması, medyayla işbirliği içinde olunması ve çocuk yaşta evliliğin önlenmesi gibi sorun giderici konulara da yer verilmiştir⁴⁰⁰.

Bu tavsiye kararının Ek 1. maddesinde “*kadınlara karşı şiddet*” tanımı yapılarak, şiddetin *kamusal veya bireysel olarak gerçekleştirilebilen ve toplumsal cinsiyete temelli, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak zarar veya sıkıntı veren ya da sıkıntı verme ihtimali doğuran her türlü fiil veya tehdit içeren davranış* olduğu belirtilmiştir⁴⁰¹.

AK Bakanlar Komitesi tarafından 28 Haziran 2006 tarihinde “*Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı*” yayınlanarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması ve kadına yönelik şiddet fiili ile ilgili kovuşturmaları yürüten yargı mensuplarının eğitilmesi konusu ele alınmış ve 2006 yılı “*Avrupa Aile İçi Şiddetle Mücadele Yılı*” ilan edilmiştir⁴⁰².

AK Parlamenter Meclisi 14 Kasım 2006 tarih ve 13 nolu tavsiye kararında aile içi şiddeti ve kadına yönelik şiddeti koşulsuz olarak kınayarak bu şiddetin kadın-erkek eşitsizliğinden kaynaklandığını, coğrafi sınır, yaş, ırk, etnik köken vb. nedenlerle ilgisi olmadığını, her aile ve sosyal çevrede karşılaşılabileceğini belirtmiş ve aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin adil bir toplum düzenini sağlayacağını ifade etmiştir⁴⁰³. Konsey, bu konuyla ilgili olarak taraf devletlerin iç hukuklarında çeşitli düzenlemeler yaparak şiddet mağdurlarının korunacağını, medya mensuplarının bilgilendirileceğini, toplumun bilinçlendirileceğini, çeşitli meslek mensuplarının şiddetin tanınması ve önlenmesi konusunda eğitileceğini, şiddet mağdurlarına adli yardım ve

³⁹⁸ Dündar Sezer, 103-104.

³⁹⁹ Avcı, 56.

⁴⁰⁰ Özkan, 555; Dündar Sezer, 104.

⁴⁰¹ Dündar Sezer, 104.

⁴⁰² Özkan, 555.

⁴⁰³ Özkan, 555.

arabuluculuk gibi yöntemlerle uzun süreli destek verileceğini ve şiddet uygulayanların tedavi edilerek kadına yönelik şiddet konusunun kamuoyu nezdinde gündemde kalmasının sağlanacağını taahhüt etmiştir⁴⁰⁴.

Bu gelişmelerden sonra AK Bakanlar Komitesi tarafından 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg kentinde kabul edilen ve uluslararası hukukta kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk metin niteliğindeki “*Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin AK Sözleşmesi*”, diğer bir adıyla “*İstanbul Sözleşmesi*” 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmıştır⁴⁰⁵.

AK Bakanlar Komitesi ile AK Parlamenter Meclisi’nin tavsiye niteliğindeki kararları taraf devletler için bağlayıcı olmasa da kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda yol gösterici bir nitelikte olup, şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması gibi konularda taraf devletler açısından bir standart oluşturmaktadır⁴⁰⁶.

2.1.2.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi

AK’nin 27.11.2006 tarihinde Madrid’de düzenlediği konferansta “*Ev İçi Şiddet Dahil Olmak Üzere Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Kampanyası*” başlatılma kararı alınmış, kampanya sonuçlarının değerlendirilmesi için “*Ev İçi Şiddet Dahil Olmak Üzere Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele İçin Görev Gücü*” oluşturularak görev gücü tarafından bir rapor hazırlanmış olup, bu raporda değinilen en önemli konulardan biri kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesi ve şiddetin önlenmesi konusunda hazırlanacak bir sözleşmeye ihtiyaç duyulduğudur⁴⁰⁷.

Aynı zamanlarda AK Avrupa Suç Önleme Komitesi tarafından ev içi şiddetin önlenmesine yönelik bir sözleşme hazırlanması gerektiğine ilişkin rapor tanzim edilmiştir⁴⁰⁸. Her iki rapor da AK Bakanlar Komitesince incelenerek iki öneriyi kapsayacak bir sözleşme hazırlanmasına karar verilmiş, bu doğrultuda 2008 yılında AK Bakanlar Komitesi tarafından “*Kadınlara Yönelik Şiddetin Engellenmesine Dair Özel*

⁴⁰⁴ Akkaya Şahin, 42-43; Özkan 555.

⁴⁰⁵ Avcı, 56-57; Özkan, 555 vd.

⁴⁰⁶ Dündar Sezer, 105.

⁴⁰⁷ Dündar Sezer, 106.

⁴⁰⁸ Dündar Sezer, 106.

Komite'' oluşturulmuştur⁴⁰⁹. Bu komite 2010 yılında çalışmalarını neticelendirerek bir taslak hazırlamış AK Bakanlar Komitesine sunmuştur⁴¹⁰.

Ak Bakanlar Komitesi'nin 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'da onayladığı⁴¹¹ ve 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açmış olduğu “*Kadına Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)*”⁴¹², uluslararası alanda kadına yönelik şiddet ile ev içi şiddet konularında yaptırım gücü olan ilk uluslararası sözleşmedir⁴¹³. Sözleşmenin İstanbul'da imzaya açılması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak da anılmaktadır⁴¹⁴. Sözleşme, yalnızca AK üyelerine değil, konseye üye olan taraf devletler dışındaki devletlerin de imzasına açılmıştır⁴¹⁵.

Toplumsal cinsiyet tanımını yapan ilk sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi'nin, 13 ülkenin katıldığı imzaya açılma töreninde sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye'dir⁴¹⁶. Sözleşme 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalanmış, 14 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafında uygun bulunmuş ve 29 Kasım 2011 tarihinde resmi gazetede yayımlanmıştır⁴¹⁷. Türkiye sözleşmeyi onaylayan Konsey üyesi ilk devlet olarak 14 Mart 2012 tarihinde İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamış, ancak sözleşmenin imzalanıp yürürlüğe girmesine yönelik 75. madde gereği; AK üyesi en az sekiz devlette dahil olmak üzere sözleşmeyi imzalayan on devletin sözleşmeyle bağlı olduklarına dair rıza göstermelerinin ardından yürürlüğe gireceğine dair hüküm nedeniyle sözleşme ancak 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girebilmiştir⁴¹⁸. İstanbul Sözleşmesi, 20 Mart 2021 tarihinde 31429 sayılı resmi gazete yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye bakımından tek yanlı olarak feshedilmiştir⁴¹⁹.

⁴⁰⁹ Dündar Sezer, 107.

⁴¹⁰ Dündar Sezer, 107.

⁴¹¹ Gürhan, 108.

⁴¹² Sözleşmenin orijinal metni için bkz: Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>

⁴¹³ Dalkır Kahveci, 48; Ercoşkun Şenol, 425; Moroğlu, 366 vd.

⁴¹⁴ Moroğlu, 366.

⁴¹⁵ Moroğlu, 367.

⁴¹⁶ Dalkır Kahveci, 48; Moroğlu, 366.

⁴¹⁷ Dalkır Kahveci, 48; Moroğlu, 366.

⁴¹⁸ Sibel Bolevin, *Kadına Yönelik Şiddette Devletin Hukuki Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2016, 39.

⁴¹⁹ Fesih kararının resmi gazetede yayımlanmasına ilişkin bkz: Cumhurbaşkanı Kararı, file:///C:/Users/WIN%20on/Desktop/20210320-49.pdf

Sözleşmenin başlığı İngilizce asıllı olup, “*Council of Europe Convention On Preventing and Combating Violence Against Woman and Domestic Violence*” şeklindedir⁴²⁰. Sözleşme başlığında yer alan “*domestic violence*” kelimesi bir görüşe göre Türkçeye “*aile içi*” olarak çevrilirken, bir başka görüş bu kelimenin “*ev içi*” olarak ifade edildiğini belirtmektedir⁴²¹. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi “*aile içi şiddet*” ile “*ev içi şiddet*” arasında farklılık olup, ev içi şiddet aile içi şiddeti de kapsayacak şekilde daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Türkçeye çevrilmiş haliyle “*aile içi şiddet*” kavramı aralarında evlilik bağı olmayan ancak bu şekilde beraber yaşayan partnerlerin sözleşme kapsamına alınmadığı izlenimini uyandırır da⁴²² genel kabul gören görüşe göre “*domestic violence*” kelimesi “*ev içi şiddet*” anlamına gelmektedir⁴²³. 6284 sayılı Kanun’un⁴²⁴ “*tanımlar*” başlıklı 2. maddesinin b bendinden yola çıkılarak çalışmamızda da sözleşmenin “*ev içi şiddeti*” ifade ettiğini kabul edilerek açıklamalarda bulunulmuştur.

Sözleşmenin imzalanmasına AİHM’nin Türkiye aleyhine açılan Opuz davasında verilen karar etkili olmuş, davadan sonra mülga 4320 sayılı Kanun’un değiştirilmesi yönünde adımlar atılmış ve nihayetinde 20 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir⁴²⁵.

CEDAW’ın güçlenmesini ve CEDAW’da düzenlenen kadın-erkek eşitliğinin sağlanarak ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacak İstanbul Sözleşmesi’nde⁴²⁶, kadınların sünneti, zorla evlendirme, taciz ile kısırlaştırmaya ve kürtaja zorlama konularının suç olarak kabul edilmesi gerektiği ve faillerin cezalandırılması gerektiği ele alınarak, ilk kez taraf devletlere bu konuların iç hukuklarında suç olarak düzenlemeleri zorunluluğu getirilmiştir⁴²⁷. Ayrıca sözleşmeyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin siyasal, ekonomik ve sosyal açıdan da eşitsizlik olduğu

⁴²⁰ Kandemir, 29.

⁴²¹ Kandemir, 29.

⁴²² Ercoşkun Şenol, 429.

⁴²³ Kandemir, 29.

⁴²⁴ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (2012), Resmi Gazete, 28239, 08/03/2012.

⁴²⁵ Gürhan, 12.

⁴²⁶ Moroğlu, 366.

⁴²⁷ Dalkır Kahveci, 48.

kabul edilmiş, ancak ekonomik açıdan eşitsizlik düşüncesi henüz tam olarak kabul görmediğinden hukuk düzeninde yer bulamamıştır⁴²⁸.

Şiddete sıfır tolerans göstermeyi hedefleyen İstanbul Sözleşmesi'nin temel taşları mağdurların korunması ve şiddet uygulayanların yargılanmasının sağlanması olup, başta erkekler olmak üzere toplumun kadına yönelik tutum ve düşüncelerinin değiştirilmesi ile kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır⁴²⁹.

Sözleşme, “*giriş*” ve “*ek- imtiyazlar ve muafiyetler*” dışında toplam 12 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümlerde sözleşmenin maksadı, ilgili tanımlar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmamasına ilişkin hükümler, taraf devletlerin izleyeceği politikalar, şiddetin önlenmesi ile şiddet mağdurlarının korunması ile destek sağlanması gibi konular işlenmiş, devamında failerin yargılamasına, mağdurların göç ve ilticasına, uluslararası işbirliği ile sözleşmenin uygulanmasının izlenmesine ilişkin konulara yer verilmiştir⁴³⁰.

Sözleşmenin giriş bölümünde kadına yönelik şiddet ile aile içi şiddetin her türü kınanarak, kadın ve erkeğin arasındaki eşitliğin de jure (hukuki) ve de facto (fiili) sağlanmasının şiddetin önlenmesinde temel unsur olduğu belirtilmiş, kadın ve erkek arasında eski zamanlardan beri kabul görmüş eşit olmayan güç ilişkileri nedeniyle erkeklerin kadınlara üstün olduğu inancıyla ayrımcılık yaptıklarının ve bu yolla kadınların ilerlemesinin engellendiğinin farkında oldukları ifade edilmiştir⁴³¹. Devamında, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayandığı ve kadına yönelik şiddetle kadınların erkeklerden daha alt bir konumda olmaya zorlandıkları belirtilmiş, kadınların ve genç kızların erkelerden daha fazla oranda toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldığı, ancak bunun yanında erkeklerin ve çocukların da aile içi şiddet mağduru olabileceğinin bilincinde oldukları belirtilerek, kadına yönelik şiddet ile aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa hedeflendiği açıklanmıştır⁴³².

⁴²⁸ Gülriz Uygur, “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 131.

⁴²⁹ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40c9>.

⁴³⁰ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40cb>.

⁴³¹ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40cb>.

⁴³² Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40cb>.

Toplumsal cinsiyetin tanımı yapılan ilk uluslararası metin olan İstanbul Sözleşmesi, kadının ve erkeğin biyolojik olarak dişi ve erkek olarak kabul edildiği anlayışla beraber toplumun kadına ve erkeğe belirli roller ve davranışlar atfederek oluşturulduğu kategoriler olduğunu kabul etmiş, kadına yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin üstesinden gelinmesi adına bütün devlet kurumlarıyla STK'ların belirli protokoller dahilinde işbirliği içerisinde çalışması gerektiğini belirterek, taraf devletlere bu konuda yükümlülükler yüklemiştir⁴³³.

Bariş halinde ve silahlı çatışma durumunda geçerli olacağı belirtilen sözleşmenin çeşitli hükümleri şu şekildedir⁴³⁴:

Sözleşme'nin 1. maddesinde amaçlar sıralanmıştır. Buna göre sözleşme, kadınları her türlü şiddetten korumayı, bu şiddeti önlemeyi, kovuşturmayı ve ortadan kaldırmayı hedeflemiş, kadınların güçlendirilerek kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını, şiddet mağdurlarının korunmasını ve bu kişilere yardım edilebilmesi için gerekli tedbirlerin planlanmasını, bu konuda uluslararası işbirliğinin yaygınlaştırılmasını ve bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi adına kurum, kuruluş ve kolluk birimlerinin birbiri ile etkili bir şekilde işbirliği içerisinde çalışmasının sağlanmasına yardım edilmesini amaç edinmiş, bu amaçların gerçekleştirilmesi adına sözleşmede spesifik bir izleme mekanizması oluşturulmuştur.

Sözleşme'nin “*Tanımlar*” başlıklı 3. maddesinde kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, mağdur ve kadın tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkılarak daha önce tanımını yapmış olduğumuz kadına yönelik şiddet; kadınlara yönelik bir insan hakkı ve ayrımcılık içerecek şekilde kamuda veya özel yaşamda meydana gelen, tehdit, zorlama veya özgürlüğün kısıtlanması şekli de dahil olmak üzere kadınların fiziksel, psikolojik veya ekonomik zarara ya da acıya uğraması sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet fiilleri olarak ifade edilebilir.

⁴³³ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40c9>.

⁴³⁴ Devamındaki hükümler için bkz: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40c9>.

Aile içi şiddet ise; herhangi bir zamanda mağdurla aynı ikameti paylaşsın ya da paylaşmasın, aile içinde, aile biriminde, eşler, önceki eşler veya birliktelik yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik şiddet fiilleri olup, yukarıda açıklaması yapıldığı şekliyle buradaki aile içi şiddetten kasıt ev içi şiddettir.

Toplumsal cinsiyet deyimi, bir toplumun sosyal yaşantı içerisinde kadın veya erkek için uygun olduğuna inandığı roller, davranışlar, faaliyetler veya özellikler bütünü şeklinde ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ise bir kadına karşı sırf kadın olduğu için yöneltilmiş ya da orantısız bir şekilde kadınları etkilemiş fiilleri ifade etmektedir.

Sözleşme kapsamında “*mağdur*” kadına karşı şiddete ya da aile içi şiddete maruz kalan kimseleri ifade ederken, “*kadın*” teriminin 18 yaşından küçük kızları da kapsayacağı belirtilmiştir.

İstanbul Sözleşmesi sadece taraf devletlerin vatandaşlarının değil, sığınmacıların ve hukuki durumuna bakılmaksızın göçmen niteliğindeki kadınların da sözleşme kapsamında korunacağını düzenlemiştir⁴³⁵.

Sözleşme taraf devletlere bazı yükümlülükler yüklemiştir. Taraf devletler, öncelikle bireylerin ve özellikle kadınların şiddetten korunması için kamusal alanda ve özel alanda gerekli düzenlemeleri yapmalı, ulusal mevzuatında kadın-erkek eşitliğini sağlayarak bu eşitliğe aykırı hükümleri yürürlükten kaldırmalı ve kadına yönelik ayrımcılığı yasaklamalıdır⁴³⁶.

Devletler kadınlara yönelik herhangi bir şiddet eylemine girmeyerek, kamu kurum ve kuruluşlarının bu yönde davranmasını sağlamalı ve kadına yönelik şiddet eylemleri devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilecek olursa bu eylemlerin soruşturulup kovuşturulması ile gerekli hallerde zararın tazmininde özenli davranmalıdır⁴³⁷.

Sözleşmeye göre taraf devletler kadın-erkek eşitliğini sağlayıcı politikalar geliştirmeli, bu politikaların uygulanmasını içi kamu kuruluşları ile STK’ların işbirliği

⁴³⁵ Özçoban, 103.

⁴³⁶ Özçoban, 106.

⁴³⁷ Özçoban, 106.

içerisinde çalışmasını sağlamalı, bunun için gerekli finansal ve insan kaynaklarını temin etmelidir⁴³⁸.

Sözleşmenin devlet düzeyinde bazı talepleri bulunmaktadır. Bunlar önleme, koruma ve yargılamadır. Aile içi şiddetin önlenmesi konusu Sözleşme'nin 12-17. maddeleri arasında düzenlenmiş olup, önleme kapsamında kadınlara yönelik şiddet ile aile içi şiddetin normal karşılanmasına neden olan düşüncelerin, törelerin, toplumsal cinsiyet rollerinin ve ön yargıların değiştirilmesinin sağlanarak, özellikle erkeklerin şiddet olaylarının önlenmesi konusunda aktif bir şekilde katkı sağlaması, şiddet konusunda kadın örgütleri, insan hakları kuruluşları vb. yapılanmalarla farkındalığın artırılması, şiddet ve ayrımcılık karşıtı, insan haklarına saygılı müfredat yapılması, mağdurlara ya da faillelere yönelik çalışan profesyonel kadrolar tesis edilerek bu kişilerin eğitilmesi, şiddet faillerine davranışlarını değiştirici eğitim programları verilmesi ve şiddetin önlenmesi konusunda özel sektör kuruluşlarıyla medyanın da aktif bir şekilde katılımının sağlanması yer almaktadır⁴³⁹. Sözleşmede düzenlenen bu hükümlerle şiddetin önlenmesi konusunda taraf devletler için yol haritası çizilmiş, sözleşmede çocuk tanıklar için koruma ve adli yardım hizmetleri gibi konular da düzenlenmiştir⁴⁴⁰. Bir görüşe göre kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak kabul görülerek klişeleşmiş rollerine dayalı genel kabuller milletlerin kültürünü ve temelini oluşturduğundan değiştirilmemesi daha doğru olacaktır⁴⁴¹.

Sözleşme'nin 18-28. maddeleri koruma ve desteğe ilişkindir. Devletler, şiddet mağdurlarının korunması için kurum ve kuruluşların işbirliği anlayışıyla hareket etmesini ve yasal bütün tedbirlerin alınmasını sağlamalı, mağdurların ihtiyaçlarını karşılayarak, insan haklarına ve güvenliklerine odaklanılmasını sağlamalı, gerektiğinde psikolojik danışmanlık, konut, finansal destek, eğitim, öğretim ile iş bulma yardımı ve sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlere erişimi sağlamalı, mağdur kadın ve çocuklar için barınak tesis etmeli, cinsel şiddet mağdurlarına tıbbi muayene ile travma desteği sağlamalı ve günün her saati kullanılabilecek ücretsiz telefon yardımı sağlamalıdır⁴⁴². Türkiye

⁴³⁸ Özçoban, 106.

⁴³⁹ Ayşegül Güngör, *Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2012, 393-395.

⁴⁴⁰ Özkan, 557-558.

⁴⁴¹ Kandemir, 89.

⁴⁴² Güngör, 395-398.

sözleşmede yer alan barınak imkânı ve telefon yardımı taahhüdünü yerine getirmek adına kadın sığınma evleri açmış ve ALO 183 Sosyal Destek Hattını kurmuştur⁴⁴³. Sözleşme gereği şiddet mağdurlarının korunması hususunda mağdurların yaşı, statüsü veya cinsel eğilim vd. sebeplerde herhangi bir ayırım yapılmaksızın her türlü korumanın sağlanması gerekmektedir⁴⁴⁴.

Sözleşmenin yargılamaya ilişkin beklentileri ise kadınlara yönelik şiddet ile aile içi şiddetin ulusal mevzuat kapsamında suç sayılması ve bu konuda makul sürede yargılama yapılarak gerekli cezaların verilmesi, mağdurların tazminat alabilmelerinin sağlanması, zorla gerçekleşen evliliklerin geçersiz kılınmasının sağlanması, bu tür evliliğe zorlayanların, psikolojik, fiziksel, cinsel şiddet uygulayanların, kadına rızası olmaksızın zorla sünnet, kürtaj veya kısırlaştırma yapanların, cinsel taciz ve taciz amaçlı takip yapanların ve bu kişilere yardım edenlerin cezalandırılmasının sağlanması, töre, gelenek, görenek, namus ya da din gibi nedenlerin şiddet eylemlerine bahane edilmemesinin sağlanması, adli süreçte mağdurlara yönelik özel koruma tedbirlerinin uygulanmasının sağlanarak mağdurların korunması, mağdurların ihtiyaç duydukları anda kolluk kuvvetlerinin yardıma gidebilmelerinin ve gerekli durumlarda etkili şekilde müdahale edebilmelerinin sağlanması yer almaktadır⁴⁴⁵.

Açıkladığımız şekliyle sözleşme kapsamına giren suçlar fiziksel, cinsel veya psikolojik ev içi şiddet, taciz amacıyla takip, zorla evlendirme, cinsel saldırı ve cinsel taciz, kadınların sünneti, kısırlaştırmaya veya kürtaja zorlama olup, sözleşmede kadına yönelik şiddet ile ev içi şiddetin özel hayatı ilgilendiren konular olmadığı anlatılmak istenmiş, bu nedenle bu gibi durumlarda yani failin eş, hayat arkadaşı ya da aile ferdi olması durumunda mağdurda travma etkisi yaşanacağından dolayı faile daha ağır ceza verilebileceği düzenlenmiştir⁴⁴⁶.

Sözleşmenin en önemli özelliği 66. maddede düzenlenmiş bulunan denetim mekanizmasıdır. Bu maddeye göre taraf devletler sözleşmenin uygulanmasını izlemek amacıyla “*Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Gurubu*

⁴⁴³ Kandemir, 94.

⁴⁴⁴ Ali Haydar Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(Özel Sayı), 2017, 958.

⁴⁴⁵ Güngör, 398-402.

⁴⁴⁶ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40c9>.

(GREVIO)’’ adıyla AK bünyesinde bir denetim mekanizması oluşturacaktır⁴⁴⁷. GREVIO, dört yıllık görev süresi için seçilen ve cinsiyet ile coğrafi bölge açısından denge içerisinde bulunan, farklı konularda uzmanlaşmış, yüksek ahlaki kişiliğe sahip, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve mağdurlara ilişkin konularda yetkin mesleki deneyimi olan en az 10, en çok ise 15 üyelerden oluşmaktadır⁴⁴⁸.

GREVIO sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren taraf devletler hakkında düzenli denetim raporları hazırlamakla ve raporlarında taraf devletlere kadına yönelik şiddet ile aile içi şiddet konusunda önerilerde bulunup, bu önerilerin yerine getirilip getirilmediğini denetlemekle görevlidir⁴⁴⁹. Taraf devletler ülkelerinde meydana gelen şiddet olayları ile ilgili istatistiki veriler hazırladıklarında şiddet olaylarının oranını, çeşitlerini ve genel anlamda nedenlerini görerek bu doğrultuda önemler alabilecek ve böylelikle Sözleşmenin uygulanabilirliği ve etkinliği sağlanacaktır⁴⁵⁰.

Bir görüşe göre denetim mekanizmasının görev ve yetkileri düşünüldüğünde İstanbul Sözleşmesi’nin karar alabilen ve taraf devletlere yaptırım uygulayabilen gerçek bir denetim ya da yaptırım mekanizmasının olmadığı görülmektedir⁴⁵¹. Ancak sözleşme kapsamında şiddeti önleyemeyen taraf devletlerin tazminat ödemeye mahkûm edilmesi ve kadınların ya da sözleşme kapsamına alınmış diğer mağdurların korunamamaları taahhütlerini yerine getirememiş olması uluslararası alanda devletlerin zarara uğramasına sebebiyet vereceğinden bu gibi durumlar devletleri taahhütlerinin yerine getirilmesi noktasında gerekli adımları atmaya itmektedir⁴⁵².

CEDAW, İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası antlaşmaların iç hukukumuzdaki yeri konusu Anayasa⁴⁵³’nın 90. maddesinin⁴⁵⁴ son fıkrasında düzenlenmiş olup,

⁴⁴⁷ Gürhan, 111.

⁴⁴⁸ Özçoban, 107.

⁴⁴⁹ Gürhan, 112.

⁴⁵⁰ Gökarp, 65.

⁴⁵¹ Özçoban, 109.

⁴⁵² Gürhan, 112.

⁴⁵³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982), Resmi Gazete, 17863 (Mükerrer), 18/10/1982.

⁴⁵⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma* Madde 90 – Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur. Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu

07/05/2004 tarihinde yapılan değişiklikle usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaların kanun hükmünde olacağı, hatta usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla kanun hükümlerinin çelişmesi halinde uluslararası antlaşmalara öncelik verileceği düzenlenmiştir⁴⁵⁵. Bu kapsamda CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi gibi temel hak ve özgürlükleri düzenleyen sözleşmeler iç hukuk mevzuatımıza üstünlük sağlamış durumdadır⁴⁵⁶.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Türkiye 20 Mart 2021 tarihinde 31429 sayılı resmi gazete yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile sözleşmeyi tek yanlı olarak feshetmiştir.

İstanbul Sözleşmesi'nin “*Sözleşmenin Feshi*” başlıklı 80. maddesinde tarafların her zaman AK Genel Sekreterine yapacağı bildirimle sözleşmeyi feshedebileceği, feshe ilişkin bildirimünün Genel Sekretere ulaştırıldığı tarihten başlamak üzere üç aylık sürenin bitimini izleyen ilk ayın birinci gününde feshin yürürlüğe gireceği belirtilmiştir⁴⁵⁷. Bu kapsamda uluslararası alanda taraflara sözleşmeden çekilme hakkı tanındığından Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesinde uluslararası hukuka uygunluk açısından bir problem bulunmamaktadır⁴⁵⁸.

İç hukuk bakımından değerlendirmeye gelindiğinde ise; Anayasa'nın 90. maddesinde uluslararası antlaşmaların onaylanması ve yürürlüğe girmesine ilişkin hükümler içermekle birlikte antlaşmaların feshine ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Bu konuda bir de 15/07/2018 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 9 Sayılı Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve

fıkra göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz. Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

⁴⁵⁵ Maddenin tamamı için bkz: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (t.y.), <file:///C:/Users/WIN%20on/Desktop/1.5.2709.pdf>

⁴⁵⁶ Bolevin, 62.

⁴⁵⁷ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40cb>.

⁴⁵⁸ Kemal Gözler, *Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı Üzerine Eleştiriler)*, 2021, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>.

Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁴⁵⁹ bulunmaktadır. Kararname'nin “Onaylama” başlıklı 3. maddesinin⁴⁶⁰ 1. fıkrasında Cumhurbaşkanı kararı ile uluslararası antlaşmaların hükümlerinin uygulanmasının durdurulabileceği ve antlaşmaların sona erdirilebileceği yer almakta olup, maddede uluslararası antlaşmanın onaylanmasının TBMM tarafından bir kanunla uygun bulunanlar ile bu nitelikte olmayan antlaşmalar arasında bir ayrım gözetilmemiştir. Ayrıca Anayasa m. 104/17’de Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri sayılırken yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılabileceği belirtilmiştir. Uluslararası sözleşmenin sona erdirilmesi ise yürütmeye ilişkin bir konu olmadığından Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bir düzenleme yapılması mümkün olmayıp, bu konuda Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılmıştır⁴⁶¹. Bu kapsamda bir görüşe göre çekilme kararının dayanağı olan 9 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi de hukuka uygun değildir⁴⁶².

Diğer bir yetki problemi ise 6284 sayılı Kanun m. 1/2’de düzenlenen ve kanunun uygulanarak gereken hizmetlerin sunulmasında uyulması gereken temel ilkelerden biri olarak sayılan “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve özellikle İstanbul Sözleşmesi ile diğer kanuni düzenlemelerin*” esas alınması ilkesinden doğmaktadır. 6284 sayılı Kanun’da açıkça İstanbul Sözleşmesi’nin esas alınacağı belirtirken herhangi bir düzenleme yapılmaksızın sözleşmeden çekilme “*fonksiyon gaspı*” sonucunu doğurmakta, yani idare tarafından yasama organının görev

⁴⁵⁹ Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (2018), Resmi Gazete, 30479, 15/07/2018.

⁴⁶⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Onaylama* MADDE 3- (1) Milletlerarası andlaşmaların onaylanması, bunların feshini ihbar etmemek suretiyle yürürlük süresini uzatma, Türkiye Cumhuriyetini bağlayan bir milletlerarası andlaşmanın belli hükümlerinin yürürlüğe konulması için gerekli bildirimleri yapma, milletlerarası andlaşmaların uygulama alanının değiştiğini tespit etme, bunların hükümlerinin uygulanmasını durdurma ve bunları sona erdirmeye, Cumhurbaşkanı kararı ile olur. (2) Onaylama konusu olan milletlerarası andlaşmanın Türkçe metni ile andlaşmada muteber olduğu belirtilen dil veya dillerden biri ile yazılmış metni, onaylamaya ilişkin Cumhurbaşkanı kararına ekli olarak Resmî Gazete’de yayımlanır. (3) Bir milletlerarası andlaşmanın veya Türkiye Cumhuriyetini bağlayan bir milletlerarası andlaşmanın belli hükümlerinin Türkiye Cumhuriyeti bakımından yürürlüğe girdiği, bir milletlerarası andlaşmanın uygulama alanının değiştiği, uygulanmasının durdurulduğu ve sona erdiği tarihler; Cumhurbaşkanı kararı ile tespit olunarak Resmî Gazete’de yayımlanır. Bir milletlerarası andlaşma, yürürlük tarihinin tespitine dair Cumhurbaşkanı kararında belirtilen yürürlüğe giriş tarihinde kanun hükmünü kazanır.

⁴⁶¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (t.y.), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>.

⁴⁶² Kemal Gözler, *Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı Üzerine Eleştiriler)*, 2021, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>.

alanına giren bir konuda işlem yapılmış bulunmaktadır⁴⁶³. Tek taraflı çekilmeye ilişkin diğer bir problem şekil konusunda olup, “*şekilde paralellik ilkesi*” gereği idari işlemin yapılışında uyulan şekil kurallarına işlemin iptali ya da geri alınmasında da uyularak, TBMM tarafından sözleşmeden çekilmenin uygun bulunduğuna dair yeni bir kanun çıkarıldıktan sonra Cumhurbaşkanı Kararı ile sözleşmeden çekinilmesi gerekmektedir⁴⁶⁴.

İstanbul Sözleşmesi, 29/11/2011 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 6251 Sayılı Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddeti Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun⁴⁶⁵ ile TBMM tarafından onaylanıp uygun bulunmuştur. Bu kapsamda sözleşme ve kanunla ilgili tasarruf yetkisi TBMM’ye ait olup, TBMM tarafından sözleşmeden çekilmenin uygun bulunmasına ilişkin bir kanun çıkarılmadığından ya da uygun bulunma kanununun ilgasına ilişkin bir kanun çıkarılmadığından Cumhurbaşkanı Kararı ile sözleşmenin tek yanlı olarak feshine ilişkin karar “*hukukilik*” ve “*yerindelik*” konusunda tartışmalıdır⁴⁶⁶.

Ayrıca Şen’e göre Uluslararası Hukuk’un en önemli ilkelerinden biri olan “*ahde vefa ilkesi*” gereği, 2011 yılında sözleşmeyi ilk imzalayan ve 2012 yılında meclisi tarafından onaylayan ülke olan Türkiye’nin, sözleşmeye bağlı kalması ya da en azından sözleşmenin tamamında veya belirli bir kısmından çekilecekse dahi bunu içeride ve dışarıda tartışarak usulüne en uygun şekilde yapması gerekmektedir⁴⁶⁷.

⁴⁶³ Volkan Aslan, *İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Kararın 1982 Anayasası Bakımından Değerlendirilmesi*, 2021, <https://blog.lexpera.com.tr/istanbul-sozlesmesinin-turkiye-cumhuriyeti-bakimindan-feshedilmesi-hakkinda-kararin-1982-anayasasi-bakimindan-degerlendirilmesi/>.

⁴⁶⁴ Volkan Aslan, *İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Kararın 1982 Anayasası Bakımından Değerlendirilmesi*, 2021, <https://blog.lexpera.com.tr/istanbul-sozlesmesinin-turkiye-cumhuriyeti-bakimindan-feshedilmesi-hakkinda-kararin-1982-anayasasi-bakimindan-degerlendirilmesi/>.

⁴⁶⁵ Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddeti Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, (2011), Resmi Gazete, 28127, 29/11/2011.

⁴⁶⁶ Kemal Gözler, *Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Üzerine Eleştiriler)*, 2021, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>.

⁴⁶⁷ Ersan Şen, *İstanbul Sözleşmesinin Hukukiliğinin Tartışılması*, 2021, <https://sen.av.tr/tr/makale/istanbul-sozlesmesinin-feshinin-hukukiligi-tartismasi>.

2.2. ULUSAL ALANDA DÜZENLEMELER

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusu daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi 1980’li yıllarda Türkiye’nin gündemine girmiş ve toplumun dikkatini çekmeye başlamıştır. 2000’li yıllarda yaklaşıldığında ise kadınların mücadelesi yanıt bularak ulusal mevzuat kapsamında aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konularında kadın-erkek eşitliğini sağlayıcı pek çok düzenleme yapılmış, özellikle şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının korunması hedeflenmiştir. Ayrıca aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin sorun olarak görüldüğü ilk yasal düzenleme olan 4320 Sayılı Kanun da 1998 yılında yürürlüğe girmiştir.

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda ulusal mevzuatımız kapsamında yer alan başlıca düzenlemeler Anayasa’da, Türk Medeni Kanunu’nda⁴⁶⁸ (TMK), İş Kanunu’nda⁴⁶⁹, TCK’da ve 6284 sayılı Kanun’da yer almaktadır.

2.2.1. Anayasal Düzenlemeler

Devletin yapısını, örgütlenmesini ve devlet ile bireylerin hak ve ödevlerini düzenleyen, iç hukuk sistemimizde normlar hiyerarşisinde en üst sırada olan Anayasamızda doğrudan aile içi şiddeti ve kadına yönelik şiddeti düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır⁴⁷⁰. Ancak Anayasa’nın pek çok maddesinde ayrımcılığı reddedip, eşitliği düzenleyen hükümler bulunmaktadır⁴⁷¹. Bu hükümlere örnek olarak Anayasa’nın 2., 5., 10., 12., 17., 19., 20. ve 41. maddeleri gösterilebilir.

Anayasa’nın 2. maddesinde⁴⁷² Türkiye Cumhuriyeti’nin insan haklarına saygılı bir devlet olduğu düzenlenmiş olup, insan haklarına saygılı olmaktan anlaşılması gereken Anayasa’da yer alan temel hakların ihlal edilememesi ile birlikte, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesidir⁴⁷³.

⁴⁶⁸ Türk Medeni Kanunu, (2001), Resmi Gazete, 24607, 22/11/2001.

⁴⁶⁹ İş Kanunu, (2003), Resmi Gazete, 25134, 10/06/2003.

⁴⁷⁰ Özçoban, 111-112.

⁴⁷¹ Özçoban, 112.

⁴⁷² Maddenin tam hali şu şekildedir: *Cumhuriyetin nitelikleri* Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

⁴⁷³ Dündar Sezer, 238.

5. maddede⁴⁷⁴ Devletin temel amaçları ile görevleri sayılmış, bu maddeyle temel hak ve hürriyetlerin gerçekleşmesine ilişkin engellerin kaldırılması ve maddi-manevi varlığın geliştirilmesi konularında devlete pozitif yükümlülük yüklenmiştir⁴⁷⁵. Böylelikle Devlet, temel insan hakkı olan yaşam hakkını güvence almış ve bu temel hakkın ihlali niteliğini doğuracak şiddetin ortadan kaldırılmasını da yükümlenmiş durumdadır⁴⁷⁶.

Eşitlik ilkesi takdiri olarak 1876, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almış olmasına rağmen, Anayasaya uygunluk denetimi 1961 Anayasası ile getirildiğinden gerçek anlamda eşitlik ilkesinin sağlanması 1961 ve 1982 Anayasalarında görülmektedir⁴⁷⁷. 1982 Anayasasının kanun önünde eşitlik başlıklı 10. maddesinde⁴⁷⁸ herkesin ırk, dil, renk, siyasi düşünce, mezhep, cinsiyet, felsefi inanç, din vb. sebeplerle hiçbir ayırım gözetilmeden yasalar önünde eşit olduğu, kadınlarında erkeklerle eşit haklara sahip olduğu, bu eşitliğin sağlanması konusunda Devletin yükümlü olduğu ve bu maksatla alınacak önlemlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı belirtilmiştir. En son 2010 yılında yapılan değişiklikle madde metni son halini almış ve CEDAW ile diğer bazı uluslararası sözleşmelerde yer alan pozitif ayrımcılığın anayasal olarak temeli güçlendirilerek gerek duyulması halinde kadınlar lehine tedbirlerin alınabilmesine imkân sağlanmıştır⁴⁷⁹. Ancak pozitif ayrımcılık sadece kadınlar için tanımlanmamış olup, gerektiğinde erkekler, çocuklar, engelliler lehine de pozitif ayrımcılık uygulanabilecektir⁴⁸⁰.

⁴⁷⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Devletin temel amaç ve görevleri* Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

⁴⁷⁵ Dündar Sezer, 240.

⁴⁷⁶ Gökalp, 74.

⁴⁷⁷ Sera Reyhani Yüksel, “Türk Medeni Kanun Bakımından Kadın Erkek Eşitliği”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 2014, 177.

⁴⁷⁸ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Kanun önünde eşitlik* Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...)9 kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

⁴⁷⁹ Özçoban, 113.

⁴⁸⁰ Akkaya Şahin, 57.

Temel hak ve hürriyetlerin niteliğine ilişkin 12. maddede⁴⁸¹ temel hak ve hürriyetlerin kapsamına değinilmiş ve temel hak ve hürriyetlerin, kişilerin diğer kişilere, ailesine ve topluma karşı sorumluluklarını da kapsayacağı belirtilmiştir⁴⁸².

17. maddede⁴⁸³ de herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiş olup, bu madde ile AİHS'nin 2. maddesinde yer alan yaşam hakkı ve 3. maddesinde yer alan işkence ve eziyet etme yasağı güvence altına alınmıştır⁴⁸⁴. Ayrıca bu madde AİHS'nin 8. maddesinde düzenlenen özel yaşama saygı hakkıyla ilişkili olarak fiziksel ve ruhsal bütünlüğe ilişkin hak ile bireyin kendisiyle ilgili konularda karar alabilme hakkına karşılık gelmektedir⁴⁸⁵.

Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin 19. maddenin 1. fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğu belirtilmiş olup, bu madde, kadının en temel hakkı olan yaşam hakkını şiddet görmeksizin kullanabilmesini sağlamaya yöneliktir⁴⁸⁶. Anayasa Mahkemesinin kadına yönelik şiddet ile eşitlik ilkesine ilişkin başvuruların pek çoğunda karar verirken bu hükümden bahsettiği görülmektedir⁴⁸⁷.

Özel hayatın gizliliği başlığı altında 20. maddenin 1. fıkrasında⁴⁸⁸ özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı ve herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteyebileceği düzenlenmiştir. Aile hayatına zarar veren ya da rahatsız eden her türlü olumsuzluk bu hükme aykırılık oluşturacaktır⁴⁸⁹.

⁴⁸¹ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Temel hak ve hürriyetlerin niteliği* Madde 12 – Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

⁴⁸² Kandemir, 31.

⁴⁸³ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı* Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)12 meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...)13 veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

⁴⁸⁴ Dündar Sezer, 241-242.

⁴⁸⁵ Dündar Sezer, 243.

⁴⁸⁶ Gökalp, 75.

⁴⁸⁷ Dündar Sezer, 242.

⁴⁸⁸ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Özel hayatın gizliliği* Madde 20/1 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001- 4709/5 md.).

⁴⁸⁹ Kandemir, 31.

Sosyal ve ekonomik hak ve ödevler kısmında düzenlenen ailenin korunması ve çocuk hakları başlıklı 41. maddenin⁴⁹⁰ 1. fıkrasında ise ailenin toplumun temeli olduğu ve eşler arasında eşitlik ilkesine dayandığı belirtilmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrasında Devletin ailenin huzur ve refahı için ve özellikle ananın ve çocukların korunması için gereken tedbirleri alarak bu konuda kurumsal yapılaşmayı sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ailenin korunması ve çocuk hakları konusunda önemli olan bu hükümde belirtilen eşitlik fiziki eşitlik olmayıp, hak ve sorumluluğa ilişkin eşitliktir⁴⁹¹. Maddenin ev içi şiddetin engellenmesi konusunda dayanak oluşturduğu söylenebilir⁴⁹². 3. fıkra da Devlet tarafından her türlü istismar ve şiddet karşısında çocukların korunacağı belirtilmiş olup, madde ile Devletin kız ve erkek çocuklarının sadece ev içerisinde değil her ortamda korunması sorumluluğunu yüklediği görülmektedir⁴⁹³.

2.2.2. Türk Medeni Kanunu'ndaki Düzenlemeler

TMK'da aile ve toplum içerisinde kadın ile erkeği eşit kılan, cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırılan, kadının insan haklarını sağlayan, kadının aile ve evlilik içerisindeki yerini güçlendiren pek çok düzenleme bulunmaktadır⁴⁹⁴. Bu kapsamda çalışmada sevgi temeli üzerine kurulan aileye ilişkin tüm düzenlemeler değil yalnızca önemli görülen bazı düzenlemeler üzerinde durulacaktır.

TMK kapsamında herkesin evleneceği kişiyi özgürce seçme hakkı olduğu düzenlenmiş olup, TMK m. 124/1'de erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemeyeceği belirtilmiştir.

⁴⁹⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Ailenin korunması ve çocuk hakları* Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. 18 Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

⁴⁹¹ Kandemir, 32.

⁴⁹² Dündar Sezer, 238.

⁴⁹³ Dündar Sezer, 238.

⁴⁹⁴ Çakıroğlu, 74.

Evliliğin geçerliliği için resmi nikâh aranmakta olup, TMK m. 143/3⁴⁹⁵'de evlenmenin dini törenle geçerli olmayacağı, 143/2'de ise aile cüzdanı olmaksızın dini törenle evlenilemeyeceği düzenlenmiştir. Kadının evliliğe bağlı hak ve yükümlülükleri resmi nikâh sayesinde korumaya çalışılmıştır⁴⁹⁶.

Kanunun 185/2⁴⁹⁷ maddesinde evlilik birliğinin mutluluğunu ile çocukların bakım, eğitim ve gözetimini sağlamada eşlerin birlikte sorumlu olduğu, m. 185/3'te ise eşlerin birlikte yaşayarak birbirlerine sadık kalmaları ve yardımcı olmaları gerektiği düzenlenmiştir. Bu hüküm evlilik birliğinde kadın-erkek eşitliğinin olduğunu göstermektedir.

Kocanın ailenin reisi olduğunu düzenleyen e.MK karşısında TMK m. 186'da eşlerin oturacakları konutu birlikte seçeceği, evlilik birliğinin eşlerce birlikte yönetileceği ve eşlerin evlilik birliğinden kaynaklanan giderlere emek ve malvarlıklarıyla güçleri oranında katılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca kadının ikametgâhının kocanın ikametgâhı sayılmasına ilişkin ayrımcı hüküm kaldırılarak kadına ikametgâhını seçme hakkı tanınmıştır⁴⁹⁸.

Evlilik birliğinde ailenin sürekli ihtiyaçları için temsili konusunda kanun koyucu tarafından kadın ve erkeğin eşit olduğu TMK m. 188⁴⁹⁹ ile açıkça ifade edilmiş olup, bazı istisnai hallerde temsil yetkisinin eşlerden birine ait olacağı düzenlenmiştir⁵⁰⁰.

Diğer bir değişiklik mal rejimine ilişkin olup, yeni kanunla edinilmiş mallara katılma rejimi kabul edilmiş ve kadınların koruma altına alınması sağlanmış, 192. madde ile de kadının ekonomik haklarını kullanmasını engelleyen hükümler değiştirilerek,

⁴⁹⁵ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Aile cüzdanı ve dinî tören* Madde 143- Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz. Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

⁴⁹⁶ Lefkur, 80.

⁴⁹⁷ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Genel olarak* Madde 185- Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.

⁴⁹⁸ Çakıroğlu, 75.

⁴⁹⁹ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Eşlerin temsil yetkisi* Madde 188- Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder. Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hallerde temsil edebilir: 1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hakim tarafından yetkili kılınmışsa, 2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

⁵⁰⁰ Kandemir, 42.

eşlerin meslek ve iş seçimlerinde evlilik birliğinin yararını düşünmek şartı ile birbirlerinden izin almak zorunda olmadıkları düzenlemiştir⁵⁰¹.

Ailenin korunması, aile konutunun mülkiyetine ilişkin tasarruf hakkının kullanılarak yol açılacak mağduriyetlerin engellenmesi ve aile konutunun ayakta kalması amacıyla TMK m. 194 düzenlenmiştir. Bu hükme göre eşlerden herhangi biri diğerinin açık rızası olmaksızın aile konutuna ilişkin kira sözleşmesini feshedemez, konutu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz⁵⁰².

TMK m. 161-166 arasında boşanma sebepleri sıralanmış olup, bu hükümler arasında kadına yönelik şiddete ilişkin açık bir hüküm bulunmasa da pek kötü muamele, suç işleme ve haysiyetsiz yaşam sürme, hayata kast ve onur kırıcı davranış gibi sebepler kadına yönelik şiddetle ilişkilendirilebilecek durumdadır⁵⁰³. TMK 197/1⁵⁰⁴'de evlilik nedeniyle eşlerden birinin ekonomik güvenliği, kişiliği ya da ailenin huzurunun ciddi biçimde tehlikeye düşmesi halinde bu süre boyunca ayrı yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmiş olup, bu hükümle kadının ekonomik şiddetten korunması sağlanmak istenmiştir⁵⁰⁵.

Miras Hukuku açısından bakıldığında ise eşinden şiddet gören kadının, şiddet uygulayanın ailevi görevlerini ağır bir biçimde ihlal etmesi nedeniyle, şiddet uygulayan eşini mirastan çıkarma hakkı bulunmaktadır⁵⁰⁶. Ayrıca miras paylaşımına ilişkin olarak kanunda yer alan aile konutunun sağ kalan eşe tahsisine yönelik hükümler kadının ekonomik bakımdan korunmasını sağlayacak önemli adımlardan biridir⁵⁰⁷.

TMK açıkça kadına yönelik şiddete ilişkin hükümleri içermese de, yeni kanunla e.MK'nın kadın-erkek eşitliğine aykırı birçok hükmü değiştirilmiş ve ayrımcılık içeren hükümleri düzeltilmiştir. Bu kapsamda TMK'nın, e.MK karşısında kadınların insan haklarını koruma açısından uluslararası standartlara uygun ve daha çağdaş bir kanun

⁵⁰¹ Çakıroğlu, 76.

⁵⁰² Çakıroğlu, 75.

⁵⁰³ Lefkur, 82.

⁵⁰⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Birlikte yaşamaya ara verilmesi* Madde 197 - Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

⁵⁰⁵ Lefkur, 82.

⁵⁰⁶ Gökalp, 88.

⁵⁰⁷ Ebru Ceylan, "Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Kadının Hukuki Durumu", *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 2016, 120.

olduğu söylenebilir⁵⁰⁸. 6284 sayılı Kanun'un yanı sıra TMK da 6284 sayılı Kanun'a destek olacak şekilde kadına yönelik şiddeti engelleyecek hükümler içermekte ve özellikle aile birliği içerisinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır.

2.2.3. Türk Borçlar Kanunu ile İcra ve İflas Kanunu'ndaki Düzenlemeler

Türk Borçlar Kanunu'nun⁵⁰⁹ (TBK) m. 584/1⁵¹⁰'de mahkemece verilen ayrılık kararı olmadıkça ya da eşlerden birine yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça eşlerin yalnızca diğer eş tarafından verilen yazılı rızayla kefil olabileceği düzenlenmiş olup, TBK'da yer alan bu hükümle aile birliğinin korunması ve devamı sağlanmaya çalışılmıştır⁵¹¹.

İcra ve İflas Kanunu'nda⁵¹² (İİK) ise çocuk teslimine ilişkin düzenlemeler aile ve evlilik birliğine ilişkindir. İİK m. 25⁵¹³'de çocuk teslimine ilişkin ilamın icra dairesine verilmesiyle icra memuru tarafından borçluya icra emri tebliğ edilerek yedi gün içinde çocuğun tesliminin emredileceği düzenlenmiş, m. 25/a⁵¹⁴'da ise çocukla şahsi ilişkinin kurulmasına dair ilamının yerine getirilmesi talebi üzerine icra memuru tarafından borçluya şahsi ilişki kurulmasına engel olunmamasına aksi takdirde ilamın zorla yerine getirileceğine ilişkin icra emri tebliğ edileceği, borçlunun emre uymaması halinde ilamın zorla yerine getirileceği ve alacaklının şikâyeti ile borçlunun ayrıca 341. madde kapsamında cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Kanunun 341. maddesinde⁵¹⁵ çocuk

⁵⁰⁸ Çakıroğlu, 77.

⁵⁰⁹ Türk Borçlar Kanunu, (2011), Resmi Gazete, 27836, 11/01/2011.

⁵¹⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Eşin rızası* MADDE 584- Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır.

⁵¹¹ Kandemir, 52-53.

⁵¹² İcra ve İflas Kanunu, (1932), Resmi Gazete, 2128, 09/06/1932.

⁵¹³ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Çocuk teslimi*: Madde 25 – (Değişik: 3/7/1940-3890/1 md.) Çocuk teslimine dair olan ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde çocuğun teslimini emreder. Borçlu bu emri tutmazsa çocuk nerede bulunursa bulunsun ilam hükmü zorla icra olunur. Çocuk teslim edildikten sonra diğer taraf haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca hükme hacet kalmadan zorla elinden alınıp öbür tarafa teslim olunur.

⁵¹⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Çocukla şahsi münasebet tesisine dair ilamın icrası*: Madde 25/a – (Ek: 18/2/1965-538/15 md.) Çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilam hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra memuru, küçüğün ilam hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafla şahsi münasebette bulunmasına mani olunmamasını; aksi halde ilam hükmünün zorla yerine getirileceğini borçluya 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri ile tebliğ eder. Bu emirde ilam hükmüne aykırı hareketin 341 inci maddedeki cezayı müstelzim olduğu da yazılır. Borçlu bu emri tutmazsa ilam hükmü zorla yerine getirilir. Borçlu alacaklının şikayeti üzerine ayrıca 341 inci maddeye göre cezalandırılır.

⁵¹⁵ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Çocuk teslimi emrine muhalefetin cezası*: Madde 341 – (Değişik: 31/5/2005-5358/12 md.) Çocuk teslimi hakkındaki ilâmın veya ara kararının gereğini yerine getirmeyen

teslimi emrine muhalefet edene şikâyet üzerine altı aya kadar tazyik hapsi verileceği yer almaktadır. Çocuk teslimine ilişkin düzenlemelerin vicdani açıdan bakıldığında eleştiriye açık olduğu görülse de Kandemir'e göre hukuki açıdan bakıldığında uygulamada herhangi bir sorun bulunmamaktadır⁵¹⁶.

2.2.4. Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler

2005 yılında yürürlüğe giren TCK'da kadına yönelik şiddete ilişkin suçlar getirilerek, kadının toplumsal alanda statüsü güçlendirilmiştir⁵¹⁷. Kanunun TBMM'deki görüşmeleri sırasında kadın örgütlerinin çalışmaları neticesinde kadına yönelik ayrımcılığa neden olan hükümlerin ayıklanarak, ayrımcılığı yasaklayıcı hükümlerin kanun kapsamına alınması sağlanmış olup, bu sayede kadının insan haklarını yok sayan bekaret kontrolü, namus cinayetleri, tecavüz suçlarında indirim ya da cezasızlık sağlayıcı hükümler yeni kanun metninde yer bulamamış, bunun yerine evlilik içi tecavüz, töre cinayetleri vd. fiillerin cezalandırılması sağlanarak, cinsel saldırı suçlarında mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması hali cezada artırım nedeni sayılmıştır⁵¹⁸. Yine en önemli yeniliklerden biri kanun kapsamında kadın ve kız ayrımının kaldırılmış olmasıdır⁵¹⁹. Ayrıca gelen tepkiler üzerine yeni TCK'da zina suç olarak düzenlenmemiştir⁵²⁰.

Kadına şiddete ilişkin hükümlerine gelindiğinde; öncelikle eşitlik ilkesi kapsamında TCK m. 3/2'de kanununun uygulamasında kişiler arasında dil, ırk, din, milliyet, renk, mezhep, cinsiyet vb. nedenlerle herhangi bir ayırım yapılamayacağı ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamayacağı düzenlenmiş olup, m. 77/1'de de çocukların cinsel istismarı, cinsel saldırıda bulunma, hamile kalmaya ve fuhşa zorlamanın insanlığa karşı suç oluşturacağı belirtilmiştir⁵²¹. TCK m. 79'da ise özellikle kadınların fuhşa

veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın veya ara kararının gereği yerine getirilirse, kişi tahliye edilir.

⁵¹⁶ Kandemir, 53.

⁵¹⁷ Akkaya Şahin, 78.

⁵¹⁸ Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, 24.

⁵¹⁹ Akkaya Şahin, 79.

⁵²⁰ Akkaya Şahin, 87.

⁵²¹ Akkaya Şahin, 79.

zorlanarak çalıştırılmalarının sağlandığı ve insan onurunu hiçe sayıcı göçmen kaçakçılığı suçu düzenlenmiştir⁵²².

Suçta iştirak başlığı altında TCK m. 38/2⁵²³, düzenlenen azmettirme suçunda aile birliğinin sağladığı kolaylıkla üstsoy-altsoy ilişkisinin kullanılması ya da çocukların azmettirilmesi halinde cezanın artırılacağı öngörülmektedir⁵²⁴.

TCK m. 82’de düzenlenen kasten öldürme suçunun eşe, kardeşe, altsoy veya üstsoya karşı işlenmesi, gebe olduğu bilinen kadına karşı işlenmesi, çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi, töre saikiyle işlenmesi hali ile TCK m. 86/3’de düzenlenen kasten yaralama fiillerinde ve TCK m. 87’de düzenlenen neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama fiillerinin aile içi şiddet kapsamında olması ya da gebe kadına karşı işlenmesi halleri de cezayı artırıcı sebep olarak düzenlenmiştir. TCK m. 96/2’de düzenlenen eziyet suçu da benzer şekildedir. Özellikle yeni kanunla birlikte töre saikiyle işlenen cinayetlerde failin en yüksek ceza ile cezalandırılması sağlanmıştır⁵²⁵. Bu suç için ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının öngörülmesiyle ataerkil geleneklere dayalı erkek egemenliği düşüncesi temelli töre cinayetlerinin önlenmesinde önemli bir adım atılmıştır⁵²⁶. Bu konuda daha önce açıklamalarda bulunulduğundan burada tekrarlanmayacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki 4. Yargı Paketi olarak adlandırılan Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi kapsamında eziyet, kasten öldürme suçunun nitelikli hali, kasten yaralama ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarında üstsoy, altsoy gibi özel olarak sayılan kişiler arasına “*boşandığı eş*” ifadesi de eklenmiş ve bu kişilere yönelik fiiller ayrıca suç kapsamına dahil edilmiştir. Yasa teklifinin söz konusu maddelere ilişkin değişikliğinin son derece isabetli ve gerekli olduğu kanısındayız.

TCK m. 99’da kadının rızası olmaksızın çocuk düşürtme, m. 101’de ise kadın ve erkeğin rızası olmaksızın kısırlaştırılması suç olarak sayılmış olup, bu hükümlerle kadının ve erkeğin cinsel varlığı korunmaya çalışılmıştır.

⁵²² Özçoban, 129.

⁵²³ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Azmettirme* Madde 38- (2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarisına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

⁵²⁴ Akkaya Şahin, 79.

⁵²⁵ Akkaya Şahin, 83.

⁵²⁶ Bolevin, 64.

TCK m. 102 ve devamında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar sayılmış olup, m. 102/2’de cinsel saldırı suçunun eşe karşı gerçekleştirilmesi halinde mağdurun şikâyetiyle soruşturma ve kovuşturma yapılacağı, m. 102/3’de suçun aile içerisinde üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı işlenmesi hali ya da evlat edinme ilişkisiyle üvey ana, üvey baba, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından işlenmesi halinde cezanın artırılacağı öngörülmüştür.

103. maddede çocukların cinsel istismarı düzenlenmiş ancak TCK kapsamında zorla evlendirme suçu düzenlenmemiştir. Bu kapsamda zorla evlendirme konusunda mutlaka TCK m. 103 açısından konunun değerlendirilmesi gerekmektedir⁵²⁷.

Aile birliğinin korunması açısından bakıldığında ise; TCK m. 230⁵²⁸ ve devamında aile düzenine karşı suçların düzenlendiği görülmektedir. Birden çok evlilik hali kanun kapsamında suç olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda TCK m. 230/1’de evli olmasına rağmen bir başkasıyla daha evlilik işlemi yapanın cezalandırılacağı yer almakta, m. 230/2’de kendisi bekar olsa bile evli olduğunu bildiği bir kişiyle evlilik işlemi yapanında aynı kapsamda cezalandırılacağı düzenlenmektedir⁵²⁹. Bu madde ile aile yapısının sağlıklı bir şekilde kurularak çok eşli evliliğin önüne geçilmek istenmiştir⁵³⁰.

TCK m. 232⁵³¹’de aynı konutta birlikte yaşayan kişilerin birbirine karşı kötü muamelede bulunması suç sayılmış olup, kanunun gerekçesine göre kötü davranıştan kasıt merhamet, acıma ve şefkat gibi davranışlarla bağdaşmayan, aç-susuz bırakma, zor koşullarda çalıştırma vb. davranışları ifade etmektedir⁵³².

⁵²⁷ Özçoban, 137.

⁵²⁸ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören* Madde 230- (1) Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

⁵²⁹ Kandemir, 54.

⁵³⁰ Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, 26.

⁵³¹ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Kötü muamele* Madde 232- (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

⁵³² Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, 26.

TCK m. 233⁵³³'de ise şikâyet üzerine aile hukukundan doğan bakım, eğitim vb. yükümlülüğü yerine getirmeyen kişinin cezalandırılacağı, hamile olduğunu bildiği eşini ya da kendisinden gebe kalan sürekli birlikte yaşadığı evli olmayan kadını çaresiz bırakan erkeğe ceza verileceği ve velayet hakkı kendisinde olmasa dahi sair nedenlerle çocuklarının güvenliğini, ahlak ve sağlığını ağır bir şekilde tehlikeye sokan anne ve babaya ceza verileceği düzenlenmiştir. Devlet tarafından ailenin özel alan sayılması ve yapılacak müdahalenin etkili olmasının zor olması nedeniyle aile ile ilgili konulara müdahale edilmesi pek görülme de bu konuda aile içerisinde üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmeyen bireylere yönelik müeyyide tehdidi gereklidir⁵³⁴.

2.2.5. İş Kanunu'ndaki Düzenlemeler

İş yaşamı kadına yönelik şiddet olaylarının sık görüldüğü bir alan olup, kadınlar iş yaşamlarında mobbinge beraber cinsel tacize ve duygusal şiddete maruz kalmaktadır⁵³⁵. Özellikle cinsel taciz kadınlar ve kız çocukları üzerinde büyük olumsuz etkiler bırakmakta olup, yapılan araştırmalarda iş yaşamında farklı kimliklere sahip insan çeşitliliğinin artması sonucu bu duruma paralel şekilde artan cinsiyete, inanca vd. nedenlere dayalı ayrımcılık ile hemşericilik gibi kayırmacılık nedeniyle mevcut halde cinsel taciz konusunun iş yaşamında var olan temel risklerden biri haline geldiği görülmüştür⁵³⁶. Kadının erkek karşısında iş yaşamında daha az yer aldığı ortadadır. Bu durumun toplum tarafından kadına atfedilen anne rolü, kadının gebelik ve doğum sürecinin olması ve bu nedenle iş yaşamının kesintiye uğraması, kadının erkek karşısında iş gücünün az olması gibi genel kabul görmüş cinsiyetçi yaklaşımlardan kaynaklandığı görülmektedir⁵³⁷.

⁵³³ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali* Madde 233- (1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

⁵³⁴ Kandemir, 55.

⁵³⁵ Gökalp, 103.

⁵³⁶ Kadriye Bakırcı, "Uluslararası Çalışma Örgütünün 190 sayılı Sözleşmesi ve 206 sayılı Tavsiye Kararı Işığında İş Yaşamında Şiddet, Taciz, Misilleme ve Ev İçi Şiddet", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (151), 2020, 31.

⁵³⁷ Gökalp, 103.

Kadının iş yaşamında karşılaştığı bu ayrımcılığın önüne geçilmesi adına 2003 yılında yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu'nda⁵³⁸ (İK) kadının sahip olduğu insan haklarını iş yaşamında da koruyacak hükümlere yer verilmiştir⁵³⁹.

Kanunda yer alan eşit davranma ilkesine yönelik 5. maddede⁵⁴⁰ iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, renk, din, felsefi inanç ve siyasi düşünce gibi nedenlerle işçiler arasında ayırım yapılamayacağı, hiçbir işçiye biyolojik nedenler veya işin niteliğinden kaynaklanan nedenler zorunlu kılmadıkça iş sözleşmesinin düzenlenmesinde, uygulanmasında veya sona ermesinde cinsiyet veya gebelik gibi nedenlerle farklı bir işlem yapılamayacağı ve cinsiyet nedeniyle aynı değerdeki iş için daha düşük düzeyde ücret kararlaştırılamayacağı düzenlenmiş olup, bu hüküm uygulandığı takdirde kadınların iş yaşamında erkekler karşısında cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramasına engel olacak niteliktedir.

Cinsiyet ayrımcılığına ilişkin yasak kanunda sınırlı sayıda belirtilen hallerde geçerli olup, bu haller işe giriş, iş koşullarının düzenlenmesi ve görevlendirme, mesleki eğitim ile hizmet içi eğitim, görevde yükselme ve işten çıkarma konularıdır⁵⁴¹.

Kadın-erkek işçilerin eşit ücret talep edebilmeleri için de bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu koşullar şu şekildedir: Öncelikle işverenle işçiler arasında geçerli hukuki bir ilişkinin bulunması gerekmektedir. Kadın ve erkek işçilerin eşit ücret talep edebilmeleri için bir diğer koşul ise; işçilerin aynı işverene ait aynı işyerinde çalışmalarıdır. Aynı işverene ait farklı işyerlerinde çalışan işçilerin eşit ücret

⁵³⁸ İş Kanunu, (2003), Resmi Gazete, 25134, 22/05/2003.

⁵³⁹ Çakiroğlu, 80.

⁵⁴⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Eşit davranma ilkesi* Madde 5 – (Ek: 6/2/2014-6518/57 md.) İş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz. İşveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamaz. İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz. Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz. İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük ücretin uygulanmasını haklı kılmaz. İş ilişkisinde veya sona ermesinde yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir. 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 31 inci maddesi hükümleri saklıdır. 20 nci madde hükümleri saklı kalmak üzere işverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak, işçi bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü bir biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü olur.

⁵⁴¹ Emine Tuncay Senyen Kaplan, “İş Hukukunda Eşitlik İlkesi ve Cinsiyet Ayrımcılığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 241-242.

talep etmeleri mümkün değildir⁵⁴². Son koşul da kadın ve erkeğin aynı nitelikte olduğu belirlenen işlerde aynı emek verilerek çalışılmasıdır⁵⁴³. Bu kapsamda yer almasına rağmen kadın işçiye sırf kadın olduğu için erkek işçiden daha az ücret takdiri kanun kapsamında cinsiyet ayrımcılığına neden olacaktır⁵⁴⁴.

Geçerli sebeple feshe ilişkin İK m. 18/2-d'de⁵⁴⁵ cinsiyet, aile yükümlülükleri, hamilelik, medeni hal, doğum gibi nedenlerin işveren açısından geçerli nedenle fesih oluşturmayaacağı belirtilerek, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği haksız olarak işten çıkarılmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır⁵⁴⁶.

Özellikle kadınların işini kaybetme korkusuyla iş yaşamında uğradığı cinsel tacizi gizlediği bilinmektedir⁵⁴⁷. Bu kapsamda AB'ye uyum sürecinde kanuna cinsel tacize ilişkin hükümlerde eklenmiş olup, İK m. 24'de işçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı düzenlenmiştir⁵⁴⁸. İK m. 24/II-b'de⁵⁴⁹ işveren tarafından işçiye cinsel tacizde bulunulması halinde, iş süresi belirli veya belirsiz olsun, işçi tarafından sözleşme süresinin bitimi ya da bildirim süresi beklenmeksizin iş akdinin feshedilebileceği belirtilmiştir. Yine işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkına ilişkin İK m. 25/II-c'de⁵⁵⁰ işçinin işverenin bir başka işçisine yönelik cinsel taciz fiilinde, iş süresi belirli veya belirsiz olsun, işveren tarafından sözleşme süresinin bitimi ya da bildirim süresi beklenmeksizin iş akdinin feshedilebileceği belirtilmiştir. Ancak kadına yönelik şiddet açısından önemli nitelikteki bu düzenlemeler karşısında cinsel tacizin tanımı yapılmamış ve hangi hareketlerin cinsel taciz kapsamında değerlendirileceği belirtilmemiştir⁵⁵¹.

Kanunda kadınlara yönelik diğer hükümlere bakıldığında bazı iş alanlarında kadınların çalışmasının yasak ya da farklı usule tabi olduğu görülmektedir. Bu kapsamda

⁵⁴² Kaplan, 250.

⁵⁴³ Kaplan, 250.

⁵⁴⁴ Kaplan, 250.

⁵⁴⁵ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Feshin geçerli sebebe dayandırılması* Madde 18- d) Irk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler.

⁵⁴⁶ Tülay Kılık Örcü, *Kadın Hakları El Kitabı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013, 33.

⁵⁴⁷ Çakıroğlu, 81.

⁵⁴⁸ Moroğlu, 362.

⁵⁴⁹ Maddenin tam hali şu şekildedir: *İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı* Madde 24 - b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiye cinsel tacizde bulunursa.

⁵⁵⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı* Madde 25 - c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

⁵⁵¹ Çakıroğlu, 81.

İK m. 72’de⁵⁵² kanalizasyon ve tünel inşaatı, maden ocakları ile kablo döşemesi gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde her yaştaki kadınların çalıştırılması yasak olduğu belirtilmiş, m. 73/2’de⁵⁵³ ise onsekiz yaşından büyük kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasların Sağlık Bakanlığının görüşü alındıktan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir.

Anayasa’da düzenlenen kadına yönelik pozitif ayrımcılıklar kapsamında İK’da kadın işçinin resmi nikahla evlenmesinden itibaren bir yıl içerisinde kıdem tazminatını alarak işten ayrılmasına izin verilmiş ve hamilelik süresi boyunca kadın işçiye kontrolleri için ücretli izin verileceği, analık halinde belli dönemlerde kadının çalışmayacağı ve bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam birbuçuk saat süt izni verileceği düzenlenmiştir⁵⁵⁴.

2.2.6. Ailenin Korunmasına Dair Kanun’da Yer Alan Düzenlemeler

Dünyada kadına yönelik çalışmaların artması ve uluslararası alanda çeşitli sözleşmelerin yapılmasıyla bu çalışmalar sonucu Türkiye’de Anayasa ve sair kanunlarda yapılan düzenlemeler sonrasında 14.01.1998 tarihinde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiş ve 17.01.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁵⁵⁵. Kanunun yapılmasında ülkede yaşanan kadına yönelik şiddet olayları ile kadına yönelik çalışan STK’lar, barolar, kadın akademisyenler ve milletvekillerinin çalışmaları ve çeşitli ülkelerden gelen eleştiriler rol oynamıştır⁵⁵⁶.

Kanun, aileyi korumayı hedef edinmiş olup, kanunun yürürlüğe girmesiyle Devlet tarafından aile içi şiddetin varlığı resmi olarak kabul edilmiş ve aile bütünlüğünün sağlanması ile aile bireylerinin şiddetle kötü muameleden korunması adına yükümlülük yüklenilmiştir⁵⁵⁷. Ancak kanun aileyi hedeflemiş olsa da hâkimin vereceği tedbirler için

⁵⁵² Maddenin tam hali şu şekildedir: *Yer ve su altında çalıştırma yasağı* Madde 72 - Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.

⁵⁵³ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Gece çalıştırma yasağı* Madde 73 - Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

⁵⁵⁴ Gökalp, 106-107.

⁵⁵⁵ Çakıroğlu, 82.

⁵⁵⁶ Gökalp, 109.

⁵⁵⁷ Çakıroğlu, 82.

“*kusurlu eş*” kavramından bahsedilmesi ve gerekçesinde koca şiddetinden bahsedilmesi nedeniyle kanun metninin içeriğinden aileden ziyade kadının korunmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır⁵⁵⁸. Bu kapsamda kanunun ilk haliyle kanun kapsamında korunan aile bireyleri/kadını herhangi bir aile bireyinin şiddetinden değil, yalnızca eş tarafından uygulanan şiddetten korunmaktaydı⁵⁵⁹.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik 4320 sayılı Kanun’da ilk kez aile içi şiddet konusu ele alınmış ve bu kanunla aile içi şiddet hallerinde mağdurun şikâyeti aranmaksızın adli işlemler işletilmeye başlanmıştır⁵⁶⁰. Kanundan önce mağduru koruyucu tedbir kararlarının uygulanması için mağdurun şiddet olayı konusunda kendisinin şikâyetinde bulunması ve şiddet gördüğünün doktor raporuyla kanıtlaması gerekirken, kanun yürürlüğe girdikten sonra bu usul değiştirilmiş, şiddetin gerçekleşme olasılığının olması yeterli görülerek mağdurun şikâyeti aranmaksızın hâkim tarafından çeşitli tedbir kararları verilebileceği düzenlenmiştir⁵⁶¹. Burada karar verecek hâkim 09.01.2003 tarihine kadar Sulh Hukuk Mahkemesi hâkimi iken, bu tarihten itibaren 4787 sayılı Kanun’la Aile Mahkemesi hâkimi görevli hale gelmiştir⁵⁶². Tedbir uygulama konusunda yalnızca Aile Mahkemesi hâkimine görev verilmiş olması, Cumhuriyet savcılarının ve diğer mahkeme hâkimlerine görev verilmemesi doktrinde bir grup tarafında eleştirilmiş olsa da Karınca’ya göre bu görüş Aile Mahkemelerinin kuruluş amacıyla bağdaşmamakta olup, Cumhuriyet savcısı ve diğer hâkimlere de görev verilmesi kararın etkin bir şekilde uygulanmasına engel olabilecektir⁵⁶³.

Hâkim tarafından verilebilecek tedbirler 4320 sayılı Kanun m. 1’de belirtilmiş olup, bunlardan bazıları kusurlu eş ya da diğer aile bireyinin, aile bireylerine karşı şiddet veya korkutma amaçlı söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek konuttan uzaklaştırılması, aile bireylerinin ayrı oturdukları eve ya da iş yerlerine yaklaşmaması, şiddet uygulayanın mağdurun eşyalarına zarar vermemesi, iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi şeklindedir. Aile Mahkemesi hâkimi bu tedbirlerin birine ya da birkaçına hükmedebileceği gibi bu

⁵⁵⁸ Moroğlu, 370.

⁵⁵⁹ Erdem, 60.

⁵⁶⁰ Gürhan, 132.

⁵⁶¹ Çakıroğlu, 80.

⁵⁶² Eray Karınca, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (3), 2010, 327.

⁵⁶³ Karınca, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”, 327.

tedbirler dışında kanunda yer almayan başka tedbirlere de hükmedebilir⁵⁶⁴. Verilen bu tedbirlerin en fazla altı ay sürmekte olup, tedbire aykırı davranışlarda şiddet uygulayan kişinin tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği düzenlenmiştir. Bir görüşe göre şiddet uygulayan eşe verilen tedbirlerden evden uzaklaştırma dışında kalan, eşin dövülmemesi, hakaret, tehdit veya küfür edilmemesi, iletişim cihazları kullanılmak suretiyle taciz edilmemesi gibi eşlerin iyi geçinmesine yönelik ihtarları içeren tedbirlerin süreyle sınırlı olması bu tedbirlerin niteliğine uygun düşmeyeceğinden yerinde değildir⁵⁶⁵.

4320 sayılı Kanun kapsamında Aile Mahkemesi hâkimi tarafından verilen tedbirler kapsamında istinaf ve temyiz yolu kapalı olup, verilen kararın denetlenmesi mümkün değildir⁵⁶⁶. Burada Aile Mahkemesi hâkimi tarafından 4320 sayılı Kanun'da belirtilenlerden başka bir tedbire hükmedilmesi halinde de yargı yolu kapalı olduğundan kararın infazı noktasında ya da hukuka uygunluğu noktasında herhangi bir denetime tabi tutulamaması güvenilirlik açısından kanundan doğan büyük sorunlardan biridir⁵⁶⁷.

4320 sayılı Kanun'da resmi evlilikler dışında resmi olmayan beraberliklerin de korunup korunmayacağına ilişkin açık bir hükme yer verilmemiş ve bu konuda içtihat birliğine de varılamamıştır⁵⁶⁸. Kanun'un genel anlamda aileyi korumayı amaçladığını belirtilmesi ve kadına yönelik şiddete ilişkin hükümler içermesine rağmen açıkça kadın ibaresini kullanmaması nedeniyle, aileyi korumayı amaçlasa da aile içi şiddetin tanımı yapmaması ve çoğu konuda net ifadelere yer vermemesi nedeniyle çeşitli kesimlerden haklı eleştirilere maruz kalmış, neticesinde 04.05.2007 tarihinde 5636 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramış, 01.03.2008 tarihinde ise Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik resmi gazetede yayımlanmıştır⁵⁶⁹.

5636 sayılı Kanun'la aile içi şiddet mağdurlarının eşle birlikte çocuklar, kardeşler vd. aile bireylerini kapsaması için 4320 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki “*eşlerden biri*” ifadesi “*çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri*” şeklinde değiştirilmiş ve bu şekilde eşlerin yanı sıra çocuklar ve birlikte yaşayan büyükanne,

⁵⁶⁴ Mustafa Akın, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(14), 2007, 94.

⁵⁶⁵ Bilal Köseoğlu, “Ailenin Şiddetten Korunması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (77), 2008, 330-331.

⁵⁶⁶ Akın, 96.

⁵⁶⁷ Akın, 96.

⁵⁶⁸ Gökalp, 111.

⁵⁶⁹ Çakıroğlu, 85.

büyükbaba, kardeş gibi aile fertleri de aile içi şiddet mağduru kapsamına alınmıştır⁵⁷⁰. Yine bu kanunla aile içi şiddet mağdurlarının kapsamı genişletildiği gibi aile içi şiddet faillerinin de kapsamı genişletilmiş ve yalnızca eşler değil, aynı zamanda aile ile birlikte yaşayan kayınvalide, kayınpeder, amca, dayı, hala vb. kişilerinde şiddet faili olabileceği kabul edilmiştir⁵⁷¹.

5636 sayılı Kanun’la 4320 sayılı Kanun’da alkolün şiddet uygulayanın şiddet uygulama alışkanlığını tetiklediği yönündeki saptamaya ilişkin tedbirde failin ortak konuta gelmemesine ilişkin ibare değiştirilerek, şiddet mağdurunun yaşamını sürdürdüğü konuta ya da işyerine gelmemesi şeklinde yeniden düzenlenmiştir⁵⁷².

4320 sayılı Kanun’da koruma kararına uygun davranmayan eş ya da diğer aile bireyleri hakkında kamu davası açılacağı ve haklarında hapis cezası uygulanacağı belirtilmiş olup, bu suçla eş, çocuklar veya birlikte yaşayan diğer aile bireylerinin yaşam hakkı, vücut tamlığı, çeşitli kişilik hakları ile mal varlığına ilişkin hakları fail tarafından gelecek zarar ve tehlikelerden korunmak istenmiştir⁵⁷³.

2008’de yürürlüğe giren Yönetmeliğin 4. maddesinin e bendinde aile içi şiddet tanımlanmış olup, bu kapsamda aile içi şiddet, “*toplumsal veya özel alanda meydana gelebilen ve aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik ya da psikolojik olarak zarar görmesi veya acı çekmesine neden olabilecek hareketler ile buna yönelik tehdit, baskı ya da özgürlüğü kısıtlayıcı fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ve sözel her türlü davranış*” şeklinde tanımlanmıştır⁵⁷⁴. Söz konusu Yönetmelik 4320 sayılı Kanun’da yer alan boşlukları doldurma açısından çok elverişli de olsa bazı durumlarla normlar hiyerarşisini ihlal edebilecek hükümlere sahiptir⁵⁷⁵. Yönetmelikte şiddet failinin şiddet mağduru

⁵⁷⁰ Eray Karınca, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(11), 2007, 116.

⁵⁷¹ Karınca, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, 117.

⁵⁷² Karınca, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, 117.

⁵⁷³ Eray Karınca, “Aile İçi Şiddet Mağdurunun Korunmasına İlişkin Düzenlemeler”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(9), 2007, 133.

⁵⁷⁴ Çakıroğlu, 87-88.

⁵⁷⁵ Karınca, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”, 327.

tarafından ihbar edilmesinin yanı sıra 3. kişiler tarafından da şiddetin ihbar edilebileceği düzenlenmiştir⁵⁷⁶.

Ancak tüm çabalara rağmen 4320 sayılı Kanun ihtiyaçlara cevap verememiş ve ülkede yaşanan şiddet olayları artarak devam etmiştir⁵⁷⁷. Bununla birlikte daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi AİHM tarafından kadının şiddetten korunamadığına yönelik Türkiye aleyhine verilen kararlar ve uluslararası bu konuda yürütülen çalışmalar neticesinde aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yeni bir kanun yapılma ihtiyacı duyulduğundan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 08/03/2012 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı kanun önemi itibariyle bir başka bölüm altında ayrıntılı olarak inceleneceğinden çalışmanın bu kısmında yer verilmemiştir.

⁵⁷⁶ Karınca, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”, 327.

⁵⁷⁷ Yağcıoğlu, 917.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6284 SAYILI KANUN İLE KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

3.1. GENEL OLARAK 6284 SAYILI KANUN

Aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddet konusunda İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere Uluslararası hukuk alanında yapılan çalışmalar dünyada etkili olduğu gibi ülkemizde de karşılık bulmaya başlamış ve şiddetin önlenmesi adına yeni kanunlar çıkarılmasında ve uygulanmasında etkili olmuştur⁵⁷⁸. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin giderek artması bir sorun olarak görülmüş ve kadın kuruluşlarıyla ilgili STK'lardan bu konudaki görüşleriyle önerilerini iletmeleri istenerek “*Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Yasa Taslağı*” hazırlanmıştır⁵⁷⁹. Bakanlığın isteği üzerine 237’den çok kadın kuruluşu bir araya gelerek “*Şiddete Son*” platformunu kurmuş ve kadına yönelik şiddetle ilgili önerileriyle taleplerini içeren çalışmalarını tamamlayarak, Bakanlığa iletmışlerdir⁵⁸⁰. Çalışmada bazı değişiklikler yapıldıktan sonra taslağın son hali 24 Şubat 2012 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderilmiş, sonrasında TBMM Genel Kurulunda görüşülmüştür⁵⁸¹. Nihayetinde, 4320 sayılı Kanun’un kapsamının dar olması ve ihtiyaçlara yeterince cevap verememesi nedeniyle aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yeni bir hukuki düzenlemeye ihtiyaç duyulduğundan bahisle 8 Mart 2012 tarihinde “*6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” kabul edilerek, 4320 sayılı Kanun mülga edilmiştir.

Mülga 4320 sayılı Kanun’dan farklı olarak 6284 sayılı Kanun’da şiddet mağdurlarının kapsamı genişletilmiş, şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve bu konularda kurumlar arası işbirliğinin sağlanması açısından yeni düzenlemeler yapılmış, mağdura maddi destek sağlanmaya çalışılmıştır⁵⁸².

Bazı kesimlerce 6284 sayılı Kanun, mülga 4320 sayılı Kanun’a göre kadına yönelik şiddetin önlenmesi hususunda daha etkili hükümler içerse de kanun kapsamında ataerkil

⁵⁷⁸ Moroğlu, 368.

⁵⁷⁹ Moroğlu, 374.

⁵⁸⁰ Moroğlu, 374.

⁵⁸¹ Moroğlu, 374.

⁵⁸² Moroğlu, 374.

görüŖe dayalı toplumsal cinsiyet eŖitsizlięi kavramına yer verilmemiŖ olması ve kanunun isminde kadına yönelik Ŗiddetten önce ailenin korunması kavramının kullanılması nedeniyle kadının aileden sonraya bırakılarak geri plana itilmesi ile ailenin korunmasının kadına yönelik Ŗiddetten önemli olduğu algısına sebep olunması bu kanunun eksikleri arasında gösterilmektedir⁵⁸³. Yine kanunun yönetmeliği ya da alt yapısı hazır olmaksızın, ilgili kesimee yeterince bilgilendirilmeksizin, çok kısa bir sürede hazırlanarak yürürlüğe konulmuŖ olması da eleŖtirilen diğer bir husustur⁵⁸⁴. Moroğlu’na göre kanunun diğer bir eksikliği de kadın kuruluşları ile kadın hukukçuların kanunun uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik görüşleriyle önerilerinin dikkate alınmamasıdır⁵⁸⁵.

3.1.1. 6284 sayılı Kanun’un Amacı ve Kapsamı ile Temel İlkeler

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Ŗiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un 1. maddesinin⁵⁸⁶ 1. fıkrasında amacı belirtilmiŖ olup, kanunun amacı; “*Ŗiddete uğrayan veya Ŗiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar ile çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik Ŗiddetin önlenmesi için alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek*” şeklinde ifade edilmiŖtir. Bu düzenlemeden de anlaŖılacaęı gibi kanunun amacı kadının, aile bireylerinin, çocukların ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarının Ŗiddetten korunması, Ŗiddetin önlenerek ortadan kaldırılması veya Ŗiddet ortaya çıkmıŖsa kovuŖturularak faillerinin cezalandırılmasıdır⁵⁸⁷. Ayrıca Ŗiddet uygulayan ve Ŗiddet mağdurlarına

⁵⁸³ ErcoŖkun Ŗenol, 428; Özçoban, 142; Moroğlu, 375.

⁵⁸⁴ ErcoŖkun Ŗenol, 427.

⁵⁸⁵ Moroğlu, 374.

⁵⁸⁶ Maddenin tam hali Ŗu Ŗekildedir: *Amaç, kapsam ve temel ilkeler* MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; Ŗiddete uğrayan veya Ŗiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik Ŗiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. (2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aŖağıdaki temel ilkelere uyulur: a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Ŗiddet ve Aile İçi Ŗiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İliŖkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır. b) Ŗiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eŖitlięine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir. c) Ŗiddet mağduru ve Ŗiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraŖır bir Ŗekilde yerine getirilir. ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı Ŗiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı Ŗiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

⁵⁸⁷ Gökalp, 3.

verilecek koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile bu kişilerin rehabilite edilmesi de kanunun taşıdığı amaçlar arasında yer almaktadır⁵⁸⁸.

6284 sayılı Kanun m. 1/2’de kanunun uygulanmasında ve gerekli hizmetlerin sunulmasında uyulacak temel ilkeler belirtilmiştir. Bu ilkeler şu şekildedir: Kanun uygulanırken T.C. Anayasa’sı ve İstanbul Sözleşmesi gibi Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır, şiddet mağdurlarına destek ve hizmet verilirken insan haklarına dayalı, kadın-erkek eşitliğini gözetken, sosyal devlet ilkesine ve adalete uygun, etkili ve hızlı bir yöntem izlenir, şiddet uygulayan ya da mağdur için verilen tedbirlerin uygulaması insan onuruna uygun olur ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ya da kadınları bu tür şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz. Anayasa’nın 10. maddesinde yer alan düzenlemeye paralel şekilde 6284 sayılı Kanun’da da kadınları koruyucu özel tedbirlerin ayrımcılık olarak yorumlanamayacağı düzenlenmiştir.

Görüleceği üzere 6284 sayılı Kanun İstanbul Sözleşmesi esas alınarak yapılmış olup, Türkiye, bu kanun ile sair mevzuat hükümlerinin aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yeterli olduğundan bahisle tek taraflı olarak İstanbul Sözleşmesi’ni feshetmiştir. Ancak daha öncede ayrıntılı açıklamasını yaptığımız gibi yapılan fesih işlemi usulüne uygun değildir.

3.1.2. 6284 sayılı Kanun’da Yer Alan Bazı Tanımlar

Kanunun 2. maddesinde⁵⁸⁹ tanımlara yer verilmiştir. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

⁵⁸⁸ Ercoşkun Şenol, 429.

⁵⁸⁹ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Tanımlar* MADDE 2 – (1) Bu Kanunda yer alan; a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını, b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti, c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini, ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı, d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı, e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri, f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esas

Ev içi şiddet; şiddet uygulayan ya da şiddet mağduru ile aynı hanede yaşıyan veya yaşamamakla birlikte aile/hane içerisinde ya da aile mensubu sayılacak kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, ekonomik, cinsel ve psikolojik şiddeti ifade etmektedir. Kanun, “*aile içi*” yerine “*ev içi*” kavramını kullanarak yalnızca aynı evde yaşıyanların değil, aynı evde yaşamamakla birlikte nişanlılar, boşanmış ya da ayrı yaşıyanlar gibi yakın ilişki içerisinde bulunanlar arasında da ev içi şiddetin gerçekleşebileceğini kabul etmektedir⁵⁹⁰.

Kadına yönelik şiddet; kadınlara, sırf kadın oldukları için uygulanan veya cinsiyete dayalı ayrımcılık ile kadınları etkileyen ve bu şekilde kadının insan hakkını ihlal eden her türlü davranışı ifade etmektedir.

Şiddet ise toplumda, kamuda veya özel alanda gerçekleşebilen ve kişilerin cinsel, fiziksel, ekonomik veya psikolojik açıdan zarar görmesine ya da acı çekmesine neden olan/olma ihtimali doğuran hareketleri ve bu amaçla gerçekleştirilen baskıyı, tehdidi ya da keyfi olarak özgürlüğün engellenmesini içeren cinsel, psikolojik, fiziksel, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ile davranışı ifade etmektedir. Şiddetin tanımı yapılırken kamusal ve özel alanda gerçekleşen kanuni tanıma uygun davranışlar şiddet olarak kabul edilmişken ayrıca toplumsal alanda gerçekleşen ifadesinin de tanımda yer alması gereksizdir⁵⁹¹.

6284 sayılı Kanun dayanak aldığı İstanbul Sözleşmesi veya BM Bildirgesi’nden daha kapsamlı bir şekilde şiddeti tanımlamıştır. Nitekim, BM Bildirgesi’nde ekonomik ve sözel şiddete yer verilmezken, İstanbul Sözleşmesi’nde sözel şiddet kapsam dışı bırakılmıştır⁵⁹². Şiddete uğramamış olmakla birlikte uğrama ihtimali olan kişilerinde kanun kapsamında değerlendirilmesi, şiddetin yalnızca fiziksel olarak meydana gelme düşüncesinin bırakılarak, koruma kapsamının genişletildiğini göstermektedir⁵⁹³. Ancak burada şiddete uğrama tehlikesinin varlığının ne şekilde belirleneceğine ilişkin bir düzenleme yapılmamış olup, mağdur ya da şiddet uygulayan nezdinde hak ihlali

ile yürüten merkezleri, g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri, ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülki amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını, ifade eder.

⁵⁹⁰ Kandemir, 68.

⁵⁹¹ Ercoşkun Şenol, 430.

⁵⁹² Lefkur, 121.

⁵⁹³ Çakıroğlu, 100.

yaşanmaması için, şiddete uğrama tehlikesinin varlığının tespiti tedbir kararı verecek olan kişilerce somut olayın bulgularına göre titizlikle incelenerek belirlenmelidir⁵⁹⁴.

Kanunda şiddet olarak tanımlanan davranışlara maruz kalan/kalma tehlikesiyle karşılaşan ya da bu davranışlardan etkilenen/etkilenme tehlikesiyle karşılaşan kişiler şiddet mağduru, bu davranışları sergileyenler ise şiddet uygulayan olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler için hâkim, kolluk amiri ve mülki amirlerce resen ya da istem üzerine verilen kararlar ise tedbir kararlarını ifade etmektedir.

Kanunda verilen tedbir kararlarının uygulayıcısı olan merkez de tanımlanmıştır. Buna göre Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), şiddetin önlenmesi ve bu kanun kapsamında verilen koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanması amacıyla 7/24 esasıyla çalışarak destek ve izleme hizmeti veren merkezlerdir.

3.1.3. 6284 Sayılı Kanun'da Korunan Kişiler

3.1.3.1. Kadın

Biyolojik açıdan cinsiyeti kadın olan kişiler kanun kapsamında korunan kişilerden biridir. TMK m. 40 kapsamında belirtilen şartları taşıyarak cinsiyetini kadın olarak değiştiren bireyler de kadınlara tanınan bu haklardan faydalanabileceği gibi kadının evli, bekar, boşanmış, dini nikâhlı olmasının⁵⁹⁵, yaşının, vatandaşlığının, cinsel tercihlerinin ya da şiddetin gerçekleştiği yerin⁵⁹⁶ koruma açısından bir farkı bulunmamaktadır. Ancak kanuni düzenlemede cinsel tercihlere yönelik açık bir ifade yer almadığından bu cinsel tercih kapsamının içeriği konusunda hâkimlerden somut olayın özellikleri ve kanunun yapılış amacına göre iyi niyetli iradeleri ile yorum yapması beklenmektedir⁵⁹⁷.

Kanunda kadının aile bireylerinden ayrı olarak ayrıca ifade edilmiş olması kadının özel olarak korunması gerektiğini göstermektedir⁵⁹⁸. Ancak burada dikkat edilmesi

⁵⁹⁴ Ercoşkun Şenol, 431.

⁵⁹⁵ Gökalp, 35-36.

⁵⁹⁶ Ercoşkun Şenol, 432.

⁵⁹⁷ Oğuzhan Tuna, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Kapsamı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, 40.

⁵⁹⁸ Kandemir, 69.

gereken şiddet mağduru tüm kadınların değil, yalnızca “*cinsiyete dayalı*” olarak şiddete maruz kalan kadınların koruma kapsamında kaldığıdır⁵⁹⁹.

3.1.3.2. Çocuk

Dünya genelinde en çok şiddete uğrayanlar arasında kadınlarla birlikte çocuklar yer almaktadır. Özellikle çocuklar zayıflıkları nedeniyle çeşitli şiddet ve istismara maruz bırakılmaktadır⁶⁰⁰. Çocuk kelimesi küçük yaştaki erkek veya kız anlamına gelmekte olup⁶⁰¹, Çocuk Koruma Kanunu’nun⁶⁰² (ÇKK), tanımlar başlıklı 3/a maddesinde vaktinden önce ergin olsa da onsekiz yaşını doldurmamış kişilerin çocuk olarak nitelendirileceği belirtilmiştir.

Şiddet mağduru çocukların 6284 sayılı Kanun kapsamında korunması açısından çocuğun evlatlık, evlilik içi ya da evlilik dışı doğmuş olma gibi hukuki durumlarının hiçbir önemi olmadığı⁶⁰³ gibi çocuğun kız ya da erkek olmasının da bir önemi bulunmamaktadır⁶⁰⁴. Yine çocuğun medeni halinin, vatandaşlığının ya da şiddetin aile içinde veya dışında gerçekleşmesinin kanundan faydalanılması bakımından bir önemi yoktur⁶⁰⁵.

6284 sayılı Kanun’da ve İstanbul Sözleşmesi’nde kız çocuklarının “*kadın*” kavramına dahil olduğu kabul edildiğinden, kanunda ayrıca ifade edilen “*çocuk*” kavramının kız çocuklarını değil de yalnızca erkek çocuklarını mı ifade edeceği sorusu akla gelmektedir. Çocukların özellikle korunması gerektiği ortada olduğundan “*çocuk*” kavramının her halükarda kız çocuklarını ve erkek çocuklarını ifade edeceği söylenebilir⁶⁰⁶.

Çocuğa uygulanan şiddet neticesinde çocukların gelişimleri olumsuz yönde etkilenmekte ve bu şekilde çocuk istismarına neden olduğundan, çocuğun ailesinden

⁵⁹⁹ Ercoşkun Şenol, 431.

⁶⁰⁰ Kandemir, 70.

⁶⁰¹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁰² Çocuk Koruma Kanunu, (2005), Resmi Gazete 25876, 15/07/2005.

⁶⁰³ Tuna, 41.

⁶⁰⁴ Ercoşkun Şenol, 432; Kandemir, 70.

⁶⁰⁵ Ercoşkun Şenol, 432.

⁶⁰⁶ Kandemir, 70.

korunması adına devlet tarafından ailelere yönelik eğitim program ve politikaları düzenlenmesi gerekmektedir⁶⁰⁷.

3.1.3.3. Aile Bireyleri

6284 sayılı Kanun'da aile bireylerinin kimleri ifade edeceği konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Medeni Hukukta ise aile bireylerinin kimler olacağı konusu küçük aile ve büyük aile, dar anlamda aile ve geniş anlamda aile ile en geniş anlamda aile gibi kategorilerle belirlenmekte olup, küçük aile eşlerle evlenmemiş çocukları, büyük aile ise küçük aile dışında kalan ve küçük aileyle aynı çatı altında yaşayan kan ile kayın hısımlarını ve aralarında sözleşme ilişkisi bulunan (bahçıvan, aşçı, şoför vb.) kişileri kapsamaktadır⁶⁰⁸. Dar anlamda aile kapsamına sadece eşler girerken, geniş anlamda aile eşlerle birlikte çocukları, en geniş anlamda aile ise büyük aile tanımındaki kişileri kapsamaktadır⁶⁰⁹. 6284 sayılı Kanun'da açıkça aile bireyleri belirtilmemiş olsa da büyük aile ya da en geniş anlamda ailenin kanunda kastedilen aile bireyleri olarak nitelendirilmesi kanunun amacına ve düzenleniş şekline daha uygun düşecektir⁶¹⁰.

Aile bireyleri kapsamı geniş tutulduğundan imam nikâhlı birliktelikler, kuma olarak nitelendirilen kişiler ile büyükanne büyükbaba gibi kişiler de kanun kapsamında yer almakta, bunların yanı sıra aynı haneyi paylaşmasalar bile ayrı yaşayan eşler, boşanmışlar⁶¹¹ ya da evliliğin butlanına karar verilenler de aile bireyleri kapsamındadır⁶¹². Kanunda ifade edilen aile kavramı toplumda kabul edilen aile kavramından biraz daha geniş ve farklı olsa da aileyi oluşturan kişiler arasındaki bağ koparsa bu kişilerin de korunabilmesi açısından kanun kapsamının geniş tutulmuş olması isabetlidir⁶¹³. Böylelikle aynı evde yaşasın ya da yaşamasın aralarında içsel yakınlık, duygusal, kişisel, fiziksel ya da mekânsal bir ilişki bulunan ya da kan-kayın hısımlığı bulunan kişiler arasında⁶¹⁴ gerçekleşmiş olan ya da gerçekleşme ihtimali olan her türlü

⁶⁰⁷ Tuna, 41.

⁶⁰⁸ Yağcıoğlu, 923.

⁶⁰⁹ Yağcıoğlu, 923.

⁶¹⁰ Yağcıoğlu, 923.

⁶¹¹ Yağcıoğlu, 923.

⁶¹² Ercoşkun Şenol, 434.

⁶¹³ Kandemir, 72.

⁶¹⁴ Yağcıoğlu, 925.

cinsel, fiziksel, ekonomik veya psikolojik şiddet olayı 6284 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmektedir.

3.1.3.4. Tek Taraflı Israrlı Takip Mağdurları

Tek taraflı ısrarlı takip kavramı 6284 sayılı Kanun'da yer almakla birlikte kanunda tanımı yapılmamıştır. Bu kavram, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin⁶¹⁵ “*Tanımlar ve kısaltmalar*” başlıklı 3/1-ş maddesinde⁶¹⁶ tanımlanmıştır. Buna göre tek taraflı ısrarlı takip aralarına aile bağı ilişkisi olsun ya da olmasın fiili, yazılı, sözlü olarak veya herhangi bir tür iletişim aracı kullanılarak, şiddet uygulayan tarafından mağdurun güvenliğinden endişe edilecek şekilde fiziksel ya da psikolojik olarak korku veya çaresizlik duyulmasına ve baskı altında tutulmasına neden olunan her türlü davranışı ifade etmektedir. Öğretide ısrarlı takibin tek taraflı olarak gerçekleştirilebilir bir durum olması nedeniyle başına “*tek taraflı*” ibaresinin eklenmesinin gereksiz olduğu belirtilmekte olup⁶¹⁷, kanaatimizce de “*ısrarlı takip*” kavramından fiilin tek taraflı gerçekleştirildiği anlaşıldığından tek taraflı ibaresinin kullanılması yersizdir.

Israrlı takip, gizlice ya da tehditkâr şekilde hareket etmek, kişiye musallat olmak veya dadanmak anlamına gelen İngilizce “*stalking*” kelimesinden gelmektedir⁶¹⁸. Yine mağdura yönelik gizli ya da açık cinsel istek veya yönelim nedeniyle fail tarafından gerçekleştirilen sarkıntılık ya da taciz şeklindeki davranışlarla mağdurun sürekli şekilde takip edilmesi olarak da tanımlanmaktadır⁶¹⁹.

⁶¹⁵ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, (2013), Resmi Gazete, 28532, 18/01/2013; Yönetmelik çalışmanın devamında uygulama yönetmeliği olarak anılacaktır.

⁶¹⁶ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Tanımlar ve kısaltmalar* MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen; ş) Tek taraflı ısrarlı takip: Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder.

⁶¹⁷ Ercoşkun Şenol, 435; Yağcıoğlu, 927.

⁶¹⁸ Ahmet Türkmen, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(Özel Sayı), 2010, 1388.

⁶¹⁹ Alper Uyumaz, İdris Akdağ “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Takip Mağdurunun Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 2015, 54.

Israrlı takibin hukuka aykırı olması için takibin belirli süre boyunca devam etmesi gerekmektedir⁶²⁰. Bu devamlılık sırasında ısrarlı takip fail tarafından mağdura yönelik olarak ayrı ayrı ve birbirinden farklı fiillerle gerçekleştirilebileceği gibi birbirinden bağımsız ve biri diğerini tamamlayacak şekilde birbirini izleyen eylemlerle bir arada da gerçekleşebilir⁶²¹. Israrlı takibin varlığı tespit edilirken hak ihlallerinin önüne geçilmesi adına objektif koşullara göre değerlendirme yapılarak mağduru rahatsız edip etmeyeceği doğru tespit edilmelidir⁶²². Aksi takdirde kanunun amacından sapılarak kanun tarafından tanınan bu hakkın kötüye kullanılması ve sokakta yürürken göz göze gelinmesi halinde dahi ısrarlı takip iddiasıyla karşılaşılabılır.

Israrlı takip mağdurlarının 6284 sayılı Kanun kapsamında tanınan korumadan faydalanması konusunda cinsiyetinin ya da yaşının bir önemi olmadığından, koruma talep edebilecek kişi erkek, kadın veya çocuk olabilir⁶²³. Aynı şekilde ısrarlı takiple şiddet uygulayan ya da uygulama tehlikesi bulunan kişinin de erkek, kadın veya çocuk olması açısından bir farklılık bulunmamaktadır⁶²⁴.

En sık karşılaşılan ısrarlı takip olayları mağdurun istemediği halde telefonla aranması, mektupla, e-posta gönderilerek rahatsız edilmesi, takip edilmesi, beklenmesi, gözetlenmesi ya da sürekli karşısına çıkılması, mağdura çiçek gibi eşyaların gönderilmesi ve mağdur hakkında sosyal medya gibi alanlarda ya da kamuya açık alanda asılsız dedikodular yayılmasıdır. Yapılan araştırmalarda insanların en az %12'sinin hayatının bir bölümünde ısrarlı takip mağduru olduğu, ısrarlı takibi çoğu zaman erkeklerin kadınlara yönelik yaptığı, faillerin beşte birinin mağdura bu yolla fiziksel zarar verdiği, mağdurlarda ise devamlı takip ediliyormuş hissi, yakınlarının hayatından endişe etme, iş kaybı korkusu, anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu ya da ölüm gibi zararlar meydana geldiği görülmüştür⁶²⁵. Yine sosyal medyada yaşanan ısrarlı arkadaşlık teklifleri de ısrarlı takip kapsamında yer almaktadır⁶²⁶.

⁶²⁰ Uyumaz; Akdağ, 54.

⁶²¹ Uyumaz; Akdağ, 54-55.

⁶²² Kandemir, 71.

⁶²³ Mehmet Günay, "6284 sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 3(10), 2012, 656.

⁶²⁴ Günay, 656.

⁶²⁵ Türkmen, 1390-1391.

⁶²⁶ Kandemir, 71.

Israrlı takip halinde 6284 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirlerin öncelikle uygulanarak şiddetin neticelendirilmesi çalışılmalıdır. Ancak şayet bu tedbirler yeterli gelmez ise yaşanan mağduriyetin giderilmesi için TBK kapsamında yer alan haksız fiil hükümleri ve kişilik hakkının ihlaline yönelik hükümlerin uygulanması da mümkündür⁶²⁷.

3.2. 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

3.2.1. Genel Olarak

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet, ülkemizde ve dünyada her yıl pek çok insanı etkileyen, kadın, çocuk, yaşlı gibi savunmasız durumda bulunan kişilerin insan hakkı ihlaline neden olan ve acilen çözüm bulunması gereken konulardır. Aile kavramının önemine binaen ulusal ve uluslararası alanda şiddet mağduru kişilerin korunması, şiddetin önlenmesi ve etkilerinin neticelendirilmesi adına çalışmalar sürdürülmektedir. Ailenin korunması, sağlıklı ve mutlu nesillerin yetiştirilmesi adına devletlere de şiddet konusunda bazı sorumluluklar düşmektedir.

Anayasa'nın 41. maddesinde Devlete düşen bu sorumluluk belirtilerek, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ana ve çocukların korunması adına Devlet tarafından gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir⁶²⁸. Kadının ve ailenin korunarak şiddetin önlenmesiyle korunmak istenen hukuki değerlere yaşam hakkı, işkenceye ve ayrımcılığa uğramama hakkı ile eşitlik ilkesi örnek gösterilebilir⁶²⁹.

Ailenin korunması konusunda TMK'da çeşitli düzenlemeler bulunsa da kadının korunması ve ev içi şiddetin önlenmesi hususlarında düzenleme bulunmaması, var olan düzenlemelerin de sürecin aciliyetine ayak uyduramaması nedeniyle kadının ve ailenin korunması, evi içi şiddetin önüne geçilebilmesi adına yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş olup, bunun için mülga 4320 sayılı Kanun kabul edilmiş, ancak bu kanunun

⁶²⁷ Kandemir, 71.

⁶²⁸ Düğmeci ve Gürsel, 845.

⁶²⁹ Düğmeci ve Gürsel, 845.

istenilen düzeyde etkili olmaması nedeniyle de 6284 sayılı Kanun kabul edilerek yürürlüğe girmiştir⁶³⁰.

Mülga 4320 sayılı Kanun'da tedbirlerin yalnızca hâkim tarafından alınabileceği düzenlenmiş olup, bu durum sürecin uzamasına ve telafisi mümkün olmayan zararlara neden olmuştur. 6284 sayılı Kanun'da ise hâkimin yanı sıra mülki amir ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin de tedbir kararı alabileceği düzenlenmiş⁶³¹, yine mülga 4320 sayılı Kanun'dan farklı olarak tedbirler şiddet uygulayanlar için önleyici tedbirler, şiddet mağdurları için ise koruyucu tedbirler olarak ayrı ayrı düzenlenmiştir⁶³². Bu yeni düzenleme ile şiddet mağdurlarının yaşadıkları şiddete bağlı sonuçların telafi edilmesi ve güvenliklerinin sağlanarak şiddetten uzak hayat sürmeleri imkânı sağlanmak istenmiştir.

6284 sayılı Kanun'da düzenlenmiş bulunan koruyucu ve önleyici tedbirler geçici hukuki koruma niteliğinde olmakla birlikte, şu yönleriyle HMK ve TMK'da yer alan geçici hukuki korumalardan ayrılmaktadır: Öncelikle diğer düzenlemelerden farklı olarak 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbirler aile bireyleri ile kadın ve çocuklara yönelik şiddeti önleme amacı gütmekte olup, yine diğerlerinden farklı olarak temyiz değil itiraz kanun yoluna tabi olmakta ve yalnızca hâkim tarafından değil hâkim ile birlikte mülki amir ve istisnai hallerde kolluk amiri tarafından verilebilmektedir⁶³³.

6284 sayılı Kanun'da yer alan tedbirler nihai karar olmayıp, geçici hukuki koruma sağladığından, hâkimin, mülki amirin ya da kolluk amirinin belirlediği sürelerde geçerli olan zorlayıcı ve bağlayıcı kararlardır⁶³⁴.

3.2.2. Mağdurun Başvurabileceği Merciler ile ŞÖNİM ve Konukevleri

Şiddete uğrayan, şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları 6284 sayılı Kanun'da belirtilen koruma ve önleme tedbirlerinden faydalanabilmek için öncelikle ilgili mercilere başvuru yapmalı ve tedbir uygulanmasını istemelidir.

⁶³⁰ Tuna, 54.

⁶³¹ Tuna, 54.

⁶³² Günay, 650; Tuna, 54.

⁶³³ Günay, 651.

⁶³⁴ Günay, 651.

6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişilerin korumadan faydalanmak için en kolay müracaat edebilecekleri merci ulaşma imkânı kolaylığı nedeniyle polis merkezleri ve karakollar olup, mağdurlar telefonla ya da bu merkezlere giderek kanun kapsamında korumadan faydalanmak istediğini belirtmelidir⁶³⁵. Polis ve Jandarma böyle bir başvuru alındıktan sonra kanun gereği derhal durumun gerektirdiği işlemleri yapmalı ve tedbirleri uygulamalıdır.

Başvuru yapabilecekleri diğer bir mercii Aile Mahkemesi Hâkimliğidir. Şiddet mağdurları şiddetin niteliği ve tarafların özelliklerine göre mülki amir ya da kolluk amiri tarafından verilemeyecek tedbirler için Aile Mahkemesi Hâkimliğine başvuru yaparak, gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığında derhal, diğer hallerde ise yapılacak yargılama neticesinde koruyucu ve önleyici tedbirlerden faydalanabilir⁶³⁶. Aile Mahkemesinin olmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesine başvuru yapılmalıdır.

Korunma talep edecek kişi illerde vali, ilçelerde ise kaymakamlığa da başvurabilir. Yine genel şikâyet mercii olan Cumhuriyet başsavcılıklarına müracaatta bulunularak da tedbir kararı talep edilebilir⁶³⁷.

Ailenin korunması ve kadına şiddetin önlenmesi konusunda faaliyet gösteren Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri de tedbir uygulanmasını isteyen kişilerce başvurulabilecek mercilerden biridir⁶³⁸.

Daha öncede belirttiğimiz gibi İstanbul Sözleşmesi'nde taraf devletler şiddet olayının en kısa yoldan bildirilmesi için 7/24 esasıyla çalışan telefon destek hatlarının kurulmasıyla yükümlü tutulmuş, bu kapsamda ülkemizde 11 Eylül 2012 tarihinde ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli, Sosyal Hizmet Danışma Hattı kurulmuştur⁶³⁹. Ücretsiz olarak ve Türkçe, Kürtçe ve Arapça dilleri ile destek hizmeti veren ALO 183 hattına şiddet eylemleri ile ilgili ihbar yapılabilmekte ve mağdurlara verilen hizmetlere ilişkin bilgi alınabilmektedir⁶⁴⁰.

⁶³⁵ Kandemir, 73.

⁶³⁶ Kandemir, 74.

⁶³⁷ Kandemir, 74.

⁶³⁸ Kandemir, 75.

⁶³⁹ Düğmeci, Gürsel, 852-853.

⁶⁴⁰ Düğmeci ve Gürsel, 853.

Adli yardım kurumları olan Barolar, konukevi ve destek hizmeti sağlayan kadın STK'ları ve bazı belediyeler de şiddet mağdurlarının başvurabilecekleri merciler arasındadır⁶⁴¹.

Teknolojide yaşanan gelişmeler neticesinde kadın ve çocukların maruz kaldığı şiddetin önlenmesi adına Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan acil müdahale uygulaması olan Kadın Destek Uygulaması (KADES), akıllı telefonlar vasıtasıyla hızlı bir şekilde şiddet ihbarında bulunulmasını sağlamaktadır⁶⁴². Mağdurun ihbarı ile konumu anında Kadın Acil Destek İhbar Sistemine ulaştırılmakta, böylelikle olay yerine en yakın ekibin intikali sağlanmaktadır. Bu yöntem en hızlı ve ilk akla gelecek şiddet ihbarı yöntemlerinden biridir⁶⁴³.

Kanun kapsamından tanınan haklardan faydalanmak adına en önemli kuruluşlardan biri ŞÖNİM'dir. Şiddet mağdurları ile varsa beraberindeki çocukların barınması ve korunması konusunda ŞÖNİM büyük öneme sahiptir. ŞÖNİM, Yönetmeliğin 3/1-o maddesinde tanımlanmış olup, şiddetin önlenerek, koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin şekilde uygulanmasının sağlanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, yönlendirme ve izleme hizmetleri ile rehberlik veren, tercihen kadın personel olmak üzere yeterince personele sahip, 7/24 saat esasıyla çalışan merkezlerdir.

İstanbul Sözleşmesi'nin 10. maddesinde şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleyle yönelik politika ve tedbirlerin koordinasyonunun sağlanması gerektiği belirtilmiş olup, ülkemizde de bu koordinasyon ŞÖNİM tarafından gerçekleştirilmektedir⁶⁴⁴. ŞÖNİM tarafından şiddet uygulayan ve şiddet mağduru kişiler izlenmekte olup, ŞÖNİM, şiddetin önlenmesi ve sona erdirilmesi için verilen tedbirlerin doğru ve eksiksiz olarak uygulanmasını ve tedbirler sonucu istenilen neticeye ulaşılmasını sağlamaya çalışmaktadır⁶⁴⁵. Yine personelleri vasıtasıyla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla iletişim kurarak korunan kişilerin mağduriyetini gidermeye çalışmaktadır⁶⁴⁶.

⁶⁴¹ Kandemir, 79.

⁶⁴² Kadın Destek Uygulaması (KADES), (t.y.), <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>.

⁶⁴³ Kandemir, 79.

⁶⁴⁴ Dügmeçi ve Gürsel, 850-851.

⁶⁴⁵ Kandemir, 75.

⁶⁴⁶ Dügmeçi ve Gürsel, 851.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmeliğin (ŞÖNMY)⁶⁴⁷ “*sunulan hizmetler*” başlıklı 7. maddesinde⁶⁴⁸ mağdurlara yönelik hukuki, psikolojik ve maddi destek hizmeti verileceği, eğitim ve mesleki alanda destek hizmeti verileceği, sağlık ve ekonomik alanda destek hizmeti verileceği belirtilmiştir⁶⁴⁹. Bu destek hizmetler sayesinde kadınlar şiddet nedeniyle yaşadıkları travmayı daha kolay atlatmakta, kendi ayakları üzerinde durmaları kolaylaşmaktadır⁶⁵⁰.

Kanunda belirtilen barınma tedbirinin tek başına yeterli olmaması nedeniyle 2013 yılında “*Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik (KKAİHY)*⁶⁵¹” yürürlüğe girmiştir⁶⁵². Uygulama Yönetmeliği’nin 3/1-i maddesinde konukevi⁶⁵³ tanımlanmıştır. Konukevlerinin amaçlarına ulaşabilmeleri adına belirli ilkeler doğrultusunda kurulması ve işletilmesi gerekmekte olup, bu ilkeler kısaca şu şekildedir⁶⁵⁴: Konukevlerinin adresi ve diğer iletişim bilgileri güvenlik açısından gizli tutulmalı ve burada kalan kadınlarla çocukların şiddetten uzak bir şekilde yaşaması ve

⁶⁴⁷ Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, (2016), Resmi Gazete, 29656, 17/03/2016.

⁶⁴⁸ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Sunulan hizmetler* MADDE 7 – (1) İş ve işlemler, İl Müdürlüğüne bağlı olarak konukevleri ile koordinasyon hâlinde yürütülür. (2) Sunulan hizmetler şunlardır: a) Koordinasyon hizmeti: Başvuruların ve tedbir kararlarının alınması, görev alanındaki tüm bilgilerin sisteme işlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kurumlar arası iş birliğinin sağlanması, b) Psiko-sosyal destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile görüşme yapılması, raporların hazırlanması, uygun görülen hizmetlerin sunumu ile sorunun çözümüne ilişkin rehberlik hizmetlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordineli bir biçimde yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi, c) Hukuki destek hizmeti: Şiddet mağduruna ve beraberindeki çocuklarına Kanun kapsamında gerekli hukuki desteğin sağlanması veya baroların ilgili birimlerine yönlendirme yapılması ile müdahil olunan davaların takibi, ç) Eğitim ve mesleki destek hizmeti: Şiddet mağduruna rehberlik yapılması ve ilgili kuruma yönlendirilmesi, d) Sağlık destek hizmeti: Basit sağlık müdahalesine ihtiyaç duyan şiddet mağdurları ve beraberindeki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ile gerekli destek ve yönlendirmenin yapılması, e) Ekonomik destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuğun ekonomik olarak güçlendirilmesi için ilgili mevzuat kapsamında maddi yardım ödemelerinin yapılması ve takibi ile istihdam edilmesi konusunda desteklenmesi ve beraberindeki çocuklarına kreş hizmeti sunulması, f) Müdahale ve yönlendirme hizmeti: Çağrı hatlarına gelen ve ŞÖNİM’e iletilen başvuruların alınması, ihtiyaç ve talep doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilerek yönlendirme yapılması, g) Önleyici hizmet: Şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması. (3) Hizmete ilişkin tüm idari, mali ve teknik iş ve işlemler yürütülür.

⁶⁴⁹ Kandemir, 76.

⁶⁵⁰ Düğmeci, Gürsel, 851.

⁶⁵¹ Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, (2013), Resmi Gazete, 28519, 05/01/2013.

⁶⁵² Bölükbaşı, 123.

⁶⁵³ Konukevi Yönetmeliğin 3/1-i maddesinde tanımlanmış olup, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara veya şiddete uğrayanların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve konukevi, sığınmaevi, kadın sığınacağı, kadinevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşu şeklinde ifade edilmektedir.

⁶⁵⁴ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 57-59.

güvenliği sağlanmalı, bu kişilere ayırım yapılmaksızın, özellikle kadın personel tarafından, 7/24 esası ile kaliteli ve ücretsiz hizmet verilmeli, mümkün olduğunca kadın ile çocukları birbirlerinden ayrılmamalıdır. Konukevinde kalan kadınlar hayatları ile ilgili konularda personelin etkisinde kalmadan özgürce karar verebilmeli ve kadınların günlük yaşama aktif katılımları sağlanmalıdır.

KKAIHY'nin 13. maddesinde konukevi hizmetinden yararlanabilecek kişiler belirtilmiş olup, kadın konukevlerinde şiddete uğraya ya da uğrama tehlikesi bulunan tüm kadınlar ve beraberindeki çocuklar geçici süreyle konaklayabilmektedir. Ancak çocukların konukevinde kalabilmesi için bazı şartlar gerekmektedir: Şayet çocuk onsekiz yaşından küçükse ve şiddet mağduru ise çocuk gelişimci ile sosyal çalışmacının uygun görmesiyle il müdürlüklerince belirlenecek sosyal hizmetler kuruluşuna yerleştirilir ve bu işlem Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir. Onsekiz yaşından küçük kız çocuklarının anneleri ile birlikte konukevinden faydalanmasında herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Onsekiz yaşından büyük erkek çocukları olanlar ve engelli çocuğu olanlar hakkında ise farklı bir düzenleme yer almaktadır. Şayet bu kişilerin can güvenliği riski yoksa gerekli koşulları taşıyorsa barınmaları için kirası ve ıaşesi karşılanarak bağımsız bir ev kiralanabilir. Bu evler konukevine yakın bir bölgeden kiralanmaya çalışılmakta, mobilyalı olmasına ve her bir kişi için en az yirmi metrekare yaşam alanı içermesine özen gösterilmektedir⁶⁵⁵.

Aynı maddenin devamında bazı kadınların konukevinde kalabilmeleri için farklı usul düzenlenmiştir. Buna göre en fazla iki hafta kalınabilen ilk kabul biriminde psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyduğu gözlenen kadınlar için psikiyatri uzmanından konukevi gibi “*toplı yaşılan yerde kalabileceğine*” yönelik rapor alınması gerekmektedir. Ancak bu rapor alındıktan sonra konukevlerine kabulleri yapılabilir. Bulaşıcı hastalığı olan ya da sürekli tedavi edilmesi gereken bir hastalığı olan kadınlar ile alkol veya madde bağımlılığı olan kadınların konukevinde kalabilmesi için tedaviyi kabul etmeleri gerekmektedir. Altmış yaşından büyük ve şiddet görmüş kadınlar, öz bakımını yapamayan kadınlar ile zihinsel engelli ya da akıl/ruh sağlığı bozuk olan kadınlar konukevlerinde barındırılmaz. Bu kişiler kendilerine uygun yerlere yerleştirilir. Bedensel ya da zihinsel engelliler için ilgili kamu kuruluşlarıyla STK'lerden yardım

⁶⁵⁵ Bölükbaşı, 124.

alınır. Rehabilitasyon ile güçlendirme sürecinde farklı hizmetlere ihtiyaç duyan kadınlar, bu hizmetler konusunda uzmanlaşmış personelin bulunduğu konukevlerine yerleştirilir.

KKAIHY m. 11/3’de kadınların konukevine doğrudan başvuramayacağı, yapılan kişisel başvuruların ise ŞÖNİM’e yönlendirileceği belirtilmektedir. Ayrıca m. 12/1’de kadınların, mülki amir, hâkim ya da gecikmesinde sakınca bulunan hal varsa kolluk amirinin kararı ile ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine ya da konukevine kabul edileceği belirtilmiştir.

Konukevlerinde güvenlik, tıbbi, hukuki, psikolojik destek, danışmanlık, geçici maddi yardım, iş bulma ve kreş yardımı vd. hizmetler sunulmakta, korunan kadına destek olunmaya çalışılmaktadır. Sığınma evleri, özellikle ekonomik güçsüzlükleri nedeni ile çaresiz durumda olan şiddet mağduru kadınlara yeni bir hayat kurmaları konusunda önemli bir fırsat tanımaktadır⁶⁵⁶. Böylelikle konukevleri ya da sığınma evlerinden ayrılan kadınların kendi ayakları üzerinde durma imkânı sağlanmakta olup, aksi takdirde bu kişiler yeniden konukevlerine dönmek zorunda kalmaktadır⁶⁵⁷. Uygulamada konukevleri, sığınma evleri vd. benzer yerlerde yaşanan altyapı ve kapasite gibi sorunlar ile çalışanların bu konuda yeterince bilinçli ya da eğitilmiş olmayışı ve buralarda barınmak zorunda kalan mağdurlara yönelik yaklaşımı konularında sorunlar bulunmaktadır⁶⁵⁸. Uygulamada yaşanan bu gibi sorunlar geri dönüşü olmayan neticeler doğurabileceğinden gerekli tedbirlerin alınması ve problemlerin çözülmesi şarttır.

Konukevleri geçici süre barınmak için tahsis edilmiş evler olup, ailenin korunarak şiddetin ortadan kaldırılması noktasında incelemeler yapıp, gerekli tedbirler alındıktan sonra ailenin bir araya getirilmesi hedeflenmektedir⁶⁵⁹.

3.2.3. Koruyucu Tedbirler

Yönetmeliğin 3/1-k maddesinde tanımlanan koruyucu tedbir, kanun tarafından belirtilen mercilerce şiddet mağdurları hakkında somut olaya göre hükmedilecek

⁶⁵⁶ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, 129.

⁶⁵⁷ Ayşe Aydın, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınmaevi Sonrası Destek Hizmetlerinin Önemi”, *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 2(1), 2018, 136.

⁶⁵⁸ Cansu Kaya Kızıllırmak, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da Öngörülen Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbirler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(3), 1151.

⁶⁵⁹ Kandemir, 78.

tedbirlere ilişkin kararı ifade etmektedir. Şiddet mağdurlarının korunması amacıyla verilen koruyucu tedbirler aciliyet gerektiren durumlarda belirli süre için verilen kararlar olup, bu tedbirlerin verilmiş olması şiddet uygulayan kişinin hukuki ya da cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır⁶⁶⁰.

Koruyucu tedbirlerle şiddet olaylarını kamusal olarak kayıt altına almak, şiddeti durdurmak, şiddete karşıtlığı ifade etmek ve dış faktörlerle şiddet uygulananı koruyarak, korunan kişinin şiddet uygulayan tarafından uygulanabilecek yeni bir şiddet ya da şiddet tehlikesinden uzak kalmasını sağlamak gibi amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır⁶⁶¹. Ancak aile bir araya getirilirken öncelikli amacın şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının korunması olduğu unutulmamalı, geri dönüşü olmayan sonuçlar doğmaması adına somut olayın özelliklerine göre şiddet tehdidinin kalmadığı kesin olarak belirlenmelidir.

Mağdurlara yönelik verilen koruyucu tedbir kararları 2018 yılında 73.272 kişi için toplamda 51.177 iken, bu sayı 2020 yılının ilk altı ayında 60.199 kişi için toplamda 40.966 olmuştur⁶⁶². 2020 yılının ilk altı ayında 60.199 mağdura yönelik verilen koruyucu tedbir kararlarında, tedbir kararı verilenlerin 52.343 kişisi kadın, 4.830 kişisi erkek ve 3.045 kişisi ise çocuk olup, görüleceği gibi en çok kadınlar için koruyucu tedbir kararı verilmekte ve yıldan yıla giderek artmaktadır⁶⁶³.

3.2.4. Mülki Amir Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları

Mülki amir tarafından kanun kapsamında korunan kişilere yönelik verilebilecek koruyucu tedbirler 6284 sayılı Kanun'un 3. maddesinde⁶⁶⁴ tadadi olarak sayılmış olup,

⁶⁶⁰ Necla Öztürk, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Özellikler" *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2017, 8.

⁶⁶¹ N. Öztürk, 8.

⁶⁶² T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 73.

⁶⁶³ T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, 74.

⁶⁶⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları* MADDE 3 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülki amir tarafından karar verilebilir: a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması. b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması. c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi. ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması. d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen

bu tedbirler dışında mülki amire benzer tedbir kararı verebilme hakkı da tanınmıştır. Bu hak Yönetmeliğin 6. maddesinin 1. fıkrasında açıkça ifade edilmiş, ilgilinin talebi üzerine, delil ya da belge aranmadan, mülki amir tarafından benzer tedbirlere hükmedilebileceği belirtilmiştir.

Yönetmelikte mülki amirin delil ya da belge aranmaksızın takdiri olarak benzer koruyucu tedbir verebilme hakkı olduğu belirtilmişse de mülki amir ancak kanunun amacı doğrultusunda, durumun aciliyetine uygun ve keyfilikten uzak şekilde koruyucu tedbir kararı almalıdır⁶⁶⁵. Herhangi bir delil ve belge aranmaksızın mülki amirce koruyucu tedbir kararı verilmesi bazı durumlarda kötüye kullanıma açık olsa da çoğu olayda şiddeti gösterir delil ve belge elde etme imkânı bulunmadığından, şiddet mağdurlarının özellikle yaşam hakkının sağlanması için derhal müdahale edilerek korunması gerekli olduğundan⁶⁶⁶ bu düzenleme kanaatimizce yerindedir.

Mülki amir tarafından şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarının korunması adına verilebilecek tedbirler kanunda şu şekilde belirtilmektedir: Korunması gereken mağdura ve gerekirse beraberinde çocuklara bulundukları yerde ya da bir başka yerde barınma imkânı sağlanması, psikolojik, hukuki ve sosyal bakımdan ya da mesleki olarak rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, hayati tehlike içerisinde ise mağdurun talebiyle ya da resen geçici koruma altına alınması ile belirli koşulların varlığı halinde kreş imkânı sağlanmasıdır. Mülki amirler somut olaya göre belirtilen bu tedbirlerden birine, birkaçına ya da benzer bir tedbire hükmedebilir⁶⁶⁷. Verebileceği tedbire örnek olarak şiddet uygulayan kişinin madde bağımlısı olması halinde madde bağımlılığı tedavisine karar verebileceği gösterilebilir⁶⁶⁸.

Aynı maddenin 2. fıkrasında⁶⁶⁹ gecikmesinde sakınca bulunan hallerde korunması gereken mağdura ve gerekirse beraberinde çocuklara bulundukları yerde veya bir başka

aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

⁶⁶⁵ Tuna, 55.

⁶⁶⁶ Ercoşkun Şenol, 436.

⁶⁶⁷ Yağcıoğlu, 934.

⁶⁶⁸ Ali Balkan, “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Uygulanabilecek İdari Koruma Tedbirleri”, *Journal of Academic Value Studies*, 3(14), 2017, 185.

⁶⁶⁹ Maddenin tam hali şu şekildedir: (2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın

yerde barınma imkanı sağlanması tedbiri ile hayati tehlike içerisinde ise mağdurun talebiyle ya da resen mülki amir tarafından geçici koruma altına alınması tedbirinin kolluk amirince alınabileceği, böyle bir durumda kolluk amiri tarafından tedbire ilişkin evrakın en geç kararın alındığı günü takip eden ilk iş gününde mülki amirin onayına sunulması gerektiği, sunma işleminden sonra kırksekiz saat içerisinde mülki amirce onaylanmazsa tedbirin kendiliğinden kalkacağı belirtilmiştir. Özellikle aciliyet gerektiren durumlarda şiddet mağdurlarının korunması adına isabetli olan bu düzenlemenin uygulamada da etkin olması için mülki amir ile kolluk amirinin bu konuda iyi eğitim almış olması gerekmektedir⁶⁷⁰. İllerde vali, ilçelerde ise kaymakam tarafından mülki amir sıfatıyla verilen tedbirler ile istisnai hallerde kolluk amiri tarafından verilen tedbirler birer yargı kararı olmayıp, idari koruma tedbiri niteliğindedir⁶⁷¹.

Mülki amir tarafından verilebilecek tedbirlerden özellikle barınma yeri sağlanması ile geçici maddi yardım sağlanması ve koruma altına alma tedbirleri mağdurların şiddet uygulayandan korunması, yeniden şiddete uğramasının engellenmesi açısından hayati öneme sahiptir⁶⁷². Ayrıca koruma tedbiri verebilecek makamlar düşünüldüğünde başvurulabilecek en hızlı tedbir yolunun idari koruma tedbirleri olduğu görülmekte olup, bu yönüyle idari koruma tedbirleri kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet konularında meselenin hassasiyeti ve aciliyeti açısından koruyucu ve etkili olabilecek yollardan biridir⁶⁷³. Ancak buna rağmen uygulamada mülki amirlerin gerekli tedbirleri almaktan çekinerek, şiddet mağdurunun mülki amir tarafından verilecek tedbirleri istemediği, sadece hâkim tarafından verilebilecek ve mülki amir tarafından verilebilme hakkı olmayan tedbirleri talep ettiğine dair şiddet mağduruna matbu bir evrak imzalatıldığı ve bu sayede keyfi olarak tedbir kararı vermedikleri ve sorumluluk almaktan kurtulmaya çalıştığı görülmektedir⁶⁷⁴.

alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülki amirin onayına sunar. Mülki amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

⁶⁷⁰ Ercoşkun Şenol, 435.

⁶⁷¹ Balkan, 184.

⁶⁷² Yağcıoğlu, 934.

⁶⁷³ Balkan, 184.

⁶⁷⁴ Ercoşkun Şenol, 438; benzeri için bkz. Kaya Kızılırmak, 1146.

3.2.4.1. Mağdura ya da Çocuklara Uygun Barınma Yeri Sağlanması

Çoğu zaman şiddet mağdurları şiddet gördükleri yerden başka gidecek yerleri olmaması nedeniyle şiddet görmeye devam etmekte, hatta mecbur kalmaktadır⁶⁷⁵. Özellikle şiddete en çok uğrayan kadınların ailelerinin yanında kolaylıkla bulunma ihtimali ve çoğunlukla karşılaşılan şekilde şiddet faillerinin, mağdurun ailesine yönelik tehditleri nedeniyle mağdurun ailesinin evi güvenli olmayıp, mağdur sayısının artmasına neden olmaktadır⁶⁷⁶.

Sosyal devlet ilkesi ve 6284 sayılı Kanun'un dayanağı olan İstanbul Sözleşmesi gereği şiddet mağdurlarının ve beraberindeki çocukların şiddet ya da şiddet tehlikesinden korunması, şiddetten uzaklaştırılması için barınma yeri sağlanması önemlidir⁶⁷⁷. Mülki amir tarafından haklarında barınma kararı verilen kişiler, Yönetmeliğin 7/1 maddesi⁶⁷⁸ gereği, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait veya Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında bulunan yerlerde barınabilir. Aynı maddede Bakanlığa ait ya da Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında bulunan yerlerin yetersiz kalması halinde mülki amirce ya da acele bir hal varsa kolluk amiri veya Bakanlığın talebiyle, güvenli nakli sağlanıncaya kadar, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis ve yurt gibi yerlerde geçici olarak barınabilecekleri düzenlenmiştir. Bakanlık bünyesinde yer alan barınakların şiddetten korunmak isteyen kişiler için yetersiz kalma ihtimali yüksek olduğundan böyle bir düzenleme yapılması isabetli olmuştur.

Yönetmeliğin 7/2 maddesinde⁶⁷⁹ ise korunan kişi ve varsa beraberindeki çocukların ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı ya da Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, geçici barınmanın sağlandığı yer kolluk

⁶⁷⁵ Bölükbaşı, 121; Tuna, 57.

⁶⁷⁶ Bölükbaşı, 121; Kaya Kızılırmak, 1149.

⁶⁷⁷ Balkan, 186; Bölükbaşı, 121-122.

⁶⁷⁸ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Barınma yerinin sağlanması* MADDE 7 – (1) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde; barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise mülki amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakli sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılır.

⁶⁷⁹ Maddenin tam hali şu şekildedir: (2) Korunan kişi varsa beraberindeki çocukları ile birlikte ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barındırılır. Barınma ve iâşe giderleri, ŞÖNİM tarafından ödenir. Korunan kişinin yerleştirildiği yere ilişkin bilgi ŞÖNİM'e bildirilir. ŞÖNİM kişinin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya konukevi hizmeti verilecek yeri belirler ve korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlar.

güçlerince güvenliği sağlanacak şekilde yurt, sosyal tesis gibi yerlerde geçici olarak barınacakları, barınma ve iâşe giderlerinin ŞÖNİM tarafından karşılanacağı, bu kişilerin geçici olarak kaldıkları yere ilişkin bilgilerin ŞÖNİM'e bildirileceği belirtilmiştir. Geçici barınma sağlandıktan sonra ŞÖNİM korunan kişinin istediğine de uygun şekilde ilk kabul birimi ya da konukevi hizmeti verecek yeri belirler ve şiddet mağduru ile varsa beraberindeki çocuklar buraya yerleştirilir. ŞÖNİM ve konukevine ilişkin kapsamlı bilgiler yukarıda izah edildiğinden burada tekrar edilmeyecektir.

Kanun ve yönetmelikler sayesinde barınma yeri sağlanmasına ilişkin düzenlemelerin oldukça ayrıntılı ve açık kuralları içerdiği görülmektedir⁶⁸⁰. Barınma yeri sağlanmasına ilişkin koruyucu tedbir şiddet mağdurlarının evsiz kalmalarının ve yeniden şiddete uğramalarının önüne geçmektedir⁶⁸¹.

3.2.4.2. Geçici Maddi Yardım Yapılması

Geçici maddi yardım yapılmasına ilişkin tedbir 6284 sayılı Kanun'un 17. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre onaltı yaşından büyük kişiler için her yıl belirlenen net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılmaktadır. Korunan kişinin birden çok olması halinde ise belirlenen günlük tutarın bir buçuk katını geçmeyecek şekilde her kişi için bu tutara ek olarak bu tutarın yüzde yirmisi oranında ödeme yapılacağı belirtilmiştir. Şayet korunan kişilere geçici maddi yardımdan başka barınma yeri de sağlanmışsa, verilecek yardım belirlenen tutarın yüzde elli oranında azı şeklinde olacaktır.

Yapılan geçici maddi yardımlar Bakanlık bütçesinde bu iş için ayrılan ödenekten karşılanmakta olup, şiddet uygulayana tebliğ edilmekte ve tebliğden itibaren bir ay içinde tahsil edilmektedir.

Dünyada kadınların şiddete boyun eğmelerinin nedenleri arasında ilk sıralarda şiddet uygulayana ekonomik yönden bağımlı olması gelmektedir⁶⁸². Yapılan bir çalışmadan şiddete rağmen ekonomik sebeplerle ilişkisini sonlandıramayan kadınların oranının %16 olduğu görülmüştür⁶⁸³. Barınacak yerinin olmaması, evin iâşesi ve

⁶⁸⁰ Tuna, 59.

⁶⁸¹ Gökalp, 120; Günay, 660; Tuna, 60 vd.

⁶⁸² Düğmeci ve Gürsel, 852.

⁶⁸³ Düğmeci ve Gürsel, 852.

çocukların beslenmesi, geçimi gibi konular kadınları şiddet uygulayanla uzlaşmaya itmektedir⁶⁸⁴. Bu durumun önlenmesi ve kadının şiddetten korunması adına mağdur kadın ile çocuklarına maddi yardım yapılması gerekmektedir. Şiddet mağduru korunan kişileri şiddet uygulayana karşı ekonomik olarak bağımlılıktan kurtarmayı sağlayan geçici maddi yardım yapılması tedbirine mülki amir karar vermekte olup, kolluk amirinin böyle bir yetkisi bulunmamaktadır⁶⁸⁵.

Geçici maddi yardımın nasıl yapılacağına ilişkin düzenleme Uygulama Yönetmeliği'nin 8. maddesi kapsamında yer almaktadır. Bu maddeye göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verildikten sonra maddi yardım yapılacak kişinin kimlik numarası ve banka hesap bilgileri ile karar ŞÖNİM'e tebliğ edilir. Her ayın onbeşinde veya otuzunda bordro hazırlanarak, tahakkuk eden maddi yardım ŞÖNİM tarafından korunan kişinin hesabına aktarılmaktadır. Birden çok kişi için geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmişse bu kişilere ödenecek yardımlar tek bir bordroda düzenlenerek aynı banka hesap numarasına yatırılmaktadır. Ödemeler bu şekilde kararın geçerli olduğu süre boyunca banka üzerinden yapılmakta olup, korunan kişiye elden ödeme yapılmamaktadır.

KKAIHY'nin “*harçlık ve yardım*” başlıklı 23. maddesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında haklarında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olanlara verilebilecek harçlık ve yardımdan bahsedilmektedir. Buna göre haklarında 6284 sayılı Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olmakla birlikte, ilk kabul birimi ya da konukevi hizmetinden faydalanan ve geliri bulunmayan kadın ve çocuklar hakkında hazırlanan sosyal inceleme raporuna dayanılarak konukevi müdürünün teklifi ve ŞÖNİM'in onayı ile kanunda belirlenen oranda harçlık ödemesi yapılabilmektedir.

Ödenecek harçlık, kadınların işe yerleştirilmesi halinde maaşlarını alıncaya kadar devam eder ve konukevi tarafından hazırlanan bordroya göre, konukevi müdürlüğüne açılan avanstan her ayın birinci günü peşin olarak ödenir.

Kanunda yer alamasa da Uygulama Yönetmeliği'nde konukevinde kalan kadın ve çocuklar için konukevi tarafından belirlenen şekilde aynı giyim yardımı (KKAIHY m.

⁶⁸⁴ N. Öztürk, 10.

⁶⁸⁵ Gökalp, 120.

23/6) yapılacağı ve konukevinde kalan kadınlara üç ana öğün, çocuklara ise üç ana iki ara öğün olmak üzere beslenme yardımı (KKAİHY m. 21/1) yapılacağı belirtilmiştir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 8/7 maddesinde ve KKAİHY'nin 23/8 maddesinde yapılan ödemelerin gelir vergisi, veraset ve intikal vergisinden muaf olduğu ve ödemeler için düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınamayacağı belirtilmiştir.

Korunan kişilerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan ya da ilgili dernek ve vakıflardan maddi yardım alıyor olması kanun kapsamında geçici maddi yardım almasına engel olmayıp, maddi yardım tedbiri konusunda mülki amir tarafından hakkaniyete ve korunacak kişinin vaziyetine göre karar verilmelidir⁶⁸⁶. Ancak uygulamada mülki amirliklerdeki görevlilerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmaması kadınların yaptığı başvurunun reddedilmesine ve kadınlara kötü muamele edilmesine neden olduğu⁶⁸⁷ ya da kadınların çoğunlukla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yönlendirildiği, vakfın ise böyle bir uygulamalarının bulunmadığını belirterek talebi reddettiği görülmekte olup, mevcut halde kurumlar arası işbirliği ve personelin eğitimi noktasında eksiklikler bulunmaktadır.⁶⁸⁸

Bir görüşe göre para ve sair eşyasını almaksızın canını kurtarmak amacıyla şiddetten kaçan kadınların ilk sığınağı olan karakollarda kadının acil ihtiyaçlarının sağlanması gayesiyle bu amaç için ayrılmış ödeneye ihtiyaç vardır⁶⁸⁹. Böyle bir ödeneğin olmasının kadının şiddetten kaçması ve şiddetin önlenmesine de isabetli olacağı inancındayız.

Devlet tarafından şiddet mağduru kadınların şiddetten korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla kadınlara yönelik istihdamın artırması, çeşitli alanlarda iş imkânı vermesinin de kadının ekonomik bağımsızlığını sağlayarak, şiddet ortamına geri dönmesine engel olacak ve şiddete maruz kaldığı erkek egemenliğinden kurtarılmasına katkı sağlayacaktır⁶⁹⁰.

⁶⁸⁶ Bölükbaşı, 127.

⁶⁸⁷ Yağcıoğlu, 936.

⁶⁸⁸ Kaya Kızılırmak, 1155.

⁶⁸⁹ Kaya Kızılırmak, 1156.

⁶⁹⁰ Dügmeçi ve Gürsel, 852; Kaya Kızılırmak, 1156; Günay, 661 vd.

3.2.4.3. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti

Şiddet sonucu mağdurlar üzerinde fiziksel ve psikolojik birçok olumsuz etki doğmaktadır. Özellikle psikolojik olarak yıpranan şiddet mağdurunda kaygı, anksiyete, depresyon gibi farklı etkiler oluşmakta ve bu kişilerin yaşam kalitesi düşmektedir. Şiddet neticesinde oluşan bu etkilerin ortadan kaldırılması ve şiddet mağdurlarının normal yaşantısına dönebilmesi, hayata uyum sağlayabilmesi adına olumsuz etkilerin rehabilite edilmesi gerekmektedir⁶⁹¹. Rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi bu olumsuz etkilerin sonlandırılması ve şiddet mağdurunun eksi sağlığına kavuşma amacıyla verilen önemli ve faydalı bir tedbir kararıdır. 6284 sayılı Kanun'un 3/1-c maddesinde kanun kapsamında korunan kişiler için mülki amir tarafından mesleki ve hukuki açı ile sosyal ve psikolojik açıdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilebileceği düzenlenmiştir. Görüleceği gibi yalnızca mülki amir tarafından verilebilecek bir tedbir olup, kolluk amirinin rehberlik ve danışmanlık tedbirine hükmetmesi mümkün değildir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinde ŞÖNİM tarafından koordine edilecek şekilde, korunan kişilerin psikolojik, sosyal ve ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, bu kişiler için meslek edinmeye yönelik faaliyetlerde dahil olmak üzere iş bulma konusunda ve hayatı ile ilgili konularda yorum, seçim ya da plan yapmasını sağlayacak bilgi ve becerilerin kazandırılması ile ihtiyacı olan psikolojik desteğin sağlanması konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar işbirliği içerisinde destek sağlanacağı düzenlenmiştir. Yine ihtiyaç duyulması halinde şiddet ya da şiddet tehlikesi nedeniyle açılan idari, hukuki veya cezai dava ile çekişmesiz yargı işlerine müdahil olunabilmesi adına şiddet mağdurlarına hukuki destek sağlanacağı da belirtilmektedir. Şiddet mağdurları bu destek hizmetiyle ulusal ve uluslararası alanda başvurabilecekleri şikâyet mekanizmalarını ve başvuru usulünü öğrenmektedir⁶⁹².

Tüm bu hukuki, psikolojik, mesleki ve kişisel gelişime katkı sağlayıcı hizmetlerin verilmesindeki temel amaç şiddet mağdurunun gelecek yaşantısında kararlarını kendi verebilen, sağlıklı düşünüp hareket edebilen ve ekonomik, psikolojik, sosyal açıdan kendine yetebilen kişiler olmalarının sağlanmasıdır. Bu sayede kanun kapsamında

⁶⁹¹ Gökalp, 122; Balkan, 187.

⁶⁹² Dügmeçi ve Gürsel, 851.

korunan kişilerin hayatını idame ettirecek yeterliliğe sahip olarak yeniden topluma kazandırılmaları mümkün hale gelmektedir⁶⁹³.

Kanun kapsamında verilen rehberlik ve danışmanlık hizmeti özellikle ŞÖNİM bünyesinde çalışan psikologlar, sosyologlar, rehber öğretmenler ve sosyal çalışmacılar tarafından verilmekte olup, şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların sorun ve ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaç duydukları psikolojik destek ile rehberliğin sağlanması, korunan kişiler hakkında çeşitli analizlerle rapor tutulmasıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlar arası işbirliğinin sağlanması bu meslek gruplarındaki kişilerce gerçekleştirilmektedir⁶⁹⁴.

3.2.4.4. Geçici Koruma Altına Alma

Devlet tarafından korunması gereken en önemli hak yaşam hakkıdır. Bu kapsamda mülki amirce verilebilecek en önemli tedbir de hayati tehlikesi var olan şiddet mağdurlarının vücut bütünlüğünün korunması ve yaşam hakkının sağlanması kapsamında geçici koruma altına alınmasıdır⁶⁹⁵. 6284 sayılı Kanun'un 3/1-ç maddesinde kanun kapsamında korunan kişilere yönelik bir hayati tehlikenin varlığı halinde, bu kişilerin istemi ile veya resen geçici koruma altına alınacakları belirtilmektedir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 10. maddesinde de geçici koruma altına alma tedbiri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre mülki amir (gecikmesinde sakınca varsa kolluk amiri) olayın özelliği ile ihbar ve şikâyeti dikkate alarak ilgilinin talebiyle ya da resen hayati tehlikesi bulunanı geçici koruma altına alabilir. Aynı maddenin 2. fıkrasında geçici koruma kararının nasıl uygulanacağı belirtilmiştir. Tedbir, hakkında böyle bir karar verilen kişilerin bulundukları yer, yerleşim yerleri veya tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevlilerince yerine getirilir. Acil durumlarda gecikmeksizin, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden olmak üzere korunan kişi tarafından kolluğa gideceği yere ilişkin bilgi verilmelidir. Kolluk ilgilinin bilgi vermesi üzerine gideceği yerdeki kolluğa durumu derhal bildirerek haberdar eder ve tedbirin uygulaması bu şekilde kurumlar arası işbirliği içerisinde gerçekleştirilir.

⁶⁹³ N. Öztürk, 11.

⁶⁹⁴ Balkan, 188.

⁶⁹⁵ Bölükbaşı, 128.

Şiddet mağdur ve şiddet uygulayanın durumu değerlendirilerek, şiddet mağduruna yönelik riskler ve tehditler göz önüne alınıp, kişinin ne şekilde korunacağı belirlenmeli ve mülki amir (hâkim ve gecikmesinde sakınca bulunması halinde kolluk amiri) tarafından “*Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik*”⁶⁹⁶ kapsamında mağdurun hayatının korunması için gerekli fiziki tedbirler alınmalıdır (Uygulama Yönetmeliği m. 10/3).

Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik m. 14’de fiziki koruma tedbirleri açıklanmıştır. Buna göre 6284 sayılı Kanun kapsamında geçici koruma altına alınarak korunan kişiler için verilebilecek fiziki koruma tedbiri gerekli görülmesi halinde yirmidört saat esaslı ile kesintisiz şekilde bütün tehlikelerden korunması amacıyla kolluk ya da koruma birimi tarafından her türlü teknik cihaz ve donanımla yerine getirilen tedbirlerdir. Aynı maddenin 3. fıkrasında fiziki korumanın konutta koruma, işyerinde koruma, yakın koruma, motorize veya yaya devriye ile koruma ya da çağrı üzerine koruma usullerinden biri veya birkaçıyla yerine getirilebileceği belirtilmiştir.

Alınan tedbirler, acil durumlarda arayacağı telefon numaraları geçici korumanın kapsamı, kolluğa vermesi gereken bilgi ve kolluğun sorumluluğu gibi konular korunan kişiye açıklanarak tutanağa geçilir ve tebliğ edilir (Uygulama Yönetmeliği m. 10/4).

Belirtmek gerekir ki korunan kişinin hayati tehlike altında bulunup bulunmadığının tespiti için kanun kapsamında herhangi bir kriter konulmamış olup, bu durum tamamen mülki amir veya kanunda bu konuda karar vermeye yetkili kişilerce ilgilinin beyanı ve somut olayın özelliklerine göre takdir edilecektir⁶⁹⁷. Kaya Kızılırmak’a göre 6284 sayılı Kanun’da, kanunun dayanağı İstanbul Sözleşmesi’nin hayati risk oluşturan durumların tespitine ilişkin kriterleri ve kişinin güvenliğinin sağlanmasına konusuna ilişkin düzenlemesi ile aynı derecede açık ve belirli olmayıp, bu belirsizlik yetkili mercilerin hayati tehlike değerlendirmesi konusunda keyfi davranışlar sergilemesine neden olabilir⁶⁹⁸. Bu nedenle hayati tehlike riskinin tespitinde katı olunmaması, kadının

⁶⁹⁶ Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, (2008), Resmi Gazete, 27051, 11/11/2008.

⁶⁹⁷ Balkan, 188.

⁶⁹⁸ Kaya Kızılırmak, 1160.

beyanının esas alınması gerektiği ifade edilmektedir⁶⁹⁹. Bizce de yaşam hakkının korunması noktasında hayati risk analizi yapılırken katı kriterler aranmaması, ölüm tehdidi vb. durumların yeterli kabul edilmesi, aksini gösterecek durumlar yoksa kadının beyanının esas alınması gerekmektedir. Aksi halde kadınlar korunamayacak, sokak ortasında, çocuklarının gözü önünde yaşanan kadın cinayetlerinin sonu gelmeyecektir.

Geçici koruma kararı verilmesini gerektirecek durumun hayati önem arz etmesi nedeni ile tedbir kararı verecek merciin aynı derece etkili ve hızlı bir şekilde tedbire hükmetmesi ve tedbirinde bu minvalde uygulaması gerekmektedir⁷⁰⁰. Ancak konu bu kadar önemli olsa da özellikle kolluk personelinin yetersizliği ya da tecrübesizliği gibi konular nedeniyle uygulamada aksaklıklar yaşandığı görülmektedir⁷⁰¹.

3.2.4.5. Kreş İmkânı Sağlanması

Şiddet mağdurlarının şiddet sonrasında yeniden hayata bağlanması, kendi ayakları üzerinde durarak ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi adına, çalışma saatlerinde çocukları için kreş imkânı sağlanmaktadır. Bu tedbir 6284 sayılı Kanun'un m. 3/1-d bendinde düzenlenmiştir. Buna göre, gerek duyulması halinde korunan kişinin çalışma yaşamına katılımının desteklenmesi amacıyla dört ay, bu kişinin çalışıyor olması halinde ise iki ay süre ile bedeli onaltı yaşından büyükler için belirlenen net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinden karşılanarak kreş imkânı sağlanmaktadır.

Uygulama Yönetmeliği'nin 11/2 maddesinde korunan kişinin çocuğunu kamu ya da özel kreşe kaydettirdikten sonra kayda ilişkin belge ile aylık kreş bedelini gösteren belgeyi Aile ve Sosyal Politikalar İl/İlçe Müdürlüğüne ibraz edeceği, Müdürlüğünde gerekli işlemleri yerine getirerek bedel ödemesi yapacağı belirtilmiştir. Kreş imkânı sağlayan bu tedbirin korunan kişi tarafından suiistimal edilmesi halinde, kreş için ödenen miktar korunan kişiden tahsil edilmektedir⁷⁰².

Kreş imkânı sağlayan tedbir her korunan kişiye uygulanmamakta, gerekli görülmesi halinde uygulanmaktadır. Bu kapsamda “*gerekli görülmesi*” ibaresi şiddet mağdurunun

⁶⁹⁹ Kaya Kızılırmak, 1160.

⁷⁰⁰ Balkan, 188.

⁷⁰¹ Balkan, 188.

⁷⁰² Kaya Kızılırmak, 124.

çalışmak istemesi, maddi ihtiyacının olması şeklinde yorumlanabilir⁷⁰³. Şiddet mağdurlarının yeniden topluma kazandırılması ve ayakları üzerinde durmasının sağlanması açısından çocukları için kreş imkânı verilmesi ve bunun mali alt yapısının oluşturulması önemli ve kanımızca yerinde bir gelişmedir⁷⁰⁴. Ancak özellikle mevcut durumda pandemi sonrası yaşanan süreçte iş bulma süresinin daha uzun olması ve iş bulduktan sonra da barınma, giyim vb. ihtiyaçlar için ekonomik nedenlerle yaşanacak maddi zorluklar nedeniyle kreş ihtiyacının artması sonucunu doğuracak olup, belirlenen dört ya da iki aylık süre bu düzenlemeyle sağlanması istenen amaç açısından tek başına yetersizdir⁷⁰⁵. Bu nedenle konukevi, sığınma evi gibi kadın ve çocukların birlikte barındığı yerlerde ya da çocuklar için özel olarak açılacak benzeri yerlerde çocukların bakımının sağlanacak ortamların daha da artırılması ve ihtiyaca cevap verebilecek düzeye getirilmesi isabetli olacaktır⁷⁰⁶. Ayrıca bu imkânın yalnızca kreş hizmetinden faydalananlar için değil, özellikle kreşe fazlaca kabul edilmeyen iki yaş altı çocukları olan kişilerinde iş hayatına aktif katılımının sağlanması amacıyla evde bakıcılar aracılığıyla çocuklarına baktıranlarında faydalandırılması, makul ve ortalama olarak belirlenen bakıcı ücretinin de kanunda belirlenen tedbir kapsama alınarak ödenmesi gereklidir⁷⁰⁷.

Ülkemizde kreş imkânı sağlanmasına yönelik düzenlemenin mağdurların ihtiyacını karşılama noktasında yetersiz olduğu GREVIO tarafından hazırlanan raporda da belirtilmiş olup, rapora göre 2016 yılında bu imkândan yalnızca 6 mağdur faydalanmıştır⁷⁰⁸. Raporda, Türkiye’ye kreş imkânının artırılması ve mağdurların bu imkândan faydalanmasına teşvik edilmesi noktasında “*ısrarlı tavsiyede*” bulunulmuştur⁷⁰⁹.

3.2.5. Hâkim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları

6284 sayılı Kanun kapsamında mülki amir dışında hâkime de tedbir kararı alabilme yetkisi tanınmıştır. Ancak hâkim, mülki amirden farklı olarak koruyucu tedbirlerin yanı

⁷⁰³ Günay, 662.

⁷⁰⁴ Günay, 662; Tuna, 66.

⁷⁰⁵ Benzer şekilde bkz. Kaya Kızılırmak, 1161.

⁷⁰⁶ Benzer şekilde bkz. N. Öztürk, 11.

⁷⁰⁷ Benzer şekilde bkz. Kaya Kızılırmak, 1164.

⁷⁰⁸ Kaya Kızılırmak, 1164.

⁷⁰⁹ Kaya Kızılırmak, 1165.

sıra önleyici tedbirlerde alabilmektedir⁷¹⁰. Hâkim tarafından verilebilecek koruyucu ve önleyici tedbirlerin mülki amirler tarafından verilmesi mümkün olmayıp, mülki amirden bu kararların verilmesi istenemez⁷¹¹. Hâkim ise somut olayda ihtiyaç duyulduğu düşünülen ve mülki amir tarafından verilebilecek tedbirlere hükmedebilecektir⁷¹². Ancak belirtmek gerekir ki, koruyucu tedbir alma konusunda hem mülki amirin hem de hâkimin yetkili ve görevli olması uygulamada bazı karışıklıklara neden olabilir⁷¹³. Nitekim ilgililerin hâkim ya da mülki amirden tedbir kararı verilmesi talebinde hâkim ya da mülki amirce diğer yetkili ve görevli mercie başvurulması gerektiği belirtilebilir veya aynı konuda iki farklı merci tarafından tedbir kararı uygulanabilir, hatta olayın kamuoyuna yansıma ihtimaline karşı maruz kalabilecekleri “*görevi ihmal*” suçlamalarından kaçınmak için yapılan her müracaata gerekli olup olmadığı değerlendirilmeksizin tedbir kararına hükmedilebilir⁷¹⁴.

6284 sayılı Kanun’un 4. maddesinde şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi altın olan kişilerin korunması ve güvenliklerinin sağlanması için hâkim tarafından verilebilecek koruma tedbirleri belirtilmiş olup, bu tedbirler tahdidi olarak sayılmamış, tadadi verilmiştir⁷¹⁵. Maddeye göre hâkim bu tedbirlerden birine, birkaçına ya da somut olaya göre uygun göreceği benzer tedbirlere hükmedebilmektedir. Görüldüğü üzere burada da mülki amire tanınan yetkiye benzer bir yetki tanınmış ve hâkime olayın özelliklerine uygun düşecek benzer bir tedbir kararı verme imkânı getirilmiştir. Maddede tadadi olarak sayılan tedbirler korunan kişilerin evli olması halinde müşterek yerleşim yeri dışında ayrı bir yerleşim yeri belirleyebilmesi, ilgili şartları taşınması halinde korunan kişinin talebiyle tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması, işyerinin değiştirilmesi, korunan kişinin hayati tehlike altında olması halinde son çare olarak kişinin aydınlatılmış rızasıyla ilgili kanun hükmünce kimlik bilgileri veya diğer bilgilerinin değiştirilmesi şeklinde sayılmıştır. Ancak denildiği gibi hâkim bu tedbirler dışında uygun göreceği benzer tedbire de hükmedebilir. Örneğin velayet hakkına sahip

⁷¹⁰ Bölükbaşı, 134.

⁷¹¹ Uğur, 350.

⁷¹² Bölükbaşı, 134.

⁷¹³ Ülgen Aslan Düzgün, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Amacıyla Hakim ve Kolluk Amiri Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları* [Elektronik Sürüm], Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2018, 27.

⁷¹⁴ Aslan Düzgün, 27.

⁷¹⁵ Yağcıoğlu, 932; Ercoşkun Şenol, 438; Günay, 656 vd.

olmayan eşin, veli olan eşten ortak çocuğu kaçırması⁷¹⁶ gibi bir durumun varlığında ortaya çıkan şiddetin sona erdirilmesi adına hâkim tarafından müşterek çocuğun veliye teslimine yönelik tedbire hükmedilebilir⁷¹⁷. Burada hâkim tarafından dikkat edilmesi gereken nokta şiddet mağdurunun korunması olmalı, özellikle fiziksel şiddet gibi mağdurun hayatını, beden bütünlüğünü tehlikeye sokan durumların varlığı halinde şiddet uygulayan ile şiddet mağdurunun barışması ya da aile birliğinin sağlanması adına adımlar atılmamalıdır⁷¹⁸.

Kanunda sayılan bu koruyucu tedbir kararları ilgili kişinin yanı sıra, ilgili kişinin talebi ya da onayıyla Bakanlık, kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısının başvurusu ile hâkimden talep edilebilmekte veya resen hâkim tarafından koruyucu tedbir kararına hükmedilebilmektedir⁷¹⁹.

3.2.5.1. İşyerinin Değiştirilmesi

Uygulama Yönetmeliği'nin 13. maddesinde ilgili kişinin talebi ile veya onayı üzerine, tabi olduğu mevzuat hükümleri kapsamında, hâkim tarafından, çalıştığı işyerinin yaşadığı il içinde veya il dışında değiştirilmesine karar verilebilir. İşyeri değiştirilmesine ilişkin verilen karar ve tedbirin kaldırılmasına ilişkin verilen karar ilgilinin işyerine tebliğ edilmekte olup, yetkili kurum veya kişilerce işyeri değişikliği kararı yerine getirilir.

⁷¹⁶ Onur Can Saatçioğlu, “Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçheleri Hakkında Sözleşme m.13/1-b Hükümü Kapsamında Ev İçi Şiddet Olgusu: Eleştirel Bir Değerlendirme” [Elektronik Sürüm], *Public and Private International Law Bulletin*, 41(1), 2021: Türkiye tarafından 21/01/1998 tarihinde imzalanarak 01/08/2000 tarihinde yürürlüğe giren “*Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme*” ebeveynlerden birinin diğer ebeveynin velayet hakkını ihlal edecek şekilde 16 yaşını tamamlamamış çocuğu bir ülkeden başka bir ülkeye götürmesi ve böylelikle çocuğun alıkonması durumunda çocuğun üstün yararı gözetilerek mutad meskeninin bulunduğu ülkeye geri gönderilmesini ve şahsi ilişkisinin tesisini amaçlamaktadır. Ancak çocuğun üstün yararı gözetildiğinden sözleşmede bazı durumlarda çocuğun üstün yararının iade edilmemesi olduğuna ilişkin istisnai hükümlere yer verilmiştir. Bu istisnai hallerin biri de iade edilmesi halinde çocuğun fiziki veya psikolojik tehlike altına gireceği ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşeceği konusunda ciddi bir riskin bulunması halidir. Ev içi şiddetin “ciddi risk” istisnası kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sözleşme kapsamında açıkça belirtilmemiş olup, bu konuda farklı görüşler mevcuttur. Ancak sözleşmenin hazırlık aşamasında “müsamaha edilemeyecek durum” ibresi ev içi şiddet olayları düşünülerek sözleşmeye dahil edilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken ebeveynlere gelecek zarar değil, ebeveynleri tarafından çocuğun maruz kalma ihtimali bulunan zarardır. Bu zarar yalnızca fiziksel olarak düşünülmemeli ve ebeveynlerin birbirlerine yönelik saldırılarına şahit olacak çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkileri de değerlendirilmelidir. Mevcut haliyle aile içi şiddetin ciddi risk istisnası kapsamında olup olmadığı sözleşmede açıkça belirtilmemiş olduğundan, çocuğun üstün menfaati doğrultusunda sözleşmenin amacına uygun olarak çocuğun zarar görme ihtimalinin varlığında iade edilmemesi mümkündür.

⁷¹⁷ Ercoşkun Şenol, 439.

⁷¹⁸ Ercoşkun Şenol, 439.

⁷¹⁹ N. Öztürk, 12.

Tedbirin uygulanması açısından mağdurun kadın veya erkek olmasının bir önemi olmadığı gibi işçi, memur veya serbest meslek sahibi olmasının da bir önemi yoktur⁷²⁰. Korunan kişinin memur, işçi ya da serbest meslek sahibi olması halinde her biri için uygun mevzuat hükümlerince yerine getirilmelidir⁷²¹.

Bu tedbir kararı şiddet mağdurunun yeniden şiddete uğramasının önlenmesi ya da şiddet tehlikesinin bertaraf edilmesi adına verilmektedir⁷²². Örneğin şiddet mağduru ile şiddet uygulayanın aynı yerde çalışması halinde şiddetin önlenmesi ya da tekrarının engellenmesi için bu tedbire hükmedilebilir⁷²³. Bunun dışında aile içinde yaşanan şiddetin kişilerin iş yaşamını da etkilediği gerçekliği karşısında, şiddet uygulayanın şiddet mağdurunun işyerine gelip olay çıkarması, telefonla, e-maile ya da sair yollarla rahatsız etmesi, işin yapılmasını engellemesi gibi mağdur ile işyerinde çalışan diğer kişilerin çalışma düzenini bozduğu hallerde de mağdurun iş yerinin değiştirilmesi tedbiri etkili bir yol olacaktır⁷²⁴.

İşyeri değişikliği tedbiri şiddet mağdurunun şiddetten korunmasını sağladığı gibi şiddet uygulayanın haksız tutum ve davranışları neticesinde kariyerinin olumsuz yönde etkilenmesinin, iş veriminin azalmasının, işyerinde çalışma arkadaşlarıyla sorun yaşamasının önüne geçerek, işten çıkarılması gibi bir durumla karşılaşmasını da engelleyecektir⁷²⁵.

İşyerinin değiştirilmesi tedbiri diğer tedbirlerde olduğu gibi devletin özen yükümlülüğü kapsamında yer almaktadır. Bu konu Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular neticesinde verilen kararlarda da ifade edilmiştir. Bir başvuruda sınıf öğretmeni olan başvuru kadını eş tarafından bıçaklanması ve darp edilmesi nedeniyle eşine boşanma davası açmış ve koruma talep etmiştir. 2016 yılında başvuru ile çocuğunun kimlik bilgileri ve adresinin gizlenmesine karar verilmiştir. Ancak başvuru

⁷²⁰ Sezgi Ötkem Songu, Asiye Şahin Emir, “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Çalışma İlişkilerine Etkisi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 2020, 1164.

⁷²¹ Korunan kişinin tabi olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu bu konuda önem arz etmektedir. Örneğin kişi memur ise hakim tarafından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik kapsamında, çalıştığı kurumun ilgili yönetmeliğine göre yer değişikliğine karar verilmelidir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bölükbaşı, 134.

⁷²² Bölükbaşı, 134.

⁷²³ N. Öztürk, 12.

⁷²⁴ Aslan Düzgün, 28; Günay, 657; Gökalp, 130. vd.

⁷²⁵ Aslan Düzgün, 28; Ötkem Songu; Şahin Emir, 1164.

ile boşandığı eşi aynı ilçede görev yapmakta olduğundan başvuru can güvenliğinin olmadığından bahisle İl Milli Eğitim Müdürlüğünden işyerinin değiştirilmesi tedbirinin uygulanmasını istemiş, müdürlük ise mahkemece böyle bir tedbir kararı verilmemiş olması nedeniyle talebini reddetmiştir. Bunun üzerine başvuru mahkemeden işyerinin değiştirilmesini talep etmiş ancak mahkeme söz konusu işlemin idari mahiyette olacağından bahisle talebi reddetmiştir. Başvuru nihayetinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş yaşam hakkı ile kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi uyuşmazlıkta başvuru can güvenliğinin tehlikede olduğunu somut temellere dayalı olarak açıklamasına ve ilgili yerlere başvurmasına karşılık mahkeme ve idarece şiddet mağdurunu korumaya yönelik tedbirleri sağlama yönündeki pozitif yükümlülükler uygun hareket edilmediğini tespit etmiş, böylelikle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine hükmederek başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir⁷²⁶. Görüleceği gibi söz konusu kararda devlet kurumlarınca kadının şiddetten korunması ve şiddetin önlenmesi hususunda gerekli pozitif yükümlülükler yerine getirilmeyerek mağdurun Anayasayla güvence altına alınan temel hakları ihlal edilmiş ve devlet tarafından mağdura yönelik şiddet uygulanmıştır.

3.2.5.2. Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi

Yerleşim yeri TMK m. 19⁷²⁷, da bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer şeklinde tanımlanmıştır. Uygulama Yönetmeliği'nin 14. maddesinde evli olan şiddet mağduru korunan kişilerin talepleri üzerine hâkim tarafından müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri düzenlenebileceği belirtilmiştir. Hâkim tarafından ayrı yerleşim yeri kararı verilen kişi nüfus müdürlüğüne giderek adresinin değiştirilmesini talep edebilir. İlgili kişinin talebi ile nüfus müdürlüğü adres değişikliği konusunda gerekli işlemleri gerçekleştirir. Bu tedbirden anlaşılması gereken şiddet mağduruna, şiddet

⁷²⁶ Anayasa Mahkemesinin 17/07/2019 tarih, 2016/14613 Esas sayılı kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14613>.

⁷²⁷ Maddenin tam hali şu şekildedir: *V. Yerleşim yeri I. Tanım* Madde 19- Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz. Bu kural ticarî ve sınaî kuruluşlar hakkında uygulanmaz.

uygulayan kişinin bulunduğu coğrafi yerden başka bir coğrafi yerin yerleşim yeri olarak belirlenmesidir⁷²⁸.

Ayrı yerleşim yeri belirlenmesine ilişkin tedbir kararının verilebilmesi için her şeyden önce şiddet uygulayanla şiddet mağdurunun evli olması gerekmektedir. Yani bu tedbir yalnızca aile içi şiddet mağduru kadın veya koca hakkında hükmedilebilmektedir⁷²⁹. Ayrıca yerleşim yerlerinin aynı olması gerekmektedir. Bu kapsamda madde metninden anlaşılacağı şekilde evli olmakla birlikte ayrı şehirlerde çalışma vd. durumlar nedeniyle ayrı yerleşim yerine sahip olanlar hakkında, aralarında resmi nikâh olmaksızın aynı evde yaşayanlar hakkında⁷³⁰ veya TMK m. 197 kapsamında birlikte yaşamaya ara verip de farklı yerleşim yeri edinenler hakkında ayrı yerleşim yeri belirlenmesi tedbirinin uygulanması mümkün değildir⁷³¹. Böyle durumların varlığı halinde hâkim tarafından aynı amaca hizmet eden başkaca bir tedbire hükmedilmelidir.

Hâkim tarafından ayrı yerleşim yeri belirlenmesi tedbirine hükmedilirken şiddet mağduruna sağlanacak yarar göz önünde bulundurulmalıdır. Çoğu zaman korunan kişi için farklı bir yerleşim yeri belirlenmesi kişinin şiddetten uzaklaşmasına ve güvende kalmasına vesile olurken, örneğin iş yeri hemen evinin yanında olan ve her gün işe gidip gelmek durumunda kalan kişi açısından bu tedbirin uygulanması kişinin zorluk yaşamasına neden olacaktır⁷³². Böyle bir halin mevcudiyetinde hâkimin bu tedbire değil, mağduru koruyacak ve işini kolaylaştıracak bir başka tedbire hükmetmesi daha isabetli olacaktır.

3.2.5.3. Aile Konutu Şerhi

Uygulama Yönetmeliği'nin 15. maddesinde korunan kişinin istemi ile TMK'da düzenlenen şartların varlığı halinde hâkim tarafından müşterek konut için tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında aile konutu

⁷²⁸ Günay, 657; Gökalp; 130.

⁷²⁹ Günay, 657.

⁷³⁰ Aksi görüşteki Aslan Düzgün'e göre kanunda sayılan tedbirler tadadi nitelikte olduğundan hakim, özellikle kadının şiddetten korunması için somut olaya göre aralarında evlilik bağı bulunmaksızın bir arada yaşayanlar ya da dini nikahla birlikte yaşayan kişiler hakkında da ayrı yerleşim yeri tedbirine hükmedebilir. Aslan Düzgün, 29.

⁷³¹ Bölükbaşı, 136.

⁷³² Tuna, 72.

şerhi konulmasına karar verilirse, hâkim, kararı ivedilikle yerine getirilmesi için ilgili tapu sicil müdürlüğüne gönderir.

Aile konutu, “*eşlerin idaresiyle sürekli bir biçimde ailenin kullanımı için özgülenmiş, aileyi oluşturan eş ve çocukların manevi bir bağla bağlandığı ve ailevi faaliyetlerin gerçekleştirildiği sabit nitelikteki konut*” olarak tanımlanabilir⁷³³. TMK m. 194/3’de⁷³⁴ aile konutu niteliğini haiz taşınmazın maliki olmayan eşin, tapu müdürlüğünden konutun aile konutu olarak tapu kütüğüne şerhini isteyebileceği belirtilmiştir. Tapu kütüğünü kilitleyici etkisi olan bu şerh ayrıcalıklı nitelik taşımaktadır⁷³⁵.

3.2.5.4. Kimlik ve Diğer Bilgi ve Belgelerin Değiştirilmesi

6284 sayılı Kanun’un 4/1-ç maddesinde korunan kişinin hayati tehlike içerisinde bulunması halinde bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağı durumlarda ilgilinin aydınlatılmış rızası ile Tanık Koruma Kanun’u (TKK)⁷³⁶ kapsamında kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilebileceği belirtilmektedir.

Uygulama Yönetmeliği m. 16’da hâkim tarafından verilen bu kararın İçişleri Bakanlığınca yerine getirilmesi için Cumhuriyet başsavcılığına iletileceği belirtilmiş olup, karar, Cumhuriyet başsavcılığınca ivedilikle Bakanlığa gönderilir.

Bu tedbirin uygulanması için hâkimin korunan kişinin hayati tehlike içerisinde olup olmadığını ve diğer tedbirlerin hayati tehlikeyi önleme noktasında yetersiz kalıp kalmayacağını tespit etmesi gerekmektedir. Somut olaya göre değerlendirme yapan hâkim, örneğin, daha öncede şiddet uygulayan tarafından korunan kişi öldürülmeye çalışılmışsa ya da ciddi bir fiziksel şiddet uygulanmışsa bu halde hayati tehlikenin varlığından bahisle kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine karar verebilir⁷³⁷. Bilindiği gibi kanun kapsamında şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi altında

⁷³³ Feride Demirbaş, “Aile Konutu Şerhinin İyiniyetli Üçüncü Kişilerin Ayni Hak Kazanmalarına Etkisi ve Konuya İlişkin Yargıtay Uygulaması”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 2017, 420.

⁷³⁴ Maddenin tam hali şu şekildedir: *II. Aile konutu Madde 194/3- Aile konutu olarak özgülenen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir.*

⁷³⁵ Bölükbaşı, 137.

⁷³⁶ Tanık Koruma Kanunu, (2007), Resmi Gazete, 26747, 27/12/2007.

⁷³⁷ Bölükbaşı, 138.

bulunan kişiler hakkında tedbir kararı verilmesi için herhangi bir delil araştırması ya da belge ibrazı gerekmemekte olup, bu kapsamda yalnızca mağdurun hayatına ilişkin tehdit aldığını beyanı dahi bu tedbirin uygulanması için yeterli sayılabilir⁷³⁸.

Tedbirin uygulanması için gerekli diğer bir koşul da ilgilinin aydınlatılmış rızasının alınmasıdır. İlgili kişiye tedbirin uygulanma şeklinin, sebeplerinin ve sonuçlarını anlayabileceği şekilde açıklanması ve tedbirin ayrıntılı olarak anlatıldığına, kendisinin de özgür iradesiyle anlatılanları kabul ettiğine dair yazılı beyanının alınması gerekmektedir⁷³⁹.

Korunan kişiye ait kimlik bilgileri ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi TKK kapsamında uygulanan bir tedbirdir. TKK'nın "*Tanık koruma tedbirleri*" başlıklı 5/1-d⁷⁴⁰ maddesi kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi ile ilgili olup, bu kapsamda ilgili kişinin adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik vd. bilgi ve kayıtları, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, diploma, evlilik cüzdanı gibi resmî belgeleri ile taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına ilişkin işlemlerin yapılması değiştirilip düzenlenebilmektedir.

Korunan kişinin hayati tehlike içerisinde olması ve bu hayati tehlikenin başkaca bir tedbirle önlenemiyor olması nedeni ile kimlik bilgileri ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine yönelik tedbir kararının verilmesi ve uygulanması süreci hızlı işlemeli, etkin bir sonuç alınması sağlanmalıdır. Aksi durumda korunan kişinin hayatı risk altına girecek ve muhtemelen geri dönüşü olmayan netice ile son bulacaktır. Bu sonucun yaşanmaması adına yalnızca tedbir kararı verilmesi yeterli olmayıp, tedbirin uygulanması açısından kurumlar arası işbirliği gerekmektedir⁷⁴¹.

3.2.6. Önleyici Tedbirler

6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde hâkime şiddet uygulayanlar hakkında tedbir kararı verebilme yetkisi tanınmış olup, bu tedbirler önleyici tedbir mahiyetindedir. Hâkim

⁷³⁸ Bölükbaşı, 139; Tuna, 74.

⁷³⁹ Bölükbaşı, 139; Tuna, 74.

⁷⁴⁰ Maddenin tam hali şu şekildedir: *Tanık koruma tedbirleri* MADDE 5 – (1) d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi: 1) Adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi. 2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi. 3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması.

⁷⁴¹ Aslan Düzgün, 30.

tarafından verilebilecek önleyici tedbirler şiddet mağduruna yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren davranışlarda bulunulmaması, müşterek konuttan ya da bulunduğu yerden hemen uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiye tahsisi, şiddet uygulayanın korunan kişilere, bu kişilerin konutlarına, okullarına ya da işyerlerine yaklaşmaması, çocukla şahsi ilişkinin refakatçi eşliğinde veya sınırlandırılarak yapılması ya da kaldırılması, gerekli hallerde şiddete uğramamış olsalar dahi korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve şahsi ilişki kurulması dışına çocuklarına yaklaşmaması, korunan kişinin şahsi eşyaları ile ev eşyalarına zarar verilmemesi, bu kişilerin iletişim aracı ya da sair yollarla rahatsız edilmemesi, şiddet uygulayana ait ruhsatlı silahların ya da zimmetinde bulunan silahın kolluğa teslimi ile bağımlı olması halinde tedavisini ve hastaneye yatmayı da kapsayacak şekilde korunan kişilerin bulundukları yerde alkol ya da uyarıcı madde kullanmaması, bu maddeler etkisinde iken korunan kişilere yaklaşmamasıdır. Kanunun 5/2 maddesinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bazı tedbirlerin kolluk amiri tarafından da alınabileceği belirtilmiştir. Kolluk amiri tarafından bu yönde bir karar alınmışsa, alınan karar en geç kararın alındığı günü izleyen ilk işgününde hâkimin onayına sunulmalıdır. Hâkim tarafından yirmidört saat içerisinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

İlgili maddede sayılan önleyici tedbirler, hâkime ve mülki amire tanınan koruyucu tedbirlerde olduğu gibi tadadi olarak sayılmış olup, hâkim bu tedbirler dışın uygun göreceği bir başka benzer tedbire de hükmedebilir⁷⁴². Yine hâkim belirtilen tedbirlerden birine ya da birkaçına hükmetme yetkisine de sahiptir⁷⁴³.

Yukarıda ayrıntılı izah ettiğimiz üzere koruyucu tedbirlerde asıl amaç şiddet mağdurlarının korunması iken önleyici tedbirler şiddetin uygulanmasını önlemeye ya da daha önce yaşanmış şiddetin tekrarını engellemeye çalışmaktadır⁷⁴⁴. Bu amacın yerine getirilmesi için hâkim tarafından şiddetin varlığına ilişkin olgu aranmalı ve şiddetin derecesine göre uygun bir tedbir uygulanmalıdır⁷⁴⁵. Şiddet uyguladığı iddia edilen kişi hakkında ortada henüz bir şiddet yokken tedbir uygulanması ya da şiddetin derecesi ağır bir tedbir uygulanması halinde şiddet uygulayana yönelik hak ihlalleri oluşabileceği

⁷⁴² Aslan Düzgün, 31; Günay, 664.

⁷⁴³ Günay, 664.

⁷⁴⁴ Aslan Düzgün, 32.

⁷⁴⁵ Bölükbaşı, 140.

unutulmamalıdır⁷⁴⁶. Hâkim en azından şiddet uygulayan tarafından mağdura yönelik şiddetin tanımına uygun tutum ve davranışların varlığının tespitini ya da böyle bir şiddet tehlikesine ilişkin iz ve emarenin varlığının tespitini yapmalıdır⁷⁴⁷. Hâkim tarafından şiddetin varlığına ilişkin tespit şiddetin önlenmesi ve mağdurunun yeniden şiddete uğramasının engellenmesi adına geciktirilmeksizin, hızlıca yapılmalıdır⁷⁴⁸. Şiddet uygulayana yönelik önleyici tedbirlerin verilmesi için şiddet uygulayanın dinlenmesi şart olmayıp, hâkim tarafından şiddet mağdurunun beyanı yeterli görülerek tedbire hükmedilebilir⁷⁴⁹.

3.2.7. Hâkim Tarafından Verilebilecek Önleyici Tedbir Kararları

3.2.7.1. Şiddet Mağduruna Karşı Belirli Söz ve Davranışlarda Bulunulmaması

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından da uygulanabilen bu tedbir kapsamında hâkim, şiddet uygulayana korunan kişiye yönelik olarak tehdit, hakaret gibi sözlerde ya da küçük düşürücü davranışlarda bulunulmamasına karar verebilir (Uygulama Yönetmeliği m. 18). 4320 sayılı Kanun'da da benzer bir tedbire yer verilmiş olup, farklı olarak 6284 sayılı Kanun'da fail ve mağdur ile şiddeti oluşturan eylemler somutlaştırılarak genişletilmiştir⁷⁵⁰.

Hâkim söz konusu önleyici tedbirle şiddet uygulayanı, şiddet konusu söz ve davranışlarda bulunulmaması hususunda uyarmakta olup, bu uyarı kanun kapsamında gerçekleşebilecek olan her türlü ekonomik, fiziksel, cinsel, psikolojik ve sözlü şiddet açısından geçerlidir⁷⁵¹. Ayrıca acı çektirecek şekilde dövme, cinsel ilişkiye zorlama, aç-susuz bırakma, hamileliğin zorla sona erdirilmesi, ekonomik ihtiyaçları kasıtlı olarak karşılamama gibi durumlarda da bu tedbire hükmedilebilir⁷⁵².

Hâkim tarafından şiddetin önlenmesi ya da tekrarının engellenmesi hususunda yapılacak uyarının şiddeti önleme ve engellemede ne derece etkili olacağı tartışılır olsa

⁷⁴⁶ Bölükbaşı, 140.

⁷⁴⁷ Aslan Düzgün, 32-33; Gökalp, 135-136.

⁷⁴⁸ Bölükbaşı, 141.

⁷⁴⁹ Aslan Düzgün, 32.

⁷⁵⁰ Bölükbaşı, 140-141.

⁷⁵¹ Bölükbaşı, 142; Aslan Düzgün, 33.

⁷⁵² Aslan Düzgün, 33; Günay, 665.

da somut olayın durum ve koşullarına göre bu tedbirin yetersiz kalacağı belli ise hâkim tarafından bu tedbirle birlikte başkaca bir tedbire daha hükmedilebilir⁷⁵³.

3.2.7.2. Şiddet Uygulayanın Müşterek Konuttan veya Bulunduğu Yerden Uzaklaştırılarak Konutun Korunan Kişiye Tahsisi

Uygulama Yönetmeliği'nin 19. maddesinde hâkim tarafından şiddet uygulayan için şiddet mağduru ile birlikte oturduğu müşterek konuttan uzaklaştırılması ve konutun korunan kişiye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebileceği belirtilmiştir. Burada müşterek konuttan kasıt yalnızca şiddet uygulayan ile şiddet mağdurunun birlikte yaşamlarını sürdürdükleri evden ibaret olmayıp, konutun kira olup olmadığına bakılmaksızın, tarafların belirli dönemlerde belirli amaçlar için kullandıkları yazlık ev, dağ evi ile bağ evi gibi konutlar da müşterek konut sayılmaktadır⁷⁵⁴.

Hâkim, somut olayda varsa müşterek çocukların yaşları, cinsiyetleri ya da psikolojik durumları gibi kriterleri göz önünde bulundurarak bu tedbire ihtiyaç duyulacak yoğunlukta şiddetin varlığına kanaat getirirse şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılmasına karar verebilir⁷⁵⁵. Burada da şiddetin türünün önemi olmayıp, ekonomik, sözel, cinsel ya da fiziksel olabilir⁷⁵⁶.

6284 sayılı Kanun'un 5/1-b maddesinde yalnızca konuttan değil bulunduğu yerden de bahsedilmektedir. Kanunda bahsedilen “*bulunduğu yer*” ifadesinden anlaşılması gereken şiddet uygulayan ile şiddet mağdurunun halen birlikte bulunduğu ailelerinin evleri, arkadaşlarının evleri, yurt, pansiyon, otel vb. yerler olup, müşterek konut dışındaki birlikte kalınan mekanlar ifade edilmektedir⁷⁵⁷.

Uygulama Yönetmelik 19/2'de mülki amir ya da hâkim tarafından, ilgilinin istemi üzerine korunan kişiye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk aracılığıyla ilgiliye teslimine karar verilebileceği belirtilmiş olup, tedbir kararında teslimine karar verilen eşya ve belgeler gösterilecektir. Aynı maddenin 3. fıkrasında ise şiddet mağdurunun ekonomik olarak zor durumda kalmasının

⁷⁵³ Bölükbaşı, 143; Aslan Düzgün, 33.

⁷⁵⁴ Aslan Düzgün, 33-34; Kandemir, 100; Günay, 665 vd.

⁷⁵⁵ Bölükbaşı, 144.

⁷⁵⁶ Bölükbaşı, 144.

⁷⁵⁷ Günay, 665; Gökalp, 139-140.

engellenmesi için şiddet uygulayanın uzaklaştırılsa bile, konutun kira, elektrik, su, telefon vd. giderlerini karşılayacağı belirtilmiş, ayrıca hâkimin tedbirde koruma kararı süresince şiddet uygulayan tarafından aile konutuna ait kira sözleşmesinin feshedilmemesi gibi uygun görülecek diğer tedbirlere hükmedebileceği ifade edilmiştir.

3.2.7.3. Şiddet Uygulayanın Korunan Kişilere ve Bu Kişilerin Bulundukları Konuta, Okula ve İşyerine Yaklaşmaması

6284 sayılı Kanun doğrultusunda Uygulama Yönetmeliği'nin 20. maddesinde hâkimin, şiddet uygulayan kişinin şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunanın, konutuna, okuluna, işyerine ve korunan kişinin bulunabileceği diğer yerlere yaklaşmamasına ilişkin önleyici tedbir kararı verebileceği belirtilmiştir. Bu tedbire hükmedilmesinde asıl amaç şiddet uygulayanın, şiddet mağdurunun sıklıkla bulunabileceği yerlerden uzak durmasının sağlanarak, şiddetin önlenmesi ve tekrarının engellenmesidir⁷⁵⁸.

Şiddet uygulayanın yaklaşmaması gereken konutun aile konutu olması şart olmayıp, evli olmaksızın birlikte yaşayanların paylaştığı konut, geçici süre ile kalınan konut vd. yerler bu tedbir kapsamındadır⁷⁵⁹. Özellikle fiziksel şiddetin görüldüğü durumlarda şiddet uygulayanın mağdura yaklaşmaması tedbiri etkin koruma sağlayabilecek bir tedbir olup⁷⁶⁰, öncelikle şiddet uygulayanın mağdurun çevresinden uzaklaştırılması isabetli bir yöntemdir.

Kararın infazı konusunda kolluğa önemli bir görev düşmektedir. Kolluk, elektronik kelepçe ya da elektronik destek buton sistemi vb. sistemler ile yaklaşmama kararı verilen şiddet uygulayanın korunan kişiye yaklaşıp yaklaşmadığını takip etmelidir⁷⁶¹. Hâkim, tedbir kararında yaklaşma mesafesini belirtmişse, tedbirin ihlal edilip edilmediğinin tespitini kolaylaştıracak olup⁷⁶², yaklaşma mesafesi korunan kişilere zarar verilme

⁷⁵⁸ Bölükbaşı, 146.

⁷⁵⁹ Bölükbaşı, 146.

⁷⁶⁰ Günay, 666.

⁷⁶¹ Tuna, 79.

⁷⁶² Günay, 666.

tehlikesine göre belirlenmelidir⁷⁶³. Yaklaşma mesafesi kilometre, metre olarak belirlenebileceği gibi, bir mahalle ya da ilçe sınırı da çizilebilir⁷⁶⁴.

Söz konusu tedbir yalnızca şiddet mağdurlarını korumayı hedeflemektedir. Bu kapsamda konut ve işyeri dokunulmazlığını koruma amacı güdülmüştüğünden ve 6284 sayılı Kanun'da buna ilişkin bir düzenleme olmadığından, şiddet uygulayana yönelik verilen yaklaşmama tedbirinin ihlali halinde ayrıca konut ve işyeri dokunulmazlığının ihlali suçu oluşmayacaktır⁷⁶⁵.

3.2.7.4. Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasının Sınırlandırılması

Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinde düzenlenen bu tedbire göre hâkim tarafından daha önce çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik karar verilmişse, şiddet ya da şiddet tehlikesi üzerine ilişki kurulmasının refakatçi eşliğinde yapılmasına ya da durumun özellikleri gerektiriyorsa sınırlandırılmasına veya tümüyle kaldırılmasına karar verilebilir. Refakatçinin kim olacağı hâkim tarafından somut olayın özelliklerine göre belirlenmekte olup, çocukla şiddet uygulayan arasında kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması ya da tamamen ortadan kaldırılması noktasında özellikle çocuğun üstün menfaati gözetilmelidir⁷⁶⁶.

Çoğu zaman aileyi bir arada tutan ve milletin geleceği olan çocukların, gelecekleri için sağlıklı koşullara sahip bir çevrede yetismeleri son derece önemlidir. Şiddetin görüldüğü bir ailede çocukların bu şiddetten etkilenmemeleri mümkün değildir⁷⁶⁷. Bu nedenle ayrı yaşama ya da boşanma gibi durumlarda velayet hakkı olmayan şiddet uygulayanın ailesine daha fazla zarar vermemesi adına çocukla kişisel ilişki kurması bir şekilde sınırlandırılabilir. Aile içi şiddetin görüldüğü durumlarda özellikle ana ve babanın birbirlerinden intikam almak için çocukları kullandıkları, birbirlerinden kaçırmaya çalıştıkları ya da sair şekillerde çocukları olumsuz etkiledikleri çok sık görülen bir durum olup, bunun yaşanmaması adına kanunda böyle bir tedbire yer verilmesinin son derece önemli ve isabetli olduğu düşüncesindeyiz. Ancak hâkim tarafından bu tedbire karar

⁷⁶³ Kandemir, 101; Gökalp, 140.

⁷⁶⁴ Bölükbaşı, 146.

⁷⁶⁵ Günay, 666.

⁷⁶⁶ N. Öztürk, 14-15.

⁷⁶⁷ Kandemir, 102.

verilmesi için hakkaniyetli ve adilane bir yorum yapılmalı, haksız yere ana ya da babanın çocuğunu görme hakkı elinden alınmamalıdır.

Mülga 4320 sayılı Kanun'da bu tedbire yer verilmediğinden çocuğun aile içi şiddetin sessiz mağduru olacağından bahisle kanun eleştirilmiş ve 6284 sayılı Kanun kapsamına dahil edilmiştir⁷⁶⁸.

3.2.7.5. Şiddet Uygulayanın Korunan Kişinin Yakınlarına, Tanıklarına ve Çocuklarına Yaklaşmaması

Hâkim tarafından gerek duyulması halinde uygulanan bu tedbir Uygulama Yönetmeliği m. 22'de belirtilmiş olup, şiddet uygulayanın, şiddete uğramamış olsalar bile korunan kişinin yakınlarına, şiddetin tanıklarına ve kişisel ilişki kurulması halleri saklı olmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına yönelik karar verilebilir.

Önleyici tedbirlerin henüz şiddet oluşmadan, şiddetin önlenmesi amacıyla da verilebiliyor olmasının bir sonucu olarak, “*şiddete uğramamış olsalar bile*” yakınların, tanıkların koruma altına alınması sağlanmıştır⁷⁶⁹. Şiddete tanıklık eden ya da şiddeti ihbar eden ancak söz konusu olayın tarafı olmayan komşular, akrabalar, kamu görevlileri vd. kişiler ile şiddet mağduruna yardım edenler de şiddet tehdidi altında olabilir⁷⁷⁰. Ancak şiddet uygulayana yönelik hak ihlali olmaması için hâkim tarafından şiddet mağdurunun yakınlarına yönelik bir şiddet tehdidinin varlığı iyice tespit edilmelidir.

Yine şiddet uygulayanın çocuklarının okullarına, çevrelerine giderek rahatsız etme ihtimali bulunduğundan bunun engellenmesi için çocuklara yaklaşmamasına karar verilebilir⁷⁷¹. Daha önceden çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin bir karar mevcutsa, kişisel ilişki tesisi için tedbir bu karara göre kurulmalıdır. Ancak somut olayda hâkim tarafından gerekli olduğu düşünülürse örneğin çocuğa yaklaşmama tedbiri ile birlikte kişisel ilişki sınırlandırılması tedbirine de hükmedilebilir.

⁷⁶⁸ N. Öztürk, 14.

⁷⁶⁹ Kandemir, 102.

⁷⁷⁰ Bölükbaşı, 148.

⁷⁷¹ Bölükbaşı, 148.

3.2.7.6. Korunan Kişinin Eşyasına Zarar Vermeme

Uygulama Yönetmeliği'nin 23. maddesi kapsamında hâkim tarafından şiddet uygulayan için korunan kişinin ev eşyaları ile şahsi eşyalarına zarar vermemesine ilişkin önleyici tedbir kararı verilebilmektedir. 6284 sayılı Kanun korunan kişilerin vücut bütünlüğü ile bedensel ve ruhsal sağlıklarının yanı sıra mal varlığı değerini korumayı da amaçlamıştır⁷⁷². Bu kapsamda örneğin şiddet uygulayan kişi mağdurun rızası olmaksızın eşyalarını alıyorsa, bozuyor ya da yok ediyorsa veya sair şekillerle zarar veriyorsa, hâkim tarafından korunan kişinin ev eşyalarına veya şahsi eşyalarına zarar verilmemesine yönelik tedbire hükmedilebilir⁷⁷³.

Şahsi eşya deyiminden sadece kişinin kullanımına özgü taşınır ve taşınmaz mallar anlaşılmalıdır⁷⁷⁴. Ancak kanunda sadece bu şahsi eşyaları için değil ev eşyaları hakkında da tedbir kararı verilebileceği belirtilmiştir. Bu halde şiddet uygulayan kendisine ait ev eşyasına zarar veriyorsa ve bu ev eşyası ailenin ortak kullanımına özgülenmişse, bu eşyaya zarar verilmemesine yönelik de tedbir kararı verilebilir⁷⁷⁵. Ayrıca korunan kişinin yakınlarına ait olan veya emaneten korunan kişiye verilmiş eşyalar da bu kapsamda değerlendirilmeli, eşyanın değerini azaltan veya kullanımını işlevsiz kılan davranışlar için de hâkim tarafından tedbir kararı verilebilmelidir⁷⁷⁶.

3.2.7.7. Korunan Kişiyi İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmeme

Uygulama Yönetmeliği'nin 24. maddesi şiddet mağdurlarının korunması amacıyla hâkimin, şiddet uygulayanın işitsel, görsel ya da yazılı olarak, internet yoluyla veya benzer iletişim araçlarla şiddet mağdurunu rahatsız etmemesine karar verebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda şiddet uygulayan tarafından şiddet mağdurunun telefonla, faksla, mesajla, telgrafla, e-posta yoluyla, mektupla, televizyonla vb. iletişim araçlarıyla rahatsız edilmesi, bu yolla korunan kişiye hakaret ya da tehdit edilmesi gibi davranışların varlığı halinde hâkim söz konusu tedbir kararını verilebilir⁷⁷⁷. Yine örneğin geceleri

⁷⁷² Gökalp, 143; Tuna, 83; Bölükbaşı, 148.

⁷⁷³ Tuna, 83-84.

⁷⁷⁴ Tuna, 84.

⁷⁷⁵ Gökalp, 144; Günay, 667.

⁷⁷⁶ N. Öztürk, 16.

⁷⁷⁷ Kandemir, 103; Bölükbaşı, 151.

arayıp konuşmadan beklenmesi, telefonda müzik dinletilmesi gibi davranışlarla mağdurun tedirgin ve rahatsız edilmesi halinde de bu tedbir uygulanabilir⁷⁷⁸.

Bu tedbir uygulanırken dikkat edilmesi gereken husus şiddet uygulayanın mağduru rahatsız etmemesini sağlamaktır. Ancak uygulamada çoğu zaman tedbir kararı sair yollarla rahatsız edilmemesi şeklinde değil, hiçbir surette iletişim kurulmaması şeklinde verilmektedir⁷⁷⁹. Kandemir'e göre bu durum örneğin iyi niyetle barışmak isteyen ve ailesini bir arada tutmaya çalışan şiddet uygulayana engel olmakta ve aile birliğinin kurulamamasına neden olmaktadır⁷⁸⁰. Ancak bizce önemli olan aile birliğinin sağlanması değil, şiddetin önlenmesi veya engellenmesi ile şiddet mağdurlarının korunması olduğundan öncelikle somut olaya göre şiddet ne şekilde önlenbiliyorsa önlenmeli, aile birliğinin yeniden sağlanması sonrasında düşünülmelidir. Aksi halde verilen tedbirlerle sağlanmak istenen fayda gerçekleşmeyecektir. Bu kapsamda hâkim şiddet uygulayanın davranışlarının şiddet mağdurunu rahatsız edebilecek nitelikte olup olmadığını tespit etmeli, normal iletişimi aşan ve mağduru rahatsız eden bir davranışın varlığı halinde şiddet uygulayan iletişim araçları vasıtasıyla şiddet mağdurunu rahatsız etmemesi konusunda uyarılmalı, hâkim tarafından bu yönde tedbir uygulanmasına karar vermelidir.

3.2.7.8. Şiddet Uygulayanın Kanunen İzin Verilen Silahlarını Kolluğa Teslimi

6284 sayılı Kanun'un 5/1-g maddesinde şiddet uygulayana ait bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilmiş silahların kolluğa teslim edilmesine yönelik önleyici tedbir kararı verilebileceği düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 25. maddesinde de hâkimin, şiddet mağdurunun korunmasının sağlanması amacıyla şiddet uygulayan kişiye ait silahların kolluk birimine teslimine ve tedbirin geçerli olduğu süre boyunca emanetine karar verebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda silah teslimi bir zorallım değil tedbiren emanete alınmaktan ibarettir ve silah ruhsatının iptaline neden olmaz⁷⁸¹.

Silahların kolluğa teslimine ilişkin tedbire örneğin daha önceden şiddet mağdurunun silahla yaralanmış olması ya da silahla tehdit ediliyor olması gibi durumların

⁷⁷⁸ Bölükbaşı, 151.

⁷⁷⁹ Kandemir, 103.

⁷⁸⁰ Kandemir, 103.

⁷⁸¹ Günay, 668; Gökalp, 145-146 vd.

varlığı halinde başvurulabilir⁷⁸². Ancak daha önceden gerçekleşen yaralama fiilinin ya da tehdidin aynı silahla gerçekleştirilmiş olması gerekmez⁷⁸³. Yine bizce daha önceden böyle bir fiil olmasa bile silahın öldürücü gücü ve tehlikesi göz önünde tutularak, şiddetin önlenmesi amacıyla hâkim tarafından somut olayda gerek duyulursa bu tedbire hükmedilmelidir. Ayrıca şiddet uygulayanın silaha kolay ulaşabilmesi hali suç işlemeyi kolaylaştırdığından ve silahın varlığı şiddet mağduru açısından doğrudan bir tedirginlik kaynağı olduğundan hâkim tarafından bu tedbire hükmedilirse tedbir derhal uygulanmalı ve silahın teslimi için şiddet uygulayana süre tanınmamalıdır⁷⁸⁴.

Kolluğa teslim edilmesi gereken silahların neler olduğu konusunda ‘‘*Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik*⁷⁸⁵’’ yol göstermektedir. Yönetmeliğin ‘‘*Tanımlar*’’ başlıklı 2/b maddesinde uzaktan ya da yakından canlıların ölümüne, yaralanmasına, etkisiz kalmasına neden olan veya canlı organizmaları hasta eden, cansızları parçalayıp yok edebilen, ruhsata tabi araç ve aletlerin tümü silah olarak tanımlanmıştır. Silah, tabanca olmasa bile yaralayıcı niteliğini haiz tüfek ve bazı delici kesici aletler de tedbir kapsamında değerlendirilebilir⁷⁸⁶.

3.2.7.9. Şiddet Uygulayanın Kamu Görevi Nedeniyle Kullandığı Silahın Teslimi

6284 sayılı Kanun’un 5/1-ğ maddesi gereğince, şiddet uygulayan kamu görevi nedeni ile zorunlu olarak silah taşıyan biri ise hâkim tarafından verilecek tedbirle görevi nedeni ile zimmetinde bulunan silahı kuruma teslim etmelidir. Uygulama Yönetmeliği’nin 26/2 maddesinde hâkimce verilen bu tedbir kararını uygulayarak silahı teslim alan kurum amirinin, karar süresinin sonuna karar ya da tedbirin kaldırıldığına veya değiştirildiğine dair yeni bir karar verilinceye kadar kararı uygulamaya devam edeceği ve silahı şiddet uygulayana veremeyeceği düzenlenmiştir.

Hâkim tarafından bu tedbire hükmedilirken özellikle şiddet mağdurunun silahla tehdit edilip edilmediği veya silahın şiddet tehlikesi oluşturup oluşturmadığı incelenmelidir. Nitekim örneğin terör bölgesinde görev yapan asker ya da polislerin

⁷⁸² Bölükbaşı, 151-152.

⁷⁸³ Bölükbaşı, 152.

⁷⁸⁴ Karınca, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, 85.

⁷⁸⁵ Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik (1991), Resmi Gazete, 20888, 21/03/1991.

⁷⁸⁶ Erdem, 64.

görevleri nedeniyle taşıdıkları silah kendileri için hayati önem arz etmekte olup, hâkim tarafından yok yere silahın teslimine karar verilmesi halinde bu kişiler açısından telafisi mümkün olmayan neticeler doğacaktır⁷⁸⁷. Hâkimin şiddet uygulayanın ifa ettiği görevi ve şiddet ihtimalini somut bulgularla iyi analiz ederek bu tedbire hükmetmesinin isabetli olacağı kanısındayız.

3.2.7.10. Alkol veya Uyuşturucu ya da Uyarıcı Madde Kullanmama ve Bağımlılık Halinde Muayene ve Tedavi

Ayırt etme gücünü etkileyen veya bağımlılığa neden olan alkol ve uyarıcı maddelerin etkisi halinde kişilerin iradeleri de etkileneceğinden suç işleme ve şiddete başvurma ihtimalleri artmaktadır⁷⁸⁸. Şiddete başvurmalarının yanı sıra mağdurun çevresine gelerek onu rahatsız etmeleri, iş yerinde yaşadığı mahallede bağırıp mağduru rencide edecek sözler sarf etmeleri de muhtemeldir⁷⁸⁹. Kanun koyucu idareyi etkileyen bu maddelerin olumsuz sonuçlarının bilinci ile şiddet uygulayan hakkında, korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol, uyuşturucu madde ya da uyarıcı madde kullanılmamasına, bu maddelerin etkisini iken korunan kişiler ile bu kişilerin bulundukları yerlere yaklaşmamasına dair karar verilebileceğini düzenlemiş, hatta şiddet uygulayanın bağımlı olması halinde muayene ve tedavisinin sağlanacağını, gerekirse hastaneye yatırılacağını belirtmiştir (6284 Sayılı Kanun m. 5/1-h). Hakkında muayene veya tedavi kararı verilen kişinin muayenesi ve tedavisinin sağlanması ile sonucunda alınan netice ve şiddet uygulayan üzerindeki etkisi gerekli hallerde kolluk aracılığı ile ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile ŞÖNİM tarafından gerçekleştirilmektedir (Uygulama Yönetmeliği m. 27/2).

Şiddet uygulayanın rehabilitasyonuna veya tedavi edilmesine karar verilmişse, tedbir sonucu oluşan ve genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon giderleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bu hususta ayrılmış bütçesinden karşılanmaktadır (Uygulama Yönetmeliği m. 44/3).

Şayet şiddet uygulayan bağımlılık düzeyinde olmaksızın ve kimseyi rahatsız etmeksizin alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanıyor ise bu halde söz konusu

⁷⁸⁷ Kandemir, 105.

⁷⁸⁸ Bölükbaşı, 154.

⁷⁸⁹ Bölükbaşı, 154.

tedbire hükmedilmemesi gerekmektedir⁷⁹⁰. Ancak yine bağımlı olmaksızın alkol ve uyuşturucu maddeyi alışkanlık haline getirmiş ve korunan kişilere yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik ya da sözel şiddet uygulayan kişiler hakkında bu tedbirin uygulanması isabetli olacaktır⁷⁹¹. Tedbir kararında hâkim tarafından alkol kullanılmaması gereken yer belirtilmeli ve bu yer dışında şiddet uygulayanın alkol kullanmasına karışılmamalıdır⁷⁹².

3.2.7.11. Şiddet Uygulayanın Muayene veya Tedavi İçin Sağlık Kuruluşuna Başvurması ve Tedavisinin Sağlanması

Uygulama Yönetmeliği m. 28’de düzenlenen bu tedbir kapsamında hâkim, şiddet uygulayanın şiddet eğilimine yol açan davranışlarının varlığı halinde, bu davranışların önlenmesi amacıyla muayene veya tedavi için sağlık kuruluşuna başvurmasına ve gerekli görülürse muayene ve tedavisine karar verebilir. Bu tedbir kararı verilirse şiddet uygulayanın ilde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçede ise toplum sağlığı merkezine başvurması gerekir. Şiddet uygulayan, başvurusu üzerine kamuya ait sağlık kuruluşuna sevk edilir. Bu kişinin tedaviye devam edip etmediği ve yapılan işlemin sonucu ilgili birimlerce ŞÖNİM’e bildirilir. Şiddet uygulayanın tedaviyi reddetmesi durumu da ŞÖNİM ve Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmektedir.

Şiddet uygulayanın rehabilitasyonuna veya tedavi edilmesine karar verilmişse, tedbir sonucu oluşan ve genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon giderleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bu hususta ayrılmış bütçesinden karşılanmaktadır (Uygulama Yönetmeliği m. 44/3).

Kanunda yer alan bu tedbir şiddet uygulayanın şiddete eğiliminin altında yatan herhangi bir sağlık sorunun olup olmadığının tespiti ile böyle bir sağlık sorununun varlığı halinde tedavi edilmesine yöneliktir⁷⁹³. Şiddet uygulayanın şiddete eğilimi şizofreni, akıl hastalığı, anti-sosyal kişilik bozukluğu⁷⁹⁴ nörolojik bozukluklardan, ruhsal ve psikolojik bozukluklardan ya da genetik faktörlerden kaynaklanabileceği gibi cinsiyetçi roller nedeniyle toplumsal yaşamda öğrenmiş olduğu bir davranıştan da kaynaklanabilir⁷⁹⁵.

⁷⁹⁰ Bölükbaşı, 154.

⁷⁹¹ Aslan Düzgün, 38; Günay, 669.

⁷⁹² Gökalp, 148.

⁷⁹³ Bölükbaşı, 155.

⁷⁹⁴ Erdem, 66.

⁷⁹⁵ Bölükbaşı, 156.

Sorun neden kaynaklanırsa kaynaklansın sebebinin bulunması ve çözüme kavuşturulması ile kanunun amacı yerine getirileceğinden ve aile içi şiddet kesin olarak sonlandırılacağından oldukça önemli ve gerekli bir tedbirdir.

3.2.8. Kolluk Amiri Tarafından Verilebilecek Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları

Toplumun huzur ve refah ortamında barış içerisinde yaşayabilmesi, bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin korunup, sağlanabilmesi için belirli bir düzen ve disipline ihtiyaç duyulmakta olup, bu düzeni sağlama görevi de devlete aittir⁷⁹⁶. Devletler tarafından kaos ortamı engellenerek, bireylerin huzur içerisinde yaşamasının sağlanması görevi de kolluk kuvvetlerince yerine getirilmektedir. Kolluk, ihtiyaca göre düzenin sağlanarak suçun önlenmesi, suçun ve suçlunun cezalandırılması için idari ve adli kolluk rollerine bürünerek görev yapmaktadır. Temel hak ve hürriyetlerin korunması için kolluğa verilen bu görev, evleviyetle kadının, aile bireylerinin ya da diğer şiddet mağdurlarının korunmasını da kapsamaktadır.

6284 sayılı Kanun'da şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu ve önleyici tedbir verme konusunda istisnai hallerde kolluk amirine yetki verilmiş, kolluk personeline ise tedbirlerin uygulanması, şiddetin önlenmesi, şiddete müdahale edilmesi ya da şiddet failinin yakalanması gibi birtakım görevler verilmiştir. Bu kapsamda kolluk ve kolluk amirinin kimler olduğunun tespiti gerekir. Uygulama Yönetmeliği'nin 3/1-h maddesinde kolluk tanımlanmıştır. Tanıma göre kolluk, jandarma, polis ve sahil güvenlik birimleridir. Aynı yönetmeliğin 3/1-ı maddesinde ise kolluk amiri tanımlanmış olup, kolluk amirleri, hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan ya da şiddet mağdurlarının yerleşim yeri, bulunduğu yer veya tedbirin uygulanacağı yerde bulunan Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından atanan ve bu konu ile yetkili ve görevli olan kolluk biriminin komutanını veya amirini ifade etmektedir.

Kolluk amiri 6284 sayılı Kanun'da sayılan ve hâkim ya da mülki amir tarafından verilebilen önleyici ve koruyucu tedbirlerden bir kısmına hükmedebilmektedir. Öncelikle mülki amir tarafından verilebilecek bazı koruyucu tedbirler gecikmesinde sakınca bulunması halinde kolluk amiri tarafından da verilmektedir. Bu tedbirler barınma yeri

⁷⁹⁶ Bölükbaşı, 131.

sağlanması ve geçici koruma altına alınmasına ilişkin tedbirler olup, kolluk amirince bu kararın verilebilmesi için şu iki şartın varlığı gerekmektedir: İlk olarak kolluk amirinin herhangi bir koruyucu tedbir kararı verebilmesi için gecikmesinde sakınca bulunan bir halin varlığı gereklidir⁷⁹⁷. Gecikmesinde sakınca bulunan halin ne anlama geldiği Uygulama Yönetmeliği'nin 3/1-c maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirmesi neticesinde derhal herhangi bir işlem yapılmazsa, şiddetin önlenemeyeceği, kişinin can güvenliğinin tehlikeye gireceği, diğer hak ve hürriyetlerinin tehlikeye gireceği ve bir şekilde kişinin zarar göreceği, şiddete ilişkin fiile ait iz, eser, emare veya delillerin kaybolacağı, şiddet uygulayanın kaçabileceği ya da kimliğinin tespit edilemeyeceği belirlenirse ve resen ya da ilgili kişinin talebiyle mülki amir veya hâkim tarafından tedbir kararı verilmesi için yeterli zaman yoksa bu durum “*gecikmesinde sakınca bulunan hal*” olarak nitelendirilmektedir. Bu hallerde kolluk amiri tarafından derhal şiddet mağduru lehine koruma tedbiri verilmezse şiddet mağdurunda telafisi mümkün olmayan bir zarar ortaya çıkacaktır⁷⁹⁸.

Kolluk amirince mülki amire tanınan tedbire hükmedilmesi için gereken ikinci şart ise bu tedbirin türüne ilişkindir. Kolluk amiri yalnızca şiddet mağduru kadın ve çocukları için barınma yeri sağlanması ve geçici koruma altına alınması tedbirine hükmedebilmektedir. Bu kapsamda maddi yardım, kreş imkânı vd. tedbirleri veremeyeceği gibi, mülki amire tanınan ve kanunda sayılmayan benzer tedbirler verme yetkisi de bulunmamaktadır⁷⁹⁹. Barınma yeri sağlanması ve geçici koruma altına alınması tedbiri yukarıda kapsamlı olarak izah edildiğinden burada tekrarlanmayacaktır.

Kolluk amiri tarafından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen koruyucu tedbir kararlarına ilişkin evrak, en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içerisinde mülki amirin onayına sunulmalıdır. Bu süre içerisinde mülki amirin onayına sunulmayan, ya da süresinde onaya sunulmakla birlikte mülki amir tarafından kırksekiz saat içerisinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden ortadan kalkmaktadır (6284 sayılı Kanun m.3/2-Uygulama Yönetmeliği m. 29/1).

Kolluk amirine tanınan bir diğer yetki de hâkim tarafından verilebilecek bazı önleyici tedbir kararlarına hükmedebilmesidir. 6284 sayılı Kanun'un 5/2 maddesinde

⁷⁹⁷ Bölükbaşı, 131-132.

⁷⁹⁸ Bölükbaşı, 132.

⁷⁹⁹ Bölükbaşı, 132.

gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığında kolluk amirince, şiddet uygulayanın şiddet mağdurlarına karşı şiddet tehdidi, hakaret içerikli, küçük düşürücü ya da aşağılayıcı sözler sarf etmemesi ve bu gibi davranışlarda bulunulmaması, bulunduğu yerden ya da müşterek konuttan derhal uzaklaştırılmasıyla müşterek konutun şiddet mağduruna tahsisi, kanun kapsamında korunan kişiler ile bu kişilerin konutuna, okuluna ve işyerine yaklaşmaması ile çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere, şiddete uğramamış olsalar dahi gerekli hallerde korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve çocuklarına yaklaşmaması tedbirlerine hükmedilebilmektedir. Söz konusu tedbirler yukarıda kapsamlı olarak izah edildiğinden burada tekrarlanmayacaktır.

Mülki amire tanınan tedbirlerin verilmesi halinde olduğu gibi bu tedbirlerin verilmesi halinde de tedbir kararlarına ilişkin evrak, en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içerisinde hâkimin onayına sunulmalıdır. Bu süre içerisinde hâkimin onayına sunulmayan, ya da süresinde onaya sunulmakla birlikte hâkim tarafından yirmidört saat içerisinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden ortadan kalkmaktadır (6284 sayılı Kanun m. 5/2- Uygulama Yönetmeliği m. 29/2). Mülki amirin veya hâkimin onayına ilişkin süre hesaplanırken tatil günleri de süreye dâhil edilir. Ancak sürenin bitimi resmi tatil veya hafta sonuna rastlarsa süre kendiliğinden takip eden ilk iş günü sona erer (Uygulama Yönetmeliği m. 29/3).

İstisnai hallerde kolluk amirine tanınan tedbir kararı verebilme yetkisinin asıl amacı şiddetin yaşanması ve sonuçları açısından telafisi mümkün olmayan ya da güç olan zararların engellenmesidir⁸⁰⁰. Kolluğa verilen bu yetki son derece yerinde olsa da kararın belirli süre içerisinde onaylanmaması durumunda kendiliğinden ortadan kalkması bazen sağlanması istenilen amaçla bağdaşmamaktadır.

3.3. 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA VERİLEN TEDBİRLERİN UYGULANMASI

3.3.1. Başvuru ve İhbar

6284 sayılı Kanun'un 7. maddesinde şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde herkesin bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebileceği, ihbarı alan

⁸⁰⁰ Bölükbaşı, 133.

kamu görevlilerinin ise bu durumu ilgili yerlere bildireceği ifade edilmiştir. Şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde herkesin ihtiyari olarak ihbar edebilme hakkı varken, kamu görevlisi için bu durum bir zorunluluktur⁸⁰¹.

Benzer şekilde Uygulama Yönetmeliği'nin 4. maddesinde kişinin şiddete uğraması ya da şiddete uğrama tehlikesiyle karşılaşması halinde herkesin bu durumu yazılı olarak, sözlü olarak ya da başka bir şekilde ilgili makam ve mercilere ihbar edebileceği belirtilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olması durumunda bu kurum ve kuruluşlar olayı derhal şikâyet mercilerine bildirmelidir.

Bu kapsamda öncelikle ihbar ile şikâyet tanımlanmalıdır. Yönetmeliğe göre ihbar, üçüncü kişilerin olayı yazılı, sözlü veya başka bir surette ilgili makama bildirmesi iken; şikâyet, şiddet veya şiddet tehlikesinin varlığında şiddet mağdurunun ilgili makam ve mercilere müracaat etmesi anlamına gelmektedir (Uygulama Yönetmeliği m.3/1-g). Böylelikle ilgililer veya üçüncü kişiler şiddet ya da şiddet tehlikesini kolluğa, Cumhuriyet savcılığına, hâkime, mülki amire, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ilgili müdürlüklerine ya da ŞÖNİM'e ihbar ederek 6284 sayılı Kanun kapsamında harekete geçilmesini sağlayabilir⁸⁰². Kanunda şikâyetin yanı sıra ihbarın da düzenlenmiş olması şiddetin önüne geçilmesi ya da engellenmesi noktasında önemlidir. Nitekim, bazı durumlarda şiddet mağdurları bilgisizlikten ya da şiddet uygulayandan korktuklarında şikâyetçi olmamakta ve böylelikle şiddetin devamına sebebiyet vermektedir.

Müdürlük ya da ŞÖNİM'e yapılacak ihbar ve şikâyetler gecikmeksizin olayın özelliklerine göre kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime bildirilmektedir (Uygulama Yönetmeliği m. 4/4). İhbarın herhangi bir şekilde yapılması yeterli olup, yazılı ya da sözlü olması şart değildir. Ancak sözlü yapılan ihbarlar derhal tutanağa geçirilir (Uygulama Yönetmeliği m. 4/5).

Kanun kapsamında koruyucu tedbir kararları ihbar ve şikâyetin yanı sıra resen de verilebilmektedir. Aynı şekilde hâkim tarafından resen önleyici tedbir kararları verilebilmesi de mümkündür⁸⁰³.

⁸⁰¹ Kandemir, 106.

⁸⁰² Bölükbaşı, 168.

⁸⁰³ Ercoşkun Şenol, 445.

İhbarın yanı sıra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi kamu kurumları 6284 sayılı Kanun'un 20/2 maddesi kapsamında açılan kamu davalarına devlet adına katılabilmektedir. Bu durum devletin şiddet eylemlerini önlemesi, adli sürecin etkili işletilerek faillerin cezalandırılması ve zararın tazmini noktasında gereken tüm tedbirlerin alınması ve aile içi şiddet konusunda özenli davranmasıyla ilgili olup, devlet tarafından davaya müdahale “*özen yükümlülüğü*” kapsamındadır⁸⁰⁴. Devletin müdahalesi silahların eşitliği prensibinde sanık aleyhine sonuç doğuracak bir durum olmayıp, devlet dışı aktörler tarafından meydana getirilen şiddet fiilini önleyememesi nedeni ile şiddetle mücadele noktasında üstlenmiş olduğu diğer yükümlülüklerin özenle yerine getirilmesini sağlamaya ilişkindir⁸⁰⁵.

3.3.2. Tedbir Kararı

6284 sayılı Kanun'un 8/1 maddesinde tedbir kararlarının ilgilinin talebi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın, bakanlığa bağlı müdürlüklerin, ŞÖNİM'in ve kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvuru ile en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer aile hâkimi, mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amir tarafından verilebileceği belirtilmiştir. Kanunda bahsedilen “*ilgili*” kişi ifadesinden anlaşılması gereken şiddet mağduru, kanuni temsilcili ya da avukatıdır⁸⁰⁶. Şiddetin sonucunda yaşanabilecekler nedeni ile durumun aciliyeti göz önünde bulundurularak kanunda “*en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yerde*” ifadesi kullanılmış olup, bu düzenleme son derece yerindedir.

Daha önceden de belirilmiş olduğumuz gibi tedbir kararı veren makamlar şiddetin özelliklerine göre mağdurla yakınları ve çocukları hakkında koruyucu tedbir kararına, şiddet uygulayan hakkında ise önleyici tedbir kararına hükmedebilir. Koruyucu tedbir kararları daha çok kişinin yeniden şiddete mazur kalarak maddi ve manevi zarara uğramasını engellemek için verilmekte olup, önleyici tedbir kararları ise şiddetin önlenmesi ve tekrarının engellenmesi doğrultusunda şiddet uygulayanın doğrudan hak ve özgürlüklerine müdahale niteliğindedir ve bu sebeple hâkim tarafından verilmektedir⁸⁰⁷.

⁸⁰⁴ Recep Doğan, “Ceza Muhakemesinde Davaya Katılma ve 6284 sayılı Kanundan Kaynaklanan Sorunlar”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 12(47), 2021, 160.

⁸⁰⁵ Doğan, *Ceza Muhakemesinde Davaya Katılma ve 6284 sayılı Kanundan Kaynaklanan Sorunlar*, 160.

⁸⁰⁶ Gökalp, 166.

⁸⁰⁷ Bölükbaşı, 172.

Tedbir kararı verebilecek makamlar bu kararı verirken somut olaya, şiddetin düzeyine, şiddet tehlikesine, korunan kişi ile şiddet mağdurunun özelliklerine göre uygun olan bir ya da birkaç tedbire hükmetmelidir.

Kanun kapsamında mülki amir ya da hâkim tarafından verilebilecek tedbirler belli olmasına rağmen bazı durumlarda mağdur bir an önce korunmak ya da şiddetten kurtulmak için birden fazla mercie aynı anda başvurmakta, farklı mercilerce aynı ya da benzer tedbir kararlarının uygulanmasına neden olmaktadır. Bu durumun önüne geçilmesi adına kamu kurum ve kuruluşlarınca iyi koordinasyon sağlanmalı, ortak bir veri tabanı ile kişilerin ihbar ve şikâyet süreci takip edilmelidir⁸⁰⁸.

3.3.3. Tedbir Kararının Süresi

Tedbir kararı verilirken kararı veren merci tarafından uygulanacak tedbirin süresinin belirlenmesi de önemlidir. 6284 sayılı Kanun'un 8/2 maddesinde tedbir kararlarının ilk defasında en çok altı ay için verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda tedbirin daha az süre ile verilmesinin yeterli olacağı düşünülüyorsa daha az süreli verilmelidir. Ancak somut olayda altı aylık sürenin de yetersiz kalacağı ve şiddet veya şiddet tehlikesinin devam edeceği anlaşıyorsa, resen ya da korunan kişinin talebi ile veya Bakanlık ve kolluk görevlilerinin talebi ile tedbirin aynı şekilde devamına, süresinin ya da şeklinin değiştirilerek devamına veya duruma göre tedbirin tamamen kaldırılmasına karar verilebilir.

Kanunun düzenleniş şeklinde şiddetin ya da şiddet tehlikesinin devam edileceğinin anlaşılması halinde tedbirin devamına yönelik karar verilebileceği ile birlikte “*bu tedbirin kaldırılmasına karar verilir*” ifadesi de kullanılmıştır. Söz konusu ifade ile şiddetin ya da şiddet tehlikesinin devamına rağmen tedbirlerin kaldırılabilmesi anlamı çıkarılmakta olup, bu anlam kanunun amacı ile bağdaşmamaktadır.

Sürenin altı ayla sınırlı tutulmuş olması da eleştirilere neden olmaktadır. Nitekim, örneğin şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, aşağılama, hakaret veya küçük düşürücü söz ve davranışlarda bulunulmaması tedbirine hükmedilmiş ise bu tedbirin altı ayla sınırlı tutulması sağlanmak istenen yarara uygun düşmemekte, şiddet uygulayanın

⁸⁰⁸ Bölükbaşı, 173.

altı aylık süre için değil her zaman bu tip davranışlarda bulunmaması gerektiği ifade edilmektedir⁸⁰⁹.

3.3.4. Delil ve Belge Aranmaması

6284 sayılı Kanun'un 8/3 maddesine göre hâkim, kolluk amiri ve mülki amir tarafından verilebilecek koruyucu tedbir kararları için şiddetin uygulandığına ve uygulanma ihtimalinin bulunduğuyla ilişkin delil ve belge ibrazına gerek olmayıp, ihbar ve şikâyetin soyut bir iddiadan ibaret olması halinde bile hâkim, kolluk amiri veya mülki amirce takdir yetkisi kullanılarak koruyucu tedbir kararına hükmedilebilecektir⁸¹⁰. Bu durumun masumiyet karinesini ihlal edebileceği ileri sürülebilse de şiddet mağdurlarının korunmasının önemi aciliyeti açısından geri dönüşü olmayan mağduriyetlere sebebiyet verilmemesi adına koruyucu tedbirlerin uygulanması isabetli olacaktır⁸¹¹.

Kanunun ilgili maddesinde yalnızca koruyucu tedbirler açısından delil ve belge aranmayacağı düzenlenmiş olup, önleyici tedbirlere ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Yalnızca önleyici tedbirlerin geciktirilmeksizin verileceği ifade edilmiştir. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi önleyici tedbirlerle şiddet uygulayanın hak ve özgürlüklerine doğrudan müdahale edilmektedir. Bu kapsamda şiddet uygulayan açısından hak ihlaline neden olunmaması adına kesin delil aranmasa bile, en azından şiddetin ya da şiddet tehlikesinin varlığına ilişkin iz ve emarelerin varlığı aranmalı, somut olayda gerek görülürse önleyici tedbire hükmedilmelidir⁸¹².

3.3.5. Tedbir Kararının Tefhimi veya Tebliği

6284 sayılı Kanun'un 8/4 maddesinde tedbir kararlarının korunan kişi ile şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edileceği belirtilmiştir. İlgili merci tarafından verilen tedbir kararı talebinin reddine ilişkin karar ise yalnızca korunan kişiye tebliğ edilmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan bir hal varsa kolluk birim tarafından verilen tedbir kararı bir tutanakla derhal şiddet uygulayana tebliğ edilmelidir.

⁸⁰⁹ Ercoşkun Şenol, 446.

⁸¹⁰ Gökalp, 170; Günay, 674.

⁸¹¹ Bölükbaşı, 174.

⁸¹² Gökalp, 170.

Tedbir talebinin reddine ilişkin kararın yalnızca tedbir talebinde bulunan korunan kişiye tebliği, şiddet uyguladığı iddia edenin tedbir talebini öğrenerek talepte bulunana yönelik olumsuz tutum ve davranışlarla şiddet uygulamasının önüne geçilmesi açısından isabetlidir⁸¹³.

Tedbir kararının ilgili kişilere tefhim ya da tebliğ edilememesi kararın uygulanmasına engel oluşturmamaktadır (6284 sayılı Kanun m. 10/5). Kanun koyucu bu hüküm ile özellikle ilgililerinin adresinin tespit edilememesi ve tebligatın yapılamaması durumlarda yaşanacak aksaklıkların önüne geçmeye çalışmıştır⁸¹⁴.

3.3.6. Gizlilik İlkesi

Şiddetin tekrarlanma ihtimali, şiddet tehlikesinin ve şiddetin boyutu gibi nedenlerle korunan kişilerin telafisi mümkün olmayacak şekilde mağduriyet yaşayabileceği durumlarda gerek duyulması halinde mağdurun talebi ile ya da resen ilgili mercilerce tedbir kararıyla beraber korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgilerini, kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresiyle korumanın sağlanması için gerekli diğer bilgileri her türlü resmi kayıta gizli tutulabilir, bu kişilere yapılacak tebligatlara ilişkin farklı bir adres tespit edilebilir (6284 sayılı Kanun m. 8/6). Yine tebligat adresi olarak ŞÖNİM'e ait adres bilgileri de kullanılabilir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 32. maddesi de gizliliğe ilişkin olup, maddenin 2. fıkrasında adli işlemlerde, şiddet mağdurlarına ilişkin gizlilik işlemlerinin Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik kapsamında yerine getirileceği belirtilmiştir. Korunan kişinin bilgileri tüm kurum ve kuruluşlarda da gizli tutulmaktadır.

Yönetmeliğe göre korunan kişi hakkında tedbir kararı verilirse, bu karar ŞÖNİM aracılığıyla tedbirin uygulanacağı yerde bulunan nüfus müdürlüğüne bildirilir ve ilgili nüfus kaydına işlenir. Tedbir süresinin sona ermesini izleyen onbeşinci gün nüfus kaydına işlenen gizlilik kararı MERNİS veri tabanından silinmektedir (Uygulama Yönetmeliği m. 32/5-6).

⁸¹³ Gökalp, 171.

⁸¹⁴ Bölükbaşı, 175.

3.3.7. Tedbir Kararına İtiraz

İtiraz usulü 6284 sayılı Kanun'un 9. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğden itibaren iki hafta içerisinde ilgililerce aile mahkemesine itiraz edilebilir. Uygulama Yönetmeliği'nin 33. maddesinde de mülki amir tarafından verilen koruyucu tedbir kararlarına karşı itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Bu maddeye göre hâkim, tedbir kararlarının aynen devamına, tedbirin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına karar verebilir. İtiraz hakkında dosya üzerinden duruşma yapılmaksızın, ancak gerekli görülürse ilgililer dinlenerek bir hafta içinde karar verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 34. maddesinde hâkim tarafından verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ve tedbir kararlarına aykırılık nedeniyle verilen zorlama hapsi kararlarına karşı itiraz usulü düzenlenmiştir. Bu kararın ilgililere tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren karara itiraz edilebilir. Bu maddeye göre hâkim, tedbir kararlarının aynen devamına, tedbirin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına karar verebilir. İtiraz hakkında dosya üzerinden duruşma yapılmaksızın, ancak gerekli görülürse ilgililer dinlenerek bir hafta içinde karar verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

İtiraz üzerine dosya, birden fazla aile mahkemesinin bulunduğu yerlerde numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı dair için birinci daireye, tek aile mahkemesinin bulunduğu yerlerde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı olması halinde ise en yakın yer asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir (6284 sayılı Kanun m. 9/2). 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbirler geçici hukuki koruma niteliğinde olduğunda bu tedbirlere ilişkin iş ve işlemlerin adli tatilde görülmesi mümkündür⁸¹⁵.

Hâkim ya da mülki amir tarafından verilen kararlara itiraz edebilen “*ilgililer*” ifadesinden anlaşılması gereken hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayan ile koruyucu tedbir kararı verilen korunan kişiler ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıdır⁸¹⁶.

⁸¹⁵ Günay, 677.

⁸¹⁶ Ercoşkun Şenol, 447; Günay, 676.

3.3.8. Tedbir Kararının Bildirimi ve Uygulanması

6284 sayılı Kanun'un 10. maddesinde kanun kapsamında alınan tedbirlerin gecikmeksizin Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen karara göre Cumhuriyet başsavcılığına ya da kolluğa bildirileceği belirtilmiştir. Yine kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurularla başvurunun kabul veya reddine ilişkin kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir.

Şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararları ve şiddet mağduruna yönelik verilen geçici koruma altına alınması kararı kolluk tarafından yerine getirilir. Bu konuda hakkında tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri, bulunduğu yer ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevlileri yetkili ve görevlidir (6284 sayılı Kanun m. 10/3). Kolluk görevlilerince özellikle önleyici tedbir kararı uygulanan şiddet uygulayan izlenmeli, ziyaret edilmeli, yakınları ve komşuları vasıtasıyla takip edilmeli ve edinilen bilgiler tutanağa geçirilmelidir⁸¹⁷.

Tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir ancak bu yöntemle kişilerin sesleri dinlenemez, görüntüleri izlenemez ve kayda alınamaz (6284 sayılı Kanun m. 12/1).

3.3.9. Tedbir Kararlarına Aykırı Davranılması

6284 sayılı Kanun'un 13. maddesinde hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanın, bu karara aykırı olarak hareket etmesi durumunda, işlediği fiil suç oluştursa dahi ihlal edilen tedbirin niteliği ve ihlalin ağırlığına göre hâkim tarafından üç günden on güne karar zorlama hapsine tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Tedbir kararlarının gereğine aykırılık tekrarlanırsa, her tekrarda tedbirin niteliği ve ihlalin ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Zorlama hapsinin süresi toplamda altı ayı geçemez. Şiddet uygulayan hakkında verilen zorlama hapsi Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir ve Bakanlığın ilgili müdürlüklerine bildirilir.

Zorlama hapsi, diğer bir adıyla tazyik hapsi kişinin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesi amacıyla verilen hapis cezasıdır⁸¹⁸. Tedbir kararına aykırı davrandığı tespit edilen kişi hakkında karar verilene kadar kişinin gözetimine alınıp alınmayacağı

⁸¹⁷ Günay, 678.

⁸¹⁸ Günay, 682.

kanunda belirtilmemiş olup, şiddet mağduruna yönelik hayati tehlikenin bulunduğu durumlarda tedbir ihlalinin tespitinden sonra şiddet uygulayanın serbest bırakılması halinin kanunun amacına uygun düşmeyeceği ortada olduğundan bu gibi durumlarda aile mahkemesi tarafından karar verilinceye kadar en azından şiddet mağduru koruma altına alınabilir⁸¹⁹.

Kararın tebliği sırasında zorlama hapsine ilişkin ihtar yapılmazsa zorlama hapsine karar verilip verilmeyeceği kanunda düzenlenmemiştir. Böyle bir halde Günay’a göre zorlama hapsi ihtarının yapılmaması zorlama hapsi kararının verilmesine engel teşkil eder⁸²⁰.

Zorlama hapsine hangi mahkemenin karar vereceği de kanunda açıkça belirtilmemiş olup, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkimi ölçütü kapsamında hızlı olunabilmesi adına tedbirin ihlal edildiği yer aile mahkemesinin zorlama hapsi kararı vermesi mümkündür⁸²¹.

Zorlama hapsi kararına karşı kanun yolu kanunda düzenlenmemiş ancak Uygulama Yönetmeliği’nin 34/6 maddesinde kararlara itiraz edilebileceği belirtilmiştir. Zorlama hapsinin infazı Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilecek olup, kararın uygulanması için kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur.

Zorlama hapsinin Anayasa Mahkemesi’nde iptali istenmiş, gerekçe olarak da “...hukuk devleti ile ceza hukuk ilkeleri gereği aynı kişinin aynı eylemi nedeniyle birden fazla kez yargılanamayacağı...” gösterilmiş olup, Anayasa Mahkemesi, “..itiraz konusunun suç karşılığında uygulanan bir ceza olmadığı, niteliği gereği bir disiplin hapsi oluşu ve şiddet uygulayan kişiyi tedbir kararına uymaya zorlayarak neticesi ağır olan suçların işlenmesinden önce suçun önlenmesini amaçlayan bir yaptırım olduğundan ceza kavramı dışında değerlendirilmesi gerekir..” diyerek itiraz konusu kuralın hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü olmadığından bahisle oy çokluğu ile davanın reddine karar vermiştir⁸²².

Adalet Bakanlığı verilerine göre 2020 yılında kadın cinayetlerinde bir önceki yıla göre %21 düşüş yaşanırken, hakkında tedbir kararı verilen ve tedbir kararını ihlal eden

⁸¹⁹ Günay, 682.

⁸²⁰ Günay, 282.

⁸²¹ Günay, 283.

⁸²² Anayasa Mahkemesi’nin 28.11.2013 tarih, 2013/119 Esas, 2013/141 Karar sayılı ilamı.

5748 kişi hakkında toplamda 6151 zorlama hapsine karar verilmiştir⁸²³. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından yürütülen bir çalışmada ise kadınların tedbir ihlaline yönelik kolluğa yaptıkları şikayetler veya 3. kişilerce yapılan ihbarlar karşısında kolluğun ihlal tespitinde gerekli işlemleri yapmadığı, yüzeysel bir araştırma yapılması nedeniyle tedbir kararlarının ilgililere tebliğ edilemediği ve tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediğinin kontrol edilmediği tespit edilmiş, bu kapsamda zorlama hapsinin uygulanmadığı belirtilmiştir⁸²⁴. Yine aynı çalışmada 2020 yılında Mor Çatı'ya başvuran kadınların çoğunun şiddet konusunda ilk başvurdukların yerin kolluk olduğu, kolluğa yapılan toplamda 108 başvurunun 59'unda kadınların kolluk personelinin görev ihmaline ya da kötü uygulamasıyla karşılaştığı, özellikle kadınlara eksik ya da yanlış bilgi verilerek şikâyetten vazgeçirilmeye çalıştıkları görülmüştür⁸²⁵. Yapılan bu çalışma dahi aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddette en hızlı ve etkili çözüm sağlaması beklenen kollukta yaşanan sorunları ortaya çıkarmış, devletin özen yükümlülüğü kapsamında sorumlu olmaması adına personelin bu konuda eğitime ihtiyacı olduğunu göstermiştir.

⁸²³ Aybüke İnal Kamacı, *Adalet Bakanlığı 2020'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Önemli Düzenlemeler Yaptı*, Erişim 23.09.2021, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/adalet-bakanligi-2020de-kadina-yonelik-siddetle-mucadelede-onemli-duzenlemeler-yapti/2096987>.

⁸²⁴ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, *Kadınların Adalet Erişimi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü*, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, İstanbul 2021, 39.

⁸²⁵ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 35-36.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

6284 SAYILI KANUN'A YÖNELİK ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER İLE AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ÖNERİLER

6284 SAYILI KANUN'A GETİRİLEN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER

6284 sayılı Kanun'un dayanağı olan uluslararası sözleşmeler kapsamında ve hukuk devleti olmanın sonucunda kadının insan haklarının sağlanması ile korunması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kamusal alanda ve özel alanda giderilmesiyle şiddetin önlenerek, şiddet mağdurlarının korunması devletin sorumluluğundadır⁸²⁶. Devlet, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek adına 6284 sayılı Kanun'u düzenlemiş ve kurumlar arası koordinasyonla şiddeti önlemeye çalışmaktadır. Söz konusu kanunda yer alan hükümler çoğu açıdan yeterli görülse bile uygulamada kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet olaylarının azalmadığı görülmektedir. Yine kanun bazı eksiklikleri nedeni ile eleştirilmektedir.

Kanuna getirilen ilk eleştiri kanunun kişi ve konu bakımından kapsamının yeterince açık olmamasıdır. Öztürk'e göre kanunda her ne kadar “*herkes*” ve “*her türlü şiddet*” gibi ifadeler kullanılsa da her türlü şiddetin kanunun uygulama alanına dahil olmayıp, söz konusu ifadelerin kapsamının belirlenmesi gerekmektedir⁸²⁷. Yine Doğan'a göre kanunda yer alan “*aile içi şiddet*”, “*kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet*” gibi kavramlar kanunun amacına hizmet etmeyen, eksik tanımlar olup, bu tanımlarla örneğin hangi suçlar açısından kamu davasına katılma yetkisinin kullanılabileceği belirlenmemektedir⁸²⁸.

Hakkında koruma tedbiri uygulanan mağdurun şiddet uygulayanla bir şekilde iletişime geçmesi halinde mağdur açısından herhangi bir yaptırım öngörülmemesi de tartışmalara neden olmaktadır. Bir görüşe göre, kanun koyucunun amacının aile birbirinden uzaklaştırarak bölmek olmadığı, mağduru korumayı amaçladığı için

⁸²⁶ N. Öztürk, 24.

⁸²⁷ N. Öztürk, 25.

⁸²⁸ Doğan, *Ceza Muhakemesinde Davaya Katılma ve 6284 sayılı Kanundan Kaynaklanan Sorunlar*, 163-164.

mağdurun örneğin konuttan uzaklaştırma tedbirine rağmen şiddet uygulayanla müşterek konutta buluşması halinde bu durum tedbir kararının ihlali niteliği taşımazken, Öztürk'e göre somut olayda hâkim mağdurun rızasının gerçek bir rıza olup olmadığını araştırmalıdır⁸²⁹. Bir görüşe göre ise, şiddet mağdurunun şiddet tehlikesi devam ederken şiddeti körükleyecek davranışlar içine girdiği ve tedbirlere aykırı davrandığı durumlarda şiddet mağdurları açısından da bazı yaptırımların uygulanması, örneğin zorlama hapsine hükmedilmesi makul karşılanabilecektir⁸³⁰.

6284 sayılı Kanun'da zorunlu tutuklama tedbirine hükmedilmemesi de kanunun eleştirilmesine neden olmaktadır. Koruma tedbirinin ihlal edilmesi, şiddet mağdurunun fiziksel yaralanması ya da silahla tehdit edilmesi gibi durumlarla uygulanan zorunlu tutuklama, şiddet uygulayanın yeniden şiddete başvurması eğilimini gözle görülür şekilde azaltan bir uygulamadır⁸³¹. Bu uygulama ile beraber özellikle kadına yönelik şiddette kolluk güçlerine zorunlu gözaltına alma yetkisinin verilmesinin şiddet mağdurlarının korunması açısından yerinde olabileceğini ileri sürenler mevcuttur⁸³².

Özellikle gelişmiş ülkelerde şiddet uygulayanın stres yönetimi ya da öfke kontrolü gibi tedavi programlarına katılımı zorunlu iken ülkemizde isteğe bağlı olması da eleştirilmektedir⁸³³. Bizce bu gibi programlar zorunlu olmasa bile en azından Devlet tarafından teşviki sağlanmalı, şiddet uygulayanın şiddete eğilimi azaltılmalıdır.

Kanuna yönelik diğer bir eleştiri de kanuna referans olan İstanbul Sözleşmesi'nin 30/2 maddesinde düzenlenen devletin tazminat yükümlülüğüdür⁸³⁴. Kanun hazırlanırken bazı koşulların varlığı halinde devlete yüklenebilecek tazminata yer verilmemiş olması haklı eleştirilere neden olmaktadır. Devletlerin özen yükümlülüğü kapsamında aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet olaylarında mağdura yönelik saldırının önlenememesi ve saldırı sonucunda doğan hak ihlalinin giderilememesi halinde en azından mağdurun zararının giderilmesi gerektiğinden bu konuda devletin sorumlu olmaması için şiddet mağdurlarının korunması adına tazminata ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

⁸²⁹ N. Öztürk, 26.

⁸³⁰ Ercoşkun Şenol, 450.

⁸³¹ Ercoşkun Şenol, 451; N. Öztürk, 27.

⁸³² Ercoşkun Şenol, 451; N. Öztürk, 27.

⁸³³ N. Öztürk, 27.

⁸³⁴ Bölükbaşı, 208.

4.2. AİLE İÇİ ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ÖNERİLER

Yukarıda detaylı olarak aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlanmış, şiddetin önlenmesi konusunda yapılan çalışmalar izah edilmiştir. Kadın ve çocukların şiddetten korunması gerektiği herkes tarafından ifade edilmekte ve bu konuda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Ancak yapılan tüm çalışmalara rağmen aile içi şiddet ve özellikle kadına yönelik şiddetin artarak devam ettiği görülmektedir. Bu kapsamda aşağıda DSÖ tarafından şiddetin önlenmesi konusunda benimsenen yöntemler ile bu yöntemler doğrultusunda çalışmada yer yer ifade ettiğimiz şekilde şiddete ilişkin tespitlerimiz ile şiddetin önlenmesi, tekrarının engellenmesi ve şiddet mağdurlarında doğan zararın giderilmesi konusundaki önerileri kısaca izah edeceğiz.

DSÖ, aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi hususunda “*ekolojik model*” yöntemini benimsemiştir. Bu modelde aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi üç temel yöntemle gerçekleştirilmektedir: İlk yöntem şiddetin daha ortaya çıkmadan önce önlenmesi sağlama amacı güden, bireysel, kişiler arası ilişkiler ve toplumsal düzeyde mevcut risklerin azalmasını sağlamaya çalışan “*Birincil Koruma*” olarak aldandırılmaktadır⁸³⁵. Bu yöntemle, örneğin, bireysel düzeyde kadınların öz saygısının geliştirilmesi, cinsiyet eşitsizliği ve şiddetin haksızlığı konusunda eğitilmesi amaçlanmakta ve erkeklere de şiddetin suç olduğu öğretilmektedir⁸³⁶. Kişilerarası düzeyde ise kadının ailesi ve sosyal çevresinde şiddet ve cinsiyet konularına yönelik duyarlılık artırılmakta, aile içi sorunlarının çözülmesine yardımcı olacak kurumlar oluşturulmakta, aile içi şiddet konusunda sosyal destek ağının genişletilmesi gibi amaçlar güdülmektedir⁸³⁷. Toplumsal düzeyde de medya ile basın-yayın yoluyla aile içi şiddetle kadına yönelik şiddetin bir hak ihlali olduğu ve halk sağlığı sorunu olduğu hususunda farkındalığın sağlanması, şiddet konusunda duyarlılık oluşturacak örgütlenmenin sağlanması, okullarda bu konuda eğitimin verilmesi, devlet politikalarında şiddete karşı bir yaklaşımın benimsenmesi, cinsiyet eşitliğine dayalı plan ve politikalar geliştirilmesi,

⁸³⁵ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 37.

⁸³⁶ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, 38-39

⁸³⁷ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, 38-39

kadının güçlendirilerek kamusal alanda da kadın-erkek eşitliğinin sağlanması vb. amaçlar güdülmekte, bu şekilde şiddet henüz oluşmadan şiddetin önlenmesi hedeflenmektedir⁸³⁸.

Şiddetin akut ve kronik etkilerinin azaltılması ve tekrarının önlenmesini amaçlayan “*İkincil Koruma*” yöntemiyle sağlık personeli, kolluk görevlileri, adalet personeli ve sosyal hizmet çalışanlarının aile içi şiddet mağdurlarını erken dönemde tanınması, şiddet uygulayanlarla mağdurların ve risk altında olan ailelerin saptanması, şiddete ilişkin bir bulgu varsa derhal müdahil olunması, şiddet neticesinde mağdurda ortaya çıkan sağlık sorunlarının giderilerek sektörler arası işbirliği ile mağdurun güvenliğinin sağlanması hedeflenmektedir⁸³⁹.

Şiddet mağdurlarının rehabilitasyonu ve desteklenmesi ise “*Üçüncül Koruma*” olarak adlandırılmakta, şiddete maruz kalanlara ve ailelerine danışmanlık hizmeti verilmesi, gerekli hallerde “*sığınma evleri*” gibi korunaklı yerlerde bakımlarının sağlanması, şiddet mağdurlarına çocuklarının ve kendisinin iâşesini karşılayarak geçimini sağlayabilecek iş, sağlık, konut gibi desteklerin sağlanması hedeflenmektedir⁸⁴⁰. Tüm bu yöntemlerin uygulamaya geçirilmesi halinde kadına yönelik şiddetin azalacağına inandığımızdan bu yöntemler doğrultusunda tarafımızca gözlemlenen sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda ifade edilmiştir.

Şiddet konusunun kapsamı genişletilmelidir: Şiddet konusunda yapılan çalışmaların çoğunda şiddetin kadına yönelik gerçekleştirildiği değerlendirilmekte ve bu kapsamda diğer şiddet failleri ve mağdurlarından ziyade kadın üzerine odaklanılarak çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Ancak bizce şiddet faillerinin yalnızca eşe şiddet uygulayan erkekler değil, ebeveynlerine şiddet uygulayan çocukların, eşi ve çocuklarına şiddet uygulayan kadınların da olabileceği unutulmadan, henüz küçük yaşta çocuklarımıza şiddetten uzak durmaları, şiddete karşı çıkmaları ve şiddeti engellemeleri gerektiği öğretilirken kadına yönelik şiddetin engellenmesi değil, aile içerisinde hatta toplumda yaşanan her türlü şiddetin engellenmesi gerektiği, yanlış olduğu öğretilmelidir. Küçük yaşta çocuklara verilecek bu eğitim sayesinde anne, eş rolündeki kadınla beraber

⁸³⁸ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, 38-39.

⁸³⁹ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, 39-40.

⁸⁴⁰ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, 40.

çocuklar, erkekler ve diğer aile bireyleri ile zayıf konumda olanlara yönelik şiddette önlenabilir. Bizce bunun için Devlet tarafından ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği esasıyla çocuklara ve ihtiyacı olanlara eğitim vermesi isabetli olacaktır.

Kadına verilen değer artırılmalıdır: Kadınlar ve erkekler yapısı gereği toplum içerisinde farklı rollere bürünmüş, erkekler daha aktif bir şekilde saldırgan ve savaşçı olurken, kadınlar ise pasif kalarak merhametli, duygusal olmuşlardır⁸⁴¹. Bu noktada sorulması gereken soru kadın-erkek rollerini belirleyen davranış biçimleri doğuştan mı gelmektedir yoksa bu roller toplum içerisinde bireylere mi verilmektedir? Bu soruya verilecek cevap kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda önem arz etmektedir. Şöyle ki, şayet kadının pasif kalmasını ve aktif olan erkek tarafından şiddete uğramasını sağlayan rol toplum tarafından verilmişse, yine aynı toplum tarafından bu rolün değiştirilmesi, kadının aktif hale gelerek kadına yönelik şiddetin önlenmesi mümkün olabilecektir⁸⁴². Bizce bu sorunun cevabı şu şekildedir: Cinsiyet eşitsizliğine dayalı kadına yönelik şiddet eğilimi öğrenilen bir davranış türü olup, toplumun kültürel değerlerine bağlıdır⁸⁴³.

Kadın ve erkeğin toplum içerisinde üstlenmesi gereken rollere ve sahip olması gerektiği düşünülen özellik ve davranışa ilişkin genelleştirilmiş görüş, ön kabul anlamına gelen toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla gerek devlet organlarınca gerekse özel kişilerce kadının karakteri, ihtiyaçları, istekleri, insan olmaktan kaynaklı hak ve özgürlükleri görmezden gelinerek kadınlara zarar verilmekte, kadına yönelik ayrımcılığa ve insan hakkı ihlaline neden olunmaktadır⁸⁴⁴. Yani cinsiyet rolleri yaşanan toplum içerisinde çocukluktan itibaren aileden, okuldan, sokaktan ve medya aracılığıyla öğrenilmekte, yaşantı boyunca da öğrenilen bu cinsiyet gereği beklenen davranış sergilenerek yeniden üretilmektedir⁸⁴⁵. Bu durum bazı olaylarda kadına yönelik şiddetin kültürel değerler ve inançlar sebebiyle meşru karşılanmasına neden olmaktadır⁸⁴⁶. Namus gereği uygulanan şiddet, “*erkek döver de sever de*” anlayışı, “*kızını dövmeyen dizini döver*” düşüncesi, “*gelinliğiyle giren kefeniyle çıkar*” düşüncesi veya kadının alınıp

⁸⁴¹ Dündar Sezer, 13.

⁸⁴² Dündar Sezer, 14.

⁸⁴³ Gürhan, 19.

⁸⁴⁴ Dündar Sezer, 32-33.

⁸⁴⁵ Sargın, 11.

⁸⁴⁶ Gürhan, 19.

satılabilen bir mal olduğu düşüncesi aile içinde kadına yönelik şiddeti toplumun bazı kesimlerine meşru göstermekte, bu kesimlerde şiddet, “*olması gerektiği gibi*” kabul edilmektedir.

Tüm bu sorunların temelinde kadının değersiz görülmesi yatmaktadır. Gerek dini gerekse kültürel olarak yeterince bilinçlenmeyen toplum nesilden nesile doğru olmayan, aslı araştırılmayan örf ve adetlerle kadını hakir görmüş ve kadına eziyet etmiştir. Küçük yaşlarda kız çocuklarına “*edepli*” olması öğretilirken daha o yaşta kadının konuşma hakkı elinden alınmaktadır. Hayatı boyunca söz hakkı olmayan, her şeye uyum sağlayarak hakkını aramadan büyüyen kadın evlendiğinde de eşine karşı gelememekte, eşinin haksız isteklerine boyun eğmekte ve itaat etmektedir. Bu şekilde siyasal yapıda, toplumun her kesiminde ve özellikle yüksek mevkilerde ve ekonomik yapıda var olan erkek egemenliği kadının değerini azaltmakta ve ilerlemesine engel olmaktadır. Kadının geri planda kalması ile erkeğe bağımlı şekilde yaşama devam etmesi kadını toplum dışına itmekte ve kadına yönelik şiddete neden olmaktadır. Bunun için kadının kendisine ve toplumun kadına verdiği değeri artıracak politikalar izlenmeli, kadının değerini azalması ve ilerlemesinin engellenmesi ile kadına yönelik şiddet halini alan siyasal ve toplumsal yapıda var olan erkek egemenliğinin⁸⁴⁷ kırılması ve kadının insan hakkı konusunda toplumsal bilinç uyandırılması gerekmektedir.

Kadına yönelik eğitim hizmeti yaygınlaştırılmalıdır: Özellikle kadına yönelik şiddetin ve diğer her türlü şiddetin engellenmesinde eğitim son derece önemli rol oynamaktadır. Yukarıda izah edildiği üzere eğitim ya da refah düzeyi kadına yönelik şiddetin ya da aile için şiddetin çözümünde tek başına yeterli değildir. Yapılan araştırmada lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip kadınların da hayatlarının bir döneminde herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığı görülmektedir. Ancak bu oran eğitim ve refah düzeyi düşük insanlara göre oldukça düşüktür. Bu da toplum içinde kendine yer bulan ve değerli hisseden, eğitilmiş, ekonomik özgürlüğü elinde olan kadının toplum tarafından da benimsendiğini göstermektedir. Kısa vadede olmasa da uzun vadede kendini değerli hisseden kadının yetiştireceği “*mutlu*” nesiller toplum içinde kadının değerini artırarak kadına yönelik şiddet eğilimini hatta toplumda var olan genel şiddet

⁸⁴⁷ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 125.

eğilimini azaltacaktır. Bu kapsamda çocuk yaştan itibaren şiddetin insan hakkı ihlaline neden olacağı, şiddetle herhangi bir çözüme varılamayacağı gibi konular Devlet tarafından topluma öğretilmelidir.

Kadın istihdamı artırılmalı, ilerlemesi desteklenmelidir: Kadına yönelik şiddetin diğer bir nedeni de kadının ekonomik bağımsızlığını sağlayamaması ya da hak ettiği mevkie gelmesine engel olunmasıdır. Bilindiği üzere ülkemizde soyut olarak kadın-erkek eşitliği sağlanmıştır. Ancak Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan “2016 Toplumsal Cinsiyet Farkı Endeksi” verilerinde 144 ülkede kadının ekonomiye katılımı incelendiğinde Türkiye’nin 130. sırada yer aldığı görülmekte olup, bu verilerden de anlaşılacağı üzere ülkemizde kadın, sırf kadın olduğu için kendisiyle eşit özelliklere sahip erkeklerden daha az kazanmakta ve karar alıcı pozisyonlarda daha az bulunmaktadır⁸⁴⁸. Bu durum halen kadının anne, eş, gelin, evlat, ev hanımı gibi rollerinin yanında iş yaşamında var olmada ve hak etmiş olduğu üst mevkie gelmede ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu göstermektedir⁸⁴⁹. Kötü yanı ise erkek egemenliğinin olduğu bir işyerinde kadının, yeterli niteliklere sahip olsa bile, meslekte yükselerek iyi mevkilere gelmesinin güç olduğu gerçeği ve kadının ilerlemesinin basmakalıp yargılarla engellenmesi kadınlar tarafından da çaresizlikle kabullenilmekte, “cam tavan” sendromuna neden olmaktadır⁸⁵⁰. Hal bu iken cinsiyet eşitsizliğine bağlı kadına yönelik şiddetin yok edilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Bunun önüne geçilmesi için kadın istihdamı artırılmalı, kadınların hak etmiş olduğu mevkie gelmeleri kolaylaştırılmalıdır.

Şiddete maruz kalmış kadınların çevrelerinden ve kamu kuruluşlarından en büyük beklentileri eğitim ve iş olanaklarının artırılarak ekonomik olarak bağımsız duruma gelmelerinin ve kendi kendilerine yeten bireyler olmalarının sağlanmasıdır. Yapılan çalışmalarla ortaya çıkan bu sonuç kadınların şiddetten kurtulmada ilk tercihlerinin iş hayatında yer alarak, kendi ayaklarının üzerinde durmak istemesi olduğunu gösterir⁸⁵¹. Bu açıdan kadın istihdamı oldukça önemlidir. Kamuda ve özel sektörde, iş hayatının her

⁸⁴⁸ Kamile Türkoğlu Üstün, “Kamu Hizmetine Girişte ve Yükselmede Kadınlara Pozitif Ayrımcılık Yapılması ve Avrupa’daki Örnekler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 95.

⁸⁴⁹ Türkoğlu Üstün, 95.

⁸⁵⁰ Türkoğlu Üstün, 102.

⁸⁵¹ Ediz; Altan, 409: Yapılan çalışmanın sonucuna göre ilk tercihleri eğitim ve iş olanaklarının artırılması olan kadınların devamındaki beklentileri kamunun şiddet mağduru kadınlara ekonomik ve sosyal yardım yapması, bu alandaki yardımların artırılması, çocukların bakımı ve geçimi konusunda da destek sağlanması ve psikolojik destek sağlanması şeklindedir. En büyük çekincelerinden biri ise şiddet uygulayanlar karşısında güvenliklerinin sağlanamaması ve cezaların caydırıcı olmamasıdır.

alanında kadın istihdamının artırılması, kadınların hak etmiş olduğu mevkie getirilmesi, özlük haklarının iyileştirilmesi ve kadınların çalışma konusunda teşvik edilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanarak cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması adına ve kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi adına son derece önemlidir. Bu şekilde kadının kendi ayakları üzerinde durması sağlanarak şiddetten kurtulma noktasında çabalamalarına vesile olunacaktır. Ancak BM'nin 2020 yılında Covid-19'un kadınlar üzerindeki etkisine ilişkin yapılan araştırma sonuçlarından da görüleceği gibi kadınların ve kız çocuklarının bu süreçte işgücüne erişimi diğer yıllara oranla azalmış ve ekonomik olarak erkeklerden daha çok etkilenmiştir⁸⁵². Bu verilere göre 25-54 yaş aralığında işgücüne erişim oranları erkeklerde %93'ken kadınlarda %63'tür⁸⁵³. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ödenen ücrette de kendini göstermekte olup, dünya genelinde 740 milyon kadın kayıt dışı ekonomi kapsamında istihdam edilmektedir. Yapılan araştırmada küresel anlamda toplumsal cinsiyet ücret farkı %16 olarak tespit edilmiş ve 25-54 yaş grubunda kadınların erkeklere oranla %25 daha fazla aşırı yoksulluk sınırında yaşadığı ortaya çıkmıştır⁸⁵⁴. Kısaca toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda son otuz yılda elde edinilen kazanımlar covid-19 nedeniyle kaybedilmeyle karşı karşıya gelmiş, sosyal, siyasal ve ekonomik alanda var olan eşitsizlikler bu süreçte derinleşmiştir⁸⁵⁵. Bu kapsamda özellikle covid-19 sürecinden sonra kadın haklarına yönelik ilerleyişin etkilenmemesi için özel önlemler alınması, istihdamın artırılması konusunda teşvik programlarının uygulanması gereklidir.

Doğru yayın ve medya işbirliği: Kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığının ve şiddetin önlenmesinde medyanın da çok önemli bir rol oynadığı kanısındayız. Nitekim, kadına yönelik şiddet olayları ve bu konudaki hassasiyet çağrıları çoğu zaman medya yoluyla yapılmaktadır. Özellikle cinsel şiddet mağdurları hakkında yapılan haberler mağdurların daha fazla yaralanmasına, toplumdan dışlanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kadına, çocuğa veya diğer aile bireylerine yönelik şiddet haberleri sunulurken medyanın objektif ve dikkatli olması, sapkınlığı, suçu ve suçluyu övücü ve destekleyici yayınlar yapmaması, cinsiyet ayrımcılığını engelleyici ya da kınayıcı ifadeler kullanarak, toplumsal farkındalık

⁸⁵² Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>.

⁸⁵³ Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>.

⁸⁵⁴ Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>.

⁸⁵⁵ Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>.

yaratması gerekmektedir. Yine yazılı, görsel, işitsel ve elektronik medya tarafından kadına yönelik klişeleşmiş ifadelerden vazgeçilerek, kadını erkek karşısında duygusal, mantıksız, güçsüz vb. şekillerde zayıf gösteren, cinsiyetçi söylemle erkek iktidarını güçlendiren haberlerin, dizilerin vd. programların yapılmaması gerekmektedir⁸⁵⁶.

Maalesef dünyada ve ülkemizde çoğu dizide erkekler başarılı, istikrarlı ve soğukkanlı gösterilirken, kadınlar daha ziyade duygusal, sadık ve zarif olarak nitelendirilmekte, kendi ayakları üzerinde durabilen kadınlar ise içten içe evlilik isteğinde gösterilmektedir⁸⁵⁷. Bu durum izleyici nezdinde kadının kolay ikna edilebilen, cinselliği nedeniyle sahip olunabilen, karşılaştığı sorunlarla baş etmekte güçlük yaşayıp umutsuzluğa ve paniğe kapılan bireyler olarak algılanmasına neden olmaktadır⁸⁵⁸. Yine dizilerde yer alan şiddetin çoğu zaman kadına yönelik olduğu, reality showlarda kadının karşılaştığı şiddetin toplumsal değil kişisel veya rastlantısal olduğu, bu şiddete alkol vd. maddelerin ya da ani bir öfkenin sebep olduğu, kadının güçsüz, yoksul ve zayıf gösterilerek mağdur konumuna konulduğu, talk showlarda erkek konukların ağırlıkta olduğu ve esprilerin genellikle kadın bedeni üzerinden yapıldığı, bu yolla kadın ve erkeğin geleneksel cinsiyet rollerine büründürülerek erkek iktidarının güçlendirildiği görülmektedir⁸⁵⁹.

Reklamlarda, müzik videolarında vb. programlarda da durum farklı olmayıp, kadınların çekici ve güzel olması gerektiği, erkek karşısında zayıf konumda olduğu vb. cinsiyet farklılığından doğan sonuçlar ön plana çıkarılmaktadır⁸⁶⁰. Tüm bu yayınlar kadına yönelik fiziksel, ekonomik, cinsel ve duygusal şiddetin medya yoluyla topluma empoze edildiğini ve kadın-erkek rolleri konusunda geleneksel ve cinsiyetçi bir yaklaşımın öğretildiğini göstermekte olup, bu durum kadına yönelik şiddet vakıalarını

⁸⁵⁶ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, 126.

⁸⁵⁷ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 69.

⁸⁵⁸ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, 69.

⁸⁵⁹ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, 70.

⁸⁶⁰ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, 71.

artırarak, toplum nezdinde cinsiyet ayrımcılığının normal olarak karşılanmasına sebebiyet vermektedir.

Medyanın kadına yönelik şiddeti artıran değil azaltan yayınlar yapması, kadının aciz, güçsüz ve erkeğe bağımlı rollerden çıkarılarak olması gerektiği gibi kadın-erkek eşitliğine dayalı, kendi ayakları üzerinde durabilen rollerde yer alması ve eşitliğe aykırı cinsiyetçi yaklaşımlı yayınların yapılmasını engelleyen kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi kadına yönelik şiddetin toplumsal alanda normal karşılanmasını engelleyerek, şiddet olaylarının azalmasına katkı sağlayacaktır. Yine kadın STK'larının kadın haklarını savunup, bilinçlendirme uyandırmak üzere medyadan yararlanmasına engel olunmamalı, bu konuda STK'ların ve kurumsal yapıların medya aracılığıyla farklı kitlelere erişimi kolaylaştırılmalıdır⁸⁶¹.

Ateşli silaha erişimin zorlaştırılması: Belirtmek gerekir ki kadına yönelik şiddet olayları incelendiğinde şiddetin en çok ateşli silahla yaralama veya öldürme şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu kapsamda kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi adına benzer olaylar göz önünde bulundurularak kişilerin ateşli silahlara ulaşımının zorlaştırılması, özellikle kadına yönelik şiddetin vazgeçilmez aracı haline gelen pompalı tüfek olarak adlandırılan yivsiz av tüfeklerinin ruhsat harcının artırılması ya da silah ruhsatı içi gerekli olan sağlık raporu verilirken hekimlerce kişinin silah kullanımına ehil olup olmadığının tespitinde dikkatli davranılması ve geçmişte benzer suç öyküsü olanların silah alımının engellenmesi gibi tedbirlerde kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesinde etkili olacaktır⁸⁶².

İlgili personele hizmet içi eğitim verilmesi: Ataerkil toplumlarda özellikle kadına yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin ailenin özel alanı olduğu görüşü hâkim olduğundan, devletle hukuk sisteminin mahrem kabul edilen alana müdahale etmemesi gerektiğine inanılmaktadır⁸⁶³. Bu düşünceyle toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin en fazla görüldüğü yer olan aile içine müdahale edilmeyerek sorunlar görmezden gelinmekte, hatta onaylanmaktadır⁸⁶⁴. Bu da yargı alanında hâkimlerin tarafsızlıklarının önüne geçerek

⁸⁶¹ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, 126.

⁸⁶² Erden; Akdur, 137.

⁸⁶³ Fatma İrem Çağlar Gürgey, “Ev-İç Şiddet Davalarında Yargıcın Tarafsızlığı”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 65.

⁸⁶⁴ Çağlar Gürgey, 66.

şiddeti normal karşılamlarına ve devlet eliyle kadına yönelik şiddet olaylarının yaygınlaşmasına neden olan sorunlardan biridir. Ayrıca yine hukuk uygulayıcıları gelenekçi kadın-erkek davranış biçimini kabul ederek kadın ve erkeği toplumsal bir role bürümekte ve yapısal eşitsizliği görememektedir⁸⁶⁵. Yapısal eşitsizliği göremeyen hukuk uygulayıcıları örneğin şiddet mağdurlarının beyanlarını yetersiz bulmakta, onlara inanmamakta, şikâyetlerinden vazgeçirmeye çalışmaktadır⁸⁶⁶. Böylelikle şiddet mağdurlarının beyanlarına itibar etmemekte ve şiddeti görmezden gelerek devlet eliyle şiddet uygulamaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önüne geçilmesi adına ve şiddet faillerinin cezasız kalmaması adına asıl mücadelenin yürütüldüğü yer olan hukuk alanında adaletin sağlanması için ilgili hâkimlerin, savcılarının, avukatların ve diğer adalet personelinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir⁸⁶⁷. Personele kadına yönelik şiddetin insan hakkı ihlali olduğu benimsetilmeli ve kadına yönelik şiddetle karşılaştıkları anda şiddetin en hızlı şekilde bertaraf edilmesi ya da şiddet tehlikesinin varlığında şiddetin önlenmesi noktasına üzerlerine düşen görev ve sorumluluklar konusunda meslek içi eğitim verilmelidir.

Rehabilitasyon ve destek sağlanması: Şiddet mağdurlarının yeniden topluma kazandırılması adına rehabilitasyon hizmetinin de çok önemli olduğu inancındayız. Bu kapsamda şiddete uğrayan kişilerin şiddeti hak ettikleri ya da tekrar yaşayacaklarına olan inançları yıkılmalı, kendileri dahil kimsenin şiddeti hak etmediği, kendi ayakları üzerinde durarak şiddetle mücadele edebilecekleri öğretilmelidir. Özellikle kadın şiddet mağdurlarına ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda yapabilecekleri işler konusunda rehberlik edilmeli, gerekirse Devlet eliyle iş imkanları sağlanmalı ve ekonomik bağımsızlıkları kazandırılmalıdır. Yine şiddet mağduru çocuklara şiddetsiz bir hayat imkânı sağlanmalı, yetişkin bir birey olduklarında gördükleri şiddet doğrultusunda şiddete başvurmalarının önüne geçilmesi amaçlanmalıdır. Çocuklara yönelik bu amacın gerçekleştirilmesi için uğradıkları şiddet düzeyleri, bireysel yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda kendileri gibi şiddete uğramış yaşıtlı çocuklardan oluşturulacak gruplarla

⁸⁶⁵ Gülriz Uygur, “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 130.

⁸⁶⁶ Uygur, 130.

⁸⁶⁷ Çağlar Gürgey, 72.

bazı programlara dahil edilmesinin şiddetle mücadelede yalnız olmadıkları hatırlatmak adına önemli olacağı inancındayız.

Kadın-erkek tanımı yapılmalı: Belirtmek gerekir ki kadın-erkek eşitsizliği, cinsiyet ayrımcılığı ya da kadına yönelik şiddet konularında yürütülecek çalışmalarda kadın ve erkeği kalıplaşmış rollerden çıkarmak adına cinsiyet farklılığı gözetilmeden bu kişilerin yeni bir kalıplaşmış rol içerisine sokulması son derece yanlış olacaktır. Şiddetin önüne geçilmesi için kadın ve erkek tanımları doğru yapılmalı, toplumda ve aile içerisinde kadın ile erkeğin yeri tespit edilmeli, kadını erkeğe ve erkeği de kadına karşı kışkırtacak uygulamalardan uzak durulmalıdır. Nitekim, bu durum şiddetin önlenmesine fayda sağlamayacağı gibi artmasına neden olacaktır.

Aile kurumu iyileştirilmeli: En nihayetinde aile içi şiddetin, kadına yönelik şiddetin ya da toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesi için aile kurumuna verilen değerin artırılması gerektiği inancındayız. Aile, sevgi ve saygı temeli üzerine kurulmalı, kadının erkeğe saygı duyması ve erkeğinde kadının varlığına, çalışma yaşamına, istek ve arzularına saygı duyması sağlanmalıdır. Sevgisiz bir ailede huzurunda olmayacağı kanısındayız. Bunu için günümüzde aile kurmadan önce aile kurmak isteyen kadın ve erkeğe aile kurumunun sorumluluğu, kadın-erkek ilişkisinin nasıl olması gerektiği, çocukla iletişimin nasıl sağlanacağı ya da aile bireylerinin aile içinde özel alanlarının nereler olduğu, bu alana müdahale etmemenin, saygı duymanın gerekliliği gibi konularda eğitim verilmesinin ailenin huzur ve refahı açısından gerekli olduğu inancındayız. Yine aile birliğinin korunması ve aile içinde yaşanacak sorunların şiddete dönüşmesini engellemek için alternatif çözüm yollarının geliştirilmesi de gereklidir. Bunun için aile danışmanlığı, aile terapisi vb. kurumlarla sorunlar çözülmeye çalışılarak şiddet önlenmeye çalışılmalıdır. Ayrıca sevgi ve saygı temeli üzerine kurulan ailede yetişen çocuklarda anne ve babasından öğrendiği sevgi ve saygı ile yaşamlarını sürdürerek şiddetten uzak duracak olup, bu sayede uzun vadede şiddetin sona ermesi sağlanabilecektir.

Özetlemek gerekirse; bir insan hakkı ihlali niteliğindeki kadına yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin en aza indirilmesi, ortadan kaldırılması, tekrarının önlenmesi ve bu haksız fiilin yaptırımsız kalmaması için öncelikle örgün eğitim kurumları vd. eğitim kurumlarında kadın ve erkeğe kadına yönelik şiddetin sebepleri, oluşumu, sonuçları

konusunda ve aile içi şiddet ile alternatif çözüm yolları konusunda eğitim verilmeli, kitle iletişim araçlarıyla şiddet mağdurlarının yapabilecekleri konusunda bilinçlenmesi sağlanmalı, şiddet uygulayanlara şiddet konusunda eğitim verilerek rehabilitasyon çalışmaları yapılmalı, gerekirse tedavi olmaları sağlanmalı, toplumsal farkındalık oluşturulmalıdır⁸⁶⁸. Ayrıca daha önce şiddete maruz kalmış olan ve bundan kurtulamayacağına inanarak şiddeti def etme konusunda herhangi bir çözüm aramayan kadına ve topluma şiddetin kaçınılmaz olmadığı benimsetilerek, kadının öğrenilmiş çaresizlikten kurtulması sağlanmalıdır⁸⁶⁹. Şiddet mağduru kişilerin şiddetten kurtulmaları için şiddete maruz kalan kadınlarla diğer kişilere başvurabilecekleri hukuki yollar öğretilmelidir. Kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi için nihayetinde toplumsal hayatta kendisine yer edinmiş, eğitilmiş, kendi haklarını tanıyan ve bağımsızlığı konusunda bilgi sahibi olan, ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmayıp kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen kadınların yetiştirilmesi ve bu nitelikteki kadınlara yönelik istihdamın artırılması da önemlidir⁸⁷⁰. Kadının sosyal hayat içerisindeki yerinin güçlendirilerek toplumsal farkındalığın artırılması, toplumun bilinçlenmesi ve ilgili STK'larla devlet kurumlarının iş birliği içerisinde çalışmasıyla kadına yönelik şiddetin önlenmesi mümkün hale gelecektir⁸⁷¹. Sonuç olarak aile temelinde toplumsal saygı ve sevgi artırılmalı, şiddetin bir çözüm değil başlı başına sorun olduğu unutulmamalıdır.

⁸⁶⁸ Avcı, 67-68.

⁸⁶⁹ Karınca, Aile İçi Şiddet Mağdurunun Hukuki Korunmasına İlişkin Düzenlemeler, 128.

⁸⁷⁰ Gülsen Erden; Serel Akdur, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetleri", *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 2018, 137.

⁸⁷¹ İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi, *Sosyoloji Konferansları*, (1. Baskı), İlbey Matbaa, İstanbul 2016-2, 294.

SONUÇ

Toplumun ve devletin temelini oluşturan aile, devletin devamını sağlayan yapı taşlarından biridir. Bu kapsamda aile birlikteliğinin sağlanması ve korunması önem arz etmektedir. Ancak son dönemde sık duyduğumuz ve gittikçe yaygınlaşan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet toplumun temelini oluşturan aile kurumunu sarsarak, telafisi zor zararlar vermektedir. Küresel salgın haline gelen aile içi şiddet ya da kadına yönelik şiddet genç, yaşlı, evli, bekar çalışan ya da çalışmayan herkesi etkilemektedir. Aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin en acı taraflarından biri de en güvenli yer olması gereken ev içerisinde gerçekleşmesidir. Evde gerçekleşen şiddet sadece aileyi değil toplumu da yok etmektedir. Bu sebeple aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda hemen her ülke çalışmalar yapmakta, uluslararası işbirliği ile bu meseleye çözüm aramaktadır.

Aile içi şiddet eş, çocuk, anne, baba, kardeş ve bunlarla birlikte diğer yakın akrabaları da kapsayacak şekilde aile bireylerinin, aile içerisinde birbirlerine yönelik olarak fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal haklarını ihlal etme amacıyla gerçekleştirdikleri her türlü haksız davranışı ve bu davranış neticesinde şiddet mağduru nezdinde ortaya çıkan bedensel ve ruhsal neticeleri kapsamaktadır. Kadına yönelik şiddet ise kamusal veya özel yaşamda meydana gelebilen, kadınlara cinsel, fiziksel veya psikolojik olarak acı ya da ıstırap veren/verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanabilir. Aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin psikolojik, sosyal, ekonomik gibi farklı nedenleri bulunmaktadır.

Tarihsel olarak neredeyse 18. yy. sonuna kadar kadınlara toplumsal hayatta yer verilmemiş yalnızca eş ve anne rolünü üstlenmesi sağlanmış, kadının eşine ve evine ait olduğu düşüncesi hâkim olmuştur. Fransız devriminin gerçekleştiği dönemlerde kadınlar erkeklerle birlikte devrime destek verse de devrim sonunda yayınlanan bildirgede kadın haklarına ilişkin bir hüküm konulmaması kadınların kendi haklarını savunması konusunda örgütlenmesine vesile olmuş ve böylelikle uluslararası alanda kadının insan hakları bilinçlenmesi başlamıştır. Bu konuda BM düzenlemeleri ile AK düzenlemeleri önemlidir. BM tarafından hazırlanan CEDAW, kadın haklarını uluslararası boyuta taşıyan ilk sözleşme niteliğindedir. Ancak bu sözleşmenin yaptırım gücü

bulunmamaktadır. Bu eksiklik nedeniyle AK tarafından aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yaptırım gücü olan uluslararası ilk hukuki metin düzenlenmiş ve İstanbul Sözleşmesi yürürlüğe girmiştir.

Uluslararası alanda düzenlenen ve ülkemizin de üye olduğu sözleşmeler taraf devletlere olduğu gibi ülkemizde bazı sorumluluklar yüklemiş, bu sorumlulukların gerçekleştirilmesi içi iç hukukumuzda çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Anayasamızda doğrudan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddete ilişkin hüküm bulunmasa da ayrımcılığı reddeden ve eşitliği düzenleyen birçok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler dolaylı olarak aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddete etki etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nda ise kadın-erkek eşitliğini sağlayan, ailenin korunmasına ve kadının evlilik içerisinde konumunun güçlenmesine vesile olan hükümler bulunmaktadır. Evliliğin gerçekleştirilmesi, evlilikte eşlere düşen sorumluluklar ve çocukların bakımına ilişkin hükümler aile birliğinin sağlanmasına, kadının korunmasına yöneliktir. Türk Ceza Kanunu'nda özellikle cinsel şiddete yönelik, aile içerisinde gerçekleşen şiddete yönelik, kadına şiddete yönelik birçok hüküm bulunmakta, şiddet faili tarafından kadın ve aile bireylerine yönelik suç teşkil eden davranışlar cezalandırılmaktadır. Ayrıca bu tip davranışların suç oluşturması ya da daha ağır cezayı gerektirecek hal olarak düzenlenmesi aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddeti önlemeyi amaçlamaktadır. İş hayatında kadının sırf kadın olduğu için uğradığı haksızlıklar toplumda sık karşılaşılan bir sorundur. Bu kapsamda İş Kanunu'nda kadına yönelik ayrımcı davranışları engelleyici, insan haklarını koruyucu hükümler bulunmaktadır.

Mevzuat kapsamında kadın ve aile bireylerinin korunması noktasında yapılan bu düzenlemeler isabetli olmakla birlikte tek başına yeterli gelmemektedir. Bu kapsamda kanun koyucu tarafından 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun hazırlanmış ve 17.01.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 4320 sayılı Kanun'da ailenin korunması hedeflenmiş ve çeşitli tedbirlere yer verilmiştir. Ancak kanunun kimleri kapsadığı konusunda yeterince açık olmaması sebebiyle değişikliğe uğramış ve kanuna ilişkin yönetmelik çıkarılmıştır. Ancak yapılan değişiklikler ve yönetmelik de uygulamada yaşanan sorunları çözmede yeterli olmamıştır.

4320 sayılı Kanun'a ilişkin uygulamada yaşanan sorunlar, kanundaki eksiklikler kanun koyucuyu yeni bir kanun yapmaya zorlamıştır. Bu kapsamda kısa sürede bir kanun

metni hazırlanmış ve 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir. Önceki kanundan farklı olarak şiddet mağdurlarının kapsamı genişletilmiş, şiddetin önlenmesi, mağdurun korunması ve bu konularda kurumlar arası işbirliğinin sağlanması açısından yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yine mağdura maddi destek sağlanması da kanun kapsamında getirilen yeniliklerden biridir.

Kanunun 2. maddesinde şiddet, ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet gibi kavramlar tanımlanmış, kanun kapsamında korunan kişiler ise kadın, çocuk, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları olarak belirtilmiştir. Tek taraflı ısrarlı takip mağduru kavramı kanunda ilk kez yer almakla birlikte ne anlama geleceği tanımlanmamıştır. Kanunda şiddet mağdurları ve şiddet uygulayan için çeşitli tedbirler düzenlenmiştir. Şiddetle mücadelede en büyük görev üstlenen kolluk birimine düşmektedir. Bu kapsamda kolluk amirine tanınan tedbir uygulayabilme yetkisi dikkat çekmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirince tedbir uygulanması mümkündür. Ancak bu tedbir keyfi bir şekilde uygulanamayacağından somut olaya göre kolluk amiri gecikmesinde sakınca bulunan ve tedbir gerektiren hali tespit etmeli, şiddet ya da şiddet tehlikesine uygun bir tedbire hükmetmelidir.

Mülki amir ya da hâkim tarafından verilebilecek koruyucu tedbirler mağdur ve beraberindeki çocuklara barınma yeri sağlanması, kreş imkânı sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, geçici koruma altına alma, rehberlik ve danışmanlık, işyeri değişikliği, ayrı yerleşim yeri belirlenmesi gibi tedbirlerdir. Hâkim ve mülki amir kanunda sayılan bu tedbirler dışında somut olaya göre benzer başka tedbirlere de hükmedebilirken, kolluk amiri yalnızca istisnai hallerde sayılan tedbirlere hükmedebilmektedir. Önleyici tedbir kararı verme yetkisi ise yalnızca hâkime verilmiştir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan istisnai hallerde kolluk amirince uygulanabilmektedir. Bu tedbirler şiddet mağduruna karşı belirli söz ve davranışlarda bulunulmaması, şiddet uygulayanın müşterek konuttan veya bulunduğu yerden uzaklaştırılarak konutun korunan kişiye tahsisi, çocuklarla kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması gibi doğrudan şiddet uygulayanın hak ve özgürlüklerini kısıtlayan tedbirlerdir. Bu tedbirler de kanunda sınırlı şekilde sayılmamış, hâkime benzer tedbire hükmetme yetkisi verilmiştir.

Kanunda düzenlenen en önemli kuruluşlardan biri ŞÖNİM'dir. Verilen tedbirlerin uygulanması, şiddet mağdurlarına yönelik rehberliğin, desteğin verilmesi ve şiddet mağdurları ile şiddet uygulayanın tedbirler kapsamında takibi bu merkezlerce yerine getirilmektedir. Şiddet mağdurlarının şiddet sonrası yaşadıkları travmayı atlatmasında ve yeni yaşantılarına adapte olmasına çok büyük büyük rol oynamaktadır.

Hâkim, mülki amir ya da kolluk amiri tarafından koruyucu tedbir kararı verilmesi için şiddet mağdurunun beyanı yeterli olup, şiddetin varlığına ilişkin herhangi bir delil ya da belge aranmamaktadır. Çoğu zaman aile içinde gerçekleşen şiddetin ispatlanması oldukça güçtür. Bu kapsamda şiddet mağdurlarına yönelik tedbirlerin uygulanmasında delil ve belge aranmaması önemli bir düzenlemedir. Şiddet uygulayana yönelik hâkim tarafından verilebilecek önleyici tedbirler açısından da delil ve belge aranmamaktadır. Ancak yine de bu doğrudan hakka etki ettiğinden önleyici tedbir kararı verilebilmesi için hâkim tarafından şiddetin varlığı konusunda iz veya emare araştırılmalı, gerek görülürse tedbire hükmedilmelidir.

Tedbir kararları verildiğinde ilgililere tefhim veya tebliğ edilmekte olup, kararlara itiraz mümkündür. Her ne kadar kanun yolu tanınmışsa da kararın uygulanması için kesinleşmesine gerek yoktur. Bu düzenleme son derece isabetlidir. Nitekim, hem ilgisine kanun yolu hakkı verilmiş hem de geri dönüşü olmayan sonuçlar doğurmaması adına derhal uygulama ilkesi benimsenmiştir. Böylelikle şiddetin ya da şiddet tehlikesinin önüne geçebilmek mümkün hale gelmekte, haksız tedbirler için ise itiraz edilerek hak arama yolu açılmıştır. Tedbir kararına uygun davranılmaması halinde zorlama hapsi uygulanabilmektedir. Bu hapis kişinin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesini sağlamak için düzenlenmiş tazyik hapsi niteliğindedir.

6284 sayılı Kanun genel anlamıyla etkili düzenlemeler içerse de bazı yönlerden haklı eleştirilere mazur kalmaktadır. Kanunda hangi şiddetin kanun kapsamında yer alacağı yeterince açık ifade edilmemektedir. Şiddet uygulayana yönelik bazı yaptırımlar öngörülmüş olmakla birlikte şiddet mağduruna yönelik herhangi bir yaptırıma yer verilmemiş olması da bazen olumsuz neticelere neden olduğundan eleştirilmektedir. Şiddet uygulayanın yeniden şiddet uygulamasını engelleyecek birtakım tedbirlerin kanun kapsamında zorunlu tutulmaması da eleştirilen diğer bir husustur. Kanuna yapılan eleştiriler uygulamada bazı aksaklıkların yaşandığını göstermektedir. Bu eleştirilerin

kanun koyucu tarafından değerlendirilerek kanunun düzenlenmesi şiddet ve etkilerini ortadan kaldırmada isabetli olacaktır.

Son olarak çalışmada aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yapılabilecek düzenlemelere ilişkin önerilerimiz ifade edilmiştir. Bu kapsamda şiddet mağduru kadının, çocukların ve toplumu oluşturan tüm bireylerin şiddet konusunda eğitilmesi, şiddetin insan hakkı ihlali olduğunun öğretilmesi bizce önem arz etmektedir. ocuk yaştan itibaren şiddetin yanış olduğu, ailenin sevgi ve saygı bağıyla bir araya gelmesi öğrenilmelidir. şiddet mağdurlarına şiddeti kabullenmemeleri ve yeniden şiddete maruz kalmamaları için çeşitli destekler verilmeli, kendi ayakları üzerinde durmaları ve ekonomik olarak şiddet uygulayana bağlı kalmamaları sağlanmalıdır.

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet halen toplumların en büyük yarasıdır. Bu nedenle şiddetin sona erdirilmesi için mücadeleden vazgeilmemeli, ısrarlı ve umutlu bir şekilde şiddeti engelleyici, şiddet mağdurlarının yaralarını sarıcı yollar bulunmaya çalışılmalıdır. Unutulmamalıdır ki bu uzun bir süreci gerektirmektedir. Bu nedenle uluslararası işbirliğinin, toplumu oluşturan bireylerin ve STK'lar ile kamu kurum ve kuruluşlarının koordineli çalışması ile umutsuzluğa kapılmadan şiddetle mücadeleye devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, (2013), Resmi Gazete, 28532, 18/01/2013.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (2012), Resmi Gazete, 28239, 08/03/2012.
- Ailenin Korunmasına Dair Kanun, (1998), Resmi Gazete, 23233, 14/01/1998.
- Akın, Mustafa, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması", *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(14), 2007, 93-102.
- Akkaya Şahin, Gülay, *Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Akkutay, Ali İbrahim, "İnsan Hakları Hukukunun Pozitivist Yönünü Oluşturan İlgili Uluslararası Antlaşmaların Feminist Yaklaşımına Etkisi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 17-42.
- Akyılmaz, Gül, "Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 325-364.
- Alara Dilem, Özçoban, *Kadına Yönelik Şiddet Olaylarının Önlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2018.
- Altınay, Ayşe Gül; Arat, Yeşim, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, (2. Baskı), Punto Baskı Çözümleri, İstanbul, 2008.
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.11.2013 tarih, 2013/119 Esas, 2013/141 Karar sayılı ilamı.
- Anıl, E., İlkaracan, P., Kılıç, Z., Ronge, K., Seral, G. ve Ülgen, T., Pekin+5: *Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri*, [Elektronik Sürüm], Yeni Çözümler Vakfı, İstanbul, 2001.
- Ankara 8. Aile Mahkemesi, 13/05/2009 tarih, 2007/898 E., 2009/605 K.

- Arslan Öncü, Gülay, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni Dergisi*, 32(2), 2012, 1-37.
- Aslan Düzgün, Ü., *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Amacıyla Hakim ve Kolluk Amiri Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbir Kararları* [Elektronik Sürüm], Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2018.
- Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik, (1991), Resmi Gazete, 20888, 21/03/1991.
- Avcı, Sezer, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış*, (1. Baskı), Hiperyayın, İstanbul 2019.
- Aybay, Rona, *Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*, (1. Baskı), Türkiye Barolar Birliği Yayınları Şen Matbaa, Ankara, 2006.
- Aydın, Ayşe “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınmaevi Sonrası Destek Hizmetlerinin Önemi”, *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2(1), 2018, 136-151.
- Bakırcı, Kadriye, “Uluslararası Çalışma Örgütünün 190 sayılı Sözleşmesi ve 206 sayılı Tavsiye Kararı Işığında İş Yaşamında Şiddet, Taciz, Misilleme ve Ev İçi Şiddet”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (151), 2020, 29-60.
- Balkan, Ali, “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Uygulanabilecek İdari Koruma Tedbirleri” *Journal of Academic Value Studies*, 3(14), 2017, 183-191.
- Başar, Fatma; Demirci, Nurdan “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 2015, 41-52.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*, (1. Baskı), Bizim Büro Basımevi, Ankara 1995.
- Baydur, Emel ve Ertem, Burcu, “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 65, 2006, 89-118.
- Birinci, Görkem, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyetinden Birleşmiş Milletlere”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 2017, 50-81.

- Bolevin, Sibel, *Kadına Yönelik Şiddette Devletin Hukuki Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2016.
- Börü, Levent, “Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 173-198.
- Centel, Nur, *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan*, (1. Baskı), Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınevi, İzmir, 2001.
- Ceylan, Ebru, “Yeni Türk Medeni Kanunu’na Göre Kadının Hukuki Durumu”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 2016, 75-125.
- Ceza Muhakemesi Kanunu (2004), Resmi Gazete, 25673, 24/12/2004.
- Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (2008), Resmi Gazete, 27051, 11/11/2008.
- Çağlar, Gürgey ve Fatma, İrem, “Ev-İçi Şiddet Davalarında Yargıcın Tarafsızlığı”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 56-75.
- Çağlar, Gürgey – Fatma, İrem ve Yücel Dericiler, Özge, “‘Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Özen Yükümlülüğünün Dönüşümünün Bir Örneği Olarak CEDAW Komitesinin 35 Sayılı Tavsiye Kararı’”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(1), 2019, 231-266.
- Çakıroğlu, Neslihan, *Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2017.
- Çaltekin, Demet Aslı, “‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Opuz v. Türkiye Kararı’”, *Legal Hukuk Dergisi*, 10(12), 2012, 151-228.
- Çocuk Koruma Kanunu, (2005), Resmi Gazete 25876, 15/07/2005.
- Dalkır Kahveci, Ayşegül, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemedeki Rolü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.

- Deleş, Bayram ve Kaytez, Nazan, “Çocuk Gelişimci Adaylarının Aile İçi Şiddet ve Çocuk Haklarına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(26), 2021, 325-347.
- Demirbaş, Feride, “Aile Konutu Şerhinin İyiniyetli Üçüncü Kişilerin Aynı Hak Kazanmalarına Etkisi ve Konuya İlişkin Yargıtay Uygulaması”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 2017, 420-427.
- Doğan, Recep, “Ceza Muhakemesinde Davaya Katılma ve 6284 sayılı Kanundan Kaynaklanan Sorunlar”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 12(47), 2021, 145-178.
- Doğan, Recep, “Kadının Şiddete Karşı Korunmasında Devletin Özen Yükümlülüğü ve Uluslararası Standartlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2), 2016, 90-121.
- Duygu Hatipoğlu, Aydın, “Kadınların Adalete Erişimi”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 78-107.
- Düğmeci, Fatih ve Gürsel, Esin, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumlulukları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 2019, 843-873.
- Ediz, Ayşe ve Altan, Şenol, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 399-410.
- Elban, Hasan Kemal, “Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İlişkileri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (77), 2008, 167-190.
- Elif, Yıldırım, *Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.
- Ercoşkun Şenol ve Hatice Kübra, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (13), 2019, 423-459.
- Erdal, Meryem, “Kadınlara Yönelik Devlet Kaynaklı Cinsel Şiddet”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (ss. 197-230), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006.

- Erdem, Mehmet, “Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 20(73), 2007, 46-77.
- Erden, Gülsen ve Akdur, Serel, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetleri”, *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 2018, 128-139.
- Ertürk, Şükran ve Özdamar Demet “Kadınlara Karşı Şiddet ve Ayrımcılık”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(Özel Sayı), 2010, 1169-1218.
- Gün Dağdemir, Müge, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Kolluk Mevzuatı ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle Mücadele*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- Günay, Mehmet, “6284 sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 3(10), 2012, 647-686.
- Güngör, Ayşegül, *Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2012.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması* (Rapor No: ISBN: 978-605-4628-75-9), T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2015.
- Hilal, Lefkur, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.
- İcra ve İflas Kanunu (1932), Resmi Gazete, 2128, 09/06/1932.
- İçli, Tülin Güneşen, “Aile İçi Şiddet Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1-2), 1994, 7-20.
- İnsan Haklarının ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun, (1954), Resmi Gazete, 8662, 10/03/1954.
- İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi, *Sosyoloji Konferansları*, (1. Baskı), İlbey Matbaa, İstanbul 2016.
- İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi, *Sosyoloji Konferansları*, (1. Baskı), İlbey Matbaa, İstanbul 2016-2.
- İş Kanunu (2003). Resmi Gazete, 25134, 22/05/2003.

- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddeti Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, (2011), Resmi Gazete, 28127, 29/11/2011.
- Kamile Türkoğlu, Üstün, “Kamu Hizmetine Girişte ve Yükselmede Kadınlara Pozitif Ayrımcılık Yapılması ve Avrupa’daki Örnekler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 93-124.
- Kandemir, Süleyman, *Aile İçi Şiddet ve Kişiyi Aile İçi Şiddetten Koruyan Hukuki İmkanlar- İstanbul Sözleşmesi*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Kaplan, Emine Tuncay Senyen, “İş Hukukunda Eşitlik İlkesi ve Cinsiyet Ayrımcılığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 225-268.
- Karınca, Eray, “Aile İçi Şiddet Mağdurunun Korunmasına İlişkin Düzenlemeler”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(9), 2007, 127-136.
- Karınca, Eray, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, 2(11), 2007, 115-121.
- Karınca, Eray, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 Sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (3), 2010, 325-348.
- Karınca, Eray, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- Karınca, Eray, *Sorularla Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, (1. Baskı), Şen Matbaa, Ankara 2010.
- Kaya Kızılırmak, Cansu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da Öngörülen Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbirler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(3), 1139-11689.
- Kıdık Örüçü, Tülay, *Kadın Hakları El Kitabı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013.
- Kırbaş Canikoğlu, Seher, “Kadının Beyanı Esastır: Çok Bilinmeyenli Denklem”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 229-253.

- Kibar Seyhun, Sarı, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- Kocacık, Faruk “Şiddet Olgusu Üzerine”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 2001,1-7.
- Köseoğlu, Bilal, “Ailenin Şiddetten Korunması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (77), 2008, 307-341.
- Kuyucu, Nisan, *AIHM İctihadında Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.
- Küpeli, Ceren “Şiddet Mağduru Kadınların Unutulma Hakkı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 2016, 229-238.
- Lök, Neslihan; Başoğlu, Ceyda; Öncel, Selma, “Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psikososyal Desteğin Önemi”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 8(2), 2016, 155-161.
- Mesut, Görücü, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yasal Mevzuat, Emniyet Birimlerindeki Uygulama ve Antalya Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2018.
- Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (2018), Resmi Gazete, 30479, 15/07/2018.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, *Kadınların Adalete Erişimi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü*, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, İstanbul 2021.
- Moroğlu, Nazan, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi- 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (99), 2012, 357-380.
- Okay, Gürhan, *Tarihsel Süreç İçerisinde ve Günümüzde Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.

- Öncü, Ali Servet; Cevizliler, Erkan “Avrupa Bütünleşmesi İçin Önemli Bir Adım: Avrupa Konseyi ve Türkiye’nin Konseye Üyeliği Meselesi”, *Akademik Bakış Dergisi*, 7(13), 2013, 15-44.
- Ötkem Songu, Sezgi; Şahin Emir, Asiye, “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Çalışma İlişkilerine Etkisi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 2020, 1157-1178.
- Özdamar, Demet, *CEDAW Sözleşmesi*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Özge Tuçe, Gökalp, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Özge, Bölükbaşı, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2014.
- Özgentürk, İlyas; Karğın, Vedat; Baltacı, Halil, “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 14 (4), 2012, 55-77.
- Özkan, Gizem, “Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 2017, 536-564.
- Özlem, Öztürk, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Öztürk, Necla, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Özellikler” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2017, 1-31.
- Page, Ayten Zara ve İnce, Merve, “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”, *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 11 (22), 2008, 81-94.
- Parlak Börü, Şafak, “Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye’nin Konumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 43-64.

- Pervizat, Leyla, “Namus Cinayetlerinin Kavramsal Tartışması”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (ss. 235-258), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006.
- Polat, Oğuz, “Şiddet”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 2016, 15-34.
- Saatçioğlu, O. C., “Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçheleri Hakkında Sözleşme m.13/1-b Hükmü Kapsamında Ev İçi Şiddet Olgusu: Eleştirel Bir Değerlendirme”, [Elektronik Sürüm], *Public and Private International Law Bulletin*, 41(1), 2021, 1-40.
- Sardoğan, Mehmet Emin; Kaygusuz, Canani, “Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış ve Almamış Olan Bireylerin Duygusal Zeka Düzeyleri Açısından İncelenmesi”, *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 2006, 85-102.
- Sargın, Ayşe, *Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Şiddete Uğrayan Kadınlara Destek Mekanizmaları*, 2010-2012.
- Sezgin, Handan ve Alkan, Nevzat, “Kadın Sığınma Evleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 83(2), 2009, 733-750.
- Sibel Atan; Murat Atan, “Şiddetin Kadın İstihdamında Yaratdığı Etkiler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 285-302.
- Sokullu Akıncı, Füsün “Türkiye’de Aile İçi Şiddet Araştırması 2006”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 2006, 77-92.
- Summakoglu, Demet; Ertugrul, Barış, “Şizofreni ve Tedavisi”, *Lectio Scientific Journal of Health and Natural Sciences*, (2), 2018, 43-61.
- Şengül Altan Arslan, “Kadın Odaklı Politikaların Hükümet Programlarına Yansımaları Üzerine Bir Analiz”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 411-440.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik (2016), Resmi Gazete, 29656, 17/03/2016.
- T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Önlenmesinde Kolluğun Önemi ve Rolü*, (1. Baskı), T.C. İç İşleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2020.

- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, (1. Baskı), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- Tanık Koruma Kanunu (2007), Resmi Gazete, 26747, 27/12/2007.
- Tijen Dünder Sezer, *İnsan Hakları Hukuku Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet*, (1. Baskı), Turhan Kitapevi, Ankara 2019.
- Tuna, Oğuzhan, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Kapsamı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021.
- Tuskan, Aydeniz Alisbah, “İnsan Hakları Bağlamında Kadın Hakları”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 83(2), 2009, 751-757.
- Türk Borçlar Kanunu (2011), Resmi Gazete, 27836, 11/01/2011.
- Türk Ceza Kanunu (2004), Resmi Gazete, 25611, 26/9/2004.
- Türk Medeni Kanunu (2001), Resmi Gazete, 24607, 22/11/2001.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), Resmi Gazete, 17863 (Mükerrer), 18/10/1982.

- Türkmen, Ahmet, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz(Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(Özel Sayı), 2010, 1387-1434.
- Utma, Seçil, “Aile Kurumunun Dönüşümünde Sosyal Medyanın Etkisi: Aile İçi İletişimin Dijitalleşmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 2020, 1016-1023.
- Uygur, Gülriz, “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 2015, 121-132.
- Uyumaz, Alper; Akdağ, İdris, “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Takip Mağdurunun Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 2015, 45-94.
- Yağcıoğlu, Ali Haydar, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(Özel Sayı), 2017, 913-966.
- Yalçın, Mustafa; Yalçın, Melis, “Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İçi İletişim İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 2018, 738-743.
- Yazıcı, S., “Eşitlik İlkesinin Değişen Dinamiği Çerçevesinde Kadın Hakları”, Ankara Barosu (Ed.), *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk*, (ss. 485-531), Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2006, 506-507.
- Yetim, Dilek; Şahin, Erkan Melih, “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”, *Aile Hekimliği Dergisi*, 2 (2), 2098, 48-53.
- Yüksel, Sera Reyhani, “Türk Medeni Kanun Bakımından Kadın Erkek Eşitliği”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 2014, 175-200.
- Yürüt, Berna, “Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Özel Sayı, 2017, 365-396.

Elektronik Yayınlar

AİHM Bevacqua ve S./Bulgaristan Davası, Başvuru No: 71127/01, 12/06/2008,
<http://hrlibrary.umn.edu/research/bulgaria/BEVACQUA.pdf>. (Erişim Tarihi: 15/09/2021)

AİHM Branko Tomasic ve Diğerleri/Hırvatistan Davası, Başvuru No: 46598/06,
 15/01/2009, https://www.legislationline.org/download/id/6757/file/ECHR_Tomasic%20v.%20Croatia_2009_en.pdf. (Erişim Tarihi: 15/09/2021)

AİHM Kontrova/Slovakya Davası, Başvuru No: 7510/04, 31/05/2007,
https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/resources/Kontrova%20v.%20Slovakia_en.asp. (Erişim Tarihi: 16/09/2021)

AİHM Opuz/Türkiye Davası Başvuru No: 33401/02, 09/06/2009,
<https://www.legislationline.org/download/id/2946/file/OPUZ%20v%20Trukey%20June%202009.pdf> (Erişim Tarihi: 03/05/2021)

AİHM T.M. ve C.M./Moldova Davası, Başvuru No: 26608/11, 28/04/2014,
<https://rm.coe.int/16805a32bd>. (Erişim Tarihi: 17/09/2021)

AİHM Talpis/İtalya Davası, Başvuru No: 41237/14, 02/03/2017,
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/682/ekutuphane2.1.6.24.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim Tarihi: 17/09/2021)

AİHM Volodina/Rusya Davası, Başvuru No: 41261/17, 09/07/2019,
<https://ehrac.org.uk/resources/volodina-v-russia/>. (Erişim Tarihi: 17/09/2021)

Anayasa Mahkemesinin 17/07/2019 tarih, 2016/14613 Esas sayılı kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14613>. (Erişim Tarihi: 13/09/2021)

Aslan, V., *İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Kararın 1982 Anayasası Bakımından Değerlendirilmesi*, 2021,
<https://blog.lexpera.com.tr/istanbul-sozlesmesinin-turkiye-cumhuriyeti-bakimindan-feshedilmesi-hakkinda-kararin-1982-anayasasi-bakimindan-degerlendirilmesi/>. (Erişim Tarihi: 16/06/2021)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi- Yaşayan Bir Metin*, (2020), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi- Yaşayan Bir Metin, (t.y.), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_Instrument_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 22/04/2021)

Avrupa Konseyi Statüsü, (t.y.), https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020093815001_tur.pdf (Erişim Tarihi: 20/04/2021)

Aybüke İnal Kamacı, *Adalet Bakanlığı 2020’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Önemli Düzenlemeler Yaptı*, Erişim 23.09.2021, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/adalet-bakanligi-2020de-kadina-yonelik-siddetle-mucadelede-onemli-duzenlemeler-yapti/2096987>. (Erişim Tarihi: 23/09/2021)

Bir Bakışta toplum 2019, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/soc_glance-2019-n.pdf?expires=1632263601&id=id&accname=guest&checksum=6C1C9A57EAC815F956BF9FDB93B9A8F9. (Erişim Tarihi: 19/09/2021)

Cedaw Komitesi’nin 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı, (t.y.), https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/08/cedaw_komitesinin_19_sayili_genel_tavsiye_karari.pdf. (Erişim Tarihi: 18/04/2021)

Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Kadın ve Kız Çocuklarının Cinsiyete Dayalı Öldürülmesi 2018, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf. (Erişim Tarihi: 23/09/2021)

Cinayet Üzerine Küresel Çalışma- Yönetici Özeti 2019, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>. (Erişim Tarihi: 23/09/2021)

Council Of Europe Committee Of Ministers, <https://rm.coe.int/16804f120d>. (Erişim Tarihi: 02/05/2021)

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> (Erişim Tarihi: 27/04/2021)

Cumhurbaşkanı Kararı, file:///C:/Users/WIN%20on/Desktop/20210320-49.pdf (Erişim Tarihi: 06/06/2021)

Gözler, K., *Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkan Kararı Üzerine Eleştiriler)*, 2021, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>. (Erişim Tarihi: 06/06/2021)

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/10122019101449insanhaklaribeyannamesi.pdf>. (Erişim Tarihi: 03/04/2021)

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf. (Erişim Tarihi: 04/04/2021)

Kadın Destek Uygulaması (KADES), (t.y.), <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>. (Erişim Tarihi: 15/06/2021)

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi- İstanbul Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40c9>. (Erişim Tarihi: 11/05/2021)

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (t.y.), <https://rm.coe.int/09000016809e40cb>. (Erişim Tarihi: 11/05/2021)

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/icerikYonetimi/haberler/2020/01/___Kadina-Yonelik-Siddetle-Mucadele.pdf. (Erişim Tarihi: 23/05/2021)

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013, (t.y.), [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf) (Erişim Tarihi: 08/05/2021)

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (t.y.), <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>. (Erişim Tarihi: 12/05/2021)

- Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi, <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf>. (Erişim Tarihi: 18/09/2021)
- Şen, E., *İstanbul Sözleşmesinin Hukukiliğinin Tartışılması*, 2021, <https://sen.av.tr/tr/makale/istanbul-sozlesmesinin-feshinin-hukukiligi-tartismasi>. (Erişim Tarihi: 06.06.2021)
- Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 03/02/2021)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, (2011), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf. (Erişim Tarihi: 13/09/2021)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (t.y.), <file:///C:/Users/WIN%20on/Desktop/1.5.2709.pdf> (Erişim Tarihi: 24/05/2021)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (t.y.), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>. (Erişim Tarihi: 24/05//2021)

EKLER**EK 1. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlemesine Dair Kanun**

11541

**AİLENİN KORUNMASI VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN
ÖNLENMESİNE DAİR KANUN**

Kanun Numarası : 6284
 Kabul Tarihi : 8/3/2012
 Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 20/3/2012 Sayı : 28239
 Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 52

BİRİNCİ BÖLÜM**Amaç, Kapsam, Temel İlkeler ve Tanımlar****Amaç, kapsam ve temel ilkeler**

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri,

f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esası ile yürüten merkezleri,

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler

Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 3 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

- a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.
- b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.
- c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.
- ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.
- d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

- a) İşyerinin değiştirilmesi.
- b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.
- c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 5 – (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Suçlara ilişkin saklı tutulan hükümler

MADDE 6 – (1) Kişinin silah bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının suç oluşturması dolayısıyla ya da fiilinin başka bir suç oluşturması nedeniyle;

a) Soruşturma ve kovuşturma evresinde koruma tedbirlerine veya denetimli serbestlik tedbirlerine,

b) Mahkûmiyet hâlinde ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazına ve bu çerçevede uygulanabilecek olan denetimli serbestlik tedbirlerine,

ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

İhbar

MADDE 7 – (1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik

MADDE 8 – (1) Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan

kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir.

(5) Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılır.

(6) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(7) Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır.

İtiraz

MADDE 9 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

Tedbir kararlarının bildirimi ve uygulanması

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Bu Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir.

(3) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir.

(4) Tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır.

(5) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

(6) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

(7) İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir.

Kolluk görevleri

MADDE 11 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 12 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz.

(2) Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 13 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur.

(2) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(3) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkezlerin Kurulması, Destek Hizmetleri ve

Kurumlararası Koordinasyon

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Destek hizmetleri

MADDE 15 – (1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.

b) Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.

c) Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.

ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.

d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.

e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

(2) Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Kişiye hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.

b) Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.

c) Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek.

ç) Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.

d) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

e) İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

f) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.

(3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

c) Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;

1) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,

2) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,

3) Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.

(4) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur.

Kurumlararası koordinasyon ve eğitim

MADDE 16 – (1) Bu Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna

teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır.

(4) Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

(5) Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(6) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mali Hükümler

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 17 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, onaltı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkra da belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(2) Bu ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Yapılan ödemeler, şiddet uygulayandan tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilemeyenler 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit hâlinde yapılan yardımlar, bu kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Nafaka

MADDE 18 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır.

Sağlık giderleri

MADDE 19 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harçlar ve masraflardan, vergilerden muafiyet ve davaya katılma

MADDE 20 – (1) Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanunun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

(2) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Kadrolar ⁽¹⁾

MADDE 21 – (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

Yönetmelik

MADDE 22 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar altı ay içinde, Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler ve atıflar

MADDE 23 – (1) 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta 4320 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunur.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin faaliyete geçmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde kurulması öngörülen şiddet önleme ve izleme merkezleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Bakanlık tarafından belirlenecek illerde pilot uygulama yapılmak üzere kurulur. Kuruluşları tamamlanıncaya kadar merkezlerin görevlerinin Bakanlığın hangi birimlerince yürütüleceği Bakanlık tarafından belirlenir.

Yürürlük

MADDE 24 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 22 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aydınlatılmış rıza: Korunan kişinin kendisi hakkında verilebilecek tedbir kararının anlayabileceği bir biçimde sebepleri, aşamaları ve sonuçları hakkında açıklama yapılarak bilgilendirilmesi ve özgür iradesi ile bu hususların tamamını anlayıp kabul ettiğine dair yazılı beyanını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Gecikmesinde sakınca bulunan hal: Kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi

gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve resen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini,

ç) Geçici koruma: Hayati tehlikesi bulunan şiddet mağdurunun kolluk tarafından gerektiğinde her türlü teknik cihaz ve donanımlarla, yirmidört saat esasına göre kesintisiz olarak, şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişilerden gelebilecek tehlikelerden korunması amacıyla yerine getirilen tedbiri,

d) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

e) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

f) Hayati tehlike: Bir kimsenin ölümle sonuçlanabilecek bir şiddet olayına maruz kalması ya da kalma ihtimalinin bulunması halini,

g) İhbar ve şikâyet: İhbar, üçüncü kişiler tarafından ilgili makam veya mercilere olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini; şikâyet, şiddet mağdurunun şiddet veya şiddet tehlikesi halinde ilgili makam veya mercilere müracaat etmesini,

ğ) Kanun: 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu,

h) Kolluk: Polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini,

ı) Kolluk amiri: Hakkında tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından atamalarındaki usule göre konu ile yetkili ve görevli kolluk biriminin komutanını/amirini,

i) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara veya şiddete uğrayanların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve

konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

j) Korunan kişi: Tedbir kararı kapsamında korunan şiddet mağdurunu ve varsa beraberindeki çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurunu,

k) Koruyucu tedbir kararı: Kanun kapsamında belirtilen merciler tarafından korunan kişi hakkında olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

l) Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar il veya ilçe müdürlüğünü,

m) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

n) Şiddet mağduru: Mütakabiliyet ilkesi çerçevesinde uyuşuna bakılmaksızın, Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan ya da kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiyi,

o) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü merkezi,

ö) Şiddet uygulayan: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiyi,

p) Önleyici tedbir kararı: Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

r) Şikâyet mercileri: Kolluğu, mülki amiri, Cumhuriyet başsavcılığını, hâkimi, Bakanlığın ilgili birimlerini,

s) Tedbir kararı: Kanun kapsamında, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında hâkim, mülkî amir veya kolluk tarafından, talep veya ihbar üzerine ya da resen verilecek kararı,

ş) Tek taraflı ısrarlı takip: Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İhbar ve şikâyet

MADDE 4 – (1) Kişinin, şiddete uğraması veya şiddete uğrama tehlikesi altında bulunması halinde herkes durumu yazılı, sözlü veya başka bir suretle ilgili makam ve mercilere ihbar edebilir. Şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal, şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır.

(2) Şiddet mağduru, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesine maruz kalması halinde durumu şikâyet mercilerine yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirebilir.

(3) Şikâyet mercileri Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(4) Müdürlük veya ŞÖNİM'e yapılan şikâyet ve ihbarlar, bunlar tarafından olayın özelliğine göre, kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime gecikmeksizin bildirilir.

(5) Sözlü yapılan şikâyet ve ihbarlar derhal tutanağa geçirilir.

Yapılacak işlemler

MADDE 5 – (1) Kolluk, kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine genel hükümler doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kolluk, kendisine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla ŞÖNİM’e bilgi verir.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı, yapılan ihbar ve şikâyet üzerine evrakın bir örneğini ivedilikle olayın niteliğine göre uygulanabilecek olan koruyucu veya önleyici tedbir hakkında karar verilmek üzere hâkime veya mülki amire gönderir.

(3) Mülki amire yapılan ihbar veya şikâyet üzerine Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir. Ayrıca mülki amir olayın niteliğine göre şikâyet veya ihbarı, kolluğa veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirir.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından verilen kararlar ivedilikle ŞÖNİM’e bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 6 – (1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere delil veya belge aranmaksızın mülkî amir tarafından ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin başvurusu üzerine ya da resen karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması,

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması,

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Barınma yerinin sağlanması

MADDE 7 – (1) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde; barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakli sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılır.

(2) Korunan kişi varsa beraberindeki çocukları ile birlikte ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barındırılır. Barınma ve iâşe giderleri, ŞÖNİM tarafından ödenir. Korunan kişinin yerleştirildiği yere ilişkin bilgi ŞÖNİM'e bildirilir. ŞÖNİM kişinin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya konukevi hizmeti verilecek yeri belirler ve korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlar.

(3) Korunan kişi ve beraberindeki çocukların hayati tehlikesinin bulunması halinde konukevi, ilk kabul birimi veya diğer tesislere güvenli bir şekilde yerleştirilmesine kolluk tarafından refakat edilir. ŞÖNİM tarafından il içi ve il dışı nakillerde ulaşım için araç tahsis edilir ve ulaşım giderleri ile korunan kişinin zorunlu giderleri karşılanır.

(4) Barınma yeri sağlanması tedbirinin kolluk amirince uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hallerde, kolluk tarafından kişi ŞÖNİM'e ivedilikle ulaştırılır. Bunun mümkün olmaması halinde barınma ve iâşe giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili

tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici barınma imkânı, ikinci fıkrada belirtilen şekilde sağlanır.

(5) Mülki amirin veya kolluk amirinin kararı ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait barınma yerlerine getirilen şiddet mağduru, başka herhangi bir karar veya onay aranmaksızın barınma yerine derhal kabul edilir.

(6) Resen hakkında barınma yeri sağlanması tedbirine karar verilen kişinin barınma yerinde kalmak istememesi halinde aydınlatılmış rızası alınarak kalmak istediği yere ŞÖNİM tarafından ulaştırılır. Kişinin hayati tehlikesinin bulunması halinde kolluk refakati talep edilir.

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 8 – (1) Korunan kişi hakkında Kanunun 17 nci maddesi uyarınca geçici maddi yardım yapılır.

(2) Tedbir kararı, ilgiliye tefhim veya tebliğ edilir ve yerine getirilmek üzere ŞÖNİM'e gönderilir.

(3) Geçici maddi yardım kararı ile on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(4) Geçici maddi yardım, korunan kişinin kimlik numarası ve banka hesap numarası beyanına istinaden, kararın ŞÖNİM'e tebliğ edilmesini müteakiben hazırlanan bordro ile ödenir. Bordro, her ayın onbeşinde ve otuzunda düzenlenerek tahakkuk eden meblağ ilgililerin banka hesabına yatırılır. Aynı tedbir kararında birden fazla kişi hakkında geçici maddi yardım yapılmasına dair karar verilmesi halinde bu kişiler aynı bordroda gösterilir ve ödemeler aynı banka hesap numarasına yapılır. Ödeme evrakına karar örneği eklenir. Geçici maddi yardıma dair ödemelere kararın geçerliliği süresince devam edilir. Geçici maddi yardım yapılmasının kaldırılmasına ya da

değiştirilmesine karar verilmesi halinde kararın geçerli olduğu gün üzerinden hesaplanarak ödeme yapılır. Korunan kişiye elden ödeme yapılmaz.

(5) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Geçici maddi yardıma ilişkin ödemelerin geri alımı 42 nci maddede belirtilen esaslara göre yapılır.

(6) Diğer Kanunlara göre yapılan yardımlar, geçici maddi yardım yapılması tedbirine karar verilmesine engel olmaz.

(7) Bu madde kapsamında yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden istisnadır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmeti

MADDE 9 – (1) Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir.

(2) Korunan kişinin hukuki rehberliğe ihtiyacı olması halinde 48 inci madde ile düzenlenen davalara müdahil olmayı da içeren gerekli destek ve danışmanlık hizmeti verilir.

(3) Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde koordinasyon ŞÖNİM tarafından sağlanır.

Geçici koruma altına alınma

MADDE 10 – (1) Mülkî amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri tarafından, olayın niteliği, şikâyet ve ihbar göz önünde bulundurularak şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alma tedbiri verilir.

(2) Geçici koruma altına alınma tedbir kararının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri, bulunduğu veya tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir. Korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur.

(3) Korunan kişinin ne şekilde koruma altına alınacağı, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk göz önüne alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesi suretiyle 11/11/2008 tarihli ve 27051 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan fiziki koruma tedbirleri hâkim veya mülki amir tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından belirlenir.

(4) Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.

Kreş imkânı sağlanması

MADDE 11 – (1) Çocuk sahibi olan korunan kişinin çalışmaması halinde, çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kreş imkânı sağlanması tedbiri verilir.

(2) Korunan kişi, çocuğun kamuya ait veya özel kreşe kaydedildiğine veya kreşe devam ettiğine dair belge ile aylık kreş bedelini gösterir belgeyi Müdürlüğe ibraz eder. Müdürlük birinci fıkra uyarınca gerekli işlemleri yerine getirir ve hizmetin alınması süresi üzerinden aylık olarak ödeme yapar. Çocuk bir aydan daha kısa bir süre faydalanmış ise hizmet aldığı gün üzerinden ödeme yapılır.

(3) Kreş bedelinin birinci fıkrada belirtilen tutardan az olması halinde belgedeki tutar, fazla olması halinde ise birinci fıkrada belirtilen tutar ödenir. Bu ödemeler Müdürlük tarafından kreşe yapılır.

(4) Kreş imkânı sağlanmasına dair tedbirin suiistimalinin öğrenilmesi halinde ödenen meblağ korunan kişiden tahsil edilir.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 12 –(1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak hâkim tarafından, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine veya resen, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaksızın aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya olayın özelliğine göre mülki amir tarafından alınabilecek tedbirler de dâhil olmak üzere, uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) İş yerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununa göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

İşyerinin değiştirilmesi

MADDE 13 –(1) Hâkim tarafından, korunan kişinin tabî olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre, talebinin bulunması halinde veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verilebilir.

(2) Karar hâkim tarafından, korunan kişi bakımından en uygun koşullar göz önüne alınarak yerine getirilmek üzere korunan kişinin iş yerine tebliğ edilir.

(3) Karar yetkili kurum veya kişi tarafından yerine getirilir. İş yeri değiştirilmesine dair tedbir kararının kaldırılması halinde de karar işyerine tebliğ edilir.

Ayrı yerleşim yeri belirlenmesi

MADDE 14 – (1) Hâkim tarafından, korunan kişinin talebi üzerine kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri belirlenebilir.

(2) Hakkında ayrı yerleşim yeri belirlenmesine dair tedbir kararı verilen kişinin müracaatı üzerine, nüfus müdürlüğü tarafından kişinin talebine uygun olarak adresle ilgili işlemler yerine getirilir.

Aile konutu şerhi

MADDE 15 – (1) Hâkim tarafından, Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne, aile konutu şerhi konulması kararı verilebilir.

(2) Karar, hâkim tarafından ivedilikle yerine getirilmek üzere ilgili tapu sicil müdürlüğüne gönderilir.

Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi

MADDE 16 – (1) Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi tedbiri, hâkim tarafından, korunan kişinin hayati tehlikesinin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde, ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayanılarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre verilen tedbir karardır.

(2) Karar, İçişleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere hâkim tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(3) Cumhuriyet başsavcılığınca bu karar İçişleri Bakanlığına ivedilikle gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu, İçişleri Bakanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 17 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde kurulması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar verebilir.

(3) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan veya katkıda bulunan kişi ise hâkim, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir. Tedbir nafakasının tahsiline ilişkin hususlar 43 üncü maddedeki usul ve esaslara göre yerine getirilir.

Şiddet tehdidinde veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama

MADDE 18 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye karşı tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürme ve benzeri söz ve davranışlarda bulunmamasına ilişkin olarak karar verilebilir.

Uzaklaştırma ve konutun korunan kişiye tahsisi

MADDE 19 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, korunan kişi ile birlikte oturdukları müşterek konuttan uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebilir.

(2) Mülki amir ya da hâkim, talep edilmesi hâlinde korunan kişiye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk marifetiyle kendilerine teslim edilmesine karar verebilir. Teslim edilecek kişisel eşya ve belgeler, tedbir kararında gösterilir.

(3) Bu tedbirin uygulanması, şiddet uygulayanın uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel teşkil etmez. Hâkim şiddet uygulayanın, koruma kararı süresince aile konutunun kira sözleşmesini feshetmemesine, kamu konutu tahsisinin kaldırılması yönünde talepte bulunmamasına ve bu tür yükümlülüklerinin devamı ile uygun göreceği diğer tedbirlere de karar verebilir.

(4) Kira sözleşmesine ilişkin tedbir kararı kiralayana, kamu konutu tahsisinin kaldırılmamasına yönelik tedbir kararı ise ilgili kamu kurumuna bildirilir.

Korunan kişinin bulunduğu yere yaklaşmama

MADDE 20 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye, konuta, okula, işyerine ve korunan kişinin bulunabileceği sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması

MADDE 21 – (1) Hâkim tarafından daha önce verilmiş, çocukla kişisel ilişki kurma kararı varsa kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına veya durumun özelliğine göre sınırlandırılmasına ya da tümüyle kaldırılmasına ilişkin karar verilebilir.

Yakınlara, tanıklara ve çocuklara yaklaşmama

MADDE 22 – (1) Hâkim tarafından gerekli görülmesi hâlinde, şiddet uygulayanın, şiddete uğramamış olsa bile korunan kişinin, yakınlarına, şiddetin tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Eşyalara zarar vermeme

MADDE 23 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesine yönelik karar verilebilir.

İletişim araçlarıyla rahatsız etmeme

MADDE 24 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla, şiddet uygulayanın görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da sair surette korunan kişiyi rahatsız etmemesine yönelik karar verilebilir.

Silah teslimi

MADDE 25 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla şiddet uygulayana ait silâhların kolluğa teslimine ve tedbir süresinin sonuna kadar emanetine yönelik karar verilebilir.

Kamu görevi nedeniyle kullanılan silahın teslimi

MADDE 26 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, silah taşımaya zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesine yönelik karar verilebilir.

(2) Silahı teslim alan kurum amiri, karar süresinin sonuna veya tedbirin değiştirildiğine ya da kaldırıldığına dair yeni bir karar verilmedikçe birinci fıkra hükümlerine göre verilen tedbir kararını uygulamaya devam eder ve silahı hiçbir şekilde iade etmez.

(3) Silahın teslim alınması ve iadesi işlemleri kurum amiri, şiddet uygulayan ve bir tanık arasında imzalanan tutanak ile yerine getirilir.

Alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmama ve bağımlılık halinde muayene ve tedavi

MADDE 27 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasının sağlanması ve sonuçları ile tedbirin kişi üzerindeki etkilerinin

takibi ŞÖNİM tarafından ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içerisinde yerine getirilir. ŞÖNİM olayın özelliğine göre bu kararın yerine getirilmesi sırasında kolluktan yardım isteyebilir.

(3) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Bir sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi

MADDE 28 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, şiddet eğilimine yol açan davranışlarını önlemek amacıyla, sağlık kuruluşuna muayene veya tedavisi için başvurması ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Şiddet uygulayanın muayene ve tedavisinin sağlanmasına karar verilmesi halinde, illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezine başvurulması zorunludur.

(3) Şiddet uygulayan, illerde il halk sağlığı müdürlüğü varsa ruh sağlığı şubesi tarafından, ilçelerde toplum sağlığı merkezi tarafından kamuya ait sağlık kuruluşuna sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu bu birimler tarafından ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(5) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Kolluk amiri tarafından alınabilecek tedbirler

MADDE 29 – (1) Mülkî amir tarafından alınabilecek barınma yeri sağlanmasına ve geçici koruma altına alınmasına ilişkin tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince de alınabilir. Kolluk amiri, evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(2) 18, 19, 20 ve 22 nci maddelerde belirtilen ve hâkim tarafından karar altına alınabilecek önleyici tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Tatil günleri sürenin hesabına dâhildir. Sürenin bitimi resmi tatil veya hafta sonuna rastlarsa, süre takip eden ilk iş günü sona erer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tedbir kararının verilmesi

MADDE 30 – (1) Tedbir kararı ilgilinin talebi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluktan talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşılması hâlinde, resen, korunan kişinin, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine, tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine ya da aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Kararın verilmesi, Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından resen, korunan kişi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri tarafından yapılan talep üzerine, şiddet veya şiddet uygulama

tehlikesinin ortadan kalktığıının anlaşılması halinde, kararı veren merci tarafından verilen tedbirlerin kaldırılmasına karar verilebilir. Tedbirlerin kaldırılmasına karar verilmesi halinde bu karar korunan kişiye de tebliğ edilir.

Tedbir kararının tebliği

MADDE 31 – (1) Tedbir kararı, kararı veren merci tarafından korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Bu karar, yerine getirilmek üzere görevli olan kurum veya kuruluşa gönderilir.

(2) Tedbir talebinin reddine ilişkin karar, sadece korunan kişiye tebliğ edilir.

(3) 29 uncu maddenin birinci fıkrası kapsamında alınan tedbirlerin belirtilen sürelerde yetkili merci tarafından onaylanmaması halinde tedbir kararının kalktığı korunan kişiye tebliğ edilir, ilgili kolluğa bildirilir.

(4) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından alınan önleyici tedbir, şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir ve bu husus hakkında ŞÖNİM'e ve mahkemeye bildirimde bulunulur.

(5) Şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hakkında zorlama hapsine tabi tutulmasına karar verilebileceği ihtarı kararda belirtilir. Ayrıca tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde de bu ihtar yapılır.

Gizlilik

MADDE 32 – (1) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(2) Adli işlemlerde, şiddet mağduruna ilişkin gizlilik işlemleri Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

(3) Korunan kişiye yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM'e ait adres bilgileri kullanılır.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilen korunan kişinin, Milli Eğitim Bakanlığı, Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, kolluk, bankalar, sağlık kurum ve kuruluşları ve benzeri tüm kayıtlardaki bilgileri gizli tutulur.

(5) Korunan kişi hakkında gizlilik kararı verilmesi halinde, karar ŞÖNİM müdürü aracılığıyla tedbir kararının uygulanacağı yer nüfus müdürlüklerinde ilgilinin nüfus kaydına işlenir. Gizlilik şerhinde kararı veren mercinin adı, kararın tarih ve sayısı bulunur. Bu durumda korunan kişilerin resmi başvuru, iş ve işlemlerinin yapılması sırasında adres beyanı istenilmez. Gizlilik kararı verilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(6) Korunan kişinin nüfus kaydına işlenen gizlilik şerhi, tedbir kararının süresinin sona ermesini takip eden onbeşinci gün MERNİS veri tabanından silinir. Gizliliğe ilişkin tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması halinde ise nüfus müdürlüğü tarafından karar gecikmeksizin yerine getirilir.

Mülki amir tarafından verilen kararlara itiraz

MADDE 33 – (1) Kanun hükümlerine göre mülki amir tarafından verilen koruyucu tedbir kararına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde, ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. Aile mahkemesinin bulunmaması halinde 34 üncü maddenin ikinci fıkrasında yer alan usule göre işlem yapılır.

(2) Hâkim, verilen tedbir kararının kaldırılmasına veya uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(3) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir. Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına ve zorlama hapsi kararına itiraz

MADDE 34 – (1) Kanun hükümlerine göre hâkim tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararları ile tedbir kararlarına aykırılık dolayısıyla verilen zorlama hapsi kararlarına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) İtiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) Tedbir kararlarına karşı yapılan itirazı inceleyecek merci, itiraz talebinin kabulüne veya reddine, verilen tedbir kararının kaldırılmasına, uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(4) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Asıl dava ile birlikte talep edilen tedbirler hakkında verilen kararlara karşı, esas davadan bağımsız olarak ikinci fıkrada yer alan usule göre itiraz edilebilir.

(6) Zorlama hapsi kararlarına karşı yapılan itirazda da ikinci fıkrada yer alan usule göre işlem yapılır.

(7) Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Tedbir kararının ilgili makamlara iletilmesi ve yerine getirilmesi

MADDE 35 – (1) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına, kolluğa veya müdürlüğe gecikmeksizin en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından ŞÖNİM'e gecikmeksizin bildirilir.

(3) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre kamu kurum ve kuruluşları tarafından ŞÖNİM ile işbirliği içerisinde ivedilikle yerine getirilir. Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.

(4) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde barınma yeri sağlanmasına ilişkin koruyucu tedbir kararları ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişinin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir.

(5) Önleyici tedbir kararı, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk marifeti ile uygulanması izlenir. Cumhuriyet başsavcılığınca gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine imkân tanınır. Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediği karar süresince kolluk tarafından kontrol edilir. Bu kontrol korunan kişinin;

- a) Bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi,
- b) İkinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması,
- c) Komşularının bilgisine başvurulması,
- ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınması,
- d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması,

şeklinde yerine getirilir. Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus hakkında tutanak tutulur ve Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(6) Tedbir kararlarının alınması ve uygulanması için yapılan iş ve işlemlerin aşamaları ve sonucu hakkında ilgili kurum tarafından aynı gün en geç saat 16.00'ya kadar en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bildirilir.

(7) Korunan kişi, korunduğu yer dışında başka bir yere gitmesi gerektiğinde gideceği yer hakkında kolluğa bilgi verir, bu durumda dahi hakkında verilen kararın uygulanmasına devam edilir. Korunan kişi tarafından tedbir kararına uyulmaması halinde bu husus kolluk amiri tarafından bir tutanak ile tespit edilir.

(8) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

Kolluk görevleri

MADDE 36 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar görevli tarafından yerine getirilir.

(2) Bu görevliler, özellikle çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış personel arasından belirlenir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 37 – (1) Hâkim, tedbir kararlarının uygulanmasında teknik araç ve yöntemler kullanılmasına karar verebilir. Ancak, teknik araçlar kullanılmak suretiyle, kişilerin ses ve görüntü kaydı alınamaz, kişiler dinlenemez ve izlenemez.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 38 – (1) Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin kolluk tarafından tespit edilmesi halinde tutulan tutanak Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu tutanak Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ivedilikle aile mahkemesine gönderilir. Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin aile mahkemesince tespit edilmesi halinde ise başka bir işleme gerek kalmaksızın resen zorlama hapsine ilişkin karar verilebilir.

(2) Tedbir kararının ihlali, tedbire karar veren mahkemenin yargı alanı içerisinde olduğu takdirde zorlama hapsi kararı, bu mahkeme tarafından verilir. Ancak tedbirin başka bir mahkemenin yargı alanı içerisinde ihlal edilmesi halinde, mükerrerliğe neden olmamak açısından kararı veren mahkemeden aynı tedbir hakkında daha önce zorlama

hapsine karar verilip verilmediği hususunda bilgi istenilir. Verilen bilgiye göre ihlal durumu değerlendirilerek karar verilir.

(3) Zorlama hapsine karar verilebilmesi için şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hakkında zorlama hapsi uygulanacağına dair ihtarın da yer aldığı tedbir kararının tefhim veya tebliğ edilmiş olması gerekir.

(4) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, duruşma yapılmaksızın verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararlarına aykırı hareket eden şiddet uygulayana, fiili bir suç oluştursa bile, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim tarafından üç günden on güne kadar zorlama hapsine tâbi tutulmasına karar verilir.

(6) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(7) Zorlama hapsi kararları tekerrüre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 39 – (1) Bakanlık, şiddetin önlenmesi ile şiddet mağduru hakkında verilecek koruyucu tedbirler ile şiddet uygulayan hakkında verilecek önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü ŞÖNİM'i kurar.

Kurumlararası koordinasyon

MADDE 40 – (1) Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda, Bakanlık tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak bilgilendirme materyalleri hazırlanır veya hazırlatılır. Materyaller, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar tarafından ayda en az doksan dakika yayınlanır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar, aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir.

(4) Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

Eğitim

MADDE 41 – (1) Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(2) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur. Müfredata eklenen derslerin içeriği Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimi ile Genel Müdürlük tarafından birlikte hazırlanır.

(3) Ortaöğretim öğrencileri ile yükseköğrenim öğrencileri, Bakanlığın görev alanına giren konularda sosyal sorumluluk projeleri oluşturmada ya da mevcut projelerin

içerisinde yer alma konularında teşvik edilir. Bu öğrencilere mezun oldukları tarihte Bakanlık ile Milli Eğitim Bakanlığı ya da Yükseköğretim Kurumu tarafından hazırlanan bir sertifika verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mali Hükümler ve Diğer Hükümler

Geçici maddi yardımlarda rücu

MADDE 42 – (1) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemelerin tahsili için, ödeme tutarı, ödemenin yapılacağı yer ile tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi hususu şiddet uygulayana tebliğ edilir. Ödemenin süresinde yapılmaması halinde bu tutar, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(2) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu ilgili müdürlüğe yapılan ihbar üzerine veya kollukta ya da ŞÖNİM tarafından kararların uygulanması izlenirken tespit edilmesi halinde, bu hususa ilişkin tutanak tutulur ve sosyal inceleme raporu düzenlenir. Bu durumda yapılan ödemeler, kendisine ödeme yapılan kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespiti halinde birinci fıkra hükümlerine göre şiddet uygulayandan tahsil edilmiş olan tutar kendisine iade edilir.

Nafaka

MADDE 43 – (1) Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Gizlilik kararı bulunması halinde icra müdürlükleri tarafından yapılacak işlemlerde 32 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında korunan kişinin bilgileri gizli tutulur.

(3) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

(4) İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır. Ayrıca harç ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

Sağlık giderleri

MADDE 44 – (1) Korunan kişinin sağlık giderleri, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanır. Ancak Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar, bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabî tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Korunan kişinin kimlik ve adres bilgilerinin gizlenmesi kararı varsa, sağlık hizmetlerinden yararlanırken, başvurusunun gizli tutulması, sıra beklememesi, öncelikli ve en kısa zamanda işlemlerinin tamamlanması esastır.

(3) Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harç, masraf ve vergiden muafiyet

MADDE 45 – (1) Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

(2) Kanunun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

Davaya katılma

MADDE 46 – (1) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan ve herhangi bir şekilde haberdar olduğu idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya müdahil olarak katılabilir.

Yürürlük

MADDE 47 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 48 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Sefanur Didar SÖYLEMEZ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	Zorunlu Avukatlık Stajı
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	29/07/2021